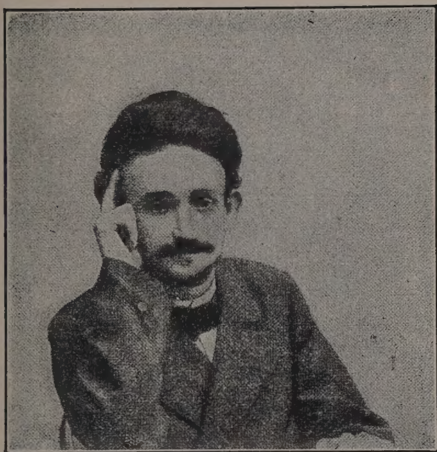
ספריה למתלמדים
ספר ב

M. Bressler

מ. ז. פַייעֶרבָּערג

סִפְרִיָה לְמִתְלַמְּדִים

סֵפֶר ב

הָעוֹרְכִים: שְׁלֹמֹה גוֹלְדְמַן וְח. א. פְרִידְלַנְד

לְאָן

מֵאֵת

מ. ז. פַייעֶרְבֶּערג

עָרוּךְ עַל יְדֵי

שְׁלֹמֹה גוֹלְדְמַן

נְיוּ-יוֹרְק

הוֹצָאַת „בְּלוֹךְ"

תַּרְפַּ"ז

PRINTED AT THE
HEBREW MONOTYPE PRESS
NEW YORK

PREFACE

It has long been a source of disappointment to many that, in spite of the increasing number of modern Hebrew schools in this country and the vast sums spent annually for Jewish education, the Hebrew book has gained but few readers. Only a very small number of our boys and girls continue to read Hebrew after graduation from the Hebrew school.

The reason is quite obvious. No student can turn from his classroom work to the reading of literature in a foreign language without any assistance. The classics of most foreign languages are, therefore, being published with notes and vocabularies.

In the case of Hebrew literature, the beginner has further to contend with the unpointed text, and with the difficulties inherent in the use of the Hebrew dictionary. No wonder, therefore, that the vast storehouse of Hebrew literature remains sealed to the majority of our young people, even to those who devoted a number of years to their Hebrew studies.

In presenting this series of annotated texts, the publishers aim to obviate these difficulties. A carefully selected number of Hebrew classics published with *nekudoth*, notes and vocabulary should help make Hebrew literature accessible and attractive to students.

MORDECAI ZEEB FEIERBERG

In the annals of modern Hebrew literature, it would be difficult to find a life so infelicitous, a figure so tragic, a soul so agonized as our author, Mordecai Zeeb Feierberg. In the twenty-five years of his pilgrimage on earth he drained the cup of misery to the dregs. His sensitive heart was lacerated time and again by the experience of hunger, disappointment in love, and religious persecution. His body was the victim of an incurable disease which brought a literary career, so brilliantly launched, to an untimely end. In the face of it all, he carved for himself a permanent niche in Hebrew literature. His literary output, though consisting of but a few short sketches and the long story "Whither", which we are here reprinting, is enough to make us lament the great loss the world of letters sustained in his premature death.

Feierberg was born at Novogrod, a town in the province of Volhynia, on the day before Yom Kippur, in the year 1874. His father was "steeped in poverty to the very lips", and eked out a miserable

subsistence for himself and his family as a *shohet*. But what he lacked in worldly goods he made up in piety. He was most scrupulous in the observance of the minutiae of Jewish law and extremely dogmatic in his beliefs. In this he was no exception in Novogrod, only that his ecclesiastic vocation imposed upon him additional circumspection. Shortly after Mordecai Zeeb was born, poverty compelled the family to leave the city and settle in the nearby village of Hilsk. Here Feierberg spent his childhood, but for occasional instruction by his father in the Pentateuch and the commentary of Rashi. Undisturbed in his childish reveries the mysterious primeval forests of Volhynia captivated the imagination of the sensitive boy. The many hours he passed roaming and musing in surroundings so awesome in their beauty and grandeur, made an indelible impression on his poetic nature.

When Feierberg was eleven years old the family moved back to Novogrod. There he entered the חֶדֶר. The hours of instruction were long. The whole day and evening were devoted to the study of the Pentateuch, Rashi and the Talmud. The dingy, restrained and oppressive atmosphere of the *cheder* stood out in bold contrast to the sylvan, verdant and free surroundings of the country-side. The Talmudic dialectics, the main subject of study in the curriculum, appealed but little to the imagin-

ative, dreamy youth, and his teachers put him down as dull, to the chagrin of his pious father. Vividly Feierberg describes the Cheder in his story בָּעֶרֶב "In the Evening".

"The teacher is seated at the head of the table, with his two assistants at his sides. Before him on the table lies the cane. The children are seated on benches around the table. The teacher's voice blends with those of the assistants and children. The tumult is great. A boy is being caned and he is crying. The teacher holds on to the cane. His face is wrinkled up and from his eyes there emanates terrifying anger. He is angry with the children, the assistants, his wife, the table, the cane, and with the Divine Will for creating a world so terrible and so full of trouble. In another few minutes two children are weeping, now three, four, five. The teacher is striking, teaching and yelling on one side, and his assistants strike, teach and yell on the other side".

At the age of fifteen Feierberg left the *Cheder* to study by himself in the *bet hamidrash* of the Chassidim of Zernobil (a chassidic sect quite popular among the Jews of Volhynia). There, unfetterred by a school curriculum, he was free to pursue those subjects that pleased him most. With unbounded assiduity he pored over the pages of the prophets, Midrash and the legendary portions of the Talmud.

He also drank deep of the chassidic and cabalistic works of which the *bet hamidrash* contained an excellent collection. It was at this time, too, that he became clandestinely acquainted with the literature of the Enlightenment, or Haskalah. This literature contained a challenge to everything that Feierberg had studied, read or believed. In his youthful heart there soon ensued a struggle. Faith was wrestling with enlightenment,—the Ghetto with the larger world, Jewish consciousness with assimilation.

The reaction against the Haskalah movement, however, was now in full swing. The promises it held forth were never realized; the hopes it inspired were doomed to disappointment. The Russian massacres of 1881 and 1882, the restrictive measures that followed, aroused the Jewish intellectuals from their sweet stupor. The advocates of universalism and assimilation appeared ludicrous. Jews once more dreamed of Zion. A strong national policy was shaping itself among east European Jews. The Chibbath Zion movement was growing in numbers and strength.

In the small towns all secular books, nevertheless, remained anathema. No sooner was Feierberg's occupation with that literature disclosed than he became the target of calumny, abuse and hatred. He was beaten and persecuted. He was driven

from the *bet hamidrash.* His books were burned. Among his detractors and persecutors were the members of his own family. His parents denied him food, and did not permit him to come into the house. Hoping to rescue him from the grip of the קְלִפָּה (see vocabulary), his father tried to make a *shohet* of him. When that failed, he was made to clerk in his sister's store, selling herring and candles. But when this too proved unsuccessful, his father sought to save him through marriage.

The young woman that his father selected for him accidentally proved to be beautiful, intelligent, and idealistic. She understood Feierberg's gentle nature, sympathized with him in his sufferings, and loved him passionately. But Feierberg was not born for happiness. On the way to the engagement he complained of a sore throat, which upon diagnosis was found to be tuberculosis of the larynx. When his father-in-law to-be learned of it, he broke off the match, contrary to his daughter's fondest wishes. Sorrow-laden and diseased Feierberg returned to the gloom and loneliness of the *bet hamidrash.* There he sought strength and comfort in study and meditation. In his sketch "Shadows", he tells of how he found distraction in watching the shadows at play in the dimness and solitude of the night.

"It is night. The world is asleep. I am awake. I sit in the old, tottering *bet hamidrash.* The sexton

has already gone home. Outside the wind is roaring with tempestuous rage, rapping the shutters, and playing with the flame of the tallow candle in my hand. The many reading desks scattered over the place look like so many tombstones. I stand leaning on the platform in the center of the room. A folio of the Talmud lies open before me, and I am studying.

"A faint sound is heard as the tallow of my little candle drips over the *Gemara*. It is casting a dim light over the *bet hamidrash* and peoples it with shadows. Immediately about me the light is flickering, intensifying only the darkness everywhere. The shadows are swaying; shadow falls upon shadow, shadow stretches over shadow. The whole house is undulating. The shadows prostrate themselves. They greet each other with peace and friendship and kiss each other. Now they speak, now they whisper. I do not understand a word. But I play with them. I swallow them. I delight in their black appearance. I want them to grow still blacker; to broaden and expand and to fill the whole world with sweet awe and pleasing fear—even as they did me."

In all this he may have found some spiritual comfort but his physical condition was growing worse. By the winter of 1896 he decided to go to Warsaw to consult some experts about his health. While

there, he made the acquaintance of a number of Hebrew writers. Nahum Sokolow who was then the editor of the ha-Zephirah was impressed with the young man's literary gifts, and urged him to devote himself to literature. The following summer Feierberg went to Slavita, hoping that its pure, invigorating climate might restore his health.

Little relieved, he proceeded to Zemovkah, a village in the vicinity of Novogrod. There he spent the winter of 1897 in the company of an old Jewish tailor who had been a soldier in the army of Nicholas I. It will be remembered that during the reign of this Czar, Jewish children were kidnapped and drafted into the army at a very early age. The old man's accounts of the physical and spiritual tortures of those children, Feierberg utilized as material for his first published story, "Jacob the Watchman". In the summer of the same year, he again tried Slavita. There he wrote his sketch הָעֵגֶל, "The Calf" which was published in "ha-Shiloah" under the pseudonym חָפְנִי בַּעַל דִּמְיוֹן "Haphni the Dreamer". This effort foretokened the author's great talent. He revealed in this sketch a soul quivering with emotion, a heart sensitive to injustice and suffering, and a muse attuned to life's lyric strains.

To the family a calf was born. Its tenderness and sweetness won the heart of young Haphni. He was shocked to hear from his mother's lips that at

the end of eight days the young calf would be slaughtered.

"Is it true, mother? Is it true that this pleasant, sweet calf will be slaughtered? I asked affrighted.

"You are still young and foolish, my son. If you should ever speak such nonsense in the presence of strangers you will be made a laughing-stock.

"When I again entered the kitchen to visit my beloved, precious calf, and saw its eyes turned toward me, pleading mercy and compassion—I could not restrain my tears. I embraced it, felt its skin. My warm tears dripped on its neck. I kissed it, and cried, and cried.

"That night, I recall, many thoughts revolved in my mind. Why was this calf born? To be slaughtered? Why should this beautiful, sweet calf be slaughtered? And if it came into the world only to be slaughtered, why was it born so comely? Would it not have been sufficient had it come forth a shapeless mass with a mere rag of a skin? Why does my mother want to kill it? Who gave her the right to take the life of this beautiful calf?"

The winter of 1898 Feierberg felt somewhat relieved, and he stayed at the home of his parents. He concentrated on the study of foreign languages and philosophy, and he became acquainted with the writings of Kant, Darwin, Buckle and Spencer. He also devoted much time to Zionist

activity. He founded a Zionist society in Novogrod and visited neighboring towns to stimulate the establishing of similar organizations. The summer found him again sick and weary, and he once more tried the balmy climate of Slavita. At the instance of Achad Haam, the philanthropist Wissotski assigned him a monthly allowance. This enabled Feierberg to spend the summer in writing. The Hebrew reading public was soon fascinated by his beautifully symbolic story בָּעֶרֶב "in the Evening", which also appeared in the ha-Shiloah.

"In the Evening" is the story of a Jewish boy who, when but seven days old, was forcibly taken away from his parents by a Polish nobleman. The father was beaten to death and the child was raised in the palace. He grew to be very handsome and brilliant. When the boy was to reach his year of Bar Mitzvah, he dreamed that he had seen an old Jew, sick and wounded, who was saying to him: "I am your father. The nobleman snatched you from your mother's bosom, and me he killed. In a few days, you will be thirteen years old. Upon a Jew of thirteen it is incumbent to worship God and to study the holy Torah. Come, my son, follow me." The boy awoke crying, and told the nobleman his dream. The latter laughed it off, but the following night the father appeared again. He was pulling at the boy's hair, scratching his skin with his nails,

insisting that the boy follow him. When the boy awoke on the third morning, he was lying naked on the threshold of a *bet hamidrash*. The Rabbi took him into his home and taught him the Prayer Book and the Pentateuch. He made such remarkable progress in his studies that the Rabbi sent him to the Yeshibah at Amsterdam. He gave him an amulet as a protection against the evil spirits lurking after him. On the way the boy, tired and hungry, made a talismanic circle about himself, and fell asleep. He was aroused by terrible noises.

"A pack of wolves are running towards him. Their eyes are glowing like fire, their large, sharp teeth are terrifying. They try to enter the 'circle' but they cannot. They push with all their might. They jump about and go insane with anger. But they cannot enter the circle. The pack of wolves leave. Now a boar runs toward him. He comes to the circle and stops. He cannot penetrate it. The boar departs. From the woods he now hears a very wonderful melody........His heart is drawn towards the marvelous players. He recalls the nobleman and his violin. He wants to leave the circle but checks himself. His heart is consumed with longing, his hands are trembling. The amulet slips to the ground. Involuntarily he leaves the circle. On the wings of the wind he is carried farther and farther, in the direction of the sound

of the music. He passes over seas and rivers, fields and forests, cities and villages. The players continue their playing. He comes very near them but cannot reach them. Here is the village where he was born, here is the nobleman's house. He is at the door; the door opens. But a mighty hand pulls him back. A great struggle ensues. One mighty force pulls him into the house, to the nobleman; and one mighty force pulls him back. His father's image floats before his eyes. He can hear him plead: Come back, my boy, come back".

Whom the boy followed Feierberg does not tell us. It is an old legend in which he symbolizes the Jew's age-long inner conflict. The nobleman with his alluring music represents the wide European world with its glittering culture. The old wounded father is Jewish consciousness; the circle represents the Jewish environment. In his sketch, "The Amulet", he returns to the subject, but here, too, he leaves us guessing. It is in his last and longest story, the more or less autobiographic "Whither?" that Feierberg presents a solution. The national consciousness of the Jew is victorious. Nachman, the hero of the story, who was driven to insanity by this inner conflict, regains his spiritual and mental equilibrium when he hears of the "Chibbath Zion" movement. All at once the whole thing becomes clear to him. The Jew is an oriental.

Circumstances have compelled him to live in an occidental environment. That is why he has been ill at ease all these centuries. It is only in the upbuilding of Palestine as the Jewish spiritual and cultural center, that the Jew will attain an inner harmony. Thus Feierberg was depicting in story and sketch the idea that the master Achad Haam had already started enunciating with compelling logic and matchless lucidity in his Essays.

It is in בָּעֶרֶב and לְאָן that Feierberg's great artistic power was fully revealed. His hero, for his heroes are really the same in all his stories, assumes Homeric lineaments, and, like an epic figure, he emerges undefeated from his contest with overwhelming hardships. His material world is small. His heroes' field of action is limited to the *bet hamidrash*, *cheder*, small town and village. Their spiritual world, however, is vast. They struggle heroically with God and men.

Feierberg draws his characters skilfully. They never become abstractions. In spite of symbolizing the nation, they remain individuals in the flesh and blood. In this he advanced beyond the writers of the Haskalah period. Their characters were so many automata either reproducing the author's pet ideologies or representing types and tendencies. Feierberg's hero too is completely absorbed in the solution of a problem, but he is so full of the author's

life-blood that he becomes as real as the author. Nachman is undoubtedly the protype of the agonized intellectual Jew, but he always remains Nachman—that is he is the persecuted suffering, dreaming Feierberg.

He wrote לאן? writhing in the agony of excruciating pain. "With bent back, eyes dim and tired, and his face as white as lime, he sat for many long hours, working most diligently and joyfully." In the winter of 1899, he began another long story with Israel baal Shem as the central figure. To a friend he wrote: "This ideal is so great and holy in my eyes that I am pained to think that I may not live to realize it".

Alas, he prophesied only too well. On the 19th of Adar, at the age of twenty-five, and after three years of feverish literary activity, death put an end to his sufferings and dreams.

Solomon Goldman

Cleveland, Ohio, 1927.

לְאָן

כְּמוֹ מִתּוֹךְ הָעֲרָפֶל[1] הִנְנִי רוֹאֶה אֶת תְּמוּנָתוֹ הַנּוּגָה[2], מִתּוֹךְ הָעֲנָנִים הַשְּׁחוֹרִים אֲשֶׁר כִּסּוּהוּ[3] בְּחַיָּיו וַיַּקְדִּירוּ[4] אֶת הוֹדוֹ בַּהֲמוֹן אֲגָדוֹת[5] הֶבֶל וְצִלְלֵי[6] תֹהוּ.—הִנְנִי רוֹאֶה אוֹתוֹ, הָאֻמְלָל, אֲשֶׁר הַרְבֵּה הָפַךְ[7] וְהָפַךְ[7] בַּחַיִּים, וְהֵמָּה[8] לֹא נָתְנוּ לוֹ מְאוּמָה, גַּם שֵׁם וָזֵכֶר לֹא הִשְׁאִירוּ[9] לוֹ.

הָבָה[10] וְאַצִּיב[11] לוֹ צִיּוּן!

סִפּוּרִים רַבִּים וְשׁוֹנִים[12] סִפְּרָה לִי אִמִּי בְּיַלְדוּתִי, סִפּוּרִים נוֹרָאִים וַחֲשֵׁכִים[13] כְּחֶשְׁכַת[14] הַגָּלוּת וּמְלֵאֵי תוּגָה וְצַלְמָוֶת כְּחַיֵּי עַם יִשְׂרָאֵל. הַשֵּׂעָר הַלָּבָן אֲשֶׁר בְּרֹאשִׁי וּזְקָנִי לֹא אוֹת[15] זִקְנָה[15] הוּא, כִּי עוֹד בִּהְיוֹתִי[16] יֶלֶד נֶהְפַּכְתִּי[17] לְזָקֵן: כָּל סִפּוּר וְסִפּוּר הִלְבִּין[18] לִי שַׂעֲרָה אַחַת וּמֵרוֹב הַסִּפּוּרִים הָפַךְ שְׂעָרִי לָבָן... עַתָּה יוֹדֵעַ אָנֹכִי, כִּי עַל בָּמַת[19] הַחַיִּים יֶשְׁנָם[20] אֲנָשִׁים

---

[1]a thick cloud. [2]sad. [3]covered him (כִּסָּה). [4]and darkened (הִקְדִּר). [5]legends of. [6]and shadows of (צֵל). [7]concerned himself. [8]and it. *Same as* הֵם. [9]*See* הַשְׁאֵר. [10]come then! [11]let me erect (הַצֵּב). [12]and strange. [13]and dark. [14]as the darkness of. [15]a sign of old age. [16]when I was (הָיָה). [17]I turned (הֵהָפֵךְ). [18]whitened (הַלְבֵּן). [19]the stage of. [20]*See* יֵשׁ.

אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים, שְׂמֵחִים וּמִתְעַנְּגִים[1] עַל רַב טוּב; אֲנָשִׁים, אֲשֶׁר[2] קִלְלַת[3] אֵל זוֹעֵם[4] אֵינֶנָּה רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם[2] תָּמִיד. אוּלָם אָז הָיוּ לִי הַחַיִּים לַחֲזוֹן[5] תּוּגָה נוֹרָאָה...וְנוֹרָא מִכָּל הַסִּפּוּרִים הָיָה הַסִּפּוּר עַל דְּבַר נַחְמָן הַמְשֻׁגָּע[6]. אֲנַחְנוּ, הַיְלָדִים דִּבַּרְנוּ תָּמִיד בַּ„חֶדֶר"[7] עַל אֹדוֹתָיו[8], כִּי גַם אֲנַחְנוּ, יָדַעְנוּ אוֹתוֹ וְאֶת תַּהֲלוּכוֹתָיו[9] הַזָּרוֹת.

„הָרַב רַבִּי משֶׁה, אֲבִי[10] נַחְמָן הַמְשֻׁגָּע—כֵּן סִפְּרָה לִי אִמִּי—הָיָה גָּאוֹן וְקָדוֹשׁ בְּיִשְׂרָאֵל, אֲבָל הַזָּקֵן הַקָּדוֹשׁ מִטְשֶׁרְנוֹבִּיל[11] הָיָה גָּדוֹל[12] מִמֶּנּוּ[12],—וְרַבִּי משֶׁה לֹא הֶאֱמִין[13] בּוֹ. פַּעַם אַחַת סָר[14] הַקָּדוֹשׁ אֶל עִירֵנוּ, וְרַבִּי משֶׁה לֹא הָלַךְ גַּם[15] לְקַבֵּל[16] אֶת[16] פָּנָיו[16]; וַיִּשְׁלַח הַקָּדוֹשׁ לִקְרֹא אֶת הָרַב אֵלָיו, אַךְ הָרַב לֹא[17] אָבָה[17] לָלֶכֶת[18]. וַיְהִי[19] בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, בִּהְיוֹתָם[20] שְׁנֵיהֶם בְּבֵית־הַתְּפִלָּה[22] וַיִּפֶן[23] הַקָּדוֹשׁ אֶל הָרַב וַיֹּאמֶר אֵלָיו: „משֶׁה,

---

[1]*See* הִתְעַנֵּג [2]upon whom. [3]the curse of (קְלָלָה). [4]indignant. [5]a vision of (חָזוֹן). [6]the madman. [7]in school. [8]about him. [9]his ways, behavior. [10]the father of. [11]*Name of Russian city, the home of illustrious Chassidic Rabbi.* [12]greater than he. [13]did . . . believe (הֶאֱמִן). [14]came (סוּר) to. [15]even. [16]to pay his respects. [17]did not want. [18]*See* הָלַךְ. [19]and it came to pass. [20]*See page 1, note 16.* [21]*See* שְׁנַיִם. [22]in the Synagogue. [23]and . . . turned (פָּנָה).

אֵינְךָ מַאֲמִין[1] בִּי? הִנֵּה לְךָ אוֹת: הֵן חָפֵץ אַתָּה בְּבֵן[2] זָכָר[2].
הַשָּׁנָה[3] תֵּלֵד[4] אִשְׁתְּךָ בֵּן. נְשָׁמָה אַחַת גְּדוֹלָה הָיְתָה[5] בָּרָקִיעַ,
נְשָׁמָה גְּדוֹלָה וּקְדוֹשָׁה מְאֹד, אַךְ סַמָּאֵל[6] שָׁבָה[7] אוֹתָהּ[8] וְהִנֵּה
הִיא בְּיָדוֹ, הִנֵּה הִיא מְרַחֶפֶת[9] שִׁבְעִים שָׁנָה בָּאֲוִיר. חָשֹׁב[10]
חָשַׁבְתִּי[10] כִּי אֲצִילֶנָּה[11] מִיָּדוֹ, וְלָכֵן לֹא נְתַתִּיהָ[12] לָרֶדֶת[13] מַטָּה,
אַךְ עַתָּה הִנְנִי רוֹאֶה, כִּי בַּעֲוֹן[14] הַדּוֹר אִי־אֶפְשָׁר לִי לְהַצִּיל
אוֹתָהּ, הַדּוֹר אֵינוֹ מַאֲמִין בִּי וְלָכֵן תָּשׁ[15] כֹּחִי. הַנְּשָׁמָה הַזֹּאת
תְּהִי[16]—בִּנְךָ. הוּא יִהְיֶה גָּדוֹל בַּתּוֹרָה וּבְחָכְמָה, אַךְ זֶה כֹּחוֹ—
לְסַמָּאֵל, לַקְּלִיפָּה[17] וְהוּא יוֹרִיד[18] אֶת שֵׂיבָתְךָ בְּיָגוֹן שְׁאוֹלָה[19]:
„נַחְמָן הַמְּשֻׁגָּע"—כֵּן סִפֵּר לָנוּ הָ„רַבִּי" פַּעַם אַחַת כְּטוֹב[20]

---

[1]*See page 2, note 13.* [2]a male child. [3]this year. [4]will give birth to (יָלַד). [5]there was (הָיָה). [6]Sammael, *chief of all the Satans.* [7]captured. [8]it (אֵת). [9]has been hovering (רָחַף). [10]I surely thought. [11]I could rescue (הִצִּיל) it. [12]' did . . . . . allow (נָתַן) it. [13]*See* יָרַד. [14]because of the iniquity. [15]has grown weak (תָּשַׁשׁ). [16]shall be (הָיָה). [17]to the evil power. [18]will bring down (הוֹרִיד). [19]to the grave. *Note the use of* ה *at the end of the word in place of* ל *at the beginning.* [20]when he was in the right mood.

לִבּוֹ[20] עָלָיו[20]—הוּא „בַּעַל מוֹחַ"[1] גָּדוֹל[1] עַד מְאֹד[1], וַיְסִיתֵהוּ[2] לִבּוֹ
לִלְמֹד „קַבָּלָה"[3], אַף כִּי יָדַע כִּי יֵשׁ „חֵרֶם"[4] לְבַל[5] יִלְמַד אִישׁ[5]
„חָכְמַת הַקַּבָּלָה" טֶרֶם יִמָּלְאוּ[6] לוֹ[6] עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה[6] ...
וְהוּא נִכְנַס[7] לַפַּרְדֵּס[8], הֵצִיץ[9] וְנִפְגַּע[10] וַיְהִי—לְ„אַחֵר"[11].

„נַחְמָן הַמְשֻׁגָּע—סִפְּרוּ אֲחֵרִים—יָשַׁב פַּעַם אַחַת יְחִידִי
בַּלַּיְלָה בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ וַיִּלְמַד, פִּתְאֹם שָׁמַע קוֹל נוֹרָא קוֹרֵא
אֵלָיו: נַחְמָן, תֵּן[12] לִי[12] לְהָרִיחַ[12] טַבַּק[12]! וַיִּשָּׂא[13] אֶת עֵינָיו וַיַּרְא[14]

---

[1]a man of very great intellectual capacity. [2]*See* הֵסַת. [3]Cabalah, mysticism. *Term applied to the hidden and mysterious doctrines concerning the nature of God and his relation to the universe.* [4]a ban. [5]that no one. [6]he was . . . . years old. [7]*See* הִכָּנֵס. [8]*literally* garden. *Here it means* esoteric philosophy. *There is a well-known Talmudic account of four great scholars Akiba, ben Azai, ben Zoma and Elisha ben Abuyah who entered the* פַּרְדֵּס. *Akiba is the only one reported to have come out unimpaired. Elisha ben Abuyah became an apostate, the other two died young.* [9]he looked (הָצֵץ). [10]and became demented (הִפָּגַע). [11]a different person. *By-name of the great Rabbi Elishah ben Abuyah who became* an apostate (אַחֵר). *See note* 8. [12]*Translate* give me a pinch of snuff. [13]*See* נָשָׂא. [14]*See* רָאָה.

וְהִנֵּה לָשׁוֹן אֲרֻכָּה שְׁלוּחָה[1] אֵלָיו מֵ„עֶזְרַת נָשִׁים"[2]... מִנִּי[3] אָז הִסְתַּתְּרָה[4] בִּינָתוֹ–וַיִּשְׁתַּגַּע"[5].

„נַחְמָן הַמְּשֻׁגָּע–סִפֵּר לִי בָּחוּר אֶחָד–חָפֵץ לָדַעַת מַה לְּמַעְלָה וּמַה לְּמַטָּה, מַה לְּפָנִים וּמַה לְּאָחוֹר[6], וַיִּתְבּוֹנֵן[7] בַּמֶּה[8] שֶׁלֹּא[3] הוּרְשָׁה[8]... גַּם עַתָּה עוֹדֶנּוּ תּוֹעֶה[9] בַּחֲקִירוֹת[10] אֲפֵלוֹת[11] הוּא אֵינוֹ מַאֲמִין, כִּי „מְשֻׁגָּע הוּא"...

הַתַּבְעֵרָה[12] הַיּוֹתֵר[13] נוֹרָאָה הִיא זֹאת אֲשֶׁר מִמִּסְתָּרִים תָּגִיחַ[14]; מַיִם רַבִּים לֹא יְכַבּוּ[15] אֶת הַתַּבְעֵרָה הַזֹּאת וְעַד הַיְסוֹד תִּיקַד[16] וְתֹאכַל[17] מִבְּלִי[18] הַשְׁאִיר[18] שָׂרִיד, כִּי בְעֵת אֲשֶׁר נִגְלָה[19] לָנוּ הַלַּהַב[20]–כְּבָר אָחֲזָה הָאֵשׁ בַּכֹּל, מִבְּלִי תֵּת[21] יְכֹלֶת לְהַצִּיל מִשִּׁנֶּיהָ[22] טָרֶף. וְכָכָה הִיא הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר יִלָּחֵם הָאָדָם

---

[1]stuck out. [2]from the woman's compartment *in the Synagogue.* [3]*Same as* מִן. [4]was undone, disarranged (הִסְתַּתֵּר). [5]and he went crazy (הִשְׁתַּגֵּעַ). [6]*The Talmud discourages inquiry into "what is above and what is below, what was before (creation) and what will be in the future (when the world comes to an end)."* [7]and he speculated (הִתְבּוֹנֵן). [8]on that which was not permitted. [9]is lost. [10]in speculations. [11]obscure (אָפֵל). [12]fire. [13]the most. [14]breaks forth (גִּיחַ). [15]will . . . extinguish. [16]it will burn (יָקַד). [17]and it will consume. [18]without leaving behind. [19]*See* הִגָּלָה. [20]the flame(s). [21]giving (נָתַן). [22]*See* שֵׁן.

בְּנַפְשׁוֹ וּבְלִבּוֹ פְּנִימָה. הַמִּלְחָמָה הַזֹּאת נוֹרָאָה הִיא. בָּהּ יְשַׁם[1] הַלֵּב עוֹד טֶרֶם יִפְרֹץ הַלַּהַב הַחוּצָה...

לֹא פִּתְאֹם „הִשְׁתַּגֵּעַ" נַחְמָן, לֹא פִּתְאֹם עָשָׂה אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָא בַּיּוֹם הַנּוֹרָא הַהוּא!

יוֹם הַכִּפּוּרִים. בֵּית־הַכְּנֶסֶת מָלֵא[2] מִפֶּה[2] לְפֶה[2] אֲנָשִׁים לְבוּשִׁים לְבָנִים[3] וְטַלִּיתוֹת[4], הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה עוֹמֵד, סָמוּךְ לָאָרוֹן, וּמִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה[5] וּבְקוֹל בּוֹכִים. זְקָנוֹ הַלָּבָן הַיּוֹרֵד עַל[6] פִּי[6] מִדּוֹתָיו[6], מִצְחוֹ הַגָּדוֹל וְהָרָחָב, פָּנָיו הַלְּבָנִים, עֵינָיו הָעֲמֻקּוֹת וְהַשְּׁחוֹרוֹת, וְכָל יְצוּרֵי[7] גֵוּוֹ כֻּלָּם, הָעֲטוּפִים[8] לְבָנִים— יִתְּנוּ לוֹ תֹּאַר פְּנֵי מַלְאַךְ אֱלֹהִים. עַל הַבָּמָה בַּתָּוֶךְ עוֹמֵד צָעִיר לְיָמִים, רָזֶה וְדַל, פָּנָיו לְבָנִים כִּפְנֵי מֵת, לְחָיָיו[9] בּוֹלְטוֹת[10] וַאֲרֻכּוֹת וְעַל קְצֵיהֶן[11] הַחַד צוֹמֵחַ זָקָן שָׁחוֹר וְקָצָר, עֵינָיו שְׁחוֹרוֹת וּגְדוֹלוֹת וּמַזְהִירוֹת[12] מִבַּעַד לְבָבוֹתֵיהֶן[13] הָאֲרֻכּוֹת כִּשְׁתֵּי גַחֲלֵי אֵשׁ, הַקְּמָטִים[15] אֲשֶׁר בְּמִצְחוֹ וּמַבָּטֵי[16] עֵינָיו הָעֲמֻקִּים מְעִידִים[17], כִּי חוֹשֵׁב הָאִישׁ מַחֲשָׁבוֹת רַבּוֹת וַעֲמֻקּוֹת מְאֹד; יֵשׁ

---

[1]*See* הֵשַׁם. [2]is crowded to capacity with. [3]*Translate* in white. [4]*See* טַלִּית. [5]with devotion. [6]to the collar (mouth) of his garments. [7]the parts of. [8]wrapped in. [9]*See* לְחִי. [10]protruding. [11]*See* קָצָה. [12]*See* הַזְהֵר. [13]their eye-lashes. [14]coals of (גַּחֶלֶת). [15]the wrinkles. [16]and the....looks. [17]testify (הָעֵד).

אֲשֶׁר[1] יַפְרִיעוּהוּ[2] מַנְגִּינוֹת[3] הַחַזָּן מִמַּחְשְׁבוֹתָיו, וְהוּא מֵרִים[4] אָז אֶת עֵינָיו וְשׁוֹלֵחַ מַבָּטִים זָרִים עַל כָּל סְבִיבוֹתָיו[5], כְּמוֹ[6] יִתְמַהּ[6] עַל מַרְאֵה עֵינָיו וְלֹא יָבִין מָה הָעֶרֶב הַזֶּה, מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלּוּ וּמַה[7] לּוֹ[7] פֹּה[7]... הַקָּהָל הַגָּדוֹל מִתְבּוֹנֵן אֵלָיו בְּכָבוֹד, בְּדַעְתּוֹ[8] כִּי לֹא מַחֲשָׁבוֹת פְּשׁוּטוֹת חוֹשֵׁב עַתָּה רַבִּי נַחְמָן בְּהָרַבִּי[9], זֶה הַכּוֹכָב הֶחָדָשׁ הַהוֹלֵךְ וּמִתְגַּלֶּה[10] עַל שְׁמֵי[11] הַיַּהֲדוּת... הִנֵּה[12] זֶה[12] אַךְ[12] מָלְאוּ לוֹ עֶשְׂרִים שָׁנָה–וּכְבָר מָלְאָה הָאָרֶץ תְּהִלָּתוֹ...

הַתְּפִלָּה כָּלְתָה[13], הַחַזָּן גָּמַר „שִׁיר הַיִּחוּד"[14], וְרַבִּי נַחְמָן עוֹדֶנּוּ תָּפוּשׂ[15] בְּמַחְשְׁבוֹתָיו וּמַעֲמִיק[16] לְהִתְבּוֹנֵן[16] בְּשִׁיר הַפִּלוֹסוֹפִי[17] הַנִּפְלָא הַזֶּה, הַמָּלֵא חַיִּים, אֱמוּנָה, חֵקֶר וּמַחֲשָׁבָה –וְהִנֵּה נִגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד הָאַבְרְכִים[18] וַיִּשְׁאָלֵהוּ[19] דָּבָר בְּתוֹרַת

---

[1]*Translate:* it happens that. [2]disturb him (הַפְרֵעַ). [3]the songs of. [4]raises (הָרֵם). [5]*See* סָבִיב. [6]as though wondering. [7]and what he was doing here. [8]realizing, knowing. (יָדַע). [9]the Rabbi's son. [10]and revealing itself (הִתְגַּלָּה). [11]*See* שָׁמַיִם. [12]only recently. [13]came to an end. [14]The Hymn of Unity, *medieval poem recited in the synagogue Kol Nidre Eve at the conclusion of the services.* [15]absorbed. [16]and is giving deep thought. [17]philosophical. [18]*See* אַבְרֵךְ. [19]and asked him (שָׁאַל).

„הָעֲבוֹדָה"[1]. הָאַבְרֵךְ פָּנָה אֵלָיו אַחַת וּשְׁתַּיִם,וְהוּא לֹא עָנָהוּ[2]... הַנֶּאֱסָפִים[3] בְּבֵית הַתְּפִלָּה הִתְפַּלְאוּ[4] עַל מַחְשְׁבוֹתָיו כִּי כֹה עָמְקוּ עַד[5] אֲשֶׁר[5] לֹא יִשְׁמַע דִּבְרֵי הַמְדַבֵּר אֵלָיו וַיִּקְרְבוּ אֶל מְקוֹמוֹ. הָאַבְרֵךְ שָׁנָה[6] אֶת שְׁאֵלָתוֹ פַּעַם וּשְׁתַּיִם; וַיִּתְעוֹרֵר[7] רַבִּי נַחְמָן, וַיַּבֵּט[8] אֶל כָּל אֲשֶׁר מִסָּבִיב לוֹ בְּמַבָּט זָר וּמְפֻזָּר[9], אַחֲרֵי כֵן פָּנָה אֶל הָאַבְרֵךְ וַיֹּאמֶר בִּמְרִירוּת[10]: הוֹי, עַד[11] מָתַי[11] נִהְיֶה מְבַלֵּי[12] עוֹלָם?

– אֵיךְ? מַדּוּעַ הִנְנוּ מְבַלֵּי עוֹלָם? – שָׁאַל הָאַבְרֵךְ בְּתִמָּהוֹן[13].

רַבִּי נַחְמָן הִבִּיט בּוֹ בְּעֵינָיו הַשְּׁחוֹרוֹת וַיֹּאמֶר אֵלָיו בַּאֲנָחָה[14]: אַתָּה לֹא תָבִין...

הַקָּהָל מַבִּיט אֵלָיו בְּתִמָּהוֹן, גַּם אָבִיו הָרַב נִגַּשׁ אֵלָיו. עֵינֵי נַחְמָן בּוֹעֲרוֹת כָּאֵשׁ, הוּא רוֹצֶה לְהַבִּיעַ[15] מַחֲשָׁבָה מָרָה, מַחֲשָׁבָה אֲשֶׁר דִּכְּאָה[16] אֶת רוּחוֹ יָמִים וְשָׁנִים וַאֲשֶׁר הִרְבְּתָה[17]

---

[1]the Abodah, *the liturgical account of the order of the High-priest's service in the Holy of Holies on the Day of Atonement.* [2]did. . . .answer him. [3]the assembled (הָאַסֵף.) [4]marvelled. [5]that [6]repeated. [7]awoke (הִתְעוֹרֵר). [8]and he looked (הַבֵּט). [9]absent-minded. [10]with bitterness. [11]how long. [12]destroyers of (בַּלֵּה). [13]in astonishment. [14]with a sigh. [15]to express. [16]has been crushing. [17]multiplied (הַרְבֵּה).

פְּצָעָיו גַּם בְּעֶרֶב זֶה, וּלְמִי יַבִּיעַ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ הַמָּרָה הַזֹּאת? מִי יָבִין לְרוּחוֹ וְיָבֹא עַד קְצֵה מַחְשְׁבוֹתָיו? הוּא עוֹמֵד נִשְׁעָן[1] עַל הַבָּמָה וּמַבִּיט אֶל הַקָּהָל בְּעֵינַיִם מְפִיקוֹת[2] יָגוֹן, רַחֲמִים וְיֵאוּשׁ[3] כְּאֶחָד[4], הוּא פּוֹנֶה עוֹד הַפַּעַם אֶל הָאַבְרֵךְ וְאוֹמֵר: כֵּן, הַכֹּל[5] הֶבֶל[5], מַה[6] לְּךָ[6] וְלָ„עֲבוֹדָה"[6]?... לָמָּה לְךָ לָדַעַת[7] אֵת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה[8] לִפְנֵי אַלְפֵי שָׁנָה?

– מַה[9] לְּךָ[9] נַחְמָן?–קָרָא אָבִיו בְּקוֹל–הִשְׁתַּגַּעְתָּ?

– הַכֹּל הֶבֶל!–קָרָא נַחְמָן, וַיִּקַּח[10] בְּיָדוֹ אֶת נֵר הַשַּׁעֲוָה[11] הַדּוֹלֵק עַל הַבָּמָה–וַיְכַבֵּהוּ[12]...

– הוּא הִשְׁתַּגַּע–קָרָא אָבִיו בְּקוֹל מָר, וַיִּפֹּל[13] לָאָרֶץ וַיִּתְעַלַּף[14]. בָּרֶגַע הַזֶּה נֶחְתַּם[15] גְּזַר[15] דִּינוֹ[15] לָנֶצַח: הוּא– „מְשֻׁגָּע"...

הַקָּהָל מִתְלַחֵשׁ[16] אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, מְדַבְּרִים בְּקוֹל עָצֵב וּבְפָנִים מְפִיקִים יָגוֹן, מַבִּיטִים פַּעַם אֶל הָרַב הַזָּקֵן, הַיּוֹשֵׁב נִשְׁעָן עַל שְׁתֵּי כַּפּוֹת יָדָיו וּפָנָיו[17] כְּבוּשִׁים[17] בַּקַּרְקַע[17], כְּמוֹ

[1]leaning(הִשָּׁעֵן). [2]revealing (הָפֵק). [3]and despair. [4]all in one. [5]all is vanity. [6]what have you to do with the Abodah. [7]*See* יָדַע [8]what happened (הֵעָשֵׂה). [9]what is the matter with you. [10]*See* לָקַח. [11]the wax. [12]and extinguished (כַּבֵּה) it. [13]*See* נָפַל. [14]and fainted (הִתְעַלֵּף). [15]his sentence was sealed (הֵחָתֵם). [16]was whispering (הִתְלַחֵשׁ). [17]his face cast down.

יֵבוֹשׁ[1] לְהַבִּיט בִּפְנֵי הַקָּהָל הָרַב, וּפַעַם אֶל בְּנוֹ הַמְשֻׁגָּע, שֶׁהִקְדִּיחַ[2] תַּבְשִׁילוֹ[2] בָּרַבִּים[2], וּפַעַם יָרִימוּ פְּנֵיהֶם וַיַּבִּיטוּ אִישׁ בִּפְנֵי אָחִיו כְּשׁוֹאֲלִים וּתְמֵהִים... אֵין יוֹדֵעַ וּמֵבִין, אֵיךְ הָיָה הַדָּבָר!

וְהַמְשֻׁגָּע יוֹשֵׁב נִשְׁעָן עַל עַמּוּדוֹ, פָּנָיו[3] פְּנֵי[3] לְהָבִים[3], עֵינָיו מְפִיצוֹת[4] אֵשׁ זָרָה, כְּעֵינֵי מְשֻׁגָּע בֶּאֱמֶת. הוּא רוֹאֶה וּמַרְגִּישׁ[5] אֶת חֻרְבָּנוֹ; יוֹדֵעַ הוּא, כִּי בְּרֶגַע זֶה הָרַס אֶת אֲשֶׁר בָּנוֹ[6] לְמַעֲנוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, הוּא נָפַל הַפַּעַם לִשְׁאוֹל[7] תַּחְתִּית[7]... כָּל כְּבוֹדוֹ, כָּל אָשְׁרוֹ[8] שָׁקוּעַ[9] בִּתְהוֹם עָמֹק וְנוֹרָא. הוּא רוֹאֶה לְפָנָיו עָתִיד שָׁחוֹר וְאָפֵל מְאֹד... פֹּה, בְּרֶגַע זֶה, הֵחֵל לִחְיוֹת חַיִּים אֲחֵרִים,וּמִי יוֹדֵעַ, מִי יִמְנֶה[10]אֶת הַפְּגָעִים הָרָעִים, אֲשֶׁר יָבִיאוּ[11] לוֹ הַחַיִּים הַחֲדָשִׁים? הִנֵּה בְּרֶגַע אֶחָד הָיָה לְאֻמְלָל, וּמַה נּוֹרָא מַצָּב[12] כָּזֶה[12]! אֲבָל מַדּוּעַ? לָמָּה כִּבָּה אֶת הַנֵּר? הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת מְדַכְּאָה אֶת רוּחוֹ עַד מְאֹד. לָמָּה הֵמִיט[13] עַל אָבִיו, הַיָּקָר[14] לוֹ מֵחַיָּיו, שׁוֹאָה נוֹרָאָה וְחֶרְפַּת[15] עוֹלָם[15] כָּזֹאת. קַיִן

---

[1]ashamed (בוש). [2]who disgraced himself in public. [3]his face aflame. [4]*See* הָפֵץ. [5]*See* הַרְגֵּשׁ. [6]*See* בָּנֹה. [7]to the depths of the nether-world. [8]his happiness. [9]is sunk. [10]will count (מָנֹה). [11]will bring (הָבֵא). [12]such a condition. [13]did he let fall, bring down (הָמֵט). [14]who is dearer. [15]and everlasting reproach (חֶרְפָּה).

הָרַג אֶת הֶבֶל אָחִיו וְהוּא הָרַג אֶת אָבִיו. הוֹי, הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת נוֹרָאָה מְאֹד. אֲבָל הֶעָשָׂה[1] זֹאת בִּרְצוֹנוֹ? לֹא. הוּא מַרְגִּישׁ, כִּי בְעַל[2] כָּרְחוֹ[2] כִּבָּה אֶת הַנֵּר. קָשֶׁה הָיָה לוֹ לִסְבֹּל[3] עוֹד אֶת מַכְאוֹבָיו בְּנַפְשׁוֹ פְּנִימָה, וְהֵמָּה כְּבָר עָבְרוּ גְבוּל... זֶה יָמִים וְשָׁנִים הוּא מַרְגִּישׁ, כִּי זָר הוּא לַכֹּל וְהַכֹּל זָר לוֹ... הַפַּעַם פָּרְצָה הָאֵשׁ הַחוּצָה, אֲבָל מַדּוּעַ פָּרְצָה בְּאֹפֶן[4] אֲשֶׁר לֹא רָצָה? לָמָּה חִלֵּל אֶת הַקֹּדֶשׁ לְעֵינֵי מַקְדִּישָׁיו?[5] „אֻמְלָל אָנֹכִי— חוֹשֵׁב הוּא—כִּי בֶן אֲנִי לְעָם אֲשֶׁר דָּבָר אֵין לוֹ בָּעוֹלָם מִבַּלְעֲדֵי הַדָּת[6]. רַק שְׁנֵי דְרָכִים לְפָנֶיךָ: הִלָּחֵם[7] בְּעַד הַדָּת אוֹ נֶגֶד הַדָּת—וַאֲנִי הֵן חָפֵץ אֲנִי לִהְיוֹת אִישׁ חָפְשִׁי. לֹא זֹאת הִיא מַטְּרַת[8] חַיַּי, לְהִלָּחֵם בְּעַד הַדָּת אוֹ נֶגְדָּהּ... שְׁאִיפוֹת[9] אֲחֵרוֹת אֲנִי מַרְגִּישׁ בְּלִבִּי וּמַעֲשִׂים אֲחֵרִים הִנְנִי מְבַקֵּשׁ לִי בָּעוֹלָמִי בְּקֶרֶב עַמִּי"...

וּבְדִמְיוֹנוֹ[10] עוֹבְרִים לְפָנָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו הַמְעָטִים. הִנֵּה יַלְדוּתוֹ, בַּחֲרוּתוֹ וְשַׁחֲרוּתוֹ, הִנֵּה לְפָנָיו כָּל שְׁאִיפוֹתָיו וְתִקְוֹתָיו, שֶׁנִּשְׁאֲרוּ[11] קְבוּרוֹת בְּסֵתֶר לְבָבוֹ. עֲנִיִּים הָיוּ חַיָּיו בְּתַעֲנוּגִים וְשִׂמְחַת[12] בְּשָׂרִים[12], אֲבָל תַּחַת זֶה הָיוּ עֲשִׁירִים בְּדִמְיוֹנוֹת, בַּחֲלוֹמוֹת, בְּחֶזְיוֹנוֹת[13], בִּשְׁאִיפוֹת וּבְתִקְווֹת.

---

[1]did he do. [2]against his will. [3]to suffer (סָבַל). [4]in a manner. [5]*See* הַקְדֵּשׁ. [6]religion. [7]either fight. [8]the aim of (מַטָּרָה). [9]aspirations. [10]and in his imagination. [11]*See* (הִשָּׁאֵר). [12]and physical (בָּשָׂר) pleasure (שִׂמְחָה). [13]in visions (חִזָּיוֹן).

הִנֵּה זִכָּרוֹן אֶחָד מִתְרוֹמֵם[1] וְעוֹלֶה[1] מִתּוֹךְ הֲמוֹן הַזִּכְרוֹנוֹת הַמְטֻשְׁטָשִׁים[2]: הַיּוֹם יוֹם קַיִץ, הַשֶּׁמֶשׁ כְּבָר רַד[3], הוּא שָׁב מֵהַ„חֶדֶר" עָלֵז וְשָׂמֵחַ, הָ„רַבִּי" הֵאִיר[4] לוֹ[4] פָּנָיו[4] הַיּוֹם וַיֹּאמֶר לוֹ, כִּי מִיָּמָיו[5] עוֹד לֹא רָאָה נַעַר בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים מַפְלִיא[6] לַהֲגוֹת[6] בְּתַלְמוּד וּמֵבִין[7] שְׁמוּעָה[7] כָּמֹהוּ. הָאֲוִיר הִתְקָרֵר מְעַט, וְנָעִים הוּא מְאֹד, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת נַפְשׁוֹ, שֶׁהָיְתָה כְּלוּאָה[8] כָּל הַיּוֹם בַּחֶדֶר, בְּחֹם נוֹרָא וּבַאֲוִיר מְחַנֵּק[9]. וְהִנֵּה עֲדַת נְעָרִים חֲבֵרָיו לִקְרָאתוֹ, וּבְרֶגַע אֶחָד הוּא עוֹמֵד בְּתוֹכָם. הַתְּנוּעָה רַבָּה, הֵמָּה רָצִים יַחְדָּיו בְּקוֹל שָׂשׂוֹן וּבִתְרוּעַת[10] גִּיל. פִּתְאֹם וְהִנֵּה אָבִיו הָרַב נִגַּשׁ אֵלָיו: הוּא הָלַךְ לְהִתְפַּלֵּל „מִנְחָה וּמַעֲרִיב".

– נַחְמָן!–הַהִתְפַּלַּלְתָּ מִנְחָה?

– הִתְפַּלַּלְתִּי בַּחֶדֶר.

– וְלָמָּה אַתָּה רָץ?

הוּא שׁוֹתֵק[11].

– לָמָּה אַתָּה מִתְחַבֵּר[12] עִם נְעָרִים שׁוֹבָבִים?

הוּא שׁוֹתֵק.

---

[1]emerges. [2]*See* טִשְׁטֵשׁ. [3]*Same as* יָרַד. [4]commended him. [5]in all his days. [6]reasoning wonderfully. [7]and understanding legal discussion. [8]shut up. [9]suffocating. [10]and with a shout of. [11]is silent. [12]associate.

– קוּמָה[1] וְנֵלְכָה[1]! מֵהַיּוֹם וְהָלְאָה תֵּלֵךְ[2] לְהִתְפַּלֵּל לְבֵית הַכְּנֶסֶת. אָסוּר לוֹ לִיהוּדִי לְמַלֵּא שְׂחוֹק פִּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה. בָּעוֹלָם הַזֶּה נָחוּץ לִלְמֹד וְלַעֲבֹד[3] אֶת ד׳, וְחָלִילָה[4] לָנוּ[5] לְבַלּוֹת[5] אֶת הַזְּמַן בְּהַבְלֵי[6] תַּעֲתוּעִים[6]...

הוֹי, בְּנִי, הֵן מִתְפַּלֵּל אַתָּה בְּכָל יוֹם: „אַל[7] תַּשְׁלֶט[7] בָּנוּ[7] יֵצֶר[7] הָרָע״. הַתְּפִלָּה הַזֹּאת תְּפִלָּה גְּדוֹלָה הִיא, הַיֵּצֶר הָרָע שׁוֹלֵט בָּנוּ בַּעֲוֹה״ר[8], כָּל שִׂמְחָה וְתַעֲנוּג הֵמָּה מַעֲשֵׂי שָׂטָן, כְּדֵי לְהַשְׁקִיעַ[9] אוֹתָנוּ בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וּלְהַטְרִידֵנוּ[10] מֵהָעוֹלָם הַבָּא... אָסוּר לִשְׂמֹחַ, בְּנִי, אָסוּר לִשְׂמֹחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה!

הוּא מַבִּיט בְּגַעֲגוּעִים[11] אַחֲרֵי הַנְּעָרִים הַשְּׂמֵחִים הָרָצִים הָלְאָה; רֶגֶשׁ־עֶצֶב לוֹחֵץ אֶת לְבָבוֹ. הוֹי, מַה קָּשֶׁה עָלָיו לַעֲזֹב[12] אֶת חֲבֵרָיו בָּרְגָעִים הַנְּעִימִים הָאֵלּוּ! כַּמָּה הוּא מִתְגַּעְגֵּעַ, כַּמָּה הוּא מְקַוֶּה[13] כָּל הַיּוֹם – עֵת[14] תִּכְבַּד[15] עָלָיו הַנְּשִׁימָה מִגֹּדֶל הַחוֹם וּמֵהָאֲוִיר הַמַּחֲנִיק – רְגָעִים הַנְּעִימִים וְהַיְקָרִים הָאֵלּוּ! אֲבָל

---

[1]come let us go (הָלַךְ). [2]*See* הָלַךְ. [3]and to worship. [4]God forbid. [5]that we should waste (בָּלָה). [6]false vanities. [7]do not give the tempter (יֵצֶר הָרָע) power over us. [8]*see* עָוֹן בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים. [9]to submerge. [10]and to deprive us (הַטְרֵד) [11]longingly. [12]to leave (עָזַב). [13]is hoping (קִוָּה). [14]at the time, when. [15]becomes heavy (כָּבֵד).

מַה יוּכַל לַעֲשׂוֹת?... וּבֶאֱמֶת אֵיךְ יִתְפַּלֵּל מָחָר לַשָּׁוְא: „אַל תַּשְׁלֶט בָּנוּ יֵצֶר הָרָע"?...

בֵּית־הַכְּנֶסֶת. תְּפִלַּת הַמִּנְחָה נִגְמְרָה. הַמִּתְפַּלְּלִים לָקְחוּ לָהֶם נֵרוֹת וַיֵּשְׁבוּ אֶל „הָעַמּוּדִים" לִלְמֹד תַּלְמוּד, מִשְׁנָיוֹת[1] וְשׁ"ע[2], אוֹ לְעַיֵּן בְּ„סְפָרִים קְדוֹשִׁים". עֶצֶב שָׁקֵט מִמִּין[3] מְיֻחָד שׁוֹרֵר[4] עַתָּה בַּמָּקוֹם הַזֶּה. אֲנָשִׁים אֲחָדִים עוֹמְדִים מִסָּבִיב לַבִּימָה, סִפְרֵיהֶם פְּתוּחִים לִפְנֵיהֶם, וְהֵמָּה מַחֲלִיפִים[5] דְּבָרִים זֶה עִם זֶה לִרְגָעִים: לְנָכוֹן יִשְׂאוּ[6] וְיִתְּנוּ[6] בִּדְבַר הֲלָכָה. הַחֹם גָּדוֹל מְאֹד, הָאָבָק מְכַסֶּה אֶת הַשְּׂפָתַיִם הַחִוְרוֹת[7] וְהַיְבֵשׁוֹת הַנֵּרוֹת בּוֹעֲרִים בִּכְבֵדוּת וּמְפִיצִים אוֹר כֵּהֶה עַל פְּנֵי הַבָּיִת... וּבְמָקוֹם כָּזֶה עָלָיו[8] לְבַלּוֹת מֵהַיּוֹם אֶת שְׁעוֹת הָעֶרֶב הַנְּעִימוֹת לוֹ...! הוֹי, הַשָּׂטָן הָרַע, לָמָּה יִמְשְׁכֵהוּ[9] כֹּה בְּחָזְקָה הַחוּצָה? מַה לּוֹ שָׁם בַּחוּץ? וְהוּא זוֹכֵר אֶת דִּבְרֵי הַתַּלְמוּד אֲשֶׁר לָמַד זֶה[10] לֹא כְּבָר[10]: „אִם פָּגַע בְּךָ מְנֻוָּל[11] זֶה מָשְׁכֵהוּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ".

---

[1]*The six orders of Jewish law as compiled by Rabbi Judah the Prince, in the 2nd century C. E.* [2]שֻׁלְחָן עָרוּךְ. *Jewish code of law, particularly the one compiled by R. Joseph Karo (16th century) of Safed, Palestine.* [3]of . . .a kind. [4]prevails. [5]exchange (הַחֲלֵף). [6]they debate. [7]the white (חִוֵּר). [8]he has. [9]does he pull him (מְשֹׁךְ). [10]not so long ago. [11]the tempter (ugly one).

לֹא!–הוּא גּוֹמֵר[1] אָז בִּלְבָבוֹ–לֹא אַאֲבִיד[2] אֶת עוֹלָמִי כְּכָל הַשּׁוֹטִים שֶׁקִּלְקְלוּ[3], שֶׁבָּלוּ[4] אֶת זְמַנָּם בְּהַבְלֵי[5] שָׁוְא[5]. אֶלָּחֵם בַּ„יֵּצֶר הָרָע" עַד אֲשֶׁר כָּלָה אַשְׁמִידֵהוּ[6] מִלְּבָבִי"... אֲבָל הַלֵּב הָרָע... הַלֵּב מוֹשֵׁךְ הַחוּצָה, הָעֵינַיִם מְלֵאוֹת דְּמָעוֹת... הוּא מַרְגִּישׁ, כִּי הִקְרִיב קָרְבָּן לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי זִכַּךְ אֶת נַפְשׁוֹ וְרוּחוֹ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, וְהוּא גּוֹמֵר אָז בִּלְבָבוֹ לְהַקְדִּישׁ אֶת גּוּפוֹ וְנִשְׁמָתוֹ כֻּלָּה לַד' וּלְהִתְנַעֵר[7] מִכָּל הַבְלֵי תַּעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה... הוֹי, אֵלִי!–מִתְפַּלֵּל הוּא בִּלְבָבוֹ–תֶּן בִּי כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר[8] עַל הַיֵּצֶר הָרָע, עָזְרֵנִי[9] נָא לְעָבְדְךָ בְּלֵב שָׁלֵם וּבֶאֱמֶת". אַךְ הִנֵּה כָּל הַיְהוּדִים יוֹשְׁבִים וּמְעַיְּנִים בִּסְפָרִים, וְהוּא „הַיְהוּדִי" הַיְחִידִי פֹּה בְּלִי סֵפֶר... הוּא נִגַּשׁ אֶל אֲרוֹן הַסְּפָרִים וּמְבַקֵּשׁ לוֹ סֵפֶר לְעַיֵּן בּוֹ, וְהוּא מוֹצִיא[10] מִשָּׁם אֶת הַסֵּפֶר „רֵאשִׁית חָכְמָה"[11]. אָבִיו אָמַר לוֹ, כִּי כָל יְהוּדִי מְחֻיָּב לָדַעַת אֶת הָ„רֵאשִׁית חָכְמָה" בְּעַל[12] פֶּה[12] וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל

---

[1]determines. [2]*See* הַאֲבֵד. [3]who consumed. [4]*See* בַּלֵּה. [5]with lying vanities. [6]I will annihilate him (הַשְׁמֵד). [7]to shake himself free. [8]to lord. [9]help me (עָזֹר). [10]takes out (הוֹצֵא). [11]*A book on morals, by Elijah ben Moses de Vidas, cabalist (16th cent. Safed). At the end of ch. 13 of the first part, there was added the small tractate* גֵּיהִנֹּם *to which our author here refers.* [12]by heart.

הַכָּתוּב בּוֹ. הוּא מְהַפֵּךְ[1] אֶת דַּפֵּי הַסֵּפֶר, וְהִנֵּה לְנֶגֶד עֵינָיו הַפֶּרֶק „מַסֶּכֶת גֵּיהִנֹּם". הַפֶּרֶק הַזֶּה מוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ אֵלָיו. זֶה[2] כַּמָּה[2] שָׁנִים[2] הוּא שׁוֹמֵעַ הֲמוֹן שִׂיחוֹת וּמַעֲשִׂיּוֹת עַל[3] דְּבַר[3] הַגֵּיהִנֹּם וְהָעֹנֶשׁ בָּעוֹלָם הַבָּא, אֲבָל הוּא רוֹצֶה לָדַעַת אֶת הַדָּבָר כְּמוֹ[4] שֶׁהוּא[4], רוֹצֶה הוּא „לְהָבִין" אֶת הַגֵּיהִנֹּם, שִׁעוּרוֹ, תָּכְנוֹ, גָּדְלוֹ, וּמִדָּתוֹ, הַכֹּל הוּא רוֹצֶה לָדַעַת, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁהוּא.. עַתָּה הִגִּיעָה הַשָּׁעָה... וְהוּא קוֹרֵא.

הַקָּהָל כְּבָר גָּמַר לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עַרְבִית, רַבִּים מִן הַנֶּאֱסָפִים כְּבָר שָׁבוּ[5] לְבֵיתָם, וְהוּא יוֹשֵׁב נִשְׁעָן עַל עַמּוּדוֹ, הַסֵּפֶר פָּתוּחַ לְפָנָיו, אַךְ הוּא אֵינֶנּוּ רוֹאֶה מְאוּמָה, כְּמוֹ רֶשֶׁת פְּרוּשָׂה עַל עֵינָיו... „הִנֵּה כִּי כֵן–חוֹשֵׁב הוּא בִּלְבָבוֹ–הִנֵּה זֶה הוּא הַגֵּיהִנֹּם!... הוֹי, אֵלִי, הִנֵּה כִּי כֵן יוֹדֵעַ אַתָּה לַעֲנֹשׁ אֶת הַמּוֹרְדִים[6] בָּךְ[6]! גָּדוֹל אַתָּה אֱלֹהִים, גָּדוֹל וְנוֹרָא עַד מְאֹד, וְאַתָּה הָאֵל הָאָיוֹם וְהַנּוֹרָא, גָּדֵל הַכֹּחַ וְהַגְּבוּרָה, אֲשֶׁר[7] אֵין מִדָּה וְקֶצֶב לִיכָלְתְּךָ[7] וְלִגְבוּרָתְךָ, אַתָּה הִנְּךָ מַעֲנִישׁ כָּכָה אֶת הָאָדָם הַקָּטָן, הַחַלָּשׁ וְהַדַּל הַזֶּה!"... וּבְרֶגַע זֶה הוּא מַרְגִּישׁ, כִּי הָעוֹלָם[8] חָשַׁךְ[8] בַּעֲדוֹ[8]. וְאָמְנָם אֵיךְ אֶפְשָׁר לִחְיוֹת בְּעוֹלָם

---

[1]turns (הַפֵּךְ). [2]for a number of years. [3]about. [4]as it is. [5]*See* שׁוב. [6]those who rebel against Thee. [7]to Whose power (יְכֹלֶת). [8]the world around him grows dark.

אָרוּר וְאֻפַּל כָּזֶה? הֵן עַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה יִרְבַּץ[1] הַחֵטְא[1], הִנְּךָ עוֹנֶה „אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא"[2] שֶׁלֹּא[3] בְּכַוָּנָה – וּכְבָר הִפְסַדְתָּ[4] אֶת עוֹלָמְךָ, פַּעַם אַחַת לֹא[5] דִקְדַּקְתָּ[5] בְּ„נְטִילַת יָדַיִם"[6]–וְעָלֶיךָ[7] לְהִתְגַּלְגֵּל[7] בִּצְפַרְדֵּעַ שֶׁבַע שָׁנִים... הוֹי, אֵלִי, מַה נּוֹרָא עוֹלָמְךָ וּמַה קָּשֶׁה לִחְיוֹת בּוֹ?... ד' אֱלֹהִים, אָנָּא „אַל תְּבִיאֵנִי לִידֵי נִסָּיוֹן"[8], זְכָר נָא כִּי הִנְנִי אַךְ בָּשָׂר וָדָם, וּמַה כֹּחִי לְהָבִין וּלְקַיֵּם[9] אֶת תּוֹרָתְךָ הַגְּדוֹלָה וְהָעֲמֻקָּה?... הוּא סוֹגֵר אֶת סִפְרוֹ וּמִתְנַשֵּׂא מֵעַל מְקוֹמוֹ בִּכְבֵדוּת, אֲנָחָה עֲמֻקָּה מִתְפָּרֶצֶת מִתּוֹךְ לִבּוֹ. בָּרְגָעִים הָאֵלֶּה הוּנְחָה[10] שָׁם אֶבֶן כְּבֵדָה, וְהָאֶבֶן הַזֹּאת מַה מְּעִיקָה[11], מַה מַּכְבִּידָה[12] הִיא[11] עַל הַלֵּב!... הִנֵּה זֶה הוּא הָעוֹלָם, אֵלֶּה הֵמָּה הַחַיִּים, וְהוּא לֹא הִרְגִּישׁ וְלֹא יָדַע עַד[13] הֵנָּה[13]...

הוּא יוֹצֵא לְאַט, סָר וְזָעֵף, מִבֵּית הַתְּפִלָּה, הוּא נִגָּשׁ עַד

---

[1]sin is lurking. [2]*Congregational response in the Kaddish prayer. Aramaic phrase meaning* "May His great name." [3]without. [4]you lost (הִפְסִד). [5]you were not strict in the observance of (דִּקְדֵּק). [6]washing of the hands *for ritualistic purpose.* [7]and you have to be transformed. [8]"suffer me not to come (הֵבִא) within the power of temptation." *Rabbinic quotation found in the prayer book.* [9]and to keep. [10]was put down. [11]how it presses. [12]see הִכְבִּד. [13]till now.

הַמִּפְתָּן, מִתְנַשֵּׂא בִּכְלִי[1] מְלֹא[1] קוֹמָתוֹ[1] וּמַגְבִּיהַּ אֶת יָדוֹ הַיְמָנִית וְנוֹשֵׁק אֶת הַ„מְזוּזָה"[2] וְאוֹמֵר בְּלַחַשׁ: „כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ"[3], וּמְכַוֵּן[4] לְמַה שֶּׁכָּתוּב בַּ„סְפָרִים הַקְּדוֹשִׁים", כִּי מִכָּל מִצְוָה וּמִצְוָה נִבְרָא[5] „מַלְאָךְ טוֹב", הַשּׁוֹמֵר עַל הָאָדָם לְבַל[6] יִכָּשֵׁל[6] חָלִילָה בַּעֲבֵירָה[6]... וּבַחוּץ, הוֹי, מַעֲשֵׂי שָׂטָן, בַּחוּץ מַה נָּעִים! כִּפַּת הַשָּׁמַיִם הַגְּדוֹלָה מִתְנוֹצֶצֶת[7] מֵהֲמוֹן כּוֹכָבִים מַזְהִירִים[8], הַיָּרֵחַ הַלָּבָן מַבִּיט בְּרַחֲמִים, בִּנְעִימוּת וּבִשְׂחוֹק חֵן יָשָׁר אֶל פָּנָיו... הוּא דּוֹחֵק בַּעַל כָּרְחוֹ אֶת רַגְלֵי[9] הַשְּׁכִינָה[9] וּמֵרִים[10] אֶת רֹאשׁוֹ לְהַבִּיט בְּעֹמֶק יָם הַתְּכֵלֶת וּבְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם הַטְּהוֹרִים. הָאֲוִיר הַקַּר וְהַלַּחְלַח[11] מַשְׂבִּיעוֹ[12] נְעִימוּת וְנַחַת[13] רוּחַ[13] לְמָרוֹת רְצוֹנוֹ. הִנֵּה– חוֹשֵׁב הוּא בְּלִבּוֹ–יָרֵחַ יָפֶה, כּוֹכָבִים יָפִים, שְׁמֵי[14] תְּכֵלֶת,

---

[1]to his full height. [2]*Small case containing parchment inscribed with passages from Deuteronomy, Ch. VI, 4—9 and XI, 13—21.* [3]*"For he shall give his angels charge over thee, to keep thee in all thy ways." Quotation from the Book of Psalms Ch. 91, V. 11.* [4]and directs his mind (כַּוֵּן). [5]is created (הִבָּרֵא). [6]not to become a victim of sin. [7]glitters. [8]*See* הַזְהֵר. [9]the Divine Presence. [10]and raises (הָרֵם). [11]and moist. [12]fills him (הַשְׂבֵּעַ). [13]pleasure. [14]*See* שָׁמַיִם.

גגות מַבְרִיקִים[1] לְאוֹר הַיָּרֵחַ, אִילָנוֹת–הַכֹּל לִכְאוֹרָה[2] נָאֶה וּפָשׁוּט. אֲבָל הוֹי, כַּמָּה רְבָבוֹת מְחַבְּלִים, מַזִּיקִים, מַלְאָכִים רָעִים, שֵׁדִים, רוּחוֹת, לִילִין וּ„נְשָׁמוֹת עַרְטִילָאִין"[3] אוֹרְבִים לְךָ עַל כָּל צַעַד וָשַׁעַל! כַּמָּה יֵשׁ לְךָ לְ„תַקֵּן"[4] הַרְבֵּה וּלְזַכֵּךְ אֶת הַנְּשָׁמָה–וְהִנֵּה הַיֵּצֶר הָרָע מְפַנֶּה[5] אֶת[5] לִבְּךָ[5] לְבַטָּלָה[5] לְהִתְעַנֵּג עַל הֲבָלִים וְתַעֲתּוּעִים?!" חַלּוֹנוֹת הַבָּתִּים וְדַלְתוֹתֵיהֶם[6] פְּתוּחִים; „בַּעֲלֵי הַבָּתִּים"[7] יוֹשְׁבִים בַּחֶדֶר פְּנִימָה נֶגֶד הַחַלּוֹן הַפָּתוּחַ, אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּמִתְעַנְּגִים עַל הַמַּרְגּוֹעַ אַחֲרֵי עֲמַל הַיּוֹם; „בַּעֲלוֹת הַבַּיִת"[8] עוֹמְדוֹת בְּבֵית־הַמְבַשְּׁלוֹת[9] אֵצֶל הַתַּנּוּר הַמֻּסָּק[10] וּמְכִינוֹת[11] אֲרֻחַת הָעֶרֶב, וְהַיְלָדִים יוֹשְׁבִים עַל מִפְתַּן הַפֶּתַח וְעַל הַקַּרְקַע לִפְנֵי הַמִּפְתָּן וְאוֹכְלִים יַחַד בִּקְעָרָה אַחַת תַּפּוּחֵי־אֲדָמָה[12] חַמִּים–וְהוּא הוֹלֵךְ לוֹ בְּכֹבֶד[13] רֹאשׁ[13] וּמַבִּיט בְּעִצָּבוֹן עַל פְּנֵי כָּל הָאֻמְלָלִים הָאֵלּוּ, הַמְאַבְּדִים אֶת עוֹלָמָם בְּשָׁעָה אֶחָת... הַשּׁוֹטִים הָאֵלּוּ מִתְעַנְּגִים עַל עוֹלָם

---

[1]are shining (הַבְרֵק). [2]apparently. [3]"naked souls," *refers to the Chassidic belief in the existence of "bodyless" souls that are condemned to wander until some saint intercedes in their behalf and redeems them.* [4]to make yourself (spiritually) fit *by much prayer, fasting, etc.* [5]is turning your mind to vanities. [6]*See* דֶּלֶת. [7]the heads of the families, men. [8]the women. [9]in the kitchens. [10]glowing (הָסֵק). [11]*See* הָכֵן. [12]potatoes. [13]with bent head.

שֶׁאֵינוֹ[1] שֶׁלָּהֶם[1]. הוֹי, אֻמְלָלִים, הֵן שׁוֹכְחִים הֵמָּה „הַכֹּל"... עִצְבוֹנוֹ הוֹלֵךְ[2] הָלֹךְ[2] וְגָדוֹל[2]. כָּל אַנְשֵׁי הָרְחוֹב הֵמָּה שִׁכְחֵי אֱלֹהִים, וּמִי יוֹדֵעַ אִם לֹא יִכָּשֵׁל גַּם הוּא חָלִילָה בַּעֲצַת הַיֵּצֶר הָרָע?!

קוֹדֵר בַּחֲמַת[3] רוּחוֹ[3] נִדְכֶּה[4] וְשָׁחוֹחַ, הוּא בָּא אֶל הַבַּיִת. הַבַּיִת מָלֵא אוֹרָה, שִׂמְחָה וְחַיִּים. אָבִיו הָרַב יוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ[5] הַשֻּׁלְחָן, אֲנָשִׁים רַבִּים יוֹשְׁבִים מִסָּבִיב לוֹ, מְדַבְּרִים, מְשׂוֹחֲחִים[6] וּמִתְוַכְּחִים[7] בְּקוֹל שָׁאוֹן וּבִתְנוּעָה רַבָּה. אוֹרֵחַ אֶחָד אוֹהֵב לָצוֹן, מְשַׁעֲשֵׁעַ[8] אֶת הַמְּסֻבִּים בַּהֲתָלָיו הַחֲדָשִׁים... הוֹי, מַה נּוֹרָא הַמַּחֲזֶה! אָבִיו הָרַב שׂוֹחֵק! אָבִיו שׂוֹחֵק! וְהוּא הֵן הִגִּיד לוֹ זֶה[9] לֹא[9] כַבִּיר[9], כִּי אָסוּר לַיְּהוּדִי לִשְׂמֹחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה?... הוּא מַבִּיט יָשָׁר בִּפְנֵי אָבִיו–כֵּן, הוּא שׂוֹחֵק! הוּא מַבִּיט עוֹד הַפַּעַם, חָפֵץ הוּא לְהַכִּיר בִּפְנֵי אָבִיו, כִּי תוֹהֶה הוּא וּמִתְחָרֵט עַל שַׂחֲקוֹ[10] וּבְקִרְבּוֹ פְּנִימָה יְיַסְּרוּהוּ[11] כִלְיוֹתָיו[11] עַל[12] אֲשֶׁר[12] הֵסִיחַ[12] אֶת[12] דַּעְתּוֹ[12] מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא–אֲבָל לֹא, הוּא מַכִּיר בִּפְנֵי

---

[1]that is not theirs. [2]is steadily growing. [3] in the heat of his spirit. [4]*See* הִדְכָּה. [5]at the head of. [6]conversing (שׂוֹחַח). [7]and arguing (הִתְוַכֵּחַ). [8]entertains (שַׁעֲשַׁע). [9]but recently. [10]his laughing. [11]his reins instruct him, his conscience bothers him. [12]because he diverted his mind.

אָבִיו, כִּי שׂוֹחֵק הוּא בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם... יוֹדֵעַ הוּא, כִּי אָבִיו הָרַב הוּא „יְהוּדִי כָּשֵׁר", וְהַרְבֵּה הַרְבֵּה יִתְאַנַּח, יִתְחָרֵט, יִתְוַדֶּה וְיָצוּם[1] עַל זֶה. הֵן רֹב הַלֵּילוֹת עוֹבְרוֹת[2] עָלָיו[2] בִּבְכִיּוֹת, תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים, וְרֹב הַיָּמִים הוּא יוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית. אֲבָל, הוֹי, ה' אֱלֹהִים, לָמָּה שָׁכַח כִּי אָסוּר לִשְׂחֹק? לָמָּה שָׂחַק וְעַל־מַה שָּׂחַק? מַה צֹּרֶךְ יֵשׁ לוֹ בִּצְחוֹק? וְאִם אִישׁ כָּמֹהוּ נִכְשָׁל בַּעֲצַת הַיֵּצֶר[3], אִם לְאָבִיו הַזָּקֵן, הָעוֹבֵד אֶת אֱלֹהִים כָּל יָמָיו וּמִתְגַּבֵּר תָּמִיד לִלְחֹם בַּ„קְלִפָּה" וְ„הַסִּטְרָא אַחְרָא"[4]–אִם לוֹ אֵין דֵּי כֹּחַ לְנַצֵּחַ אֶת הַיצה"ר[5], מַה יַּעֲשֶׂה הוּא, הַיֶּלֶד?...

וּבַלַּיְלָה! הוֹי, מַה נּוֹרָא הָיָה לוֹ הַלַּיְלָה! מַה גְּדוֹלָה הַמִּלְחָמָה בַּלַּיְלָה! מָה רַבּוּ הַמּוֹרָאִים הַכְּתוּבִים בַּ„סְפָרִים הַקְּדוֹשִׁים" ע"ד[6] מֶמְשֶׁלֶת[7] הַ„קְלִפָּה" בַּלַּיְלָה! הַנֵּפְט בָּעֲשָׁשִׁית אָפֵס, בַּחֶדֶר אֲפֵלָה, הַדְּמָמָה נוֹרָאָה, הַלַּחַץ בַּלֵּב גָּדוֹל מְאֹד, מַחְשְׁבוֹתָיו פְּזוּרוֹת וּמְקֻטָּעוֹת[8], הַמֹּחַ עוֹבֵד[9] עֲבוֹדָתוֹ[9] בִּמְהִירוּת נִמְרָצָה[10], אַךְ אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ מַה הוּא חוֹשֵׁב... דָּבָר אֶחָד הוּא מַרְגִּישׁ: הוּא גַּלְמוּד פֹּה בָּעוֹלָם הַנּוֹרָא וְהַשָּׁחוֹר

---

[1]and fast (צום). [2]he spends. [3]the יֵצֶר הרע. [4]the other side. *Term employed in Cabalistic literature to designate Satan and the other evil forces as opposed to the divine scheme of things.* [5]הַיֵּצֶר הָרָע. [6]עַל־דְּבַר. [7]the rule of. [8]and fragmentary. [9]does its work. [10]*See* הִמְרַץ.

הַזֶּה; הוּא, הַנַּעַר הַדַּל וְהַחַלָּשׁ, הִנֵּהוּ יְחִידִי בָּעוֹלָם הָאָפֵל הַזֶּה. אַלְפֵי מַלְאָכִים, כֹּחוֹת נִסְתָּרִים, מִתְגַּלְגְּלִים עַל כָּל צַעַד וָשַׁעַל... הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אוֹרֵב לוֹ לְהוֹרִידוֹ[1] אֶל בְּאֵר[2] שַׁחַת[2], אֶל הַגֵּיהִנֹּם, וְהוּא... מַה חַלָּשׁ וְדַל הִנֵּהוּ! הוּא מְכַסֶּה אֶת פָּנָיו בַּשְּׂמִיכָה. צַר לוֹ עַד מְאֹד, אֵין תִּקְוָה, אֵין מוֹצָא... פִּתְאֹם תָּבוֹא[3] מַחֲשָׁבָה נוֹרָאָה בְּלִבּוֹ וְהוּא מִתְחַלְחֵל... לֹא! לֹא! הוּא חוֹטֵא בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, חָלִילָה, חָלִילָה, הָאֱלֹהִים הוּא טוֹב... „אֲבָל–תּוֹסִיף[4] הַמַּחֲשָׁבָה הַהִיא לְעַנּוֹתוֹ[5]–לָמָּה בָּרָא עוֹלָם נוֹרָא כָּזֶה? אֱלֹהִים הוּא טוֹב, וְאִם לֹא דִקְדַּקְתָּ[6] בִּ„נְטִילַת יָדַיִם" עָלֶיךָ לְהִתְגַּלְגֵּל בִּצְפַרְדֵּעַ... הוּא בָּרָא לוֹ אָדָם חַלָּשׁ וְדַל וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כֹּחַ אֱלֹהִים"... לֹא, לֹא, אֵינֶנִּי חוֹטֵא, אֱלֹהִים הוּא טוֹב. טוֹב, טוֹב... הוֹי, בְּרַח לְךָ יֵצֶר הָרָע!" הוּא נוֹשֵׁךְ אֶת שְׂפָתָיו, חוֹרֵק בְּשִׁנָּיו וּמְמָרֵט[7] אֶת שַׂעֲרוֹתָיו מֵרֹב כַּעַס עַל הַמַּחֲשָׁבָה הַמָּרָה הַזֹּאת. הוּא חוֹזֵר בְּכַוָּנָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּלִי הֶפְסֵק עַל הַמִּלָּה „טוֹב", „טוֹב", „טוֹב", אֲבָל כְּמוֹ לְהַכְעִיסוֹ[8] חוֹשֵׁב הַלֵּב אַחֶרֶת: „אֱלֹהִים אֵינֶנּוּ טוֹב, כִּי הָ„רֵאשִׁית חָכְמָה" מְשַׁקֵּר: מֵאַיִן יָדַע כָּל אֵלֶּה? הַאִם הָיָה שָׁם?..." אֲבָל כָּל אֵלֶּה

---

[1]to bring him down (הוֹרֵד). [2]the pit of destruction. [3]there comes (בּוֹא). [4]continues (הוֹסֵף). [5]to torture him (עַנֵּה). [6]but if you were not strict in the observance of. [7]and pulls (מָרַט). [8]to spite him (הַכְעֵס).

הַן מַעֲשֵׂי שָׂטָן הַמָּה, הַיצה"ר מֵסִית[1] אוֹתוֹ לַחֲשֹׁב תּוֹעָה עַל אֱלֹהִים וְעַל הָ„רֵאשִׁית חָכְמָה" הַקָּדוֹשׁ...

פִּתְאֹם חָדַר אֵלָיו קַו אוֹר מֵהַחֶדֶר הַשֵּׁנִי. הַדֶּלֶת פְּתוּחָה מְעַט וְהוּא רוֹאֶה אֶת אָבִיו יוֹשֵׁב בַּפִּנָּה עַל הָאָרֶץ, הַנֵּר אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֵפִיץ[2] אוֹר כֵּהֶה עַל פְּנֵי הַבַּיִת... פְּנֵי אָבִיו הָרָזִים וְהַנּוּגִים מְפִיקִים[3] עִצָּבוֹן וְיָגוֹן קוֹדֵר, הַפִּנָּה מְלֵאָה קְסָמִים נִסְתָּרִים הַמִּשְׁתַּפְּכִים[4] אַט בִּמְלוֹא[5] כָּל[5] הַבַּיִת[5], אָבִיו יוֹשֵׁב דוֹמֵם נִשְׁעָן עַל יָדוֹ הָאַחַת, פָּנָיו הַתְּמִימִים וְעֵינָיו הַבִּלְתִּי[6] נָעוֹת מְפִיקוֹת צַעַר נוֹרָא, וְהוּא נֶאֱנָח[7] אֲנָחוֹת רַבּוֹת, אֲנָחָה אַחֲרֵי אֲנָחָה... עוֹד[8] רְגָעִי[8] מִסְפָּר[8] וְהוּא שׁוֹמֵעַ קוֹל אָבִיו קוֹרֵא בַּלָּט וּבְיָגוֹן: „זְכֹר ה' מֶה[9] הָיָה[9] לָנוּ[9], הַבִּיטָה[10] וּרְאֵה אֶת חֶרְפָּתֵנוּ", וְהַקּוֹל קוֹרֵא הָלְאָה בְּלַחַשׁ, לְאַט, מִלָּה אַחֲרֵי מִלָּה... וְהַדְּבָרִים, הוֹי, מַה נוֹרָאִים! „אֱלֹהִים! בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ טִמְּאוּ אֶת הֵיכַל קָדְשֶׁךָ, נָתְנוּ אֶת נִבְלַת עֲבָדֶיךָ מַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם[11]... כִּי דִכִּיתָנוּ[12] בִּמְקוֹם תַּנִּים וַתְּכַס[13] עָלֵינוּ בְצַלְמָוֶת, אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וַנִּפְרֹשׂ כַּפֵּינוּ לְאֵל זָר... כִּי עָלֶיךָ[14] הוֹרַגְנוּ[14] כָל הַיּוֹם,

---

[1]incites (הָסֵת). [2]*See* הָפֵץ. [3]*See* הָפֵק. [4]that are permeating (הִשְׁתַּפֵּךְ). [5]the whole house. [6]that are not. [7]*See* הֵאָנַח [8]after awhile. [9]what has come upon us. [10]consider (הַבֵּט). [11]*Psalms, Ch. 79, vs. 1, 2.* [12]thou hast sore broken us (דַּכֵּה). [13]and covered us (כַּסֵּה). [14]for thy sake are we killed (הֹרַג).

נֶחְשַׁבְנוּ[1] כְּצֹאן[1] טִבְחָה[1]... כִּי שָׁחָה לֶעָפָר נַפְשֵׁנוּ, דָּבְקָה
לָאָרֶץ בִּטְנֵנוּ״[2]... הוּא יָרַד אַט מֵעַל מִטָּתוֹ וַיִּגַּשׁ[3] אֶל הַדֶּלֶת,
הוּא רוֹאֶה אֶת אָבִיו מִקָּרוֹב... הַתְּמוּנָה נוֹרָאָה וּמְלֵאָה חֶרְדַּת
קוֹדֶשׁ. הַנִּגּוּן הֶעָצֵב חוֹדֵר אֶל מַעֲמַקֵּי הַלֵּב וְהַנֶּפֶשׁ. „עַד
אָנָה[4] בְּכִיָּה בְּצִיּוֹן וּמִסְפֵּד בִּירוּשָׁלָיִם״[5]. הַזָּקֵן בּוֹכֶה בַּלָּט.
דִּמְעָה אַחַר דִּמְעָה מִתְגַּלְגֶּלֶת עַל זְקָנוֹ הַלָּבָן... „עַל חוֹמוֹתַיִךְ
יְרוּשָׁלַיִם הִפְקַדְתִּי שׁוֹמְרִים תָּמִיד יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא יֶחֱשׁוּ״[6].
הוּא זוֹכֵר אֶת הַסִּפּוּרִים הָרַבִּים שֶׁשָּׁמַע מִ„יְהוּדִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל״
עַל דְּבַר חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם... הוּא רוֹאֶה לְנֶגֶד עֵינָיו אֶת „הַכֹּתֶל
הַמַּעֲרָבִי״[7], מוֹרִיד שְׁתֵּי דְמָעוֹת גְּדוֹלוֹת, וְשׁוּעָל מִתְגַּנֵּב וְרָץ
בֵּין פְּרָצָיו... הוּא עוֹמֵד בֵּין הֶחֳרָבוֹת עַל יַד הַכֹּתֶל הַקָּדוֹשׁ,

---

[1]we are counted as sheep for slaughter. [2]*Ps. 44, v. 20, 21, 23, 26.* [3]*See* נגשׁ. [4]how long yet shall there be. [5]*Refrain in hymn beginning with the words* אָז בַּחֲטָאֵנוּ *recited in the synagogue on the eve of Tisha b'Ab. Also found in the prayer book among the prayers arranged for* תִּקּוּן חֲצוֹת. [6]I have set (הִפְקַד) watchmen upon thy walls, O Jerusalem, they shall never hold their peace (חָשָׁה) day nor night. *Isaiah chap. 62, v. 6.* [7]the western wall *of the Temple. Most often referred to as the "wailing wall" that has remained to this day.*

רוֹאֶה הֲמוֹן יְהוּדִים שְׁטוּחִים עַל הַקַּרְקַע וּבוֹכִים בְּקוֹל[1]... הִנֵּה פֹּה שְׂרִידֵי מִגְדָּלִים, וּמֵאַחַת הַחֳרָבוֹת הוּא שׁוֹמֵעַ קוֹל קוֹרֵא: „אוֹי[2] לוֹ[2] לְאָב[2], שֶׁהִגְלָה[3] אֶת בָּנָיו וְאוֹי לָהֶם לְבָנִים, שֶׁגָּלוּ מֵעַל שֻׁלְחַן אֲבִיהֶם"[4]. צָעִיף עֲלָטָה פָּרוּשׂ עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם, הָעִיר מִתְאַבֶּלֶת... וְעַל שַׁעַר הָעִיר יוֹשֵׁב עַל יַד מְעָרָה פְּתוּחָה הַזָּקֵן דָּוִד[5], כִּנּוֹרוֹ בְּיָדוֹ וְהוּא מְנַגֵּן שִׁיר עָצֵב וְקוֹדֵר מְאֹד... לֹא הַרְחֵק מֵהַמְּעָרָה עוֹמֵד יִשְׁמְעֵאלִי מְזֻיָּן[6], חַרְבּוֹ עַל יְרֵכוֹ וְכִידוֹנוֹ בְּיָדוֹ: הוּא שׁוֹמֵר עַל הָעִיר... אֲבָל שָׁמָּה, שָׁמָּה בְּמֶרְחַקִּים יִפָּתְחוּ[7] הַשָּׁמַיִם, הקב"ה[8] יוֹשֵׁב עַל כִּסְאוֹ וּמַבִּיט עַל הָאָרֶץ הֲדוֹם רַגְלָיו... הוּא רוֹאֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם הַשּׁוֹמֵמָה... אָז יְסֹעַר[9] הַכִּסֵּא מִמְּקוֹמוֹ וּשְׁתֵּי דְמָעוֹת גְּדוֹלוֹת וְרוֹתְחוֹת נוֹפְלוֹת אֶל עִמְקֵי[10] הַיָּם הַגָּדוֹל... אָז תֵּצֶאנָה[11] מִ„גַּן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן"[12] כָּל נִשְׁמוֹת „הַקְּדוֹשִׁים", אֲשֶׁר נֶהֶרְגוּ עַל „קִדּוּשׁ הַשֵּׁם"[13], לִפְנֵיהֶם יִנְהַר נַחַל מָלֵא דָם וּסְבִיבָם אֵשׁ בּוֹעֲרָה, גְוִיּוֹתֵיהֶם[14] פְּצוּעוֹת וּקְרוּעוֹת לִגְזָרִים[15], יְדֵיהֶם הָרָזוֹת נְשׂוּאוֹת

---

[1]aloud. [2]woe unto the father (*the text in the Talmud reads* מַה לוֹ לְאָב). [3]who banished. [4]*Bab. Talmud Berachoth p. 3a.* [5]King David. [6]an armed (זַיֵּן). [7]are opened (הִפָּתַח). [8]הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, the Holy One blessed be He. [9]moves in a whirlwind. [10]*See* עֹמֶק. [11]will go forth (יָצָא). [12]*Refers to the belief in two Paradises, the* גַּן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן *and the* גַּן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן. [13]the sanctification of the Name, *namely, died as martyrs.* [14]their bodies (גְוִיָּה). [15]*See* גֶּזֶר.

לְמַעְלָה וּבְתוֹכָן שְׂרִידֵי גְּוִילֵי סִפְרֵי[1] תּוֹרָה[1] שֶׁהִצִּילוּ[2] מִיַּד הָאוֹיֵב, וְהֵמָּה כֻּלָּם מִשְׁתַּחֲוִים[3] וּמִתְנַפְּלִים לִפְנֵי „כִּסֵּא הַכָּבוֹד"[4]... אָז יִשָּׁמַע קוֹל נוֹרָא מִמְּרוֹם הַכִּסֵּא: „שׁוּבוּ לִמְנוּחַתְכֶן נְשָׁמוֹת טְהוֹרוֹת, עוֹד לֹא בָּא הַקֵּץ"... אָז תִּתְנַפֵּל גַּם „רָחֵל אִמֵּנוּ"[5] בְּקוֹל קוֹרֵעַ לְבָבוֹת לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְהָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִשְׁתַּחֲוִים לְפָנָיו בְּקוֹל בְּכִי נוֹרָא, אַךְ... הַגָּלוּת הַמָּרָה וְהָאֲרֻכָּה עוֹד לֹא נִגְמְרָה, יְרוּשָׁלַיִם שְׂרוּפָה בָּאֵשׁ, „אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל" שׁוֹמֵמָה, „הַשְּׁכִינָה" בַּגָּלוּת וְעַם יִשְׂרָאֵל מְפֻזָּר[6] וּמְפֹרָד[6] בֵּין הָעַמִּים... הַשָּׂטָן מִתְגַּבֵּר, „סַמָּאֵל" מוֹשֵׁל בַּכֹּל, מִיכָאֵל שַׂר[7] יִשְׂרָאֵל–אוֹמֵר אַבָּא–אָסוּר בַּזִּיקִים... הַתַּאֲווֹת מוֹשְׁלוֹת עָלֵינוּ וְאֵין אָנוּ יְכוֹלִים לַעֲבֹד אֶת ה'. הוֹי, מָתַי יָבוֹא מָשִׁיחַ?! מָשִׁיחַ צָרִיךְ לָבוֹא, צָרִיךְ לַהֲבִיאוֹ[8]... מָשִׁיחַ לֹא יָבוֹא מֵעַצְמוֹ–אוֹמֵר אַבָּא–הַדּוֹר צָרִיךְ לַהֲבִיאוֹ. אֲבָל

---

[1]the scrolls of the Law. [2]which they saved (הַצֵּל). [3]prostrate themselves (הִשְׁתַּחֵוָה). [4]the Throne of Divine Majesty. [5]*Read Jeremiah, Ch. 31.* [6]scattered abroad and dispersed. [7]tutelary angel. *Refers to old belief that every nation has its guardian angel in heaven, and that no nation can be defeated before its angel in heaven is defeated. The imprisonment, on the other hand, of the Angel Michael, Israel's guardian, means that Israel could not yet be redeemed.* [8]to bring him (הָבֵא).

הֵן רַבִּים רָצוּ לְהָבִיא אֶת הַמָּשִׁיחַ? וְיוֹסִיף דִּי לִי רֵיינִי?[1] וְהָאֲרִ"י[2] ז"ל?[3] וְהַבַּעשׁ"ט?[4] הֵמָּה לֹא הֵבִיאוּ אוֹתוֹ, כִּי עוֹד לֹא בָּא אָז הַקֵּץ, נָחוּץ לְנַסּוֹת עַתָּה בְּדוֹרֵנוּ אוּלַי כְּבָר בָּא הַקֵּץ... נָחוּץ לְהָבִיא אֶת הַמָּשִׁיחַ, נָחוּץ לְהָבִיאוֹ–וִיהִי[5] מָה[5]!...

הַנֵּר הוֹלֵךְ[6] הָלֹךְ[6] וְכָלֹה[6], הַשַּׁלְהֶבֶת בּוֹעֶרֶת בְּאוֹר כֵּהֶה, נִיצוֹצֵי חֲלַבְנִתָּזִים[7] מִסָּבִיב בַּהֲמֻלָּה קְטַנָּה, וְאוֹר הַיּוֹם הוֹלֵךְ[8] וּבָא[8] וּמִתְגַּנֵּב בַּלָּט דֶּרֶךְ חַלּוֹנוֹת הַבַּיִת. הָאוֹר הוֹלֵךְ הָלֹךְ וְגָדוֹל, הַנֵּר כָּבָה, אָבִיו הָרַב עוֹמֵד עַל רַגְלָיו בְּפִנַּת הַבַּיִת וְקוֹרֵא „תְּהִלִּים" בְּעַל פֶּה[9], קוֹלוֹ הָרַךְ וְהֶחָלוּשׁ מִשְׁתַּפֵּךְ[10] עַל כָּל פְּנֵי הַבַּיִת, הַלֵּב מִתְרַחֵב וּמִתְמַלֵּא עֹנֶג אֵין[11] קֵץ[11], שְׁכִינַת

[1]Joseph de la Reina *mystic who lived in Safed, Palestine, in the early decades of the 16th century. See Schechter, Studies in Judaism, Vol. II, p. 248.* [2]and the A R I *abbreviation of Ashkenazi Rabbi Isaac, famous mystic, founder of new Cabalistic system. He was born in Jerusalem in the year 1534 of German (Ashkenaz) parents and died at Safed in 1572.* [3]זִכְרוֹ לִבְרָכָה, may his memory be for a blessing. [4]and the B (e) Sh T *abbreviations of* בַּעַל שֵׁם טוֹב master of the good name. *Refers to Rabbi Israel Baalshem famous founder of Chassidism, lived in 18th century. See Schechter, Studies in Judaism, Vol. I, Ch. I.* [5]come what will. [6]is flickering. [7]fly off (הִנָּתֵז). [8]is growing. [9]by heart. [10]resounds (הִשְׁתַּפֵּךְ). [11]without end.

אֵל מְרַחֶפֶת בִּמְלֹא כָּל הַבַּיִת, הַתֵּבֵל כֻּלָּהּ מְלֵאָה קְדוּשָּׁה וְחֶסֶד אֱלֹהִים... בְּעַד הַחַלּוֹן נִשְׁקָף הָעוֹלָם הַשָּׁקֵט, הַנֶּהֱנֶה[1] בִּמְנוּחָה מִזֹּהַר זִיו שַׁדַּי. הוּא סוֹגֵר אֶת עֵינָיו וְעוֹמֵד כְּחוֹלֵם נִשְׁעָן עַל הַדֶּלֶת, פְּנֵי אָבִיו נָהֲרוּ וּמְפִיקִים הוֹד, הִנֵּה הוּא מִתְנַשֵּׂא אַט מֵעַל הָאָרֶץ וּמְרַחֵף בַּאֲוִיר הַבַּיִת, וְהוּא מְזַמֵּר שִׁיר יָפֶה וְנָעִים עַד מְאֹד, וְקוֹל הַשִּׁיר דַּק וְרַךְ וּמָלֵא קְסָמִים נִסְתָּרִים וְנֶעֱלָמִים, וְהַקְּסָמִים קַלִּים וְנוֹחִים כַּחֲלוֹם יַלְדוּת, וּנְעִימִים לְנֶפֶשׁ עַד מְאֹד... הִנֵּה גַּם הוּא מִתְנַשֵּׂא אַחֲרֵי אָבִיו וּמְרַחֵף בָּאֲוִיר, אָבִיו מַגְבִּיהַּ[2] לָעוּף[2] אֶל נַחַל הָאֵשׁ הַשּׁוֹטֵף שָׁם בִּקְצֵה הַשָּׁמַיִם, הָעֵינַיִם כּוֹאֲבוֹת מִגֹּדֶל הָאוֹר, וְאָבִיו שָׁט[3] הָלְאָה, הָלְאָה, הָלֹךְ[4] וְקָרֵב[4] אֶל נַחַל הָאֵשׁ הַנּוֹרָא... קוֹלוֹת זִמְרָתוֹ הוֹלְכִים הָלֹךְ וְחָזֵק וּמִתְעָרְבִים[5] עִם אַלְפֵי קוֹלוֹת זִמְרָה הַשָּׁטִים בָּאֲוִיר... כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מְזַמֵּר... וְהָאֵשׁ הוֹלֶכֶת הָלֹךְ וְגָדֹל, הַתֵּבֵל רוֹחֶצֶת בְּיַם שֶׁל אֵשׁ... הִנֵּה הַגֵּיהִנֹּם הַמָּלֵא אֵשׁ לוֹהֶטֶת, אַלְפֵי מַלְאָכִים נוֹרָאִים מְלֵאֵי עֵינַיִם מְפִיצֵי זְוָעָה וְאַכְזְרִיּוּת הֵמָּה נוֹשְׂאִים עַל כִּתְפֵיהֶם הֲמוֹן יְלָדִים וּנְעָרִים חוֹטְאִים לְהַשְׁלִיכָם[6] אֶל הָאֵשׁ הַגְּדוֹלָה בְּמַעֲמַקֵּי הַגֵּיהִנֹּם—הוֹי! מַה נּוֹרָאָה הַמַּרְאָה! הִנֵּה פֹּה תָּלוּי נַעַר אֶחָד בִּלְשׁוֹנוֹ, הֲמוֹן

---

[1]that is enjoying. [2]flies upward. [3]flies (שוט). [4]approaching. [5]and intermingle (הִתְעָרֵב). [6]to cast them (הַשְׁלֵךְ).

יָדַיִם וְרַגְלַיִם, רָאשִׁים וּגְוִיּוֹת מִתְגַּלְגְּלִים עַל הָאֵשׁ הַלּוֹהֶטֶת... אַךְ הַשָּׂטָן הַנּוֹרָא מְרַחֵף אֵלָיו בִּכְנָפָיו הָאֲדֻמּוֹת הַמְכַסּוֹת[1] אֶת פְּנֵי כָּל הַתֵּבֵל. הִנֵּה הוּא אוֹחֵז בְּצִיצִית רֹאשׁוֹ, מְטַלְטְלֵהוּ[2] בְּרַעַשׁ אֶל הַגֵּיהִנֹּם, הוּא רוֹצֶה לִצְעֹק בְּקוֹל, וְשָׁמָּה מִמַּעַל מְרַחֵף אָבִיו בְּנַחַל הָאֵשׁ... הוּא מְרַחֵף אֶל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ... הִנֵּה הוּא רוֹאֶה אוֹתוֹ בְּיַד הַשָּׂטָן, הוּא שָׁט לְהַצִּילוֹ מִיָּדָיו, הוּא אוֹחֵז אוֹתוֹ בְּיָדָיו בְּחָזְקָה לְהַצִּילוֹ... הַמִּלְחָמָה גְדוֹלָה, אָבִיו לוֹחֵץ אֶת יָדָיו וְהַשָּׂטָן מְמָרֵט אֶת שַׂעֲרוֹתָיו בְּזַעַם גָּדוֹל וּמִגֹּדֶל הַכְּאֵב הוּא פּוֹקֵחַ אֶת עֵינָיו... וְהִנֵּה הוּא שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וְאָבִיו וְכָל אַנְשֵׁי בֵיתוֹ עוֹמְדִים סְבִיבוֹ.

תּוֹדָה לָאֵל–אָמַר אָבִיו הָרַב–הִנֵּה פָּקַח אֶת עֵינָיו.

וּמִן הַלַּיְלָה הַהוּא–זוֹכֵר הוּא–נִטְּלוּ[3] מִמֶּנּוּ תֻּמַּת יַלְדוּתוֹ וְשִׂמְחַת הַחַיִּים. אָז נוֹדַע[4] לוֹ רִאשׁוֹנָה[5], כִּי הַחַיִּים הֵמָּה מִלְחָמָה נוֹרָאָה וְכִי כָּל יְמֵי חַיָּיו יִהְיֶה מוּכְרָח לְהִתְאַבֵּק וְלִלְחֹם, לַעֲבֹד וְלַעֲמֹל, מִבְּלִי דַעַת הֲיִצְלַח[6] אִם[6] לֹא[6]... בְּמֹחוֹ הֶחָלוּשׁ וְהָרוֹפֵס

---

[1]that cover (כַּסֵּה). [2]hurling him (טַלְטֵל). [3]was gone (הִנָּטֵל). [4]became known (הִוָּדַע). [5]for the first time. [6]whether he will succeed or not.

הִתְעוֹרְרוּ אָז רִאשׁוֹנָה, בְּצוּרוֹת מְטֻשְׁטָשׁוֹת[1] וּבִלְתִּי[2] מוּגְבָּלוֹת[2], הַשְּׁאֵלוֹת הַגְּדוֹלוֹת עַל דְּבַר הָאֱלֹהִים, הָעוֹלָם וְהָאָדָם, וְהַשְּׁאֵלוֹת הָאֵלּוּ נִקְּרוּ[3] בְּמֹחוֹ וַיְבַקְשׁוּ לָהֶן פִּתְרוֹנִים בְּיָד חֲזָקָה, מִבְּלִי תֵּת[4] לוֹ מְנוּחָה אַף רֶגַע. וְאָז נִגְלָה אֵלָיו רִאשׁוֹנָה גַּם הָרַעְיוֹן הַגָּדוֹל, כִּי עָלָיו לִהְיוֹת הַגִּבּוֹר הַמְקֻוֶּה[5], כִּי עָלָיו לְלָחֹם אֶת הַמִּלְחָמָה הַגְּדוֹלָה וְלָצֵאת[6] בַּעֲטֶרֶת נִצָּחוֹן.

עֶרֶב שַׁבָּת.

הִנֵּה הַמַּרְאֶה לְנֶגֶד עֵינָיו: מֵעֵבֶר לְבֵית אָבִיו—גַּן, וּמֵעֵבֶר לְגֶדֶר הַגַּן יִשְׂתָּרַע[7] אֲגַם רָחָב מְכֻסֶּה[8] בָּאָחוּ, מֵעֵבֶר לָאֲגַם יִזְחַל[9] נָהָר קָטָן, אֲשֶׁר אֶת שְׂפָתוֹ מֵעֵבֶר[10] מִזֶּה[10] מְכַסִּים עֲרָבִים יְרוּקִים וַעֲבֻתִּים, הָעוֹמְדִים כַּעֲצוּבִים וּכְחוֹלְמֵי חֲלוֹם מוּל פְּנֵי הַנַּחַל, וְעַל שְׂפָתוֹ הַשֵּׁנִית, הַזְּקוּפָה וּתְלוּלָה עַד מְאֹד וַאֲשֶׁר הֲמוֹן סַלְעֵי[11] מָגוֹר[11] מְמַלְאִים אוֹתָהּ מִסָּבִיב, צוֹמֵחַ יַעַר קָטָן הַשָּׂם[12] חשֶׁךְ סִתְרוֹ. הַצְּפַרְדֵּעַ מְקַרְקֶרֶת[13] בַּבִּצָּה, הַקּוֹרֵא[14]—קוֹרֵא, הַנַּחַל הוֹמֶה בְּלַחַשׁ, הַזָּמִיר מְרַנֵּן שָׁמָּה מֵעֵבֶר לַנַּחַל בַּיַּעַר, הֶעָלִים וְהָאָחוּ מִתְנוֹעֲעִים בְּקוֹל הֲמֻלָּה דַקָּה.

---

[1]blurred (טִשְׁטֵשׁ). [2]indeterminate (הִגְבִּל). [3]gnawed at (נָקַר). [4]*See* נָתַן. [5]the awaited (קִוָּה). [6]and to come out (יָצָא). [7]is stretching (הִשְׂתָּרַע). [8]covered (כִּסָּה). [9]flows (זָחַל). [10]on this side. [11]terrifying cliffs. [12]which makes (שִׂים). [13]croaks (קִרְקֵר). [14]the partridge.

שָׂפָה אַחֶרֶת הוּא שׁוֹמֵעַ פֹּה עַתָּה לֹא שְׂפַת הַ„חֶדֶר" וְהָ„רַבִּי", לֹא שְׂפַת בֵּית־הַמִּדְרָשׁ וְהַשּׁוּק, לֹא שְׂפַת הַבַּיִת וְהָרְחוֹב... הַשָּׁמַיִם טְהוֹרִים, הַשֶּׁמֶשׁ הַיָּפָה רוֹכֶבֶת בְּגַאֲוָתָהּ שְׁחָקִים, הָאֲוִיר זַךְ וְנָעִים. הִנֵּה פֹּה עוֹלָם אַחֵר, שָׁמַיִם חֲדָשִׁים הוּא רוֹאֶה לְנֶגֶד עֵינָיו. הַיּוֹם יוֹם חֹפֶשׁ, עוֹד בַּצָּהֳרַיִם נָתַן לוֹ הָ„רַבִּי" חֻפְשָׁה מֵהַ„חֶדֶר", אָבִיו הָרַב סוֹבֵב בָּעִיר לְקַבֵּץ „נְדָבוֹת" לָעֲנִיִּים, אַחַר כֵּן הוּא עוֹסֵק בְּצָרְכֵי[1] שַׁבָּת,–וְהוּא חָפְשִׁי הַנֵּהוּ. וּמָה אוֹהֵב הוּא לְבַלּוֹת אֶת שָׁעוֹת חֻפְשָׁתוֹ פֹּה בַּמָּקוֹם הַזֶּה!... בַּ„חֶדֶר", אִם אַךְ יַחְשֹׁב[2] מַחְשְׁבוֹתָיו רֶגַע– וְהִנֵּה צְלִיל מַכַּת[3] לֶחִי[3]: „הֲכֵן[4], נַחְמָן–קוֹרֵא אֵלָיו הָרַבִּי– אַתָּה מֵכִין[5] אֶת שִׁעוּרְךָ?"... הִנֵּה הוּא הוֹלֵךְ בָּרְחוֹב תָּפוּשׂ בְּרֹב מַחְשְׁבוֹתָיו, וּפִתְאֹם הוּא נִתְקָל[6] בְּאִשָּׁה וְכֵלֶיהָ נוֹפְלִים מִיָּדָהּ אַרְצָה[7]... בַּבַּיִת הוּא יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל, הַכַּף בְּיָדוֹ, פְּרוּסַת הַלֶּחֶם בְּפִיו וְהוּא חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת–פִּתְאֹם מַפְסִיקוֹ[8] קוֹל שְׂחוֹק גָּדוֹל, אַנְשֵׁי הַבַּיִת שׂוֹחֲקִים לוֹ. אֲבָל פֹּה? פֹּה חָפְשִׁי הִנֵּהוּ, פֹּה יָכוֹל הוּא לַחְשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת כְּחֵפֶץ לִבּוֹ בְּאֵין[9] מַפְרִיעַ[9]. הוּא מְטַפֵּס[10] בְּכָל כֹּחוֹ עַל סֶלַע גָּבֹהַּ. הִנֵּה הוּא עוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַסֶּלַע.

---

[1]*See* צֹרֶךְ. [2]he should think (חָשַׁב). [3]a blow on the cheek. [4]is this how? [5]are preparing (הָכֵן). [6]stumbles (הִתָּקֵל). [7]to the ground. [8]interrupts him (הַפְסֵק). [9]with no one to disturb him. [10]climbs (טַפֵּס).

הוּא עוֹמֵד וּמַבִּיט בִּפְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ בְּרוּחַ עָלֵז וְשָׂמֵחַ:—„רְאִי[1] נָא, שֶׁמֶשׁ, הַבִּיטִי נָא בִּי, אֲנִי הִנְנִי הַגִּבּוֹר, אֲנִי[2] הַמֵּבִיא[2] אֶת הַמָּשִׁיחַ!" הוּא מֵרִים אֶת מַקְלוֹ אֶל כָּל הַפִּנּוֹת: „קוּמוּ נָא, אֱדוֹם וְיִשְׁמָעֵאל, עֲרָב וּבְנֵי קֵדָר, מִשְׁמָע וְדוּמָה וּמַשָּׂא[3], הִנֵּה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בָּא! הוּא בָא, הוּא בָא, אֲנִי הִנְנִי מְבִיאוֹ"... רוּחַ עֹז וּגְבוּרָה לוֹבֶשֶׁת אוֹתוֹ בְּעָמְדוֹ[4] עַל שֵׁן הַסֶּלַע וּבְהַבִּיטוֹ[5] לְמֵרָחוֹק סְבִיבוֹ... הִנֵּה הוּא גָּבֹהַּ עַל כֹּל! הוּא מֵנִיף[6] אֶת מַקְלוֹ וּמַכֶּה בּוֹ עַל כָּל סְבִיבָיו, הוּא לוֹחֵם מִלְחֶמֶת „גּוֹג וּמָגוֹג"![7]... מָה רַבִּים הַחֲלָלִים! הָאוֹיְבִים נוֹפְלִים כַּקַּשׁ... וְהוּא נֶאְזָר[8] בִּגְבוּרָה, מַכֶּה וּמַכֶּה... גִּבּוֹר הוּא כְּשִׁמְשׁוֹן וּכְדָוִד, הַפְּלִשְׁתִּים מִתְלַחֲשִׁים שָׁמָּה, כִּי גִבּוֹר הוּא מִכָּל גִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל. בְּנֵי עַמּוֹן[3] מִתְבּוֹסְסִים[9] שָׁמָּה בַּדָּם, וְהוּא אֵינוֹ מֵשִׁיב[10] אֶת חַרְבּוֹ אָחוֹר, הוּא מֵנִיף מַקְלוֹ וּמַכֶּה הֵנָּה וָהֵנָּה...

הוּא נָדַר נֶדֶר לַה' לְהַקְדִּישׁ אֶת חַיָּיו לְמַעַן הָבִיא אֶת

---

[1] *See* רָאָה. [2]I am he who is going to bring. [3]*names of heathen peoples mentioned in the Bible.* [4]while standing (עָמֹד). [5]and looking (הַבֵּט) [6]he swings (הָנֵף). [7]*Legend has it that Gog and Magog will lead the heathen nations in their last combat against the Jews after the coming of the Messiah.* [8]girded (הֵאָזֵר). [9]are wallowing (הִתְבּוֹסֵס). [10]*See* הָשֵׁב.

הַמְשִׁיחַ—וְהָעֲבוֹדָה מַה[1] קָשָׁה! לְהַכְנִיעַ[2] אֶת הַקְּלִיפָּה, אֶת סַמָּאֵל, לְהַגְבִּיר אֶת הַקְּדוּשָּׁה וּלְהַמְלִיךְ אֶת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ—וְהוּא עוֹד נַעַר הִנֵּהוּ! הוּא זוֹכֵר אֶת הָרֶגַע הַנּוֹרָא, אָז בְּעֵת אֲשֶׁר נָדַר אֶת הַנֶּדֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, הוּא הִרְגִּישׁ תֵּכֶף, כִּי מַשָּׂא כָּבֵד רוֹבֵץ עָלָיו... אֲבָל הַדָּבָר כְּבָר נַעֲשָׂה, הוּא כְּבָר נָדַר אֶת נִדְרוֹ וְאֵין[3] לְהָשִׁיב[3]. אֲבָל אֵיךְ יָבִיא אֶת הַמָּשִׁיחַ? הוּא הֵחֵל אָז לְחַפֵּשׂ בְּ„סְפָרִים קְדוֹשִׁים": הֵן „הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים" מוֹדִיעִים[4] הַכֹּל וְאֵין נִסְתָּר מֵהֶם, וְעָלָיו אַךְ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ. וּסְפָרִים מְלֵאִים עִנְיָן, הָעֲבוֹדָה רַבָּה עַד מְאֹד, הַרְבֵּה יֵשׁ לַעֲמֹל בִּשְׁבִיל לִהְיוֹת יְהוּדִי פָּשׁוּט, גַּם הַדֶּרֶךְ הַזֹּאת סְבוּכָה מְאֹד וּמְלֵאָה קוֹצִים... לִהְיוֹת יְהוּדִי! מַה כָּבֵד הַדָּבָר! הֵן אַךְ בִּשְׁבִיל זֶה נִבְרָא הָעוֹלָם—וְאָדָם הָרִאשׁוֹן כְּבָר נִכְשַׁל בְּחֵטְא! אָדָם הָרִאשׁוֹן לֹא הָיָה יָכֹל לִהְיוֹת יְהוּדִי פָּשׁוּט, יְהוּדִי כָּשֵׁר, שׁוֹמֵר מִצְוָה כַּחֹק—וְהוּא, הַנַּעַר, רוֹצֶה לְהָבִיא אֶת הַמָּשִׁיחַ. לְתַקֵּן מַה[5] שֶּׁעִוֵּת[5] אָדָם הָרִאשׁוֹן! אָדָם הָרִאשׁוֹן—אוֹמְרִים הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים—הֵבִיא מִיתָה לְעוֹלָם—עָלָיו הַנַּעַר, לְהָבִיא חַיִּים לְעוֹלָם!... וְאַלְפֵי דוֹרוֹת הֵן כְּבָר עָבְרוּ, הֲמוֹן צַדִּיקִים כְּבָר מָסְרוּ[6] אֶת[6] נַפְשָׁם[6] בִּשְׁבִיל לְהָבִיא אֶת

---

[1]how. [2]to humble (הַכְנֵעַ). [3]there is no turning back. [4]make known (הוֹדַע), reveal. [5]that which....made crooked. [6]risked their lives.

הַמָּשִׁיחַ, כְּבָר נִזְדַּעֲזַע[1] הַכִּסֵּא–וְהוּא עוֹד לֹא בָא... עַתָּה הוּא רוֹצֶה לַהֲבִיאוֹ!... אֲבָל הַגֶּדֶר, הוֹי, הַגֶּדֶר! בֵּין[2] כַּךְ[2] וּבֵין[2] כַּךְ[2] כְּבָר אִבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ... הַגֶּדֶר כְּבָר עָלָה, לַשָּׁמַיִם. מִכָּל מִלָּה וּמִלָּה נִבְרָא מַלְאָךְ, מִמִּלָּה קְדוֹשָׁה–מַלְאָךְ טוֹב, וּמִמִּלָּה רָעָה ח"ו[3]–מַלְאָךְ רַע: כַּךְ כּוֹתְבִים הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים. וְהַמַּלְאָכִים הָרָעִים נוֹתְנִים כֹּחַ לַ„קְלִיפָּה„, מְחַזְּקִים אוֹתָהּ וּמְעַכְּבִים[4] אֶת הַגְּאוּלָּה, וְאִם לֹא יְקַיֵּם אֶת הַגֶּדֶר יִתֵּן תֹּקֶף לַקְּלִיפָּה וִיעַכֵּב אֶת הַגְּאוּלָּה, תַּחַת אֲשֶׁר רָצָה לְקָרְבָהּ[5], וּמַה גָּדוֹל הֶעָוֹן הַזֶּה!... אֲבָל, רבש"ע[6], מַה יַּעֲשֶׂה? אֵיךְ מְבִיאִים אֶת הַמָּשִׁיחַ? הוּא כְּבָר קָרָא סְפָרִים רַבִּים, בִּקֵּשׁ וְחִפֵּשׂ, אֲבָל דֶּרֶךְ סְלוּלָה לֹא מָצָא עוֹד..... הַסְּפָרִים כֻּלָּם מְדַבְּרִים ע"ד[7] „חָכְמָה נִסְתָּרָה"[8], ע"ד „קַבָּלָה"[8] הַתּוֹרָה כֻּלָּה הִיא אַךְ „לְבוּשׁ"[8], הָ„אוֹתִיּוֹת" הֵמָּה „עוֹלָמוֹת"[8] שְׁלֵמִים, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ „לְצָרֵף"[8] אֶת „הָאוֹתִיּוֹת" יָכֹל לִמְשֹׁל בָּ„עוֹלָמוֹת" וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם כִּרְצוֹנוֹ[9], הָעִקָּר[10] הוּא[10] לָדַעַת אֵיךְ

---

[1]was shaken (הִזְדַּעְזַע). [2]in either event. [3]חַס וְשָׁלוֹם, Heaven forbid! [4]and are delaying (עִכֵּב). [5]to hasten it (קֵרֵב). [6]רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, Lord of the Universe. [7]עַל דְּבַר. [8]*Terms frequently employed in Cabalistic writings.* [9]as he pleases. [10]the main thing is.

לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּ„שֵׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים"[1], אֵיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת הַ„שְּׁבֻעוֹת" וְהַ„צֵּרוּפִים"[2]; הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, הַשָּׁמַיִם, הַגַּלְגַּלִּים וְכָל[3] הַמְּצִיאוּת[3] תְּלוּיִים בְּשֵׁם בֶּן[4] ע"ב[4], וְהַשֵּׁם הַגָּדוֹל הַזֶּה יוֹצֵא[5] מִפָּסוּק אֶחָד שֶׁבַּתּוֹרָה, הַשֵּׁם הַזֶּה מוֹשֵׁל בַּכֹּל, נָחוּץ אַךְ לָדַעַת אֵיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ... הִנֵּה הַמַּסְגֵּר וְהַמַּפְתֵּחַ, וְהָעוֹלָם כֻּלּוֹ סוֹבֵל אַךְ מֵאֲשֶׁר[6] אֵין גִּבּוֹר בָּאָרֶץ, אֲשֶׁר יִקַּח בְּיָדוֹ אֶת הַמַּפְתֵּחַ וְיִפְתַּח אֶת הַמַּסְגֵּר הַנִּצְחִי. הַפְּתָאִים[7] חוֹשְׁבִים, כִּי הָעוֹלָם הוּא אֶרֶץ, שָׁמַיִם, שֶׁמֶשׁ, כּוֹכָבִים, הָרִים וּנְהָרוֹת, יַמִּים וּמִדְבָּרוֹת, אֲנָשִׁים וְחַיּוֹת; הַפְּתָאִים חוֹשְׁבִים, כִּי הַתַּעֲנוּג הוּא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, שְׂחוֹק וְדִבּוּר, טִיּוּל וּרְכִיבָה; הַפְּתָאִים חוֹשְׁבִים, כִּי הָרַע שֶׁבָּעוֹלָם הוּא מַחֲלָה, רְעָבוֹן, מָוֶת, וְכִי הַגְּבוּרָה הִיא[8] לַכֹּחַ וְלָאֶגְרוֹף; הַפְּתָאִים רוֹאִים אֶת הָעוֹלָם בְּתַכְלִית[9] הַפַּשְׁטוּת[9], וְאֵינָם מַכִּירִים[10] אֶת הַ„תּוֹךְ" הַצָּפוּן בּוֹ, כַּכָּתוּב[11] „בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים"; הַפְּתָאִים חוֹשְׁבִים, כִּי מָשִׁיחַ יָבִיא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּ„פַרְנָסָה" לָעוֹלָם. לֹא! מָשִׁיחַ–אוֹמְרִים

---

[1]names of God. [2]and the mystical formulae. *Cabalistic term.* [3]and the whole of existence. [4]of seventy-two letters ע=70 ב=two. [5]is deducible. [6]because. [7]*See* פֶּתִי. [8]belongs. [9]with extreme naiveté. [10]recognize (הַכֵּר). [11]as it is written.

הַסְפָרִים—יְגָרֵשׁ[1] רוּחַ הַטֻמְאָה מִן הָעוֹלָם, מָשִׁיחַ יַכְנִיעַ[2] אֶת סַמָאֵל, אֶת הַיֵצֶר הָרָע, וְיַעֲבִיר[3] אֶת הַחֵטְא מִן הָאָרֶץ. אִלְמָלֵי[4] —כּוֹתְבִים הַסְפָרִים—הָיוּ[4] יוֹדְעִים[4] הַבְּרִיּוֹת בְּצַעֲרָה שֶׁל הַשְׁכִינָה בַּגָלוּת, לֹא הָיוּ דוֹאֲגִים לְשִׁעְבּוּד מַלְכֻיוֹת וְלִשְׁאָר הַבְלֵי העוה"ז[5]. הַסְפָרִים אוֹמְרִים, כִּי הָעִקָר הוּא—הַגְאֻלָה הָרוּחָנִית. הֵם אוֹמְרִים, כִּי צָרִיךְ לִפְדוֹת אֶת הַתּוֹרָה מִן הַגָלוּת. הַתּוֹרָה יַחַד עִם הַשֵׁמוֹת הַקְדוֹשִׁים הָרְצוּפִים בָּהּ הֵמָה בַּגוֹלָה—כֵּן אוֹמְרִים הַסְפָרִים. לִכְשֶׁיָבוֹא[6] מָשִׁיחַ יָבִיא[7] אֶת הַגְאֻלָה רִאשׁוֹנָה לְאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, אַחַר כֵּן לַגְוִילִים; הוּא יִגְאַל בַּתְּחִלָּה אֶת הַנְשָׁמָה וְאַחַר כֵּן אֶת הַגְוִיָה; הוּא יִגְאַל מִתְּחִלָּה אֶת הַשְׁכִינָה וְאַחַר כֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל. הַדְבָרִים הָאֵלוּ בִּלְתִּי[8] מוּבָנִים[8] לוֹ[8] הֵיטֵב[8], דְבָרִים רַבִּים הוּא קוֹרֵא בַסְפָרִים עַל דְבַר הַגְאֻלָה וְהוּא אֵינוֹ מֵבִין אֶת פֵּרוּשָׁם, אֲבָל דַי לוֹ כִּי יָדַע מַה הוּא הָעוֹלָם בֶּאֱמֶת, מָה הוּא הָעִיקָר וּמָה הוּא תַּכְלִית הַכֹּל; הוּא יוֹדֵעַ עַתָּה, כִּי הַכֹּל[9] הִיא הַנְשָׁמָה וְלֹא הַגוּף, כִּי הָעוֹלָם הַזֶה הוּא אַךְ כִּפְרוֹזְדוֹר, לְקַשֵׁט בּוֹ אֶת הַנְשָׁמָה וּלְטַהֵר אוֹתָהּ קֹדֶם שֶׁתִּכָּנֵס[10] לִטְרַקְלִין, לִמְקוֹם זִיו

[1]*See* גָרֵשׁ. [2]*See* הִכְנִעַ. [3]*See* הֶעֱבִר. [4]if.... were only acquainted. [5]הָעוֹלָם הַזֶה. [6]when....will come. [7]he will bring (הֵבִא). [8]are not well understood (הוּבַן) by him. [9]the whole thing. [10]it enters (הִכָּנֵס).

הַשְּׁכִינָה... אֲבָל הָעֲבוֹדָה רַבָּה עַד מְאֹד. יוֹם אַחַר יוֹם, שָׁבוּעַ אַחַר שָׁבוּעַ, חֹדֶשׁ אַחַר חֹדֶשׁ עוֹבֵר–וְהַמַּטָּרָה עוֹדֶנָּה[1] מִמֶּנּוּ[1] וָהָלְאָה[1]...הוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ עוֹד אֵיךְ לְהָחֵל אֶת הַמְּלָאכָה... מֵאָז הִפְלִיא[2] אֶת[2] נִדְרוֹ[2] עָבְרוּ יָמִים וְשָׁנִים, קַיִץ וָחֹרֶף, חַגִּים וּמוֹעֲדִים!... כַּמָּה פְּעָמִים רָאָה אֶת רֵעָיו מְאֻשָּׁרִים, נֶהֱנִים וּשְׂמֵחִים וּמִתְעַנְּגִים בְּעוֹלָמָם. הַנְּעָרִים הָאֵלוּ אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה וְאֵינָם דּוֹאֲגִים לִמְאוּמָה; יוֹדְעִים אַךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם וְלָלֶכֶת אֶל הַחֶדֶר וּלְהָכִין אֶת הַשִּׁעוּר; הֵמָּה שׁוֹכְחִים אֶת הַיֵּצֶה"ר, אֶת הַגֵּיהִנֹּם וְאֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֶת הַגָּלוּת, אֶת הַמָּשִׁיחַ וְאֶת הַגְּאֻלָּה–אֶת הַכֹּל הֵמָּה שׁוֹכְחִים!... וְכַמָּה הֵמָּה מִתְעַנְּגִים בְּכָל[3] יוֹם[3] שִׁשִּׁי[3] בְּרַחֲצָם[4] בַּנָּהָר וּבְהִתְלַמְּדָם[5] לָשׁוּט עַל פְּנֵי הַמָּיִם! כַּמָּה הֵמָּה מִתְעַנְּגִים בְּמִלְחֲמוֹתֵיהֶם וְשַׁעֲשׁוּעֵיהֶם! כַּמָּה הֵמָּה מִתְעַנְּגִים בְּלֵילוֹת הַחֹרֶף מִדֵּי[6] לֶכְתָּם[6] מִן הַ„חֶדֶר" בְּהִתְגַּלְגְּלָם[7] בְּתוֹךְ הַשֶּׁלֶג וּבְהִלָּחֲמָם[8] בְּכַדּוּרֵי[8] קֶרַח[8]!... לָהֶם הַכֹּל מֻתָּר, ה' יִסְלַח לָהֶם, הֵמָּה לֹא נָדְרוּ נֶדֶר, אֲבָל הוּא? אוֹי! הֵן יֵשׁ יָמִים שֶׁגַּם[9] הוּא שׁוֹכֵחַ הַכֹּל... הוּא שׁוֹכֵחַ, מַמָּשׁ, כִּי יְהוּדִי הִנֵּהוּ, וְהוּא מִתְעַנֵּג עַל הַהֲבָלִים כְּכָל רֵעָיו

---

[1]is still far away. [2]he made his singular vow. [3]every Friday. [4]while bathing. [5]and being taught (הִתְלַמֵּד). [6]while walking (הָלַךְ). [7]rolling (הִתְגַּלְגֵּל). [8]and fighting (הִלָּחֵם). [8]snow (ice) balls. [9]that even.

הַנְּעָרִים... הוּא רוֹחֵץ בַּנָּהָר, רָץ וּמְטַפֵּס, נִלְחָם וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ כְּמוֹהֶם... וּמַה יִּדְאַב אָז לִבּוֹ בְּזָכְרוֹ[1] אֶת נִדְרוֹ... הוּא רוֹצֶה לַעֲזֹב אֶת חֲבֵרָיו, אֲבָל לִבּוֹ, לִבּוֹ, הַלֵּב מוֹשֵׁךְ וּמוֹשֵׁךְ... עוֹד רֶגַע וְיַעַזְבֵם[2], אֲבָל בָּרֶגַע הַזֶּה אֵינֶנּוּ יָכֹל, הָרֶגַע הַזֶּה יָקָר וְנָעִים לוֹ מְאֹד... וְהַנֶּדֶר מְנַקֵּר וּמְנַקֵּר בִּלְבָבוֹ, קוֹל גָּדוֹל קוֹרֵא בְּקִרְבּוֹ פְּנִימָה: „רָשָׁע, רָשָׁע! לָמָּה אַתָּה מַפְסִיד[3] אֶת עוֹלָמְךָ בְּדִבְרֵי הֲבַאי? אֶת נִדְרְךָ זְכֹר, רָשָׁע!" הוּא מַרְגִּישׁ אָז בְּקִרְבּוֹ פְּנִימָה מִלְחָמָה חֲזָקָה, הַיֵּצֶר הַטּוֹב וְהַיֵּצֶר הָרָע נִלְחָמִים בְּקִרְבּוֹ, הֵמָּה שְׁנֵיהֶם נִלְחָמִים, מִתְגָּרִים זֶה[4] בָּזֶה[4] וּמוֹשְׁכִים אוֹתוֹ זֶה לְכַאן וְזֶה לְכַאן, וְהוּא בְּעַצְמוֹ עוֹמֵד כְּגֹלֶם וְאֵינוֹ יָכֹל לְהַכְרִיעַ[5]. הַיֵּצֶר הַטּוֹב אוֹמֵר: „בְּרַח לְךָ מִזֶּה, רָשָׁע! אֶת נִדְרְךָ זְכֹר; הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא נִמְאָס[6] וְנִבְזֶה[7] וְאוֹי לָהֶם לַחוֹטְאִים הַשְּׁקוּעִים בְּתַאֲוֹת שְׁפָלוֹת, אוֹי לָהֶם לַנְּעָרִים הַשּׁוֹכְחִים רִבּוֹן הָעוֹלָמִים וּמְבַלִּים יְמֵיהֶם בְּרִקּוּד וְשִׂמְחָה! פְּקַח נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה, כַּמָּה מְאוּסִים וּנְבְזִים הַהֲבָלִים הָאֵלּוּ. לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, נַחְמָן!" וְהַיצה"ר מְשִׁיבוֹ[8]: „שׁוֹטֶה, כָּל הַנְּעָרִים חֲבֵרֶיךָ מִתְעַנְּגִים וּשְׂמֵחִים, פְּלוֹנִי מַפְלִיא[9] לַעֲשׂוֹת[9]

---

[1]when he recalls (זָכֹר). [2]and he will leave them (עָזֹב). [3]*See* הַפְסֵד. [4]each other. [5]to decide (הַכְרַע). [6]is worthless (הִמָּאֵס). [7]and contemptible (הִבָּזֵה). [8]answers him (הָשֵׁב). [9]excels.

בְּשׁוּטוֹ בַּנָּהָר, אַלְמוֹנִי זֶה חֲבֵרְךָ מְנַצֵּחַ[1] בְּכָל הַמִּלְחָמוֹת, הַכֹּל מְרַקְּדִים, מְרַנְּנִים וּשְׂמֵחִים, וְאַתָּה הִנְּךָ מִתְעַצֵּב עַל דִּבְרֵי הֲבָלִים! וְכִי מַה לְּךָ וְלַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא? סַפֵּר נָא אֶת הַדְּבָרִים בְּאָזְנֵי חֲבֵרֶיךָ וְיִשְׂחֲקוּ לְךָ כֻּלָּם... אָז, לִכְשֶׁתִּהְיֶה[2] „בַּר מִצְוָה", „בַּר עוֹנְשִׁין"[3], תֵּלֵךְ בַּעַל כָּרְחֲךָ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא... אָז מַזְהִירִין[4] אוֹתְךָ עַל כַּךְ, אֲבָל עַתָּה לָמָּה לְּךָ לְשְׁטוּת זֶה? כָּל הַנְּעָרִים הִנָּם שְׂמֵחִים, מְרַקְּדִים וְצוֹהֲלִים, שְׂמַח גַּם אַתָּה עִמָּהֶם! וְכִי פִּקֵּחַ הִנְּךָ מֵהֶם? וְכִי זָקֵן הִנְּךָ מֵהֶם? שְׂמַח לְךָ–וָדַי! וְהַנֶּדֶר?... מַה לְּךָ וְלַנֶּדֶר? גַּם הַנֶּדֶר הוּא אַךְ דִּבְרֵי הֲבָלִים וְלֹא יוֹתֵר... הֵן רוֹאֶה אַתָּה, כִּי לֹא תָּבִיא אֶת הַמָּשִׁיחַ. וְאֵיךְ תְּבִיאוֹ?[5] וְלָמָּה לְּךָ לַהֲבִיאוֹ? מַה חָסֵר לְךָ בְּלֹא מָשִׁיחַ? וּמַדּוּעַ לֹא יְבִיאֵהוּ אַחֵר? מִי יְצַוֶּה[6] עָלֶיךָ[6] לְהָבִיא אֶת מָשִׁיחַ? הַמְתֵּן עַד שֶׁתִּהְיֶה גָּדוֹל, וְאָז, אִם תּוּכַל[7], תָּבִיא אֶת הַמָּשִׁיחַ!"... הִנֵּה הוּא מִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת „מִנְחָה" בְּכַוָּנָה, כִּ„יְהוּדִי גָּמוּר", וְהִנֵּה פִּתְאֹם בָּא אֵלָיו חֲבֵרוֹ מֵאֲחוֹרָיו[8]

---

[1]is victorious (נִצַּח). [2]when you will be (הָיָה). [3]responsible and punishable for your acts. *Up to the Bar Mitzvah the father is responsible for the son. From then on the son becomes a* בַּר עוֹנְשִׁין. [4]you are warned (הֻזְהַר). [5]will you bring him. [6]who commands (צִוָּה) you. [7]you will be able (יָכֹל). [8]from behind.

וּמַפְרִיעוֹ[1] מִלְּהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה. הַ„שֻׁלְחָן עָרוּךְ" אוֹמֵר: „אֲפִילוּ נָחָשׁ כָּרוּךְ עַל עֲקֵבוֹ אַל יַפְסִיק[2] מִתְּפִלָּתוֹ"[2], וְהוּא מִתְגַּבֵּר מְאֹד לְהַעֲמִיד[3] אֶת[3] עַצְמוֹ[3] כְּאֵינוֹ מַרְגִּישׁ, וְהַלָּז מַפְרִיעַ אוֹתוֹ בִּדְבָרִים בְּטֵלִים וּמְעוֹרֵר[4] אוֹתוֹ לַחֲשׁוֹב „מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת" בְּאֶמְצַע הַתְּפִלָּה,–וּמַה גָּדוֹל הֶעָוֹן הַזֶּה! הַמַּלְאָכִים אֵינָם מְקַבְּלִים אֶת הַתְּפִלָּה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת מִמֶּנָּה עֲטָרָה לַ„קָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא" וְהִיא תּוֹעָה בְּכָל הָ„עוֹלָמוֹת", עַד שֶׁ„מַלְאֲכֵי חַבָּלָה" חוֹטְפִים אוֹתָהּ וְעוֹשִׂים אוֹתָהּ עֲטָרָה לְ„סַמָּאֵל"... הוּא מִתְחַזֵּק וּמִתְאַמֵּץ לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה, אַךְ הַלָּז מִתְגָּרֶה בּוֹ, מַכֵּהוּ[5], חוֹבְטֵהוּ[6], דּוֹחֲפֵהוּ[7] וּמַרְצֶה[8] לְפָנָיו[8] דִּבְרֵי הֲתָלִים, עַד שֶׁהוּא פּוֹרֵץ בִּשְׂחוֹק לַמְרוֹת רְצוֹנוֹ וְגוֹמֵר אֶת תְּפִלָּתוֹ בַּחֲטִיפָה, בְּהַבְלָעַת[9] מִלִּים וְשֶׁלֹּא בְכַוָּנָה... הִנֵּה זֶה כְּבָר הוּא מִתְבּוֹדֵד[10] בְּכָל יוֹם שִׁשִּׁי לַעֲבֹד אֶת ה' וּלְבַקֵּשׁ אֶת הַדֶּרֶךְ הַטּוֹב לְהָקִים אֶת נִדְרוֹ, וְהַמַּטָּרָה עוֹדֶנָּה מִמֶּנּוּ וָהָלְאָה...

אַךְ הִנֵּה... הִנֵּה... סוֹף סוֹף נוֹדַע לוֹ אֵיךְ לְהָבִיא אֶת

---

[1]and disturbs him (הַפְרֵעַ). [2]he should not interrupt (הַפְסֵק) his prayer. *Quotation from Mishnah Berachoth ch. V. 1.* [3]to contain himself. [4]and instigates. [5]strikes him (הַכֵּה). [6]beats him (חָבֹט). [7]pushes him(דָּחֹף). [8]and makes up with him with. [9]swallowing. [10]he withdraws himself (הִתְבּוֹדֵד).

הַמָּשִׁיחַ! הוּא מָצָא כָתוּב בְּסֵפֶר „לִקּוּטֵי צְבִי"[1], כִּי „בְּשָׁעָה[2] שֶׁהַחַזָּן מַאֲרִיךְ[3] בְּיָמִים נוֹרָאִים בִּנְגִינַת „אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ"[4] יְכֹלִים לְבַקֵּשׁ אַחַת מִשְּׁלֹשׁ אֵלֶּה: רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, עֹשֶׁר אוֹ בָּנִים טוֹבִים". טוֹב מְאֹד. עֹשֶׁר לֹא יְבַקֵּשׁ, לָמָּה לוֹ עֹשֶׁר? מַה הוּא הַטּוֹב אֲשֶׁר יַשִּׂיג[5] בָּעֹשֶׁר? גַּם בָּנִים טוֹבִים לֹא יְבַקֵּשׁ: הֵן הוּא אֵינֶנּוּ נָשׂוּי עוֹד. אֲבָל „רוּחַ הַקֹּדֶשׁ"! כֵּן, הוּא יְבַקֵּשׁ אַךְ „רוּחַ הַקֹּדֶשׁ"!... אַךְ אָז. בִּהְיוֹתוֹ[6] „בַּעַל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ"[7], יוּכַל לְהָבִיא אֶת הַמָּשִׁיחַ. הֵן מִ„בַּעַל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ" לֹא[8] יִבָּצֵר[8] דָּבָר[8], גַּם הָ„אָבוֹת"[9] יָדְעוּ אֶת הַ„קֵּץ" אַךְ בְּ„רוּחַ הַקֹּדֶשׁ", וְיַעֲקֹב שֶׁבִּקֵּשׁ לְגַלּוֹת אֶת הַ„קֵּץ" נִסְתַּלְּקָה[10] מִמֶּנּוּ „רוּחַ הַקֹּדֶשׁ". אַךְ הוּא לֹא יְגַלֶּה לְשׁוּם אִישׁ, גַּם לַאֲחְיוֹתָיו הַקְּטַנּוֹת, שֶׁהוּא מְשׂוֹחֵחַ עִמָּהֶן תָּמִיד ע"ד מָשִׁיחַ וְהַגָּלוּת, לֹא יְגַלֶּה אֶת הַקֵּץ עַד אֲשֶׁר יָבִיא אֶת הַמָּשִׁיחַ... כֵּן, דַּרְכּוֹ נָכוֹן לְפָנָיו... הֵן הַדָּבָר הַזֶּה קַל מְאֹד, נָחוּץ אַךְ לִשְׁמֹר לְכַוֵּן[11] הֵיטֵב[11] בְּשָׁעָה שֶׁיֹּאמַר הַחַזָּן „אַיֵּה", נָחוּץ לְהִזָּהֵר לִבְלִי לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ אָז בְּחֶבְרַת נְעָרִים שׁוֹבָבִים, וְאָז בְּוַדַּאי יָבוֹא מָשִׁיחַ...

---

[1]*Prayer-book containing many penitential hymns and Cabalistic suggestions.* [2]when. [3]stays long. [4]*Verse from the Kedushah.* [5]he will attain (הִשִּׂיג). [6]when he will be. [7]endowed with the prophetic spirit. [8]nothing will be denied. [9]The Patriarchs. [10]withdrew (הִסְתַּלֵּק). [11]to concentrate with his whole mind.

„הַיָּמִים הַנּוֹרָאִים" הִגִּיעוּ. הוּא מְכַוֵּן אֶת עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת הַכֹּל כַּחֹק, לְבַל[1] יְקַלְקֵל[1] חָלִילָה. יוֹדֵעַ הוּא, כִּי „כַּוָּנוֹת" קְדוֹשׁוֹת כָּאֵלּוּ[2] צְרִיכוֹת זְהִירוּת יְתֵרָה, טָהֳרָה וּקְדוּשָּׁה; הוּא מְפַשְׁפֵּשׁ[3] בְּמַעֲשָׂיו[3] וּ„מְהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה"[4], יָרֵא הוּא שֶׁמָּא[5] יִגְרֹם[5] חָלִילָה הַחֵטְא[5], וְלֹא[6] יַעֲלוּ[6] לוֹ[6] כַּוָּנוֹתָיו[6] יָפֶה[6]... הוּא קוֹרֵא הַרְבֵּה בְּ„סִפְרֵי מוּסָר"[7], הַמְלַמְּדִים אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בַּיָּמִים הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלּוּ... עוֹד[8] מִשֶּׁשָּׁמַע[8] אֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר רִאשׁוֹנָה[8], בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל, כְּבָר הֵחֵל לְהַרְגִּישׁ, כִּי „דִּינִים תַּקִּיפִים" יָרְדוּ לָעוֹלָם, הָאֲוִיר נִתְמַלֵּא פַּחַד וַחֲרָדָה, „אֵימַת־הַדִּין" מַרְעִידָה אֶת כָּל הַלְּבָבוֹת... אַךְ בְּכָל זֹאת הוּא מָלֵא בִּטָּחוֹן וֶאֱמוּנָה. הוּא מַרְגִּישׁ אָז, כִּי הַמִּלְחָמָה הַנִּצְחִית, הַתְּמִידִית, נִתְגַּבְּרָה עַתָּה מְאֹד, וְנַפְשׁוֹ מִשְׁתַּפֶּכֶת בְּקִרְבּוֹ בְּגַעֲגוּעִים וּבֶאֱמוּנָה עַזָּה: „ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי, מִמִּי[9] אִירָא? ה' מָעוֹז חַיַּי, מִמִּי אֶפְחָד? בִּקְרֹב[10] עָלַי[10] מְרֵעִים... צָרַי וְאוֹיְבַי לִי, הֵמָּה כָּשְׁלוּ וְנָפָלוּ; אִם[11] תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה לֹא יִירָא לִבִּי, אִם תָּקוּם עָלַי[12] מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ... חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבְּךָ

---

[1]not to spoil (his chances). [2]such. [3]he investigates (פִּשְׁפֵּשׁ) his conduct. [4]and contemplates repentance. [5]that sin may prevent. [6]and his intentions will miscarry. [7]ethical books. [8]from the time he first heard. [9]whom. [10]when ......came upon me. [11]though. [12]against me.

וְקַוֵּה אֶל ה'"[1]... הוּא מִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם בְּכַוָּנָה יְתֵרָה, הוּא אוֹמֵר „תְּהִלִּים" וְקוֹרֵא בְּ„הַשְּׁל"ה[2] הַקָּדוֹשׁ" הוּא קָם[3] אַשְׁמֻרוֹת[3] בְּכָל לַיְלָה לֵאמֹר „סְלִיחוֹת"[4] בְּצִבּוּר, וְהוּא מִתְחַבֵּא אָז בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מֵאֲחוֹרֵי הַתַּנּוּר · וּמְהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה, מִתְוַדֶּה עַל עֲוֹנוֹתָיו בְּלַחַשׁ וּמְבַקֵּשׁ סְלִיחָה עֲלֵיהֶם מִלִּפְנֵי הַמָּקוֹם[5]. גַּם בַּ„חֶדֶר" וּבַבַּיִת הוּא יוֹשֵׁב בְּכֹבֶד רֹאשׁ וּבְהַכְנָעָה, כְּפוֹשֵׁעַ עַל סַפְסָל הַנֶּאֱשָׁמִים. אֶת לַחְמוֹ הוּא אוֹכֵל בְּעֶצֶב, יָרֵא הוּא שֶׁמָּא יִכָּשֵׁל חָלִילָה בַּעֲוֹן „אֲכִילָה גַּסָּה"[6], שֶׁמָּא יִשְׁכַּח חָלִילָה, כִּי צָרִיךְ לֶאֱכֹל אַךְ בִּשְׁבִיל שֶׁיְּהֵא בוֹ כֹּחַ לַ„עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא", וְיֹאכַל כְּ„בַעַל תַּאֲוָה"[7], בְּרַעַבְתָנוּת, כְּדֵי לֵהָנוֹת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וְשֶׁמָּא יִכָּשֵׁל בִּ„נְטִילַת יָדַיִם" אוֹ בְּ„בִרְכַּת הַמָּזוֹן"[8]... וַהֲרֵי כָל יְהוּדִי צָרִיךְ לִזְכֹּר, כִּי הַשֻּׁלְחָן הוּא מִזְבֵּחַ,

---

[1]*The verses are quoted from the Book of Psalms ch. 27, which chapter is recited in the synagogue from the beginning of Elul till Hoshanah Raba.* [2]שְׁנֵי לוּחוֹת הַבְּרִית. *The best known work of the great Cabalist Isaiah Horowitz, who was born in Prague, 1555 and died in Safed, 1630. The author and his book are both frequently referred to as* שְׁלָ"ה הַקָּדוֹשׁ. [3]he rises in the watches. [4]penitential prayers *are read in the synagogue every morning, particularly from the Sunday preceding Rosh ha-Shanah through the Ten Days of Penitence.* [5]God. [6]excessive eating. [7]as a glutton. [8]Grace after meals.

כִּי הָאוֹכֵל הוּא כֹּהֵן וְכִי הַמַּאֲכָל הוּא קָרְבָּן, וְהָאוֹכֵל אֶת קָדָשָׁיו שֶׁלֹּא בְטָהֳרָה הוּא חַיָּב כְּלָיָה מִלִּפְנֵי הַמָּקוֹם... הוּא טוֹבֵל בְּכָל יוֹם בְּ„מִקְוָה", בְּער"ה[1] הִתְפַּלֵּל כָּל הַיּוֹם, אָמַר „תְּהִלִּים", קָרָא בִסְפָרִים וַיִּתְנַהֵג בִּקְדוּשָּׁה. בְּר"ה[2] הִשְׁכִּים[3] לָקוּם[3], הַלַּיְלָה אָרַךְ לוֹ מְאֹד, הוּא כְּבָר חִכָּה בְּכִלְיוֹן עֵינַיִם לְבֹא הָרֶגַע הַגָּדוֹל... הוּא הָלַךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת בַּעֲנָוָה, בְּהַכְנָעָה וּבְרֹאשׁ כָּפוּף, לֹא הִבִּיט בִּפְנֵי אִישׁ וְלֹא דִבֵּר עִם אִישׁ, פֶּן יִכָּשֵׁל בְּלה"ר[4], בְּדִבְרֵי שֶׁקֶר אוֹ בִסְתָם דְּבָרִים בְּטֵלִים. הִנֵּה הַחַזָּן אוֹמֵר „קְדוּשָּׁה", לִבּוֹ דוֹפֵק בְּחָזְקָה, רְגָשׁוֹת חֲזָקוֹת הֵטִילוּ[5] סַעַר[5] בְּקִרְבּוֹ, בִּרְכָּיו כָּשְׁלוּ מֵרֹב פַּחַד וְתִקְוָה, שַׂעֲרוֹתָיו סָמְרוּ וּכְמוֹ רַעַד עָבַר בִּבְשָׂרוֹ: עוֹד רָגַע!... הִנֵּה הַחַזָּן מְזַמֵּר „אַיֵּה"—וְהוּא מְכַוֵּן אֶת הַ„כַּוָּנוֹת" הַנְּחוּצוֹת וּמְבַקֵּשׁ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ... הַ„כַּוָּנוֹת" עָלוּ לוֹ יָפֶה, הוּא עָשָׂה הַכֹּל כְּחֹק, עֵינָיו אוֹרוּ וּלְבָבוֹ רָחַב. עַתָּה הוּקַל[6] לוֹ[6], הוּא מִלֵּא[7] אֶת[7] חוֹבָתוֹ[7] בֶּאֱמוּנָה... הוּא גּוֹמֵר אֶת תְּפִלָּתוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְהוֹדָיָה לַה' שֶׁהִשְׁרָה[8] אֶת[8] שְׁכִינָתוֹ[8] עָלָיו[8], בֶּן אָדָם רִמָּה וְתוֹלֵעָה!... הוּא מַבִּיט בְּגָאוֹן עַל כָּל הַנֶּאֱסָפִים. בְּעוֹד רֶגַע הוּא מְחַפֵּשׂ

---

[1] בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה. [2] בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. [3] he rose early. [4] בִּלְשׁוֹן הָרָע, gossip, slander. [5] caused a storm. [6] he felt easier. [7] he fulfilled his obligation [8] that he let the Shechinah rest on him.

בְּקִרְבּוֹ עִקְבוֹת „רוּחַ הַקֹּדֶשׁ", הוּא מְחַטֵּט, מְפַשְׁפֵּשׁ וּמְמַשְׁמֵשׁ בְּרוּחוֹ, רוֹצֶה הוּא לְהַכִּיר „רוּחַ הַקֹּדֶשׁ" בְּרֵאשִׁית הִתְגַּלוּתָהּ... לֹא! בְּפַעַם אַחַת אֵין דַּי, נָחוּץ לְכַוֵּן עוֹד מָחָר, נָחוּץ לְכַוֵּן גַּם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים—כַּךְ הוּא גוֹמֵר בְּלִבּוֹ, בִּרְאוֹתוֹ[1] כִּי אֵינֶנּוּ מַכִּיר עוֹד בְּ„רוּחַ הַקֹּדֶשׁ" הַשּׁוֹרָה עָלָיו... „עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה"[2] עָבְרוּ עָלָיו בְּתִקְוָה וָפַחַד, גַּם „יוֹם הַכִּפּוּרִים" עָבַר, גַּם „הוֹשַׁעְנָא רַבָּא", וְהוּא מְחַפֵּשׂ וּמְפַשְׁפֵּשׁ בְּרוּחוֹ פְּנִימָה, לְהַכִּיר אֶת הִתְגַּלּוּת „רוּחַ הַקֹּדֶשׁ",—אַךְ אֵינוֹ מַכִּיר מְאוּמָה, אֵינוֹ מַרְגִּישׁ מְאוּמָה... הוּא נִשְׁאַר אָדָם פָּשׁוּט כְּשֶׁהָיָה[3]. הַשָּׁמַיִם סְתוּמִים וַחֲתוּמִים, הַכֹּל נִסְתָּר וְנֶעֱלָם וְהוּא אֵינוֹ רוֹאֶה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מְאוּמָה...

וְעוֹד הַפַּעַם הוּא עוֹמֵד עַל שֵׁן הַסֶּלַע שָׁמָּה אֵצֶל הַנַּחַל וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת, אֲבָל לֹא אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו מֵאָז הוּא חוֹשֵׁב עַתָּה; הוּא כְּבָר נִלְאָה[4] לַעֲסֹק בְּ„הֲבָאַת הַמָּשִׁיחַ", כְּבָר שָׁכַח אֶת נִדְרוֹ וּכְבָר מֵת בְּקִרְבּוֹ הַחֵפֶץ הַזָּר הַהוּא... יֵשׁ שֶׁהוּא זוֹכֵר אֶת מִלְחֲמוֹתָיו, אֲשֶׁר נִלְחַם שְׁתֵּי שָׁנִים, וְהוּא מִתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ מְאֹד... מִתְבַּיֵּשׁ הוּא בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וּמַה מְּאֹד הָיָה חָפֵץ לִמְחֹק־מִקֶּרֶב לְבָבוֹ אֶת זִכְרוֹנוֹתָיו הַמָּרִים וְהָעֲצוּבִים

---

[1]seeing. [2]the Ten Days of Penitence *from Rosh ha-Shanah to Yom Kippur.* [3]just as he was. [4]tired.

הָהֵם; שֵׁן הַסֶּלַע הוּא סֵפֶר תּוֹלְדוֹת חַיָּיו: מִדֵּי[1] בּוֹאוֹ[1] אֶל שֵׁן הַסֶּלַע הוּא זוֹכֵר אֶת כָּל מַחְשְׁבוֹתָיו הָרַבּוֹת אֲשֶׁר חָשַׁב בַּמָּקוֹם הַזֶּה; פֹּה, בַּמָּקוֹם הַחָפְשִׁי הַזֶּה, נָתַן חָפְשָׁה גַּם לְנַפְשׁוֹ וּלְמַחְשְׁבוֹתָיו, וּבְעָמְדוֹ[2] יְחִידִי עַל מְרוֹם שֵׁן הַסֶּלַע שָׁם[3] אֶת[3] נַפְשׁוֹ[3] כְּמוֹשֵׁל בַּכֹּל וְכַכֹּל[4] יָכֹל[4], רְצוֹנוֹ הִתְרַחֵב וְהִתְגַּבֵּר אָז וְאֵיזֶה כֹּחַ נִסְתָּר דָּחַף אוֹתוֹ הָלְאָה, הָלְאָה בִּמְרוֹמֵי הָאֲוִיר, הוּא בִּקֵּשׁ לָעוּף, לָרוּם וּלְהִתְנַשֵּׂא, לְלָחֹם עִם הַכֹּל וּלְנַצֵּחַ אֶת הַכֹּל. הוּא–וְהַשֶּׁמֶשׁ, הוּא–וְהָאֱלֹהִים... אֶת אֵלֶּה וְאַף אֶת אֵלֶּה הִכִּיר וַיֵּדַע עַל שֵׁן הַסֶּלַע... מַה לּוֹ אֲנָשִׁים וָעִיר? מַה לּוֹ הַנְּעָרִים, הָרַבִּי וְהַחֶדֶר? הוּא חָפֵץ לִהְיוֹת גִּבּוֹר וְנַפְשׁוֹ שׁוֹאֶפֶת לִגְדוֹלוֹת[5]! שְׁאֵלוֹת הוּא שׁוֹאֵל וּפִתְרוֹנִים הוּא מְבַקֵּשׁ!... הוּא רוֹצֶה לְהַכִּיר אֶת הַ„תַּכְלִית" וְאֶת הָ„עִקָּר" וְאַחֲרֵי כֵן הוּא חָפֵץ לְהַגִּיעַ אֶל אוֹתָהּ הַ„תַּכְלִית" וְאֶל אוֹתוֹ הָ„עִקָּר"... הוּא בּוֹכֶה בְּמִסְתָּרִים, מִתְרַגֵּז וּמִתְקַצֵּף עַל עַצְמוֹ וּכְבְיָכוֹל[6] גַּם עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שְׁאֵלוֹת נוֹרָאוֹת מִתְעוֹרְרוֹת בְּקִרְבּוֹ וּמְבַקְשׁוֹת לָהֶן פִּתְרוֹן. מָשִׁיחַ לֹא בָּא, הוּא לֹא הֲבִיאוֹ... אַלְפֵי אֲנָשִׁים כְּבָר רָצוּ לַהֲבִיאוֹ–וְלֹא הֱבִיאוּ אוֹתוֹ... עַם שָׁלֵם מִתְפַּלֵּל וּמִתְמוֹגֵג בְּדִמְעָה בִּשְׁבִיל לַהֲבִיאוֹ, סוֹבֵל גָּלוּת

---

[1]from the time he came. [2]and while standing. [3]he considered himself. [4]and omnipotent. [5]to great things. [6]and as it were.

מַר בַּעֲבוּרוֹ; אָבִיו קָם בְּכָל לַיְלָה לְתִקּוּן[1] „חֲצוֹת"[1] וּמִתְפַּלֵּל עַל בִּיאָתוֹ—וְהוּא אֵינוֹ בָּא! וְהַסְּפָרִים מַבְטִיחִים וּמַבְטִיחִים... בֶּן[2] שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה הוּא הַיּוֹם, וּמֵרֵאשִׁית יָמָיו וְעַד עַתָּה לֹא שָׁמַע מְאוּמָה זוּלָתִי גָלוּת וְסֵבֶל, אַךְ סִפּוּרֵי אֵשׁ וָדָם, הֶרֶג וְאָבְדָן. קְדוֹשִׁים, אֲנוּסִים, נִשְׁחָטִים וְנֶהֱרָגִים—זֶה הוּא סֵפֶר יִחוּסוֹ. עוֹד בִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד קָטָן סִפְּרָה לוֹ אִמּוֹ, כִּי אֲבוֹתָיו הָיוּ מְגוֹלֵי פּוֹרְטוּגַל[3], כִּי אֲבִי אֲבִי אָבִיו נֶהֱרַג בְּפּוֹלְנָאָה,[4] וַאֲבִי אָבִיו נֶהֱרַג בְּקַמִּינִיץ[5]. הִנֵּה הוּא זוֹכֵר עַתָּה עַל שֵׁן הַסֶּלַע אֶת הַסִּפּוּרִים שֶׁקָּרָא עִם אָבִיו בְּ„מִדְרָשׁ רַבָּה"[6] „בְּתִשְׁעָה בְּאָב" שֶׁעָבַר[7] עַל דְּבַר נַעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם הַנִּפְלָאִים, הַקְּדוֹשִׁים הַקְּטַנִּים וְהָרַכִּים... הִנֵּה לְפָנָיו מַחֲנֶה גָדוֹל שֶׁל אַרְבַּע מֵאוֹת נְעָרִים וּנְעָרוֹת, הֵם עוֹמְדִים לִפְנֵי הַנָּהָר הַגָּדוֹל, זוֹכְרִים הֵמָּה כִּי יֵלְכוּ שֶׁבִי לִפְנֵי צָר—וְהֵמָּה מַשְׁלִיכִים עַצְמָם אֶל הַנָּהָר... אַלְפֵי תְמוּנוֹת עוֹבְרוֹת לְנֶגֶד עֵינָיו, רוּחוֹ מְשׁוֹטֶטֶת[8] בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הַנִּפְלָאִים הָהֵם, אֲשֶׁר שָׁם חָיוּ הַגִּבּוֹרִים הַקְּטַנִּים

---

[1]to engage in prayer and meditation in the middle of the night. [2]old. [3]*Refers to the expulsion in the middle of the sixteenth century.* [4]*A town in the Province Volhynia, Ukraine.* [5]*The capital of Podolia known as Kamenetz-Podolsk.* [6]*Commentary in the form of homilies on the Pentateuch and the Five Scrolls.* [7]last. [8]is hovering (שׁוֹטֵט).

הָאֵלוּ... וְרַעְיוֹן נוֹרָא יָבוֹא בְלְבָבוֹ: „מִי יוֹדֵעַ אִם גַם אָז, אָז בַּלַיְלָה הַנוֹרָא הַהוּא, לֹא הִבִּיטָה הַלְבָנָה בְפָנֶיהָ הַשְׁקֵטִים אֶלֵי[1] מוּלֵי פְּנֵי הַמִקְדָשׁ וְהָעִיר הַבּוֹעֲרִים בָאֵשׁ?... אוּלַי גַם אָז הִתְנוֹצְצוּ הַכּוֹכָבִים בַּשָׁמַיִם וַיָאִירוּ[2] אֶת אַגְמֵי הַדָם הָאֲדֻמִים?!. הוֹי, מִי יוֹדֵעַ אֶת הַנַעֲשֶׂה שָׁמָּה בַּמָרוֹם?... אוּלַי אַךְ שְׂחוֹק הוּא הַכֹּל... סֵפֶר הַתַּנַ"ךְ[3] מְלַגְלֵג לְהַבְלֵי הָעַמִים, אֲבָל מִי יוֹדֵעַ, אוּלַי יֵשׁ גַם לַ„גוֹיִם" סֵפֶר הַמְלַגְלֵג לָנוּ... עַם יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ טוֹעֶה! הֲיִתָּכֵן כִּי עַם כֻּלוֹ יִטְעֶה? אֲבָל הֵן הָאֻמוֹת הֵן שִׁבְעִים, וְעַם יִשְׂרָאֵל הוּא „הַמְעַט מִכָּל הָעַמִים"[4], וּמַדוּעַ כָּל הָרַבִּים הָאֵלוּ טוֹעִים?... שִׁבְעִים אֻמוֹת יֵשׁ בָּעוֹלָם וּלְכָל אֻמָּה „שַׂר אַחֵר וְשֵׁם אַחֵר, הָעוֹלָם מָלֵא אֲנָשִׁים, וְאִישׁ אִישׁ יֵלֵךְ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו!"... הוּא רוֹצֶה לַעֲקֹר אֶת לְבָבוֹ מִקִּרְבּוֹ יַחַד עִם הָרַעְיוֹנוֹת הָאֵלֶה, וּלְהַשְׁלִיכוֹ[5] הָלְאָה לִפְנֵי הַכְּלָבִים.. הוּא רוֹצֶה לָנוּס וְלִבְרֹחַ, יָרֵא הוּא מִפְּנֵי עַצְמוֹ... אֲבָל אָנָה יִבְרַח אִישׁ מִפְּנֵי עַצְמוֹ? רוֹצֶה הוּא לְהִסְתַּתֵּר מִפְּנֵי מַחְשְׁבוֹתָיו הַנוֹרָאוֹת, אֲבָל אַיֵה הַמָקוֹם אֲשֶׁר יִתְחַבֵּא אִישׁ מִפְּנֵי מַחֲשָׁבָה זְעוּמָה[6] הַמְקַנֶּנֶת[7] כְּשָׂטָן בִּלְבָבוֹ?...

---

[1]over. [2]*See* הָאֵר. [3]תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים, Torah, Prophets, Hagiographa. [4]the fewest of all people. *Deuteronomy ch. 7, v. 7.* [5]and cast it (הַשְׁלֵךְ). [6]cursed. [7]that makes its nest (קֵנֵן).

הִנֵּה תְּמוּנָה חֲדָשָׁה עוֹמֶדֶת לְנֶגֶד עֵינָיו: בֵּית הַמִּדְרָשׁ בִּימֵי הַקַּיִץ.

מִדֵּי[1] חָשְׁבוֹ[1] בְּזִכְרוֹנוֹת יַלְדוּתוֹ יִתְיַצֵּב לְפָנָיו שֵׁן הַסֶּלַע עַל שְׂפַת הַנַּחַל, וּמִדֵּי זָכְרוֹ אֶת זִכְרוֹנוֹת נְעוּרָיו הוּא רוֹאֶה לְנֶגֶד עֵינָיו אֶת הַקַּו הָאָדֹם, קַו אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, אֲשֶׁר הוֹפִיעַ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ בַּבֹּקֶר[2] בַּבֹּקֶר[2] עַל הַקִּיר הַמַּעֲרָבִי, וּבֵין הָעַרְבַּיִם–עַל הָאָרוֹן וְהַפָּרוֹכֶת; בִּלְבָבוֹ פְּנִימָה, בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר קְבוּרִים כָּל קֳדָשָׁיו וֶאֱלִילֵי נְעוּרָיו, קָבוּר גַּם קַו־הַשֶּׁמֶשׁ הַזֶּה אֲשֶׁר שִׁעֲשַׁע אֶת נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְתּוֹ[3] כְּנָזִיר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וַאֲשֶׁר כְּמוֹ לָחַשׁ לוֹ תָּמִיד בְּאָזְנָיו: „רְאֵה נָא, נַחְמָן, מַה גָּדוֹל, רָחָב, נָעִים וּמָלֵא אוֹר הוּא הָעוֹלָם, אֲשֶׁר מֵעֵבֶר לְכָתְלֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ!"...

בֹּקֶר. הַשֶּׁמֶשׁ עוֹד טֶרֶם יָצְאָה עַל הָאָרֶץ, הַבְּרִיאָה כֻּלָּה עוֹדֶנָּה אֲחוּזָה בְּחַבְלֵי שֵׁנָה, שֶׁקֶט וּדְמָמָה מִסָּבִיב, גַּם אוֹר הַיּוֹם הַמִּשְׁתַּפֵּךְ מִסָּבִיב וְהַחוֹדֵר אֶל חֲדַר[4] מִשְׁכָּבוֹ[4] וּמַפְרִיעַ אוֹתוֹ מִשְּׁנָתוֹ הַנְּעִימָה בְּהַזְכִּירוֹ[5] אוֹתוֹ כִּי אָתָא בֹקֶר וְכִי עָלָיו לָקוּם לְהִתְעַסֵּק בְּלִמּוּדוֹ, גַּם הוּא[6] כְּמוֹ יִזְרֹם עַתָּה בְּנַחַת וּבִדְמָמָה. אָבִיו עוֹמֵד עָלָיו וּמְעִירוֹ[7]: „קוּמָה, נַחְמָן!

---

[1]as often as he thinks. [2]every morning. [3]when he was sitting (יָשַׁב). [4]his bedroom. [5]reminding him (הַזְכֵּר). [6]*refers to* אוֹר. [7]and waking him (הָעֵר).

נֵלֵךְ נָא יַחַד אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְאֶלְמֹד אִתְּךָ אֶת הַשִּׁעוּר בְּ„יוֹרֶה דֵעָה"[1]; קוּמָה, קוּמָה! הִנֵּה עוֹד מְעַט וְתָקוּם גַּם אִמְּךָ לַחֲלֹב אֶת הַפָּרָה וּלְשַׁלְּחָהּ[2] אֶל הָעֵדֶר; קוּמָה, קוּמָה! לָמָּה אַתָּה מִתְנַמְנֵם? עוֹד מְעַט וְיָקוּמוּ גַּם הַחַיָּטִים, הַנַּפָּחִים, הֶחָרָשִׁים, הַבּוֹנִים וְהַחֶנְוָנִים לַעֲבוֹדָתָם וְלִמְלַאכְתָּם הַפְּשׁוּטָה וְאוֹתָנוּ זִכָּה ד׳ לַעֲסֹק בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, אַשְׁרֵינוּ שֶׁתּוֹרָתֵנוּ אוּמָנוּתֵנוּ, וְאַתָּה הִנְּךָ חָפֵץ לִישֹׁן?!... קוּמָה, קוּמָה! גְּעַר בַּיִּצה"ר! זְכֹר נָא אֶת הַסְּעִיף הָרִאשׁוֹן בַּ„שֻׁלְחָן עָרוּךְ": „יִתְגַּבֵּר כָּאֲרִי לָקוּם בַּבֹּקֶר לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, שֶׁיְּהֵא[3] הוּא[3] מְעוֹרֵר[3] הַשַּׁחַר"[3].— אֲבָל מַה נְּעִימָה לוֹ הַשֵּׁנָה בָּרֶגַע הַזֶּה!... הוֹי, הוֹי, אָבִי—מִתְחַנֵּן הוּא—בְּעוֹד רֶגַע אָקוּם, אֲבָל עַתָּה, אָנָּא, הַנִּיחָה!"[4]... הָרְגָעִים הַנְּעִימִים רָצִים בְּחָפְזָה, רֶגַע אַחַר רֶגַע, הוּא מִתְנַעֵר בְּכָל רֶגַע: זוֹכֵר הוּא, כִּי אָבִיו מְחַכֶּה לוֹ שָׁם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְהוּא מִתְחַזֵּק לָקוּם, הוּא פּוֹשֵׁט אֶת יָדָיו לָקַחַת אֶת בְּגָדָיו מֵעַל הַכִּסֵּא הַסָּמוּךְ לִמְרַאֲשׁוֹתָיו, אֲבָל אֵיזֶה כֹּחַ עוֹצֵר[5] בַּעֲדוֹ[5], אֵיזֶה קוֹל קוֹרֵא בְּקִרְבּוֹ: „שְׁכַב עוֹד מְעַט, הֵן עָיֵף הִנְּךָ, וְהַיּוֹם עוֹדֶנּוּ גָּדוֹל לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה"... הוּא שׁוֹכֵב כָּכָה, יָדָיו פְּשׁוּטוֹת

---

[1]*Second part of Joseph Caro's Code containing the laws concerning things lawful and unlawful.* [2]and to send her (שַׁלֵּחַ). [3]that he wake the dawn up. [4]let me be. [5]holds him back.

אֶל בְּגָדָיו, רוֹצֶה לְקַחְתָּם[1] וְאֵינוֹ יָכֹל. לְבַסּוֹף הוּא זוֹכֵר אֶת „הַסְּעִיף הָרִאשׁוֹן בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ"—הַסְּעִיף הָרִאשׁוֹן, וְהוּא אֵינוֹ יָכֹל לְקַיְּמוֹ![2]... הוּא לוֹבֵשׁ אֶת בְּגָדָיו בִּמְהִירוּת, לְבַל תַּחְטְפֶנּוּ[3] שֵׁנָה עוֹד הַפַּעַם, נוֹטֵל אֶת יָדָיו וְיוֹצֵא הַחוּצָה.

בַּחוּץ עוֹד תִּשְׁלֹט דְּמָמָה, לוּחוֹת[4] הַחַלּוֹנוֹת[4] סְגוּרִים בְּכָל מְלוֹא הָרְחוֹב. הַשָּׁמַיִם אֲדֻמִּים, עוֹד מְעַט וְתֵצֵא הַשֶּׁמֶשׁ; הָאֲוִיר, הַמָּלֵא עוֹד צִלְלֵי לַיִל, רָטֹב וָרַךְ וּמְעַנֵּג אֶת הַנֶּפֶשׁ; הַתַּרְנְגֹלִים קוֹרְאִים, הַפָּרוֹת וְהָעִזִּים מְטַיְּלוֹת אַט, בְּאֵין מַפְרִיעַ, לְאֹרֶךְ הָרְחוֹב וְלִפְנֵי פִּתְחֵי הַבָּתִּים. הִנֵּה נִגְלָה לְפָנָיו כִּכַּר הַשּׁוּק, הַחֲנוּיוֹת[5] עוֹמְדוֹת כְּמִתְנַמְנְמוֹת. עֲדַת כְּלָבִים מִשְׁתּוֹבְבִים[6] בְּאֶמְצַע הַכִּכָּר, וּמֵרָחוֹק שָׁמָּה הוֹלֶכֶת וּבָאָה עֶגְלַת אִכָּר... הוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַשּׁוּק וְרוֹאֶה מֵרָחוֹק, בִּקְצֵה הָרְחוֹבוֹת, גַּנִּים וַעֲצֵי פְּרִי... הַמַּרְאֶה מְמַלֵּא אֶת לְבָבוֹ שִׂמְחָה, וְהוּא עוֹמֵד בִּמְנוּחָה וּמַבִּיט בְּטוּב לֵב. הַתְּנוּעָה בָּרְחוֹב הוֹלֶכֶת[7] וְרַבָּה[7], הַחַיִּים נֵעוֹרוּ[8], הַשֶּׁמֶשׁ הֵחֵלָּה לְהִגָּלוֹת עַל פְּנֵי אֹפֶק[9] הַשָּׁמַיִם[9], הַמַּרְאוֹת וְהֶחֱזְיוֹנוֹת מִשְׁתַּנִּים... וּפִתְאֹם הוּא זוֹכֵר, כִּי אָבִיו מְחַכֶּה לוֹ שָׁם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְהוּא?... הוּא

---

[1]to take them (לָקַח). [2]to keep it [3]take hold of him (חָטַף).
[4]the shutters. [5]*See* חָנוּת. [6]are running wild (הִשְׁתּוֹבֵב).
[7]is increasing. [8]has awakened (הֵעוֹר). [9]the horizon.

מְבַלֶּה פֹּה עִתּוֹתָיו[1] בָּהֲבָלִים וְשׁוֹכֵחַ אֶת חוֹבוֹתָיו. הוּא מְמַהֵר לָלֶכֶת הָלְאָה וּמִתְאַמֵּץ לִשְׁכֹּחַ אֶת הַכֹּל... הוּא הוֹלֵךְ[2] וְקָרֵב[2] אֶל[2] בֵּית הַמִּדְרָשׁ, אֲבָל לִבּוֹ מוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ אֶל הַמַּרְאוֹת, אֶל הַגַּנִּים, אֶל הַחַיִּים... זֶה יָמִים רַבִּים, מֵאָז הֵחֵל לִלְמֹד בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, הוּא חוֹשֵׁב שֶׁלֹּא בִרְצוֹנוֹ מַחֲשָׁבָה אַחַת בִּלְתִּי[3] מְבוֹרָרָה[3] לוֹ. אָז, בְּעֵת צָעַד אֶת הַצַּעַד הָרִאשׁוֹן עַל סַף בֵּית הַמִּדְרָשׁ עַל מְנָת לִהְיוֹת מֵהַיּוֹשְׁבִים שָׁם לִפְנֵי ד׳ וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָתוֹ–נִתְגַּלְּתָה לוֹ הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת, וְאֵיזֶה רֶגֶשׁ נִסְתָּר וּבִלְתִּי[4] נוֹדָע[4] לוֹ[4] הֵחֵל לְהָעִיק עַל לְבָבוֹ. בָּרִאשׁוֹנָה הָיְתָה הַמַּחֲשָׁבָה כֵּהָה עַד[5] מְאֹד[5] וּבִלְתִּי מוּבָנָה[6] וּבְרוּרָה לוֹ בְּעַצְמוֹ, אֲבָל מְעַט מְעַט הִיא הוֹלֶכֶת הָלֹךְ וְהִתְפַּשֵּׁט, הָלֹךְ וְהִתְבָּרֵר, וְיֵשׁ אֲשֶׁר הֵחֵל לְהָבִין אֶת קְצֵה הַמַּחֲשָׁבָה, וַיִּירָא מִפָּנֶיהָ עַד מְאֹד...

הוּא בָא אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ. צִלְלֵי הַלַּיִל עוֹד לֹא חָלְפוּ כָּלִיל מֵעַל פְּנֵי הַבַּיִת, הָעַמּוּדִים שְׁחוֹרִים וּמְפִיצִים עֲלָטָה, הַפִּנּוֹת מְלֵאוֹת עֲרָפֶל, וּבְתוֹךְ הָעֲרָפֶל, בְּאַחַת הַפִּנּוֹת, תִּתְנוֹעֵעַ[7] תְּמוּנָה שְׁחוֹרָה, וְקוֹל עָצֵב וְרַךְ מַחֲרִיד אֶת הָאֲוִיר הַשָּׁקֵט, מַפְרִיעַ אֶת הַדְּמָמָה הַנּוֹרָאָה וּמְמַלֵּא אֶת הַבַּיִת יָגוֹן

---

[1]*See* עֵת. [2]he is approaching. [3]inexplicable (הָבְרַר). [4]and unknown to him. [5]exceedingly. [6]*See* הוּבַן[4]. [7]is swaying (הִתְנוֹעֵעַ).

קוֹדֵר: הַתְּמוּנָה הִיא תְּמוּנַת אָבִיו, הוּא עוֹמֵד שָׁם בַּפִּנָּה וְקוֹרֵא מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים. רֶגַע נִמְחָה מִקֶּרֶב לִבּוֹ כָּל הַמַּרְאֶה הַגָּדוֹל אֲשֶׁר הִתְעַנֵּג עָלָיו בַּחוּץ, וְהוּא עוֹמֵד פִּתְאֹם בְּתוֹךְ עוֹלָם חָדָשׁ, נַפְשׁוֹ כְּמוֹ שׁוֹאֶפֶת לְאֵיזֶה דָבָר, וּרְגָשִׁים נִפְלָאִים סוֹעֲרִים בְּקִרְבּוֹ. אֲבָל הוּא אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ, לָמָּה הוּא שׁוֹאֵף, מָה הוּא מַרְגִּישׁ וְאָנָה הוּא נוֹשֵׂא[1] אֶת[1] נַפְשׁוֹ[1]. אֵיזוֹ תְּמוּנוֹת כֵּהוֹת מְרַחֲפוֹת לְפָנָיו, הַבַּיִת כְּמוֹ מִשְׁתָּרֵעַ, מִתְרַחֵב, וְהוּא רוֹאֶה בוֹ, כְּמוֹ מִתּוֹךְ עֲרָפֶל, עוֹלָם גָּדוֹל וְרָחָב עַד מְאֹד, הֲמוֹן מַרְאוֹת, עֲלִילוֹת, חֶזְיוֹנוֹת, אֲנָשִׁים וְדוֹרוֹת. אַלְפֵי קְסָמִים מִתְלַחֲשִׁים בְּקִרְבּוֹ, הוּא מִתְעַנֵּג, מִצְטָעֵר[2], אֲבָל אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ מַה הוּא תַּעֲנוּגוֹ וּמַה הוּא צַעֲרוֹ... הוּא רוֹאֶה אַךְ מִתּוֹךְ הָעֲרָפֶל...

– נַחְמָן, נַחְמָן! –הִפְסִיקוֹ אָבִיו מִמַּחְשְׁבוֹתָיו.

הוּא לוֹקֵחַ אֶת הַ„יוֹרֶה דֵעָה" וַיִּגַּשׁ[3] אֶל[3] אָבִיו.

– עוֹד עָיֵף הִנְּךָ, נַחְמָן, וְעוֹד טֶרֶם הֶעֱבַרְתָּ שֵׁנָה מֵעֵינֶיךָ.

– לֹא, אָבִי.

– לָמָּה אַתָּה מְכַחֵשׁ לִי? אֵין אֲנִי מַאֲשִׁים אוֹתְךָ עַל זֶה. אַתָּה עוֹדְךָ נַעַר וְעוֹד טֶרֶם לָמַדְתָּ לִלְחֹם עִם הַיֵּצֶה"ר. גַּם אֲנִי הָיִיתִי נַעַר וְעוֹדֶנִּי זוֹכֵר אֶת מִלְחֲמוֹתַי עִם הַיֵּצֶה"ר עַד

---

[1]he is striving. [2]is worrying (הִצְטָעֵר). [3]and goes near.

שֶׁעָלָה[1] לִי[1] לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו וְלָשׂוּם לֵילוֹת כַּיָּמִים לִלְמֹד תּוֹרָה וְלַעֲבוֹד אֶת ד׳, וְכַמָּה פְּעָמִים נִצַּח הוּא אוֹתִי בַּעוֹה״ר[2]! בְּנִי, בְּנִי, „הָרוֹצֶה[3] לִהְיוֹת אִישׁ[4] צָבָא[4] צָרִיךְ לְהָרִיחַ רֵיחַ גָּפְרִית״.

– אֲבָל, הֲכִי[5] כָּל הָעוֹלָם צְרִיכִים[5] לִהְיוֹת אַנְשֵׁי צָבָא?

– הוֹי, בְּנִי, בְּנִי, בְּפִצְעֵי לְבָבִי הָאֲנוּשִׁים נָגַעְתָּ בִּשְׁאֵלָתְךָ זֹאת? זֶה שָׁנִים רַבּוֹת הִנְנִי מִסְתַּכֵּל[6] בְּסִדְרֵי הָעוֹלָם וּבְהַנְהָגַת בְּנֵי עַמֵּנוּ, וְהַדָּבָר הַזֶּה הֵבִיא אוֹתִי לִידֵי[7] מַחֲשָׁבוֹת רַבּוֹת, מַחְשְׁבוֹת יָגוֹן וָעֶצֶב; הַמַּחֲשָׁבוֹת הָאֵלֶּה הִנָּן תְּהוֹם רַבָּה, וְאֶת הַמַּחֲשָׁבוֹת הָאֵלּוּ חָפַצְתִּי לְהַנְחִיל[8] אוֹתְךָ[8], כְּמוֹ שֶׁגַּם אֲבוֹתַי הִנְחִילוּ אוֹתִי מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם הֵם. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לִמְסֹר מַחֲשָׁבָה בִּדְבָרִים בְּעַלְמָא[9], כָּל מַחֲשָׁבָה נִקְלֶטֶת בְּמֹחַ רַק אַחֲרֵי רֹב הִסְתַּכְּלוּת בַּחַיִּים וְאַחֲרֵי הֲמוֹן נִסְיוֹנוֹת, וַאֲנִי אֵינִי יָכֹל לַעֲזֹר עַל יָדְךָ, לָתֵת לְךָ מַפְתֵּחַ כְּלָלִי, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מוּכְשָׁר[10] לָרֶשֶׁת[11] אֶת מַחְשְׁבוֹתַי וּלְהַמְשִׁיכָן[12] הָלְאָה, כְּמוֹ שֶׁיָּרַשְׁתִּי אֲנִי מֵאֲבוֹתַי אֶת מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם וּמָשַׁכְתִּי אוֹתָן הָלְאָה.

– הִנְּךָ שׁוֹאֵל אוֹתִי—הוֹסִיף הָאָב אַחֲרֵי דוּמִיָּה קְצָרָה:— „הֲכִי כָּל הָעוֹלָם צְרִיכִים לִהְיוֹת אַנְשֵׁי צָבָא״? הוֹי בְּנִי, בְּוַדַּאי

---

[1]I succeeded. [2]בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים. [3]whoever wants. [4]a soldier. [5]does......have. [6]I have been meditating (הִסְתַּכֵּל). [7]to. [8]to bequeath to you. [9]merely. [10]fit (הֻכְשַׁר). [11]*See* ירש. [12]and to continue them (הַמְשֵׁךְ).

הַדָּבָר כֵּן, בְּוַדַּאי כָּל הָעוֹלָם צְרִיכִים לִהְיוֹת אַנְשֵׁי צָבָא. מִי שֶׁרוֹצֶה לַעֲבֹד אֶת ה׳, מִי שֶׁרוֹצֶה לָבוֹא אֶל הַתַּכְלִית הַנִּרְצָה[1], אֶל יְסוֹד הַכַּוָּנָה בִּבְרִיאַת הָעוֹלָם, צָרִיךְ בְּוַדַּאי לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא; מִי הֶחָפֵץ לַעֲבֹד אֶת הַמֶּלֶךְ וּלְשָׁרֵת לְפָנָיו, עָלָיו[2] לִהְיוֹת[2] אִישׁ צָבָא. וְאוּלָם מַלְכוּתָא[3] דְרָקִיעַ[3] כְּעֵין מַלְכוּתָא[4] דְאַרְעָא[4]: כָּל בְּנֵי הַמְּדִינָה אֵינָם חֲפֵצִים וְאֵינָם יְכֹלִים לִהְיוֹת אַנְשֵׁי צָבָא, לָכֵן בּוֹחֲרִים בְּמֵיטַב בְּנֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁיַּעַבְדוּ הֵם בַּצָּבָא בְּעַד כָּל הָעָם. גַּם אוֹתָנוּ, בְּנִי, בָּחַר ד׳ לִהְיוֹת אַנְשֵׁי צָבָא שֶׁלּוֹ, הוּא נָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת, מִצְוֹת וְאַזְהָרוֹת, וַאֲנַחְנוּ כֻלָּנוּ נִשְׁבַּעְנוּ[5] לוֹ לִהְיוֹת אַנְשֵׁי צָבָא, „אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ" שֶׁלּוֹ. הֲרָאִיתָ, בְּנִי, בְּשָׁעָה[6] שֶׁרֹב[6] בְּנֵי אָדָם מִתְעַנְּגִים עַל הַשֵּׁנָה, עַל מַצָּע רַךְ תַּחַת קוֹרַת בֵּיתָם, אַנְשֵׁי הַצָּבָא לָנִים[7] עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בָּאֳהָלִים וְסוֹבְלִים קֹר, גֶּשֶׁם וָסַעַר. אִישׁ הַצָּבָא צָרִיךְ לְהִתְרַגֵּל לְחַיִּים קָשִׁים, לִנְדוּדִים וְאִי־שֵׁנָה[8], בִּשְׁבִיל[9] שֶׁיּוּכַל[9] לְהָגֵן[9] עַל אַרְצוֹ וְעַל מַלְכּוֹ. אַנְשֵׁי הַצָּבָא הִנָּם רֹב יְמֵיהֶם בַּגָּלוּת וּבִנְדוּדִים. כֵּן הֵמָּה חַיֵּי אַנְשֵׁי צָבָא! מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה דָבָר צָרִיךְ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ וּלְהָגֵן מִפְּנֵי אֲחֵרִים,

---

[1]desired. [2]he must be. [3]the kingdom of heaven. [4]the kingdom on earth. [5]*See* הִשָּׁבַע. [6]that at the time when most. [7]sleep (לון). [8]and sleeplessness. [9]to be able to defend.

וְכָלֵי מַהֵי שֶׁהַדָּבָר יָקָרֵי בְּיוֹתֵר[1], צָרִיךְ הוּא יוֹתֵר לִשְׁמִירָה מְעוּלָה וּלְמָגִינִים חֲזָקִים. עוֹד לִפְנֵי שְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי שָׁנָה מָסַר לָנוּ אֱלֹהִים אֶת תּוֹרָתוֹ וַיַּעַשׂ אוֹתָנוּ לְאַנְשֵׁי צָבָא. אֲנַחְנוּ הִנְנוּ הַצָּבָא שֶׁל הָאֱלָהוּת וְ„הַקְּדוּשָּׁה" בַּתֵּבֵל. עוֹדְךָ צָעִיר לְיָמִים וְאִי אֶפְשָׁר לְךָ לְהָבִין אֶת הַסּוֹדוֹת הָעֲמֻקִּים הָאֵלוּ, וְאוּלַי לִכְשֶׁתִּגְדַּל[2] תָּבִין. עַתָּה דַּי לְךָ לָדַעַת, כִּי אֲנַחְנוּ הִנְנוּ אַנְשֵׁי הַצָּבָא שֶׁל הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא. דָּבָר גָּדוֹל וְיָקָר עַד מְאֹד מָסַר לָנוּ הקב"ה בְּטוּבוֹ, וַיָּעֶד[3] בָּנוּ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, כִּי נִשְׁמֹר עָלָיו וְנָגֵן[4] עָלָיו[4] כָּל יְמֵי הֱיוֹתֵנוּ עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, „כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַד' אֱלֹהֶיךָ, וּבְךָ בָּחַר ד' לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכֹּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה"[5]... אֶת ד' הֶאֱמַרְתָּ[6] הַיּוֹם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ, וַד' הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְלִשְׁמֹר כָּל מִצְוֹתָיו, וּלְתִתְּךָ[7] עֶלְיוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לִתְהִלָּה, וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרֶת, וְלִהְיֹתְךָ[8] עַם קָדוֹשׁ לַד' אֱלֹהֶיךָ, כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר"[9]. כֵּן, בְּנִי!

---

[1]and the more precious. [2]when you grow up (גָּדַל). [3]and he called to witness (הָעֵד). [4]and shield it (הָגֵן). [5]*Deuteronomy ch. 7, v. 6; ch. 14, v. 2.* [6]thou hast avouched (הֶאֱמַר). [7]and to make thee (נָתַן). [8]and that thou shalt be (הָיָה). [9]*Deuteronomy ch. 26 vv. 17–19.*

אֲנַחְנוּ הִנְנוּ „עַם קָדוֹשׁ לַד׳ אֱלֹהֵינוּ", אֲנַחְנוּ הִנְנוּ „סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה", אֲנַחְנוּ הִנְנוּ הַגְּדוּד שֶׁל הקב"ה פֹּה בָּעוֹלָם הַזֶּה! בְּנִי, בְּנִי, הִנֵּה אֵלֶּה דִּבְרֵי הַבְּרִית וְהַשְּׁבוּעָה, אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ לְשַׂר־הַצָּבָא שֶׁלָּנוּ: „אֶת ד׳ הֶאֱמַרְתָּ לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וַד׳ הֶאֱמִירְךָ לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה". אַתָּה, בְּנִי, עוֹדְךָ נַעַר, וְרַק מְעַט מְאֹד תֵּדַע מִכָּל אֲשֶׁר עָבַר עַל עַמֵּנוּ מֵאָז הֱיוֹתוֹ לְ„צְבָא אֱלֹהִים". יְדִיעָה זוּ אֵינָה נִקְנֵית[1] בִּקְרִיאַת „הַמַּעֲשִׂיּוֹת" בִּלְבָד שֶׁבָּאֲגָדוֹת וּבְמִדְרָשִׁים, בְּ„יוֹסִיפוֹן"[2], בְּ„שֵׁבֶט יְהוּדָה"[3], בְּ„שַׁלְשֶׁלֶת הַקַּבָּלָה"[4] וּבְ„צֶמַח דָּוִד"[5]; רַבִּים הֵמָּה הַקּוֹרְאִים אֶת „הַמַּעֲשִׂיּוֹת הָאֵלוּ, אַךְ מְעַטִּים מְאֹד הַמַּכִּירִים אֶת הַגַּרְעִין הַצָּפוּן בְּתוֹךְ הַקְּלִיפָּה, אֶת הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הַנִּגְלוֹת הָאֵלוּ. הַפְּתָאִים מְדַמִּים[6], שֶׁהַכֹּל הוּא מִקְרֶה וְכֵן הָעוֹלָם סוֹבֵב[7] הוֹלֵךְ[7]; הַמַּאֲמִינִים הַפְּשׁוּטִים יוֹדְעִים אַךְ אֶת הַ„פַּשְׁטוּת": בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עָבְדוּ בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים בְּמִצְרַיִם וַיְהִי

---

[1]is not acquired (הִקְנָה). [2]*A medieval book containing a history of the Jewish people from the year 539* B.C.E. *to the destruction of the Temple claiming to be the work of the famous Josephus.* [3]*Well-known work of the 15th century by Solomon ibn Verga containing much valuable historic material.* [4]*The work of Gedaliah ibn Yahya (16th cent.) containing history and genealogy of the Jews.* [5]*The well-known historical work of David Gans (16th cent. Germany).* [6]imagine (דִּמָּה). [7]goes around.

רַע לָהֶם, לָכֵן הוֹצִיאָם[1] הקב"ה מִמִּצְרַיִם; בַּמִּדְבָּר קָרַע הקב"ה שִׁבְעָה רְקִיעִים וַיֵּרֶד עַל הַר סִינַי בְּ„קוֹלוֹת וּבְרָקִים" וְנָתַן לְמשֶׁה אֶת תּוֹרָתוֹ; משֶׁה עָלָה לָהָר וְשָׁהָה שָׁם אַרְבָּעִים יוֹם, וּמֶה עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל? נָסְכוּ מַסֵּכַת עֵגֶל זָהָב וְעָשׂוּ לֵאלֹהִים; אַחַ"כּ[2] הַמָּן, הַשְּׂלָו, מִלְחֶמֶת הָעַמִּים, בִּנְיַן הַבַּיִת וְחָרְבָּנוֹ, עֲבוֹדַת הָאֱלִילִים, הַגָּלוּת וְהַטִּלְטוּלִים;—אֶת הַכֹּל הֵם רוֹאִים בִּפְשִׁיטוּת: יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ וְהִכְעִיסוּ אֶת ד׳, לָכֵן גָּלוּ, וּכְשֶׁתִּמָּלֵא[3] הַסְּאָה[3] יָבוֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וְיוֹלִיךְ[4] אֶת יִשְׂרָאֵל לְא"י[5]. אֲבָל, נַחְמָן בְּנִי, אוֹי לִי שֶׁאֵינִי יָכֹל עַתָּה לְגַלּוֹת לְךָ הַכֹּל. אֲנִי הִנֵּה זָקַנְתִּי וָשַׂבְתִּי, מִי יוֹדֵעַ אִם יְזַכֵּנִי[6] ד׳ וְהֶחֱיַנִי[7] וְהִגִּיעַנִי[8] לַזְּמַן הַהוּא, שֶׁבּוֹ אוּכַל לְגַלּוֹת לְךָ אֶת כָּל אֲשֶׁר לָמַדְתִּי אֲנִי מֵרַבּוֹתַי וּמִסְּפָרִים קְדוֹשִׁים, וַאֲשֶׁר[9] מִיַּד[9] ד׳[9] עָלַי[9] הִשְׂכִּיל[9]. לֹא כַךְ הָיְתָה יְצִיאַת מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר תְּדַמֶּה, לֹא כַךְ הָיָה מַתַּן[10] תּוֹרָה[10] וְהַדְּבָרִים עֲמֻקִּים מְאֹד. לִכְשֶׁתִּגְדַּל תִּרְאֶה מַאֲמָרֵי „הַזֹּהַר"[11]

---

[1]took them out (הוצא). [2]אַחַר כָּךְ. afterwards. [3]and when the measure is full. [4]and he will lead (הולך). [5]לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. [6]will deem me worthy (זַכֵּה). [7]and let me live (חַיֵּה). [8]to reach (הַגֵּעַ). [9]and what was vouchsafed unto me by the Lord. [10]Revelation. [11]*A great Cabalistic work in the form of a commentary on the Pentateuch, written partly in Aramaic and partly in Hebrew. The book was made public by Moses de Leon in the 13th century. Simeon ben Yohai, great Talmudic scholar of second century, is claimed to be its author.*

וְהָאֲרִ"י וְהָר"ח וִיטַאלִי[1] וְיַחַד עִם זֶה גַּם דִּבְרֵי „הַמּוֹרֶה"[2], כִּי זֶה בְּלִי זֶה אִי אֶפְשָׁר, וְאוּלַי יְזַכֶּךְ ד' וְתָבִין מְעַט. לֹא כַּךְ הָיָה מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, וְ„הַכּוּזָרִי"[3] מְבָרֵר, כִּי דָּבָר זֶה הָיָה קָרוֹב מְאֹד לַשֵּׂכֶל בַּיָּמִים הָהֵם אֲבָל יֵשׁ בָּזֶה סוֹד עָמֹק וְאַתָּה לֹא תָבִין. גַּם „עֲבוֹדָה זָרָה"[4], בְּנִי, הוּא „עֶצֶם מוּשְׂכָּל"[5] וְדָבָר שֶׁיֵּשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ. אִלְמָלֵי הָיוּ הָעַכּוּ"ם[6] עוֹבְדִים אַךְ לָעֵץ וָאֶבֶן, לֹא הָיְתָה כָּל כַּךְ נִפְלָאָה גְּדוּלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּפְרוּ בע"ז[7]. אֲבָל הָאֱמֶת בָּזֶה הוּא כַּךְ: לִבְנֵי אָדָם אִי אֶפְשָׁר הָיָה לְהַשִּׂיג מִתְּחִלָּתָם[8] אֶת הַבּוֹרֵא הַיְחִידִי שֶׁל הָעוֹלָם, וְלָכֵן הִתְחִילוּ בְּעֵץ וָאֶבֶן, בְּכֹחוֹת טְפֵלִים וַעֲבוֹדוֹת זָרוֹת, וְכֹה הָלְכוּ הָעֲבוֹדוֹת אֶצְלָם מִן הַטָּפֵל אֶל הָעִקָּר[9] יוֹתֵר[9], דּוֹר אַחַר דּוֹר, וּמִתְּקוּפָה לִתְקוּפָה הֵמָּה מִתְקָרְבִים[10] יוֹתֵר[10] אֶל הָאֱמֶת. אֲבָל לָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מָסַר ד', בְּקַבָּלָה אֶת הָאֱמֶת, כִּי אֲנַחְנוּ הִנְּנוּ הַסְּגֻלָּה שֶׁלּוֹ וּבָנוּ בָחַר ד' מִכָּל הָעַמִּים לְהַשְׂרוֹת[11] אֶת

---

[1]*Rabbi Hayyim Vital, distinguished Cabalist of the 16th cent. successor to Isaac Luria.* [2]the Guide. *Refers to Maimonides' great philosophic treatise* מוֹרֶה נְבֻכִים Guide of the Perplexed. [3]*The well known religio-philosophic work by the great philosopher and poet Yehudah ha-Levi.* [4]idol-worship. [5]rational essence. [6]עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, idol-worshippers. [7]בַּעֲבוֹדָה זָרָה. [8]in the beginning. [9]to the more important. [10]they are coming nearer and nearer. [11]*See* הַשְׁרָה.

שְׁכִינָתוֹ עָלֵינוּ, וּמֵאֲשֶׁר[1] שֶׁלֹּא[1] כָּל יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְסֻגָּלִים לְהַכִּיר אֶת הָאֱמֶת, עָבְדוּ רַבִּים מֵהֶם „עֲבוֹדָה זָרָה", וּבַדָּבָר הַזֶּה יֵשׁ סוֹדוֹת עֲמֻקִּים מְאֹד. הָעִנְיָן שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה הוּא כַּךְ: בְּכָל[2] דּוֹר[2] וָדוֹר[2] עוֹבְדִים אָנוּ עֲבוֹדָה זָרָה, כְּלוֹמַר, „עֲבוֹדָה זָרָה" שֶׁל אוֹתוֹ הַדּוֹר. הֲרֵי אָמַרְתִּי לְךָ, בְּנִי, כִּי אֲנַחְנוּ הִנְנוּ אַנְשֵׁי הַצָּבָא שֶׁל הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, וַהֲלֹא רוֹאֶה הִנְּךָ, כִּי בְּכָל עִיר וּבְכָל מָקוֹם יֵשׁ מִסָּבִיב לְאַנְשֵׁי הַצָּבָא אֲנָשִׁים רַבִּים שֶׁאֵינָם אַנְשֵׁי צָבָא, הַחַיִּים[3] חַיִּים אֲחֵרִים וְשׁוֹנִים מֵחַיֵּי אַנְשֵׁי הַצָּבָא, וְאִלְמָלֵא מוֹרָאָה[4] שֶׁל[4] מַלְכוּת הָיוּ רַבִּים מֵאַנְשֵׁי הַצָּבָא, שֶׁאֵינָם מְסוּרִים בְּכָל לִבָּם לְתַכְלִית עֲבוֹדָתָם, בּוֹרְחִים מִן הַמַּחֲנֶה וּמִתְבּוֹלְלִים בֵּין הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים. גַּם בֵּין אַנְשֵׁי צְבָאֵנוּ, בְּנִי, יֶשְׁנָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר אֲנָשִׁים רַבִּים שֶׁאֵינָם מְבִינִים אֶת הַתַּכְלִית הַנִּרְצָה וְשֶׁאֵינָם מְסוּרִים בְּכָל לִבָּם וְנַפְשָׁם אֶל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וּמֵאֲשֶׁר כִּי לֹא יָדְעוּ אֶת הַ„תַּכְלִית", מִתְמַכְּרִים[5] הֵמָּה[5] לְהַבְלֵי הַשָּׁעָה שֶׁל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר מִסָּבִיב לָהֶם, שֶׁאֵינָם אַנְשֵׁי צָבָא. רַק אַחֲרֵי כַּמָּה דּוֹרוֹת, כְּשֶׁהָאֱלִילִים הָהֵם נִכְחֲדוּ[6] כְּבָר מִן הָעוֹלָם וְהַכֹּל מִתְלוֹצְצִים עַתָּה עֲלֵיהֶם, תְּמֵהִים בְּנֵי אָדָם עַל אֲבוֹתֵיהֶם, אֵיךְ יָכְלוּ לַעֲבֹד אֱלִילִים

---

[1]and because not. [2]in every generation. [3]who live (חָיָה). [4]the fear of. [5]they surrender themselves (הִתְמַכֵּר). [6]*See* הִכָּחֵד.

כָּאֵלֶּה; אֲבָל בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר עַצְמוֹ הָיָה נָקֵל מְאֹד לְהִתְמַכֵּר לְאוֹתָהּ עֲבוֹדָה זָרָה. בְּנִי, בְּנִי, בִּשְׁבִיל לַעֲבֹד אֶת ד׳ וְלִשְׁמֹר אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, נָחוּץ לְהִזְדַּכֵּךְ הַרְבֵּה וּלְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת נַעֲלוֹת[1], בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא לְהִכָּשֵׁל בַּעֲבוֹדָה זָרָה. דַּע[2] לְךָ[2], כִּי הַרְבֵּה נִיצוֹצֵי קְדוּשָּׁה יוֹרְדִים וְנוֹפְלִים אֶל הַ„סִטְרָא אַחֲרָא"[3]. וְכֵן נִצוֹצֵי הַ„סִטְרָא אַחֲרָא" מִתְנַשְּׂאִים בעוה"ר וְעוֹלִים לְתוֹךְ „מַחֲנֵה הַשְּׁכִינָה", וּבַדָּבָר הַזֶּה יֵשׁ סוֹדוֹת עֲמֻקִּים מְאֹד... חֲסִידֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדִים אֶת הַנִּיצוֹצִים שֶׁל הַקְּדוּשָּׁה, שֶׁנָּפְלוּ לְתוֹךְ הַ„סִטְרָא אַחֲרָא", וּמִתְדַּבְּקִים בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וּפוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִים ר"ל[4] אֶת הַ„סִטְרָא אַחֲרָא", שֶׁעָלְתָה לְתוֹךְ הַקְּדוּשָּׁה, וְנִשְׁקָעִים וְיוֹרְדִים לִבְאֵר שָׁחַת... אֲבָל אַתָּה לֹא תָבִין עוֹד כָּל זֹאת... חֻלְשָׁה יֵשׁ בִּי, שֶׁבְּדַבְּרִי[5] עִמְּךָ הִנְנִי נוֹגֵעַ בְּעִנְיָנִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִי לְבָרְרָם[6] לְךָ, אֲבָל אַתָּה זְכֹר אֶת הַדְּבָרִים וַחֲזֹר עֲלֵיהֶם לִכְשֶׁתִּגְדַּל. אֲנִי כְּבָר זָקַנְתִּי, וּמִי יוֹדֵעַ אִם יְזַכֵּנִי ד׳ לְגַלּוֹת לְךָ אֶת הַדְּבָרִים בְּעִתָּם... אֶחֱזֹר לְעִנְיָנִי: חָפֵץ אֲנִי לְהַנְחִיל לְךָ אֶת מַחְשְׁבוֹתַי, לְמַעַן תִּהְיֶה אִישׁ צָבָא כָּמוֹנִי. דַּע לְךָ, נַחְמָן, כִּי לִבִּי קָרוּעַ וּפָצוּעַ, אוֹי לָנוּ בְּדוֹר[7] יָתוֹם[7] זֶה[7]... מַדּוּעַ הִנְּךָ עָצוּב כֹּה. נַחְמָן? לֹא

---

[1]exalted (הַעֲלֵה) [2]you should know (יָדַע). [3]*See* p. 21, n. 4
[4] רַחֲמָנָא לִצְלָן, the Lord save us. [5]that when I speak (דַּבֵּר).
[6]to explain them (בָּרֵר). [7]in this orphaned generation.

לְהַעֲצִיב אֶת רוּחֲךָ אֲנִי אוֹמֵר... מִתְבּוֹנֵן אֲנִי תָּמִיד בְּתוֹלְדוֹתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל: בְּכָל עֵת שֶׁהַצָּרוֹת מִתְרַגְּשׁוֹת[1] וּבָאוֹת עָלֵינוּ, שֶׁהַתּוֹרָה הוֹלֶכֶת[2] וּמִשְׁתַּכַּחַת[2] וְהָאֻמָּה הוֹלֶכֶת[3] וּמִתְדַּלְדֶּלֶת[3]– מֵקִים[4] לָנוּ הקב"ה רוֹעִים וּמַנְהִיגִים הַשְּׁקוּלִים כְּנֶגֶד שִׁשִּׁים רִבּוֹא מִיִּשְׂרָאֵל, הַמַּקְדִּישִׁים אֶת יְמֵיהֶם, אֶת כֹּחוֹתֵיהֶם וְאֶת כַּסְפָּם וְאוֹנָם לִכְבוֹדוֹ שֶׁל הקב"ה וּלְהַצָּלַת יִשְׂרָאֵל... מִתְבּוֹנֵן אֲנִי תָּמִיד בְּסִפְרֵיהֶם שֶׁל הַשַּׂר דוֹן יִצְחָק אַבַּרְבַּנְאֵל[5] וְרַבִּי מְנַשֶּׁה בֶּן יִשְׂרָאֵל[6]... אוֹי, בְּנִי, הֵמָּה הָיוּ אַנְשֵׁי צָבָא בֶּאֱמֶת! אַנְשֵׁי צָבָא! נָקֵל לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא בְּעֵת שָׁלוֹם וּבְקֶרֶב הַמַּחֲנֶה, אֲבָל מַה כָּבֵד לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא בְּעֵת מִלְחָמָה וּבְשָׁעָה שֶׁהַמַּחֲנֶה הוֹלֵךְ[7] וּמִתְפּוֹרֵר[7], הוֹלֵךְ וּמִתְפָּרֵד... הֵמָּה הִפְקִירוּ אֶת הַכֹּל– אֶת חַיֵּיהֶם, מָמוֹנָם וּכְבוֹדָם–עַל „קִדּוּשׁ הַשֵּׁם". אַתָּה, בְּנִי, הִנְּךָ דוֹר שְׁמִינִי לְרַבָּנוּת, וּמִבְּנֵי בָנָיו שֶׁל רַבִּי מְנַשֶּׁה בֶּן יִשְׂרָאֵל אַתָּה. אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הָיוּ אַנְשֵׁי צָבָא בֶּאֱמֶת, הֵמָּה שָׁפְכוּ בֶּאֱמֶת אֶת דָּמָם כַּמַּיִם עַל קִדּוּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם, וַאֲנִי, חָפֵץ אֲנִי,

---

[1]break forth (הִתְרַגֵּשׁ). [2]is being forgotten. [3]is becoming weak. [4]raises (הֵקִם). [5]*Don Isaac Abravanel (b. Lisbon, Spain, 1437—d. Venice 1505) was a philosopher, Bible commentator and statesman.* [6]*Manasseh ben Israel (1604-653) was a Dutch Jew. He distinguished himself as preacher, statesman, cabalist and polyhistor.* [7]is breaking up (הִתְפּוֹרֵר).

כִּי תִהְיֶה גַּם אַתָּה לְרַבִּי[1]... בְּנִי, אֲנִי הָיִיתִי אִישׁ צָבָא בְּעֵת שָׁלוֹם. זוֹכֵר אֲנִי, בְּיַלְדוּתִי קִדַּמְתִּי גַּם אֲנִי אַשְׁמוּרוֹת, אֲבָל אָז לֹא הָיִיתִי אֲנִי הַיְחִידִי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, הַבַּיִת הָיָה מָלֵא אָז פֶּה לְפֶה[2] לוֹמְדִים וְעוֹבְדִים. אֲבָל עַתָּה–הַבַּיִת שָׁמֵם וָרֵיק, אֵין דּוֹרֵשׁ וּמְבַקֵּשׁ אֶת ד׳, בְּנֵי הַנְּעוּרִים נִתְפָּרְדוּ אֶל הַ„שְׁקָאלֶעס"[3], עוֹבְדִים הֵמָּה אֶת הָ„עֲבוֹדָה זָרָה" שֶׁל אוֹתוֹ הַדּוֹר... אוֹי לָנוּ שֶׁכַּךְ עָלְתָה לָנוּ[4] בְּיָמֵינוּ, הַמַּחֲנֶה שֶׁלָּנוּ מִתְפּוֹרֵר, וַאֲנָשִׁים אֵין לַעֲמֹד בַּפֶּרֶץ, וְלִגְדֹּר גָּדֵר וּלְהָקִים כּוֹשֵׁל, אוֹי לָנוּ, אוֹי לָנוּ... יָרֵא אֲנִי, בְּנִי, שֶׁמָּא תִכָּשֵׁל גַּם אַתָּה. נָחוּץ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל, נָחוּץ לִשְׁכֹּחַ אֶת הַכֹּל, נָחוּץ לְהַפְקִיר אֶת הַכֹּל, נָחוּץ לָדַעַת, כִּי הַכֹּל הֶבֶל לְנֶגֶד הַתַּכְלִית; נָחוּץ לָדַעַת, כִּי הַתּוֹרָה הִיא הָעִקָּר וְהַשְּׁאָר הוּא טָפֵל וְדִבְרֵי הֲבָלִים, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא... עַתָּה שֵׁב וְנִלְמַד.

אָז נִגְזְלָה מִמֶּנּוּ פַּעַם[5] אַחַת[5] כָּל שְׁאֵרִית מְנוּחַת הַיַּלְדוּת. „אִישׁ צָבָא, אִישׁ צָבָא!" הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ צָלְלוּ בְּאָזְנָיו כִּמְצִלָּה, הוּא הֵחֵל אָז לְהָבִין מְעַט, מָה אָבִיו דּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ.

הוּא דּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא, לְהִלָּחֵם עִם הַיֵּצֶה"ר וְהַשָּׂטָן, לְהַקְדִּישׁ אֶת חַיָּיו לְעַמּוֹ וּלְדָתוֹ; הוּא אָמַר לוֹ, כִּי עָלָיו לִשְׁכֹּחַ אֶת הַכֹּל, לְהַפְקִיר אֶת הַכֹּל, לָדַעַת כִּי הַתּוֹרָה

---

[1]a rabbi. [2]was crowded to capacity. [3]*the Russian schools.* [4]should have happened to us. [5]at one time.

הִיא הָעִקָּר וְהַשְּׁאָר הוּא טָפֵל... הַשְּׁאָר הוּא טָפֵל... הוּא עַצְמוֹ הוּא טָפֵל... מַה נּוֹרָא הַדָּבָר, לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא כָּזֶה!...

הַבַּיִת–אוֹמֵר אָבִיו–שָׁמֵם וָרֵיק, בְּנֵי הַנְּעוּרִים נִתְפָּרְדוּ אֶל הַ„שְּׁקָאלֶעס", וְהוּא? הוּא יוֹשֵׁב פֹּה, בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הוּא וְאָבִיו הַזָּקֵן...

וְהַמַּחֲשָׁבָה הַכֵּהָה הַהִיא, אֲשֶׁר לֹא[1] הִרְפְּתָה[1] מִמֶּנּוּ[1] מֵאָז[2] צָעֲדוּ רַגְלָיו רִאשׁוֹנָה עַל סַף בֵּית הַמִּדְרָשׁ,–הִתְחִילָה עַתָּה לְהִתְבָּרֵר בְּקִרְבּוֹ. עוֹד לֹא נִצְּבָה אָמְנָם לְפָנָיו בְּכָל גָּדְלָהּ הַנּוֹרָא, אֲבָל הוּא הֵחֵל עַתָּה לְהָבִין, מַדּוּעַ תָּצִיק לוֹ הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת אַךְ אָז, בָּעֵת שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַשָּׁמֵם וְהַשּׁוֹקֵט וְרוֹאֶה אֶת קַרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ הַחוֹדְרוֹת אֶל הַבַּיִת בִּשְׁלַל צִבְעֵיהֶן הַיָּפִים, אוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מִתְעַנֵּג בַּחוּץ וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עַל שֵׁן הַסֶּלַע וְזִכְרוֹן בֵּית הַמִּדְרָשׁ יַעֲלֶה לְפָנָיו; מַדּוּעַ בָּעֵת שֶׁיּוֹשֵׁב הוּא בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְרוֹאֶה אֶת קַרְנֵי הָאוֹר, עוֹלִים עַל זִכְרוֹנוֹ נַעֲרֵי הַ„שְּׁקָאלֶעס", חֲבֵרָיו מִלְּפָנִים[3], וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא מִתְגַּנֵּב בְּעַרְבֵי[4] שַׁבָּתוֹת[4] אֶל שֵׁן הַסֶּלַע וּמִתְעַנֵּג עַל הֲדַר הַטֶּבַע, הוּא זוֹכֵר אֶת אָבִיו וְאֶת בֵּית הַמִּדְרָשׁ...

צָהֳרָיִם. הַחֹם בַּחוּץ גָּדוֹל עַד מְאֹד, הַתְּנוּעָה בָּרְחוֹבוֹת מְעַטָּה, הַגֵּו דוֹרֵשׁ מְנוּחָה, הוּא עָיֵף עַד מְאֹד, וְהַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ

---

[1]did not let him alone (הִרְפָּה). [2]from the time that. [3]former. [4]on Fridays.

חֲפֵצָה לְהִתְנַמְנֵם, לָנוּחַ. בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ דְּמָמָה. הָעַמּוּדִים עוֹמְדִים פְּזוּרִים עַל פְּנֵי הַבַּיִת כְּמַצֵּבוֹת עַל הַקְּבָרִים, הַסְּפָרִים עוֹמְדִים בִּמְנוּחָה עַל מְקוֹמוֹתֵיהֶם בָּאֲרוֹנוֹת, אַלְתֶּר הַבַּטְלָן יוֹשֵׁב בַּפִּנָּה בְּכֹתֶל מִזְרָחִי וּמְגָרֵד בִּמְנוּחָה, בְּלִי[1] דַּעַת[1] וְרָצוֹן[1], אֶת קְצֵה זְקָנוֹ הַחַד. סִפְרוֹ פָּתוּחַ לְפָנָיו, עֵינָיו שְׁקוּעוֹת בְּתוֹךְ הָאוֹתִיּוֹת, אַךְ הוּא אֵינוֹ מְצָרֵף אוֹתָן לְמִלִּים; הוּא יוֹשֵׁב דּוֹמֵם, כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד, שָׁקוּעַ בְּמַחְשְׁבוֹתָיו, אוֹ יוֹתֵר נָכוֹן, בְּלֹא־מַחֲשָׁבָה, בְּלֹא־תְנוּעָה, בְּלֹא־רָצוֹן.

וְ„הוּא" נִגַּשׁ אֶל הָאָרוֹן וּמוֹצִיא מַסֶּכֶת „בָּבָא קַמָּא"[2] וְהוֹלֵךְ לִלְמֹד עַל אַחַד הָעַמּוּדִים. „הָרוֹצֶה שֶׁיַּחְכִּים[3] יַעֲסֹק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת"[4], לָכֵן צִוָּה עָלָיו הָרַב, כִּי יִלְמֹד סֵדֶר „נְזִיקִין"[5]. הוּא עוֹמֵד נִשְׁעָן עַל עַמּוּדוֹ וְתוֹמֵךְ בִּשְׁתֵּי יָדָיו אֶת רֹאשׁוֹ הַשָּׁקוּעַ בַּ„גְּמָרָא"[6]. הֲמוֹן צְבָעִים, נְקוּדוֹת וּתְמוּנוֹת כֵּהוֹת מִתְרוֹצְצוֹת וְעָפוֹת לְפָנָיו; הָאוֹתִיּוֹת מִתְנַשְּׂאוֹת מִתּוֹךְ הַגְּמָרָא וּמְרַקְּדוֹת לְנֶגֶד עֵינָיו בִּדְמוּת אַלְפֵי נְקוּדוֹת אֲדַמְדַּמּוֹת; הוּא מַרְגִּישׁ בְּמֹחוֹ שָׁאוֹן קַל, עַפְעַפֵּי הָעֵינַיִם חֲפֵצוֹת לְהִסָּגֵר, הַלֵּב נִלְחָץ

---

[1]unconsciously and unintentionally. [2]*Name of the first tractate of the order Nezikin.* [3]to become wise (a scholar). [4]civil cases. *Talmudic quotation.* [5]*The fourth order of the Mishnah. It treats of civil law.* [6]*The Gemara is the discussion of the Mishnah contained in the Talmud; here refers to a folio of the Talmud.*

לְחִיצָה קַלָּה וּנְעִימָה וּכְמוֹ שׁוֹאֵף הוּא לִמְנוּחָה, לְקוֹל שִׁירָה עֲדִינָה שֶׁל זָמִיר מִסְתַּתֵּר[1] בְּמַחֲבֵא קִנּוֹ, לְמַצַּע דֶּשֶׁא רַךְ בְּצֵל עֵצִים רַעֲנַנִּים עַל שְׂפַת הַנַּחַל; לְהִתְבּוֹנֵן בִּמְנוּחָה, בְּלִי מַחֲשָׁבָה וְחֵפֶץ, שָׁעוֹת שְׁלֵמוֹת בִּתְכֵלֶת הַשָּׁמַיִם הָעֲמֻקָּה וּלְהַאֲזִין בִּתְמִימוּת בְּשִׂמְחָה שְׁלֵמָה שֶׁל יַלְדוּת שׁוֹקְטָה אֶת הַקּוֹלוֹת הַנִּפְלָאִים וְהַשּׁוֹנִים הַמְמַלְאִים חֲלָלוֹ שֶׁל הָעוֹלָם. נַפְשׁוֹ עֲיֵפָה מְאֹד מִ„שִּׁעוּר הַבֹּקֶר"[2], דִּבְרֵי אָבִיו מְצַלְצְלִים בְּאָזְנָיו בְּצִלְצוּל מְשֻׁנֶּה וְזָר, הֲמוֹן זִכְרוֹנוֹת מִתְבַּלְבְּלִים וּמִתְרוֹצְצִים בְּתוֹךְ מֹחוֹ, אֵיזֶה שִׁבְרֵי רְגָשׁוֹת בְּלִי[3] רֵאשִׁית[3] וְתַכְלִית[3] מְמַלְאִים אֶת לְבָבוֹ. מַה שּׁוֹמֵמָה הִיא הַגְּמָרָא עַתָּה בְּעֵינָיו! מַה שּׁוֹמֵם הוּא הַכֹּל! מַה נּוֹרָא הוּא מַעֲטֵה הָאֵבֶל וְהַשִּׁמָּמוֹן הַפָּרוּשׂ עַל פְּנֵי כָל הַבַּיִת! מֵתִים! הַכֹּל מֵת! וְקַרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ הַמְפַזְּזוֹת[4] הֵן חַיּוֹת הֵנָּה! נָחוּץ לְהִתְרַחֵק מִפֹּה. אַךְ צַעַד אֶחָד—וְהִנֵּה הַכֹּל חַיִּים... הוּא מְכַוֵּן אֶת מַבָּטוֹ מִבְּלִי[5] מֵשִׂים[5] אֶל עֵבֶר „הַבַּטְלָן", וְרַעְיוֹן נוֹרָא חוֹלֵף בְּמֹחוֹ. „הוֹי—חוֹשֵׁב הוּא—הִנֵּה עוֹד אִישׁ צָבָא אֶחָד, הִנֵּה זֶהוּ סֵמֶל „אִישׁ הַצָּבָא", אֲשֶׁר אָבִי רוֹצֶה בּוֹ: „בַּטְלָן" צָנוּם וְדַל הַיּוֹשֵׁב כָּל יָמָיו בְּפִנָּה חֲשֵׁכָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וּמַבִּיט בְּעֵינָיו הַטְּרוּטוֹת וְהַמְפִיצוֹת בַּעֲרוּת

---

[1]that is hiding itself (הִסְתַּתֵּר). [2]the morning lesson. [3]without beginning or end. [4]that are dancing about (פִּזֵּז). [5]unintentionally.

בְּסֵפֶר אֲשֶׁר לְפָנָיו... מַה נִּפְלָא הוּא הַגְּדוּד אֲשֶׁר בּוֹ נִמְצָאִים אַנְשֵׁי צָבָא כְּאַלְתֶּר הַ„בַּטְלָן!"–וּשְׂחוֹק מַר עוֹלֶה[1] עַל[1] שְׂפָתָיו.

מַחְשָׁבוֹת עֶצֶב לוֹחֲצוֹת אֶת לְבָבוֹ וְעֵינָיו יוֹרְדוֹת דִּמְעָה. הוּא זוֹכֵר אֶת אֲשֶׁר קָרָא זֶה לֹא כְּבָר בְּסֵפֶר „שׁוֹפְטִים"[2] ע"ד בַּת יִפְתָּח, וְגַם אָז נָזְלוּ דְּמָעוֹת מֵעֵינָיו. נִפְלָא הַדָּבָר, הֵן לֹא יֶלֶד הִנֵּהוּ עוֹד, הוּא מֵבִין כְּבָר אֶת כָּל הַסּוּגְיוֹת[3] הַחֲמוּרוֹת בְּשַׁ"ס[4]; אָבִיו אוֹמֵר, כִּי בְּקָרוֹב יוּכַל לְקַבֵּל „סְמִיכָה"[5], וְאַנְשֵׁי הָעִיר כְּבָר הֵחֵלּוּ לַחֲלֹק[6] לוֹ[6] כָּבוֹד, וְרַבִּים מִתְבָּרְכִים בּוֹ, וּבְכָל זֹאת מָה אוֹהֵב הוּא עוֹד „מַעֲשֵׂי יַלְדוּת!" סִפְרֵי שׁוֹפְטִים וּשְׁמוּאֵל[7] הִנָּם אַךְ „מַעֲשִׂיּוֹת" וְאֵין בָּהֶם אַף סוּגְיָא אַחַת חֲמוּרָה, וּבְכָל זֹאת מָה אוֹהֵב הוּא אוֹתָם! הוּא טוֹעֵם בַּסְּפָרִים הָאֵלּוּ טַעַם אַחֵר, לֹא טַעַם בֵּית הַמִּדְרָשׁ, הוּא טוֹעֵם בָּהֶם טַעַם חֹפֶשׁ, טַעַם יוֹם הַשִּׁשִּׁי אַחַר הַצָּהֳרַיִם, טַעַם לַ"ג[8] בָּעֹמֶר[8] מֵאֲחוֹרֵי הָעִיר בַּיַּעַר... וְהִנֵּה הוּא זוֹכֵר עַתָּה אֶת הַ„מַּעֲשֶׂה"

---

[1]passes over. [2]Book of Judges. [3]the laws and their discussions in the Talmud. [4]שִׁתָּא סִדְרֵי or שִׁשָּׁה סְדָרִים the six orders *of the Mishnah and Gemara.* [5]Rabbinic diploma. [6]to show him. [7]the Book of Samuel. [8]the thirty-third day of the Omer. *The counting of the Omer begins on the second day of Passover and continues for forty-nine days. The thirty-third day has been observed as a semi-festival especially by students.*

ע"ד בַּת יִפְתָּח. גַּם יִפְתָּח הָיָה אִישׁ צָבָא, „וַיִּדַּר יִפְתָּח נֶדֶר לַה' וַיֹּאמַר: אִם נָתוֹן[1] תִּתֵּן[1] אֶת בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי, וְהָיָה הַיּוֹצֵא, אֲשֶׁר יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתִי לִקְרָאתִי בְּשׁוּבִי[2] בְשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן, וְהָיָה לַה' וְהַעֲלִיתִיהוּ[3] עוֹלָה... וְהִנֵּה בִתּוֹ יֹצֵאת לִקְרָאתוֹ בְּתֻפִּים וּבִמְחוֹלוֹת, וְרַק[4] הִיא[4] יְחִידָה[4], אֵין לוֹ מִמֶּנָּה[5] בֵּן אוֹ בַת"... מַה נּוֹרָא הַדָּבָר!... אַךְ הִיא בַּת אִישׁ צָבָא הִנֵּה... „וַתֹּאמֶר אֵלָיו: אָבִי, פָּצִיתָה[6] אֶת פִּיךָ אֶל ה', עֲשֵׂה לִי כַּאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיךָ, אַחֲרֵי אֲשֶׁר עָשָׂה[7] לְךָ ה' נְקָמוֹת[7] מֵאֹיְבֶיךָ, מִבְּנֵי עַמּוֹן"... וּמַה נִּפְלָאָה, מַה יָּפָה הִיא בַּקָּשָׁתָהּ! „אֵלְכָה[8] וְיָרַדְתִּי[9] אֶל הֶעָרִים וְאֶבְכֶּה עַל בְּתוּלַי אָנֹכִי וְרֵעוֹתָי"[10]... רֶגֶשׁ שֶׁל גַּעְגּוּעִים מְמַלֵּא אֶת נַפְשׁוֹ, מְקַנֵּא הוּא בְּבַת יִפְתָּח: הִנֵּה הָרִים וַעֲמָקִים עֲטוּפִים דֶּשֶׁא, הַיָּמִים יְמֵי הַקַּיִץ, הָאֲוִיר זַךְ וְנָעִים, צֵל הֶהָרִים נָעִים עַד מְאֹד וּמַעְיְנוֹת הָעֲמָקִים מַה קָּרִים הֵמָּה וּמַה[11] מְּשִׁיבִים[11] אֶת[11] הַנֶּפֶשׁ[11]! וְהִיא מְטַיֶּלֶת עִם רֵעוֹתֶיהָ וּמִתְעַנֶּגֶת עַל כָּל אֵלֶּה בְּטֶרֶם יַעֲשֶׂה לָהּ אָבִיהָ אֶת נִדְרוֹ אֲשֶׁר

---

[1]thou wilt surely deliver. [2]when I return. [3]and I will offer it (הַעֲלֵה). [4]and she was his only child. [5]beside her. [6]*Disregard final* ה, *see* פָּצֹה. [7]has taken vengeance. [8]*Same as* אֵלֵךְ. [9]*The* וְ *gives the past* יָרַדְתִּי *a future meaning.* [10]*The verses are from the Book of Judges ch. 11, verses 30, 31, 34, 36, 37.* [11]and how refreshing.

נָדַר!... וּפִתְאֹם הוּא זוֹכֵר אֶת דִּבְרֵי אָבִיו, כִּי גַּם עָלָיו לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא... גַּם מֵאִתּוֹ דּוֹרְשִׁים „לִשְׁכֹּחַ אֶת הַכֹּל וּלְהַפְקִיר אֶת הַכֹּל", אֲבָל הוּא אֵינוֹ רַשָּׁאִי לָרֶדֶת עַל הֶהָרִים וְלִבְכּוֹת אֶת נְעוּרָיו... עָלָיו לָשֶׁבֶת סָגוּר פֹּה... סָגוּר יַחַד עִם הַבַּטְלָן הַמֵּת־הַחַי הַמִּתְנוֹעֵעַ יוֹמָם וָלַיְלָה כְּצֵל שָׁחוֹר בַּפִּנָּה הַחֲשֵׁכָה הַזֹּאת עַל הַגְּמָרָא הַפְּתוּחָה לְפָנָיו... „לֹא!–חוֹשֵׁב הוּא בְּלִבּוֹ– אֵינֶנִּי חָפֵץ לִהְיוֹת שׁוֹמֵר הַקְּבָרִים: אֵינֶנִּי חָפֵץ לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא מְשֻׁנֶּה כָּזֶה! לִחְיוֹת אֲנִי חָפֵץ, לִחְיוֹת כְּכָל הָאָדָם... אֵינֶנִּי חָפֵץ לְהִקָּבֵר חַי יַחַד עִם הַבַּטְלָן הַזֶּה"... הוּא נוֹתֵן עֵינָיו בַּ„גְּמָרָא" אֲשֶׁר לְפָנָיו: וְהִיא רְטֻבָּה מִדִּמְעוֹתָיו... פִּתְאֹם זוֹכֵר הוּא, כִּי שָׁעָה שְׁלֵמָה עָבְרָה עָלָיו לְלֹא־לִמּוּדִי[1], בְּ„מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת", וְהִנֵּה הוּא מְגָרֵשׁ מִלִּבּוֹ רֶגַע אֶחָד אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו וּמִתְעַמֵּק בְּלִמּוּדוֹ.

שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת לָמַד בְּלִי הֶפְסֵק, הַסּוּגְיָא הָיְתָה חֲמוּרָה וּמְסֻבָּכָה מְאֹד, „נוֹשְׂאֵי הַכֵּלִים"[2] נִלְחָמִים מִלְחַמְתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה בְּתֹקֶף וָעֹז, זֶה „סִינַי"[3] בָּא בִּבְקִיאוּתוֹ וְזֶה „עוֹקֵר הָרִים"[4]– בַּחֲרִיפוּתוֹ, וְלוֹ מַה נְּעִימָה וּמָה חֲבִיבָה הַמִּלְחָמָה הַזֹּאת! יְגוֹנוֹ סָר מֵעָלָיו, לִבּוֹ נִתְרַחֵב עַד מְאֹד, וְהוּא מִתְעַנֵּג עַל עֹמֶק

---

[1]without studying. [2]the commentators. [3]*Talmudic designation for* erudite scholar. [4]*Talmudic designation for* skillful dialectician.

הַתּוֹרָה. הִנֵּה עָלְתָה בְיָדוֹ לְהַשִּׂיג מֵעַצְמוֹ[1] אֶת קוּשְׁיַת הַ„פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ"[2] לְשַׁלֵּב בָּזֶה אֶת הַ„יֵשׁ לְיַשֵּׁב"[3] שֶׁל הַמהרש"א[4]. נַפְשׁוֹ מְלֵאָה[5] עַל[5] כָּל[5] גְּדוֹתֶיהָ[5] שִׂמְחָה וְתַעֲנוּג: הִנֵּה עוֹד נִצָּחוֹן, עוֹד נִצָּחוֹן, עוֹד מִגְדָּל אֶחָד חָזָק נוֹפֵל לָאָרֶץ!... הוּא מְטַפֵּס וְעוֹלֶה, מְטַפֵּס וְיוֹרֵד, בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַחֲרִיבָם[6] בְּהֶבֶל פִּיו, הָעוֹלָם נִתְרַחֵב, הָאוֹתִיּוֹת מִתְנוֹצְצוֹת כְּאַבְנֵי חֵן, הוּא שְׂבַע עֹנֶג וּמָלֵא נְעִימוֹת, לִבּוֹ שׁוֹקֵט בְּקִרְבּוֹ וְאֵינוֹ דוֹרֵשׁ דָּבָר, אֵינוֹ חָסֵר דָּבָר, הוּא מְאֻשָּׁר!...

הַסוּגְיָא נִגְמְרָה וְהוּא יוֹשֵׁב לָנוּחַ, אַךְ מֹחוֹ לֹא יִשְׁבֹּת... מָה עָמֹק וְנִפְלָא הוּא הַ„פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ"! אֲבָל הֵן גַּם הוּא הִשִּׂיג אֶת קוּשְׁיַת הַ„פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ", מִי יוֹדֵעַ, אוּלַי יִהְיֶה גַּם הוּא לְ„פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ", לְ„גָאוֹן"?... וּמַדּוּעַ חָשַׁב לִפְנֵי זֶה מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת כָּאֵלוּ?! אֵיךְ עָלָה עַל דַּעְתּוֹ לְקַנֵּא בְּנַעֲרֵי הַ„שְׁקָאלָעס" וּלְהַבְזוֹת אֶת בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה? זֹאת הַתּוֹרָה

---

[1]in hitting upon. [2]*Well-known novellae on the Talmud by Rabbi Jacob Joshua b. Zebi Hirsh (b. Cracow 1680—d. Offenbach 1756).* [3]*Characteristic expression introducing solution of a difficulty in the novellae on the Talmud by the famous Rabbi Samuel Eliezer Edels (1555-1631).* [4]מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל. *His novellae on the Talmud are known as* מהרש"א. [5]overflows with [6]and is destroying them (הַחֲרֵב).

הָאֲהוּבָה, הָעֲמֻקָּה כַּיָּם וְהַמְלֵאָה פְּנִינִים כָּאֵלֶּה! הַ„פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ" הַ„מהרש"א", הַ„מהר"ם שי"ף"[1], וַאֲפִילוּ „כְּלוֹמַר"[2] פָּשׁוּט שֶׁל רַשִׁ"י[3] אוֹ „וְאִם תֹּאמַר"[4] שֶׁל „תּוֹסְפוֹת"!... וְהוּא רוֹצֶה לַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה, אֶת הָעֹנֶג הַנִּפְלָא וְהַנַּעֲלֶה הַזֶּה! וּמָה רַכָּה הִיא נַפְשׁוֹ עַתָּה! אֲגָדוֹת יָפוֹת וּנְעִימוֹת עוֹלוֹת עַל זִכְרוֹנוֹ: „לְכָה דוֹדִי נֵצֵא[5] הַשָּׂדֶה נָלִינָה[6] בַּכְּפָרִים נַשְׁכִּימָה[7] לַכְּרָמִים נִרְאֶה אִם־פָּרְחָה הַגֶּפֶן פִּתַּח הַסְּמָדַר הֵנֵצוּ[8] הָרִמּוֹנִים שָׁם אֶתֵּן אֶת דּוֹדַי לָךְ"[9]. לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה[10]. אָמְרָה כְּנֶסֶת[11] יִשְׂרָאֵל[11] לִפְנֵי הקב"ה[12]: רבש"ע[13], אַל[14] תְּדִינֵנִי[14] כְּיוֹשְׁבֵי[15] כְרַכִּים[15]

---

[1] מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי מֵאִיר שִׁיף *famous German scholar of 17th century whose commentary on the Talmud is known as* מהר"ם שִׁיף. [2]*Characteristic expression of the greatest of commentators on the Talmud, Rabbi Solomon ben Isaac (11th century France).* [3]רַבִּי שְׁלֹמֹה יִצְחָקִי. [4]*Characteristic expression employed by the Tosafists, French scholars, in their commentary on the Talmud.* [5]*See* יָצָא. [6]*same as* נָלִין (לון). [7]*Same as* נַשְׁכִּים (הִשְׁכִּים). [8]*See* הֵנֵץ. [9]*Song of Songs ch. 7, verses 11, 12.* [10]*The author is here quoting the Midrashic comment on the biblical verses.* [11]*Favorite designation in Midrashic literature for the Jewish people, frequently personified as a woman wedded to God.* [12]*See p. 25 n. 8.* [13]*See p. 34 n. 6.* [14]judge me not (דִּין). [15]like the dwellers in large cities.

שֶׁיֵּשׁ[1] בָּהֶם[1] גָּזֵל וַעֲרָיוֹת וּשְׁבוּעַת[2] שָׁוְא[2] וּשְׁבוּעַת[3] שֶׁקֶר[3]; נֵצֵא הַשָּׂדֶה, בּוֹא וְאַרְאֲךָ[4] ת"ח[5] שֶׁעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחַק[6]. נָלִינָה בַּכְּפָרִים, אַל תִּקְרִי[7] בַּכְּפָרִים[7] אֶלָּא בַּכּוֹפְרִים[7], בּוֹא וְאַרְאֲךָ אוֹתָן שֶׁהִשְׁפַּעְתָּ[8] לָהֶן[8] טוֹבָה[8] וְהֵן כָּפְרוּ בָּךְ; נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים, אֵלּוּ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת; נִרְאֶה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן, אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא; פִּתַּח הַסְּמָדַר, אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִשְׁנָה; הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים, אֵלּוּ בַּעֲלֵי אֲגָדָה; שָׁם אֶתֵּן אֶת דּוֹדַי לָךְ, אַרְאֵךְ כְּבוֹדִי וְגָדְלִי, שֶׁבַח בָּנַי וּבְנוֹתַי"[9].—וּמָה אוֹהֵב הוּא אֶת הַשִּׂיחוֹת שֶׁבֵּין[10] כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְהקב"ה! „כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל" הִיא בַּת יָפָה וְנוּגָה, הָעֲטוּפָה בְּגִדֵי אֵבֶל, הַמִּתְרַפֶּקֶת בִּתְחִנָּה, בִּבְכִי בְּגַעֲגוּעִים וּבִתְמִימוּת יַלְדוּת עַל הקב"ה אָבִיהָ הַזָּקֵן, הֶחָבִיב וְהַטּוֹב, הַמִּתְאַכְזֵר עָלֶיהָ לְמַרְאִית[11] עַיִן[11] וְהַגּוֹעֵר בָּהּ בְּקוֹל מָלֵא חֶמְלָה וַחֲנִינָה... וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא קוֹרֵא אֶת הָאֲגָדוֹת ע"ד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְהקב"ה, עֵינָיו זוֹלְגוֹת דְּמָעוֹת

---

[1]where there are. [2]vain oaths. [3]and false oaths. [4]and I will show you (הַרְאֵה). [5]תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. [6]regardless of oppression. [7]*Same as* תִּקְרָא. *Used in Talmud and Midrash to introduce a suggested change in the traditional reading in the Bible: do not read thus......but......* [7]*Play on words.* [8]upon whom you bestowed wealth. [9]*Babylonian Talmud, tractate Erubin p. 21b.* [10]that take place between. [11]for appearance sake.

וּלְבָבוֹ מַרְגִּישׁ נְעִימוּת מָרָה שֶׁאֵין הַפֶּה יָכֹל לְדַבֵּר. מִתּוֹךְ הָעֲרָפֶל הוּא רוֹאֶה אֶת „כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל" בְּכָל עָנְיָהּ[1] וְצַעֲרָהּ, הוּא רוֹאֶה בָּהּ אֶת כָּל חֲרוּזֵי הַסִּפּוּרִים הַנּוֹרָאִים וְהַמְלֵאִים קְסָמִים, שֶׁקָּרָא בִסְפָרִים וְשֶׁשָּׁמַע בְּעַל פֶּה, וְנַפְשׁוֹ מְלֵאָה אָז אַהֲבָה וְגַעֲגוּעִים אֶל הַמַּרְאוֹת הָעֲצוּבִים הָאֵלּוּ, מוֹאֵס הוּא בְּחַיָּיו הַפְּשׁוּטִים וְהַכֵּהִים, וּכְמוֹ קוֹל קוֹרֵא בְּקִרְבּוֹ: „דְּמָעוֹת! הָבוּ דְמָעוֹת! הַרְבּוּ מַכְאוֹבִים וָכַעַס! הַכּוּ! שִׂרְפוּ, הַגְדִּילוּ הַמְּדוּרָה! הַרְאוּנִי[2] נָא גַם[2] אוֹתִי[2] אֶת הַמְּדוּרוֹת וְנַחֲלֵי הַדָּם! חָפֵץ אֲנִי לִהְיוֹת מְאֻשָּׁר כְּכָל הַנֶּהֱרָגִים וְהַנִּשְׁחָטִים! חָפֵץ אֲנִי, גַּם אֲנִי, לִשְׁחֹט בְּאֹמֶץ לֵב אֶת אַחַי וְאַחְיוֹתַי, לִקְרוֹא בְּשְׂחוֹק בּוּז: „שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אֶחָד" וּלְהִתְנַפֵּל עַל הַחֶרֶב וְלָמוּת מוֹת[3] קְדוֹשִׁים!"[3]... וְאֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ שׁוֹכְחִים נַעֲרֵי הַ„שְׁקָאלָעס"!...

וְהִנֵּה רַעְיוֹן עוֹלֶה עַל לְבָבוֹ: אָבִיו אָמַר לוֹ הַיּוֹם, כִּי חָפֵץ הוּא לְהַנְחִיל לוֹ אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו, אֲשֶׁר יָרַשׁ הוּא מֵאֲבוֹתָיו עַל מְנָת לְהַמְשִׁיכָן הָלְאָה...מָה הֵנָּה הַמַּחֲשָׁבוֹת הָאֵלּוּ? בְּוַדַּאי הֵן שַׁלְשֶׁלֶת הַצָּרוֹת, הָרְדִיפוֹת וְהָעִנּוּיִם מִדּוֹר[4] דּוֹר[4]; זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת הַמִּלְחָמָה הַנִּצְחִית שֶׁמּוֹסֵר אָב לִבְנוֹ, מֵרֵאשִׁית הַטִּלְטוּלִים וְהַגָּלוּת עַד[5] הֵנָּה[5], וְזוֹהִי כַּוָּנַת אָבִיו בְּדָרְשׁוֹ[6] מֵאִתּוֹ

---

[1]*See* עֳנִי. [2]show me too. [3]a martyr's death. [4]of every generation. [5]up to the present. [6]in asking.

לִהְיוֹת „אִישׁ צָבָא": הוּא חָפֵץ לִמְסֹר לוֹ אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו, וְלָכֵן צִוָּה עָלָיו לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִלְחֹם בַּעֲדָן, כִּי בְּלִי מִלְחָמָה אִי אֶפְשָׁר לְשָׁמְרָן וּלְהַמְשִׁיכָן הָלְאָה. עַתָּה הֵחֵל לְהָבִין אֶת אַזְהָרַת אָבִיו, לְבַל יִכָּשֵׁל בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל אוֹתוֹ הַדּוֹר. הִנֵּה הַיּוֹם לִפְנֵי שָׁעוֹת אֲחָדוֹת נִכְשַׁל גַּם הוּא בַּעֲבוֹדָה זָרָה, הוּא קִנֵּא אָז בְּנַעֲרֵי הַ„שְׁקָאלֶעס" וַיִּמְאַס בְּתוֹרַת ה', וְהַנְּעָרִים הָאֵלּוּ בְּוַדַּאי אֵינָם מְקַבְּלִים מֵאֲבוֹתֵיהֶם אֶת מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם לְהַמְשִׁיכָן הָלְאָה, בְּוַדַּאי אֵינָם מְלַמְּדִים אוֹתָם שָׁם לִהְיוֹת אַנְשֵׁי צָבָא יְהוּדִים... לֹא לְחִנָּם מִתְאַנֵּחַ אָבִיו תָּמִיד עַל אוֹתוֹ[1] הַדּוֹר[1], לֹא לְחִנָּם אָמַר לוֹ הַיּוֹם, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה אִישׁ צָבָא בְּעֵת שָׁלוֹם וְכִי עַתָּה נִשְׁתַּנָּה הַכֹּל... הוּא מְקַנֵּא עַתָּה בְּ„אַנְשֵׁי הַצָּבָא" הַגִּבּוֹרִים, אֲשֶׁר „שָׁכְחוּ אֶת הַכֹּל וְהִפְקִירוּ אֶת הַכֹּל" בִּשְׁבִיל קִדּוּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם וְהַצָּלַת יִשְׂרָאֵל, וּתְמוּנוֹת מַזְהִירוֹת עוֹבְרוֹת לְפָנָיו בֶּחָזוֹן, תְּמוּנוֹת אַנְשֵׁי צָבָא נַעֲלִים מְאֹד: תְּמוּנַת רַבִּי עֲקִיבָא[2] שֶׁסָּרְקוּ[3] אֶת[3] בְּשָׂרוֹ[3] בְּמַסְרֵקוֹת שֶׁל בַּרְזֶל, וְרַבִּי יוֹסֵי[4], שֶׁעָשׂוּ[5] אֶת[5] בְּשָׂרוֹ[5] כִּכְבָרָה[5]

---

[1]this generation. [2]*The great Rabbi Akiba of the 2nd century. Our author refers here to his execution by the Romans.* [3]whose body was combed. [4]*Our author has in mind Rabbi Yehudah b. Baba and not Rabbi Jose, a contemporary of Rabbi Akiba who risked his life and ordained five great scholars as rabbis.* [5]whose body they (Romans) made like a sieve (perforated with arrows)

עַל שֶׁסָּמַךְ חֲמִשָּׁה חֲכָמִים, הֲרוּגֵי בֵּיתָר[1], רַבִּי יְהוּדָה הַלֵּוִי אֲבַרְבְּנֵאל, מְנַשֶּׁה בֶּן יִשְׂרָאֵל, הָאֲרִ"י, הַבעש"ט, בַּעַל „אוֹר הַחַיִּים"[2], „הָרַב מִבֶּרְדִיטְשׁוֹב"[3], „הַמַּגִּיד מִמֶּעזְרִיטשׁ"[4]... וְיֶתֶר הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּיִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהִפְקִירוּ בֶּאֱמֶת אֶת הַכֹּל וְשָׁכְחוּ אֶת הַכֹּל. הֵם לֹא הָיוּ עֲצֵלִים, הֵם לֹא חָפְצוּ לָשֶׁבֶת בָּיִת; בְּמַקֵּל־נוֹדְדִים בִּידֵיהֶם וְתוֹרַת אֱלֹהִים בְּחֵיקָם הָלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי וּמִמַּמְלָכָה אֶל מַמְלָכָה, לְמַעַן יוּכְלוּ לִשְׁמֹר אֶת תּוֹרָתָם וּלְהָגֵן עָלֶיהָ. אָז אָמְנָם הָיוּ הַגִּבּוֹרִים רַבִּים, וְעַתָּה גַּלְמוּד הִנֵּהוּ... אַךְ הוּא בְּכָל זֹאת מִמְּקוֹמוֹ לֹא יָמוּשׁ, וְהוּא נִשְׁבַּע עַתָּה לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְעָבְדוֹ[5] כָּל הַיָּמִים...

עָבְרוּ עוֹד שְׁתֵּי שָׁנִים. שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלְאוּ לוֹ אָז, וְהוּא עוֹדֶנּוּ יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ יוֹמָם וָלַיְלָה יַחַד עִם אָבִיו הַזָּקֵן וַאֲלְתֶּר הַבַּטְלָן. אַךְ מָה רַבּוֹת הֵנָּה הַמַּחֲשָׁבוֹת

---

[1]*The reference is here to those who were slain in Bettar during the Bar-Kochba rebellion against Hadrian.* [2]*Hayyim ben Moses Attar (1696-1743) who is generally known by the title of his commentary on the Pentateuch* אוֹר הַחַיִּים. [3]*The celebrated Chassidic Rabbi Levi Yitzhak of Berdychev.* [4]*Rabbi Dob Baer of Meseritz distinguished Chassid, and recognized leader of the Chassidim upon the death of Israel Baal Shem Tov.* [5]to serve him.

שֶׁהִתְעוֹרְרוּ בּוֹ בְּמֶשֶׁךְ שְׁתֵּי הַשָּׁנִים הָאֵלּוּ, וּמָה רַבִּים הֵמָּה הַשִּׁנּוּיִים שֶׁחָלוּ[1] בְּרוּחוֹ!

זוֹכֵר הוּא אֵיךְ הִשְׁתַּלְשְׁלוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת הָאֵלֶּה: הוּא הֵחֵל לְעַיֵּן בְּסֵפֶר „יְסוֹד הָאֱמוּנָה" לְה"ר[2] בָּרוּךְ קַאסוּבֶר[3], וְהַסֵּפֶר הַזֶּה, הַמַּסְבִּיר יְסוֹדֵי הַ„קַּבָּלָה" בְּאֹפֶן נוֹחַ וְקַל וּמִתְקַבֵּל אֶת דְּבָרָיו בְּדִבְרֵי „הַמּוֹרֶה"[4] וְהָרַלְבַּ"ג[5], לָקַח אֶת לְבָבוֹ עַד מְאֹד. סוֹד הַ„צִּמְצוּם"[6] וְהַ„הִתְפַּשְּׁטוּת", הָ„אֵין סוֹף"[7] וְהַ„בִּלְתִּי בַּעַל תַּכְלִית", הֵבִיאוּ אוֹתוֹ לִידֵי מַחֲשָׁבוֹת רַבּוֹת וַעֲמֻקּוֹת מְאֹד. מְעַט מְעַט הֵחֵל לְצָרֵף אֶל סִפְרֵי הַקַּבָּלָה גַּם אֶת סֵפֶר „הַמּוֹרֶה", „הַכּוּזָרִי" וְהַ„מִּלְחָמוֹת"[8]. הָרַעְיוֹן הָעָמֹק, כִּי

---

[1]that took place (חול) in his spirit. [2]לְהָרַב רַבִּי. [3]*Rabbi Baruch ben Abraham whose work* יְסוֹד הָאֱמוּנָה *a commentary on Rashi's work on the Pentateuch contains an introduction to Cabala.* [4]*See* p. *59* n. *2.* [5]*Rabbi Levi ben Gershom* (*1288-1344*) *commonly known as Gersonides, is a well-known French Jewish philisopher, mathematician and commentator.* [6]*Cabalistic doctrine of* "concentration of the Infinite (*God*) in order that the finite (world of matter) might be existent." [7]*the Primal Will, Infinite light or First Cause, also term frequently used in Cabalistic writings.* [8]*Gersonides' philosophic work* מִלְחָמוֹת ד'.

„הָרָצוֹן שֶׁל אֱלֹהִים הוּא מָפְשָׁט וְאֵינוֹ מְקַבֵּל כָּל שִׁנּוּי, כִּי אִלְמָלֵי יִתֹּאַר, שֶׁהוּא מְקַבֵּל שִׁנּוּי, הֲרֵי יִתֹּאַר חָלִילָה אֶצְלוֹ חֶסְרוֹן וְהֶפְסֵד"—הָרַעְיוֹן הֶעָמֹק הַזֶּה לֹא נָתַן לוֹ מְנוּחָה, וְאַף כָּתְלֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, שֶׁהָיָה מִתְהַלֵּךְ בֵּינֵיהֶם הֵנָּה וָהֵנָּה—בַּיּוֹם, וּמִשְׁכָּבוֹ, שֶׁהָיָה מִתְהַפֵּךְ עָלָיו מִבְּלִי שֵׁנָה—בַּלַּיְלָה, רַק הֵמָּה רָאוּ אֶת צַעֲרוֹ... הוּא נִלְחַם אָז מִלְחָמָה קָשָׁה וּכְבֵדָה מְאֹד. בְּקֶרֶב לְבָבוֹ הֶחָלָשׁ נִלְחָמִים כָּל הַיָּקָר וְהַקָּדוֹשׁ לוֹ בְּכָל הַיָּקָר וְהַקָּדוֹשׁ לוֹ; הוּא רָאָה אָז, כִּי לֹא אַךְ „הַטֻּמְאָה" נִלְחֲמָה בַּ„קְדוּשָּׁה", כִּי גַם הַקְּדוּשָּׁה בְּעַצְמָהּ הִיא רַבַּת[1] הַגְּוָנִים[1] וְהַכֹּחוֹת[1] וְכָל כֹּחַ נִלְחָם בַּחֲבֵרוֹ. עַד הֵנָּה יָדַע, כִּי הָרַמְבַּ"ם, הָרמב"ן[2], הָראב"ע[3], רשׁ"י, הָרלב"ג, הָרד"ק[4] הָאֲבַרְבְּנֵאל, הַנּוּרְבוֹנִי[5], הָרשׁב"א[6], הָרשׁב"ם[7],

---

[1]of a diversity of opinions and powers. [2]*Rabbi Moses ben Nachman generally known as Nachmanides, philosopher, commentator and physician (13th cent. Spain).* [3]*Abraham ben (ibn) Ezra, poet, grammarian, commentator (12th cent, Spain).* [4]*Rabbi David Kimhi, grammarian, commentator, controversialist (1160-1235, France).* [5]*Moses ben Joshua of Narbonne, philosopher and physician (13th cent.) wrote commentary on Maimonides' Guide of the Perplexed.* [6]*Rabbi Solomon ben Abraham Adret, illustrious Talmudist (Spain 13th cent.)* [7]*Rabbi Samuel ben Meir, illustrious Talmudist and commentator (France 12th cent.) grandson of Rashi.*

הָראב"ד[1] וְהַבֶּדַרְשִׁי[2], ר' יוֹסֵף קַארו וְרַבִּי עֲזַרְיָה מִן הָאֲדוֹמִים[3] – כֻּלָּם קְדוֹשִׁים וְדִבְרֵיהֶם אֲמִתִּים וּנְכוֹנִים כְּדִבְרֵי תוֹרָה; עַתָּה, בַּהֲחִלּוֹ[4] לְהַעֲמִיק בְּסִפְרֵיהֶם, רָאָה וְנוֹכַח, כִּי רְחוֹקִים הֵמָּה זֶה מִזֶּה בְּדֵעוֹתֵיהֶם כִּרְחוֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב, וְהוּא הֶעָנִי, תּוֹעֶה יְחִידִי מִדֵּעָה לְדֵעָה וּמֵרַעְיוֹן לְרַעְיוֹן.

הִנֵּה הוּא מְעַיֵּן בַּ„מּוֹרֶה"; הָאֶפוֹדִי[5], הַנּוֹרְבוֹנִי וְהַקְּרֶשְׁקַשׁ[6] מְגַלִּים אֶת צְפוּנוֹתָיו. הָעִנְיָן עָמֹק עַד מְאֹד, הָרַעְיוֹן נִשְׂגָּב וְנַעֲלֶה,–וְהִנֵּה בָּא הָאֲבַרְבְּנֵאל וְאוֹמֵר, כִּי הַמְפָרְשִׁים הָאֵלֶּה הֵם כּוֹפְרִים גְּמוּרִים וְכִי בֶּאֱמֶת לֹא[7] יָרְדוּ[7] לְסוֹף[7] דַּעַת[7]

---

[1]*Rabbi Abraham ibn David. Our author refers here either to Rabad I, distinguished historian, astronomer and philosopher, author of* אֱמוּנָה רָמָה *(Spain 12th century), or, the no less distinguished Rabad II, famous author of "Strictures" on Maimonides' Code* יָד הַחֲזָקָה *(France, 12th cent.)* [2]*Jedaiah ben Abraham Bedersi or Bedarsi, poet, physician and philosopher (Provence 14th cent.)* [3]*Azariah ben Moses dei Rossi, physician, scholar (Italy, 16th cent.) whose work* מְאוֹר עֵינַיִם *Rabbi Joseph Karo ordered to be burned.* [4]that he began (הָחֵל). [5]*well-known commentary on Maimonides' Guide of the Perplexed.* [6]*Commentary on the same work by Hasdai Crescas, philosopher (Spain 1340-1410).* [7]did not grasp thoroughly the meaning of.

הָרַמְבַּ"ם. הִנֵּה מִלְחֶמֶת ה"ר יְהוּדָה אַלְפַּאכֶּר[1] וְהָרד"ק, מִלְחֶמֶת הָרשב"א וְהַבֶּדַרְשִׁי, וּמַה נֶּחְמָד, מָלֵא עִנְיָן וְלוֹקֵחַ אֶת הַלֵּב הוּא מִכְתַּב הַבֶּדַרְשִׁי אֶל הָרשב"א! הוּא מֵגֵן עַל הַדַּעַת כְּעַל נַפְשׁוֹ, כְּעַל חַיָּיו; הוּא מִתְחַנֵּן וּמִתְרַגֵּז, בּוֹכֶה וּמְדַבֵּר קָשׁוֹת, וְכָל מִלָּה וּמִלָּה הִיא חֵלֶק מִלִּבּוֹ. אֲבָל גַּם הָרשב"א הוּא אָדָם גָּדוֹל, וְהוּא נִלְחָם עִמּוֹ בְּכָל כֹּחוֹ, בְּכָל לְבָבוֹ וְנַפְשׁוֹ. הִנֵּה מִלְחֶמֶת הַר"י קַארוֹ וְהָאֲדוּמִּי[2]. הַמִּלְחָמָה הָיְתָה קָשָׁה עַד מְאֹד, הָר"י קַארוֹ נִלְחַם עִם אוֹיְבוֹ בְּנֶשֶׁק נוֹרָא מְאֹד: בְּלַהַט „הַחֵרֶם", וּבִשְׁבִיל מָה? בִּשְׁבִיל שֶׁהָאֲדוּמִּי דִּבֵּר בְּסִפְרוֹ נֶגֶד דְּרָשַׁת חֲזַ"ל[3]. אֲבָל אוֹי, כַּמָּה חָטָא הוּא בִּלְבָבוֹ בַּיָּמִים הָאַחֲרוֹנִים לַחֲזַ"ל וּלְמִדְרְשֵׁיהֶם?! כָּל הַנֶּשֶׁק שֶׁל הַגִּבּוֹרִים הָאֵלֶּה לָקוּחַ מִ„מִּדְרְשֵׁי חֲזַ"ל"[4], כָּל אֶחָד מְגַלֶּה[5] בָּהֶם[5] פָּנִים[5] כִּרְצוֹנוֹ וְדַעַת הָאֶחָד הוּא חֵטְא וּכְפִירָה לְדַעַת הַשֵּׁנִי... מָה רַב הַבְדֵּל הַדֵּעוֹת, בְּנוֹגֵעַ לַאֲגָדוֹת חֲזַ"ל, בֵּין רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן הָרַמְבַּ"ם וְרַבִּי יוֹסֵף קַארוֹ! לוּ נִרְאוֹת[6] יוֹתֵר[6] דֵּעוֹתָיו שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן הָרַמְבַּ"ם... גַּם מָהוּת „הַנְּבוּאָה" לְפִי בֵּאוּרוֹ שֶׁל הָרלב"ג ע"ד „שֵׂכֶל הַפּוֹעֵל"[7] לוֹקֵחַ אֶת לְבָבוֹ...

---

[1]*Judah Alfakar, prominent physician, in controversy with Kimhi regarding Maimonides' philosophy (Spain 13th cent.)* [2]*See p. 78 n. 2.* [3]חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. [4]Rabbinic interpretations. [5]interprets them. [6]appear more reasonable. [7]Active Intellect (*see Husik, Medieval Jew. Philosophy, pp. 336-342*).

הַדְּבָרִים מוּבָנִים וְטִבְעִיִּים... אֲבָל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל הַחוֹלְקִים עָלָיו אוֹמְרִים, כִּי „הַנְּבוּאָה"[1] שֶׁלּוֹ הִיא כְּפִירָה בְּהִתְגַּלּוּת אֱלֹהִים וּבַתּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, וּמִי שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בַּתּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, הֲרֵי אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא אֲפִילוּ לְדַעַת[2] הָרַמְבַּ"ם... מָה אֻמְלָל הִנֵּהוּ! בְּמַחֲשָׁבָה אַחַת הוּא מְאַבֵּד אֶת הַכֹּל, אֶת חֶלְקוֹ לָעוֹלָם הַבָּא... חָפֵץ הוּא לְהַכְחִיד פַּעַם אַחַת אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת, וְהִנֵּה כְּמוֹ לְהַכְעִיסוֹ[3] בָּאָה מַחֲשָׁבָה חֲדָשָׁה בְּלִבּוֹ: „כְּסִיל! מַה יֵּשׁ לְךָ לְאַבֵּד? וְכִי בָּטוּחַ אַתָּה שֶׁיֵּשׁ עוֹלָם הַבָּא? אִם אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם הֲרֵי לֹא נִשְׁאָר עוֹד מְאוּמָה, וּמַה יֶּשׁ לְךָ לְאַבֵּד?"... „הַשֵּׂכֶל הַפּוֹעֵל" מָצָא חֵן בְּעֵינָיו, הוּא אוֹהֵב אֶת הָרַלְבַּ"ג, אֲבָל מַדּוּעַ הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ? הֲלֹא אַךְ בִּשְׁבִיל זֶה, שֶׁמָּצָא אִילָן[4] לְהִתָּלוֹת בּוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל מִי לִסְמֹךְ בִּכְפִירָתוֹ בַּתּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם וּבְהִתְגַּלּוּת אֱלֹהִים... כֵּן, כֵּן, הוּא „כּוֹפֵר", הוּא בְּעַצְמוֹ לֹא יָדַע עַד הֵנָּה אֶת הַנַּעֲשֶׂה בְּקֶרֶב לִבּוֹ פְּנִימָה... הוּא בְּעַצְמוֹ לֹא יָדַע עַד הֵנָּה מִשְׁפַּט מַחְשְׁבוֹתָיו וְאָנָה הֵן מוֹלִיכוֹת אוֹתוֹ... זֶה שְׁתֵּי שָׁנִים, אֲשֶׁר הוּא הוֹלֵךְ וְתוֹעֶה בַּדֶּרֶךְ הַחֲשֵׁכָה וְהָאֲפֵלָה הַזֹּאת, וְהוּא לֹא יָדַע...

עוֹד לִפְנֵי זֶה הַחֵלָּה שְׁאֵלָה נוֹרָאָה לַהֲצִיקֵהוּ[5] וּלְבַלְבֵּל

---

[1]conception of prophecy. [2]in the opinion of. [3]to vex him.
[4]a supporting opinion. [5]to annoy, oppress him (הָצֵק).

אֶת תְּפִלָּתוֹ. בְּכָל פַּעַם שֶׁהוּא עוֹמֵד בִּתְפִלָּה, הוּא שׁוֹמֵעַ קוֹל קוֹרֵא אֵלָיו מֵחַדְרֵי לִבּוֹ: נַחְמָן, לָמָּה אַתָּה מְשַׁקֵּר[1] בְּנַפְשְׁךָ[1]? לְמִי אַתָּה מִתְפַּלֵּל וְלָמָּה אַתָּה מִתְפַּלֵּל? וְכִי מַאֲמִין אַתָּה שֶׁהָאֱלֹהִים שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה?

הוּא מְדַקְדֵּק בְּמִצְוֹת וְנִזְהָר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה: לְכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה מָצָא „טְעָמִים". אַךְ הַתְּפִלָּה, הַתְּפִלָּה, הוֹי, לָמָּה הוּא מִתְפַּלֵּל וּלְמִי הוּא מִתְפַּלֵּל?!

וּבְאַחַד הַלֵּילוֹת–וּרְעָדָה תַּחֲלֹף בְּכָל בְּשָׂרוֹ בְּזָכְרוֹ[2] אֶת הַלַּיְלָה הַהוּא, לֵיל „חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ"[3]–צֵרַף אַחַת לְאַחַת אֶת כָּל מַחְשְׁבוֹתָיו שֶׁל שְׁתֵּי הַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת; חִבֵּר אֶחָד לְאֶחָד אֶת כָּל הַהֶגְיוֹנוֹת וְהָרַעְיוֹנוֹת, שֶׁקָּרָא בַּסְּפָרִים וְהָגָה בְּלִבּוֹ, וְהַלַּיְלָה הַזֶּה הִגִּיהַּ[4] אוֹר[4] עַל כָּל הַנַּעֲשֶׂה בְּמַחֲשַׁכֵּי לְבָבוֹ; אָז נוֹדַע לוֹ פִּתְאֹם, כִּי נֶהְפַּךְ לְאַחֵר שֶׁלֹּא בִּרְצוֹנוֹ וִידִיעָתוֹ, וְכִי לִבּוֹ וּמֹחוֹ אֵינָם עוֹד בִּרְשׁוּתוֹ; הוּא אֵינֶנּוּ עוֹד אָדוֹן לָהֶם[5] לְהַטּוֹתָם[6] לַאֲשֶׁר[6] יַחְפֹּץ[6]...

וּבְקוּמוֹ מֵעַל מִשְׁכָּבוֹ בַּבֹּקֶר יָדַע, כִּי קָם בְּלִי אֱלֹהִים... בַּיּוֹם הַהוּא לֹא הִתְפַּלֵּל, לֹא הִנִּיחַ „תְּפִלִּין", לֹא קָרָא אֶת שְׁמַע וְלֹא בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.

הַיּוֹם הָיָה עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב. פְּנֵי אָבִיו הַזָּקֵן מְפִיקִים

---

[1]lie to yourself. [2]when he recalls. [3]self-analysis. [4]light was shed (הַגַּהּ). [5]their. [6]to bend (הַטֵּה) them to his purpose.

עִצָּבוֹן וְיֵאוּשׁ. קוֹמָתוֹ כְּפוּפָה, עֵינָיו נְטוּיוֹת לָאָרֶץ, וְהוּא הוֹלֵךְ בַּבַּיִת אָנֶה וָאָנָה תָּפוּשׂ בְּרֹב מַחְשְׁבוֹתָיו. עַל הַשֻּׁלְחָן כְּבָר מוּכָנִים[1] כָּל הַסְּפָרִים שֶׁמֻּתָּר לִקְרֹא בָּהֶם בְּתִשְׁעָה בְּאָב[2]: מִדְרָשׁ־רַבָּה, אִיּוֹב, יִרְמְיָה, מַסֶּכֶת מוֹעֵד קָטָן וְכוּ'[3]. בַּבַּיִת שׂוֹרֶרֶת דְּמָמָה וּכְמוֹ רוּחַ עֶצֶב מְיֻחָד שָׁפוּךְ עַל הַדּוּמִיָּה הַזֹּאת. הַנָּשִׁים מְכִינוֹת[4] אֶת הָאֲרֻחָה שֶׁלִּפְנֵי הַתַּעֲנִית וּמְפַלְפְּלוֹת ע"ד הַמַּאֲכָלִים שֶׁמֻּתָּר לֶאֱכֹל אוֹתָם לִפְנֵי הַתַּעֲנִית. הָאֲנָשִׁים הַיּוֹצְאִים[5] וְהַנִּכְנָסִים[5] הוֹלְכִים בְּכֹבֶד רֹאשׁ כְּמוֹ בְּבֵית הָאֵבֶל וְאֵינָם מְבָרְכִים[6] בְּבִרְכַּת[6] הַיּוֹם[6] לֹא בִכְנִיסָתָם וְלֹא בִיצִיאָתָם. הָרְחוֹב הַנִּשְׁקָף אֵלָיו מִבְּעַד הַחַלּוֹן קִבֵּל הַיּוֹם צוּרָה אַחֶרֶת, הַיְלָדִים סוֹבְבִים בּוֹ חֲגוּרִים חַרְבוֹת עֵץ, הַנָּשִׁים רָצוֹת מִבַּיִת לְבַיִת, טְרוּדוֹת הֵנָּה בַּהֲכָנַת הָאֲרֻחָה שֶׁלִּפְנֵי הַתַּעֲנִית וּבַהֲכָנַת „טַייטְשׁ חוּמָשׁ"[7] לִקְרֹא בָּעֶרֶב מְגִלַּת „אֵיכָה"[8] וְ„חָרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ"[9]; הַיְלָדִים חֲפֵצִים לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וּלְהִתְגּוֹדֵד בְּחַרְבוֹתֵיהֶם בַּיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֻפְשָׁה נִתְּנָה לָהֶם,

---

[1]*See* הוּכַן. [2]*Study, which is an occupation of joy, is prohibited on this day of mourning.* [3]וְכוּלֵּהּ etc. [4]*See* הֵכַן. [5]that go in and out. [6]extending the customary greetings. [7]*Yiddish translation of the Pentateuch, popular among the women of eastern Europe.* [8]the Book of Lamentations. [9]*An account in Yiddish of the destruction of the Temple, based on Talmudic and Midrashic literature.*

אֲבָל יוֹדְעִים הֵמָּה שֶׁאָסוּר לִשְׂמֹחַ הַיּוֹם. הָאֵם[1] אָמְרָה הַיּוֹם: „מַה שִּׂמְחָה הִיא לָכֶם? בִּשְׁבִיל שֶׁחָרַב „בֵּית הַמִּקְדָּשׁ" אַתֶּם שְׂמֵחִים? אָסוּר לִשְׂמֹחַ הַיּוֹם!" בְּפִנַּת הָרְחוֹב נִתְקַבְּצוּ יְלָדִים רַבִּים בְּמַעְגָּל, מְסַפְּרִים הֵמָּה זֶה לָזֶה ע"ד הַשְּׂמָמִיּוֹת[2] הָאֲרוּרוֹת, שֶׁשָּׂרְפוּ אֶת „בֵּית הַמִּקְדָּשׁ"... אַךְ הוּא מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כְּנִבְדָּל מִתּוֹךְ הַמַּחֲנֶה... הוּא אֵינֶנּוּ עַתָּה מַה[3] שֶׁצָּרִיךְ[3] לִהְיוֹת[3] וּמַה שֶּׁחוֹשְׁבִים אֲחֵרִים עָלָיו... הוּא עַתָּה–אַחֵר... הַכֹּל אָבַד לוֹ, כָּל הָאֲנָשִׁים זָרִים לוֹ... לוּ יָדַע עַתָּה אָבִיו, כִּי בְנוֹ הוּא כוֹפֵר, אֶפִּיקוֹרוֹס![4]... לוּ יָדַע, כִּי עַתָּה הָיָה מִתְאַבֵּל לֹא רַק עַל חָרְבַּן בֵּיהמ"ק,[5] כִּי אִם גַּם עַל חָרְבַּן בֵּיתוֹ הוּא, עַל חֻרְבַּן חַיָּיו וְתִקְוָתוֹ... וּמַדּוּעַ אֵינוֹ יָכֹל עַתָּה לְהַבִּיט יָשָׁר בִּפְנֵי אָבִיו? מַדּוּעַ אֵינוֹ יָכֹל לְהַבִּיט עַתָּה בִּפְנֵי כָל אָדָם? חָפֵץ הוּא לְגַלּוֹת הַכֹּל, הוּא מוּכְרָח לְגַלּוֹת הַכֹּל!

---

[1]mother. [2]*Widely spread legend to which there seems to be no reference in either the Talmud or Midrash, except that in the latter the spider is called the "most hated of insects."* [3]what he should be. [4]*Used in Talmudic literature to designate atheist.* [5]בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

לָמָה הֵם חוֹלְקִים לוֹ כָּבוֹד? לָמָה יְדַבְּרוּ עִמּוֹ טוֹבוֹת?[1] כָּל מִלָּה דוֹקֶרֶת אוֹתוֹ כְּמַחַט, הוּא שַׁקְרָן, צָבוּעַ... מְרַמֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת... לוּ הָיְתָה לוֹ לְמִצְעָר נֶפֶשׁ חַיָּה אַחַת, אֲשֶׁר יוּכַל לְגַלּוֹת לְפָנֶיהָ אֶת מִסְתָּרָיו, אֲשֶׁר תָּבִין וְתֵדַע אֵת אֲשֶׁר[2] הָיָה[2] זֶה[2] עַתָּה[2]... מַה מְּאֻשָּׁר הָיָה, לוּ יָכֹל לְהַאֲמִין, כִּי אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם רוֹאֶה אֶת צַעֲרוֹ וּמֵבִין אֶת מַכְאוֹבָיו...

הוּא בָּא אֶל „בֵּית הַכְּנֶסֶת" בֵּין הָעַרְבַּיִם. הַבַּיִת מָלֵא אֲנָשִׁים כְּבְיוֹם מוֹעֵד, אַךְ כֻּלָּם לְבוּשִׁים בִּגְדֵי חוֹל, הָאִצְטְבָאוֹת הֲפוּכִים, הָעַמּוּדִים מוּנָחִים[3] עַל הָאָרֶץ, הָאָרוֹן עוֹמֵד עָרֹם מִבְּלִי „פָּרֹכֶת"[4], עַל הָעַמּוּד לִפְנֵי הַחַזָּן בּוֹעֶרֶת נֵר חֵלֶב וּמְפִיצָה אוֹר כֵּהֶה עַל הָאֲנָשִׁים הָרַבִּים הַיּוֹשְׁבִים יְחֵפִים עַל הָאָרֶץ. הַחַזָּן מִתְפַּלֵּל עַרְבִית בְּנִגּוּן „אֵיכָה", וְהַנִּגּוּן הַקּוֹדֵר מִשְׁתַּפֵּךְ בְּעֶצֶב נוֹרָא עַל פְּנֵי הַבַּיִת הָאָפֵל... הַקָּהָל כֻּלּוֹ מִתְפַּלֵּל עַרְבִית, אֲבָל הוּא אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל, כְּבָר גָּמַר עוֹד בַּלַּיְלָה לְבִלְתִּי הִתְפַּלֵּל עוֹד מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה... הַקָּהָל כֻּלּוֹ מִתְפַּלֵּל, לַקָּהָל הַזֶּה לֵב אֶחָד עַתָּה, וְהוּא–הַלֵּב הַשֵּׁנִי.

---

[1]in friendly manner. [2]what has just happened. [3]*See* הֵנִּחַ

[4]*As an expression of mourning the* פָּרֹכֶת *is removed from the Ark in the Synagogue on Tisha b'Ab.*

הוּא בּוֹדֵד וְנִבְדָּל מִקְּהַל יִשְׂרָאֵל, נִכְרָת מֵעַמָּיו... וּמָה חָפֵץ הוּא לְהִתְחַבֵּר עוֹד הַפַּעַם אֶל עַמּוֹ! אֶת חַיָּיו הָיָה נוֹתֵן בִּמְחִיר הַחִבּוּר וְהַקֶּשֶׁר הַזֶּה. אֲבָל אֵיךְ אֶפְשָׁר? לֹא, הוּא בִּרְצוֹנוֹ הַחָפְשִׁי הִתִּיר אֶת הַקֶּשֶׁר וְלֹא בְּיָדוֹ הוּא לְקָשְׁרֵהוּ[1] עוֹד הַפָּעַם...

הַתְּפִלָּה נִגְמְרָה. כָּל הַקָּהָל הַגָּדוֹל יוֹשֵׁב עַל הָאָרֶץ. אִישׁ אִישׁ נֵר חֵלֶב בְּיָדוֹ וְסֵפֶר „הַקִּינוֹת" פָּתוּחַ לְפָנָיו. הַחַזָּן יוֹשֵׁב עַל אֶבֶן לִפְנֵי הָ„עַמּוּד" וְקוֹרֵא מְגִלַּת „אֵיכָה" בְּקוֹל נָמוּךְ וּבְנִגּוּן מַעֲצִיב[2] עַד מְאֹד. הוּא מִתְבּוֹנֵן עַל פְּנֵי הַבַּיִת. כָּל הָאֲנָשִׁים שְׁקוּעִים בְּסִפְרֵיהֶם, אֲנָחוֹת דַּקּוֹת נִשְׁמָעוֹת מֵרֶגַע[3] לְרָגַע[3]. לֹא הַרְחֵק מִמֶּנּוּ יוֹשֵׁב אָבִיו, עֵינָיו שְׁקוּעוֹת בְּתוֹךְ סִפְרוֹ, אַךְ הוּא אֵינוֹ קוֹרֵא, דִּמְעָה אַחַר דִּמְעָה מְטַפְטֶפֶת עַל הַ„קִּינָה"[4] הַנּוֹשָׁנָה[5] הַמְּלֵאָה כִּתְמֵי חֵלֶב וּדְמָעוֹת... וְקוֹל הַחַזָּן... יָם גָּדוֹל שֶׁל דְּמָעוֹת, שֶׁל צָרוֹת, מִתְפָּרֵץ עַתָּה מִגְּרוֹנוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַפָּשׁוּט הַזֶּה. כָּל מִלָּה הוּא זֶרֶם שֶׁל מַכְאוֹבִים וִיסוּרִים, גַּל סוֹעֵר שֶׁנִּפְרַד מִתּוֹךְ הַיָּם... וְגַל אֶל גַּל קוֹרֵא,

---

[1]to tie it (קָשַׁר). [2]*See* הֶעֱצִב. [3]from time to time. [4]*Book containing the Book of Lamentations and a number of hymns recited in the synagogue on the eve and morning of Tishah b'Ab.* [5]*See* הִוְשַׁן.

תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם: „חוֹמַת בַּת צִיּוֹן! הוֹרִידִי[1] כַנַּחַל דִּמְעָה יוֹמָם וָלַיְלָה, אַל תִּתְּנִי[2] פוּגַת לָךְ, אַל תִּדּוֹם[3] בַּת[4] עֵינֵךְ[4], קוּמִי רֹנִּי[5] בַלַּיְלָה לְרֹאשׁ אַשְׁמֻרוֹת, שִׁפְכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי אֲדֹנָי, שְׂאִי[6] אֵלָיו כַּפַּיִךְ עַל־נֶפֶשׁ[7] עוֹלָלַיִךְ הָעֲטוּפִים[8] בְּרָעָב[8] בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת"[9]...

וְהַחַזָּן הוֹלֵךְ וְקוֹרֵא: „אֲנִי הַגֶּבֶר רָאָה עֳנִי בְּשֵׁבֶט עֶבְרָתוֹ... בִּלָּה בְשָׂרִי וְעוֹרִי שִׁבַּר עַצְמוֹתָי... בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי[10] כְּמֵתֵי עוֹלָם. גָּדַר בַּעֲדִי וְלֹא אֵצֵא הִכְבִּיד נְחָשְׁתִּי. דֹּב אֹרֵב הוּא לִי אֲרִי בְּמִסְתָּרִים"... אַךְ בְּכָל זֹאת מְאֻשָּׁר הוּא הַ„גֶּבֶר" הַזֶּה. „זֹאת אָשִׁיב[11] אֶל[11] לִבִּי[11] עַל כֵּן אוֹחִיל[12]: חַסְדֵי[13] ד' כִּי לֹא תָמְנוּ כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו... טוֹב ד' לְקֹוָיו[14] לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ[15], טוֹב וְיָחִיל וְדוּמָם לִתְשׁוּעַת ד', טוֹב לַגֶּבֶר כִּי יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו. יֵשֵׁב בָּדָד וְיִדֹּם כִּי נָטַל עָלָיו, יִתֵּן בֶּעָפָר פִּיהוּ[16], אוּלַי יֵשׁ תִּקְוָה, יִתֵּן לְמַכֵּהוּ[17] לֶחִי יִשְׂבַּע בְּחֶרְפָּה, כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנָי, כִּי אִם הוֹגָה[18] וְרִחַם כְּרֹב[19] חֲסָדָיו, כִּי לֹא עִנָּה מִלִּבּוֹ וַיַּגֶּה

---

[1]let tears run down. [2]*See* נָתַן. [3]*See* דָּמַם. [4]the apple of thine eye. [5]*See* רָנַן. [6]*See* נָשָׂא. [7]for the life of. [8]that faint for hunger. [9]*Lamentations, ch. 2, verses 18, 19.* [10]he hath set me (הוֹשִׁב). [11]I recall to my mind. [12]*See* הוֹחִל. [13]it is the mercies of. [14]unto them that wait for him. [15]that seeketh him. [16]*See* פֶּה. [17]to him that smiteth him. [18]*See* הוֹגָה. [19]according to the multitude of.

בְּנֵי־אִישׁ, לְדַכֵּא תַּחַת רַגְלָיו כֹּל אֲסִירֵי אָרֶץ, לְהַטּוֹת מִשְׁפַּט־גָּבֶר נֶגֶד פְּנֵי עֶלְיוֹן, לְעַוֵּת אָדָם בְּרִיבוֹ, אֲדֹנָי לֹא רָאָה? מִי זֶה אָמַר וַתֶּהִי[1], אֲדֹנָי לֹא צִוָּה[2], מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב? מַה יִּתְאוֹנֵן אָדָם חַי, גֶּבֶר עַל[3] חֲטָאָיו, נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחְקוֹרָה וְנָשׁוּבָה עַד ה', נִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל[4] כַּפָּיִם אֶל־אֵל בַּשָּׁמָיִם"[5]... לֹא! „הַגֶּבֶר" הַזֶּה לֹא רָאָה „עֳנִי" מֵעוֹדוֹ! הַלֵּב הַטּוֹב הַזֶּה, הַמָּלֵא כָּל[6] כַּךְ[6] אֱמוּנָה, תִּקְוָה וּבִטָּחוֹן; הַלֵּב הַטּוֹב הַזֶּה, אֲשֶׁר בְּשָׁעָה שֶׁהוּא „נוֹתֵן לְמַכֵּהוּ לֶחִי" הוּא בָּטוּחַ, כִּי לֹא „יִזְנַח לְעוֹלָם ד', כִּי אִם הוֹגָה–וְרִחַם כְּרוֹב חֲסָדָיו", הַלֵּב הַתָּמִים הַזֶּה הַבּוֹכֶה וּמִתְנַחֵם כְּאֶחָד–הוּא שָׁלֵם וּבָרִיא; חָזָק הוּא מֵחוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם. אֶת חוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם הֶחֱרִיב הָאוֹיֵב, אֲבָל הַלֵּב?–הַלֵּב נִשְׁאַר חָזָק וּבָרִיא... הַ„גֶּבֶר" הַזֶּה, בָּעֵת אֲשֶׁר „צָפוּ[7] מַיִם עַל רֹאשׁוֹ"[8], לֹא הָיָה מִתְפַּלְסֵף עַל דְּבַר רְצוֹנוֹ שֶׁל אֱלֹהִים, אִם הוּא מְפֻשָּׁט וּבִלְתִּי מְקַבֵּל שִׁנּוּי...

וְנַפְשׁוֹ בְּקִרְבּוֹ תִּתְמַרְמַר מְאֹד: „אֲהָהּ, מַדּוּעַ גָּזְלוּ מִמֶּנִּי אֶת הָאֵל „הַטּוֹב לְקֹוָיו, לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ"? מַדּוּעַ גָּזְלוּ מִמֶּנִּי, אֶת הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, „הַשּׁוֹבֵר אֶת אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן וּמַרְקִידֵם[9] כְּמוֹ עֵגֶל"[10], אֶת הָאֵל הָרַחֲמָן הַשּׁוֹכֵן אֶת דַּכָּא

---

[1]and it cometh to pass (הָיָה). [2]approveth. [3]for the punishment of. [4]with. [5]*Lamentations, ch. 3, verses 1, 4, 6, 7, 10, 21, 22, 25–41.* [6]so much. *See* צוּף. [8]*Lamentations, ch. 3, v. 54.* [9]and maketh them skip (הַרְקֵד). [10]*See Psalms, ch. 29, verses 5, 6.*

וּשְׁפַל רוּחַ, הֲיוֹדֵעַ מַה בַּחֲשׁוֹכָא וְעִמֵּיהּ[1] שַׁרְיָא[1] נְהוֹרָא[1]? הָשִׁיבוּ לִי אֶת אֱלֹהָי, אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל! הָאֱלֹהִים שֶׁנָּתַן לִי אֲרִיסְטוֹ לֹא אֱלֹהִים חַיִּים הוּא, הוּא אֵינוֹ יָכֹל לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה! הוּא מֶלֶךְ בְּלִי מֶמְשָׁלָה, בְּלִי יְכֹלֶת, תְּנוּ לִי אֱלֹהִים מוֹשֵׁל, מֶלֶךְ בַּעַל רָצוֹן וִיכֹלֶת, רַחֲמָן וְטוֹב „הָאוֹהֵב גֵּר לָתֵת[2] לוֹ לֶחֶם וְשִׂמְלָה"[3]. הָשִׁיבוּ לִי אֶת אֱלֹהֵי הַקָּרוֹב אֵלַי וְאָנֹכִי אֵלָיו! אֵל אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, אֱלֹהֵי מֹשֶׁה וְהַנְּבִיאִים, אֱלֹהֵי אָבִי הַזָּקֵן הַתָּמִים, אֱלֹהֵי כָּל הַקָּהָל הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, הַמִּתְמוֹגֵג עַתָּה בְּדִמְעָה עַל חָרְבַּן יְרוּשָׁלַיִם וְלִבּוֹ מָלֵא תִּקְוָה וּבִטָּחוֹן, כִּי יָשׁוּב ה' לִבְנֹתָהּ[4] וּלְקַבֵּץ אֵלֶיהָ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל אַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ... קְחוּ מִמֶּנִּי אֶת הַכֹּל, לֹא לְשָׂכָר וְעֹנֶשׁ אֲנִי דוֹאֵג, לֹא עַל חֶלְקִי לָעוֹלָם הַבָּא אֲנִי מִצְטַעֵר, אֶת הַכֹּל קְחוּ מִמֶּנִּי, אַךְ אֶת אֱלֹהָי, אֶת לִבִּי, אֶת נִשְׁמָתִי, אֶת עַמִּי, אֶת מְאוֹר חַיַּי הָשִׁיבוּ לִי!... מַה[5] לָהֶם[5] לִבְנֵי[5] אָדָם[5] לַחְקֹר[5] וְלָדַעַת[5] אִם יֵשׁ אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם? דַּי לָהֶם כִּי יֶשְׁנוֹ[6] בִּלְבָבָם, כִּי מַרְגִּישִׁים הֵמָּה בְּכָל רֶגַע אֶת הָאֱלֹהִים הַשּׁוֹכֵן בְּקִרְבָּם... הַלֵּב, הַלֵּב! צְאוּ וּרְאוּ, פִּלוֹסוֹפִים, אֶת הַלֵּב שֶׁטִּפַּחְתֶּם וְרִבִּיתֶם אַתֶּם, וְאֶת הַלֵּב שֶׁטִּפְּחוּ וְרִבּוּ מֹשֶׁה וְהַנְּבִיאִים!"...

---

[1]and with him dwelleth light. [2]*See* נָתַן. [3]*Deut., ch. 10, v. 18.*
[4]to rebuild it. [5]why should people seek to know. [6]*See* יֵשׁ.

הַחַזָּן כְּבָר גָּמַר אֶת הַ„קִינוֹת", הַקָּהָל שָׁב לְבֵיתוֹ אֶחָדֵי[1] אֲחָדֵי[1]. אָבִיו יוֹשֵׁב עַל הָאָרֶץ בְּפִנַּת כֹּתֶל מִזְרָחִי, זִקְנֵי הָעִיר יוֹשְׁבִים עַל הָאָרֶץ מִסָּבִיב לוֹ, וְהוּא קוֹרֵא לִפְנֵיהֶם בְּ„מִדְרָשׁ רַבָּה". דְּמָמָה נוֹרָאָה שׁוֹרֶרֶת בַּכֹּל, הַבַּיִת מָלֵא עֲלָטָה, וְקוֹל אָבִיו הַנָּמוּךְ, הַמִּתְבּוֹלֵל בַּאֲנָחוֹת תְּכוּפוֹת הַמִּתְפָּרְצוֹת מִלֵּב הַזְּקֵנִים, שׁוֹפֵךְ עֶצֶב נוֹרָא בְּתוֹךְ הַדְּמָמָה וְהָעֲלָטָה. וְהוּא כְּבָר שָׁכַח אֶת כָּל מַחְשְׁבוֹתָיו שֶׁחָשַׁב עַד הֵנָּה, הוּא יוֹשֵׁב עַל הָאָרֶץ, בִּשְׁתֵּי כַּפּוֹת יָדָיו הוּא תּוֹמֵךְ אֶת רֹאשׁוֹ, וְעֵינָיו נְטוּיוֹת אֶל אָבִיו, אַךְ הוּא אֵינוֹ חוֹשֵׁב מְאוּמָה... פִּתְאֹם הִתְעוֹרֵר וַיַּעֲבֵר מַבָּט תּוֹעֶה עַל כָּל פְּנֵי הַבַּיִת. הַמַּרְאֶה כֻּלּוֹ נִרְאָה לוֹ חָדָשׁ וְזָר, מַחְשְׁבוֹתָיו הַפְּזוּרוֹת הֵחֵלּוּ לְהִתְקַבֵּץ בְּמֹחוֹ... זִכְרוֹנוֹת הַלַּיְלָה וְהַיּוֹם שֶׁעָבְרוּ כְּמוֹ עָפוּ אֶל קִרְבּוֹ אֶחָד אֶחָד וַיִּתְחַבְּרוּ יַחַד לִתְמוּנָה גְדוֹלָה וּשְׁחוֹרָה עַד[2] מְאֹד[2]... וּמָה רוֹצֶה הוּא לִשְׁכֹּחַ לִמְחֹק אֶת הַכֹּל בְּבַת[3] אַחַת[3] וּלְהֵעָשׂוֹת כֻּלּוֹ אַחֵר, כֻּלּוֹ חָדָשׁ!...

הוּא מַבִּיט עוֹד הַפַּעַם אֶל אָבִיו וּמִבְּלִי מֵשִׂים הוּא זוֹכֵר אֶת הַ„מַּעֲשֶׂה", שֶׁשָּׁמַע בְּעוֹדֶנּוּ יֶלֶד: לִפְנֵי הַרְבֵּה מֵאוֹת שָׁנָה הָיָה מֶלֶךְ בָּאָרֶץ. וְהַמֶּלֶךְ הָיָה גִּבּוֹר נַעֲרָץ וּמוֹשֵׁל כַּבִּיר, וַיִּכְבֹּשׁ אֲרָצוֹת רַבּוֹת, יַמִּים וְאִיִּים, וַיִּמְלֹךְ לְבַדּוֹ מֵהֹדּוּ וְעַד כּוּשׁ. וְלַמֶּלֶךְ הָיָה בֵּן יָחִיד, טוֹב וְחָכָם, גִּבּוֹר וְאִישׁ מִלְחָמָה.

[1]one by one. [2]very, very. [3]at once, with one effort.

וַיִּגְדַּל בֶּן הַמֶּלֶךְ וַיֵּצֵא בְּמִלְחֲמוֹת אָבִיו וַיַּרְדְּ[1] לְפָנָיו[1] גּוֹיִם רַבִּים וַעֲצוּמִים. וַיְהִי[2] הַיּוֹם[2] וַיַּעֲבֹר בֶּן הַמֶּלֶךְ בִּמְדִינַת הֹדּוּ, וַיַּרְא בַּת מֶלֶךְ הֹדּוּ, וַיַּחְפֹּץ לְקַחְתָּהּ[3] לוֹ[3] לְאִשָּׁה[3]. אַךְ מֶלֶךְ הֹדּוּ לֹא אָבָה לְתִתָּהּ[4] לוֹ. וַיִּזְעַק בֶּן הַמֶּלֶךְ אֶת צְבָאוֹ וַיִּקְרָא[5] עָלָיו[5] מִלְחָמָה. הַמִּלְחָמָה אָרְכָה יָמִים וְשָׁנִים, אַלְפֵי אֲנָשִׁים נֶהֶרְגוּ, רִבֲבוֹת בְּנֵי אָדָם נִפְצְעוּ, אַלְמָנוֹת, יְתוֹמִים וְהוֹרִים שְׁכוּלִים רַבּוּ כְּחוֹל הַיָּם... הַמִּגְדָּל הָאַחֲרוֹן נִלְכָּד. בֶּן הַמֶּלֶךְ וְחֵילוֹ עוֹמְדִים בְּאַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ.—וְהִנֵּה בַּת הַמֶּלֶךְ הַיָּפָה, שׁוֹכֶבֶת מֵתָה לִפְנֵיהֶם עַל הָאָרֶץ... הַלּוֹחֲמִים שָׁבוּ לְבֵיתָם הַמֶּלֶךְ הַזָּקֵן כְּבָר מֵת[6], דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא, וּבֶן הַמֶּלֶךְ עוֹדֶנּוּ עוֹמֵד בָּאַרְמוֹן הֶחָרֵב וּמְבַכֶּה אֶת אֲהוּבָתוֹ... הָעִיר כֻּלָּהּ וְהַמִּגְרָשׁ אֲשֶׁר סְבִיבָהּ נֶהֶפְכוּ לְגַלִּים, קִלְלַת אֵל זוֹעֵם שְׁפוּכָה עַל כָּל הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר דָּרְכוּ בוֹ רַגְלֵי בֶּן הַמֶּלֶךְ הַמְקֻלָּל[7], אַךְ הוּא עוֹדֶנּוּ חַי וְיוֹמָם וָלַיְלָה הוּא עוֹמֵד לִפְנֵי גּוּפַת אֲהוּבָתוֹ וּמְמָרֵר[8] בַּבֶּכִי[8]...

הוֹי, מַה נּוֹרָא הַדָּבָר, אֲבָל כֵּן הוּא, כֵּן!... הוּא רוֹאֶה אֶת אָבִיו וַהֲמוֹן הַזְּקֵנִים סְבִיבוֹ יוֹשְׁבִים כְּבֶן הַמֶּלֶךְ הַמְקֻלָּל וּמְבַכִּים אֶת אֲהוּבָתָם... דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא, עַם נוֹלָד וְעַם

---

[1]and he subdued (הִרְדָּה). [2]one day. [3]to marry her (לָקַח). [4]to give her (נָתַן). [5]and declared....against him. [6]*See* מוּת. [7]*See* קָלַל. [8]and weeps bitterly.

מַת, אֶרֶץ וְיַמִּים מְשַׁנִּים אֶת פְּנֵיהֶם: רִבֲבוֹת בְּנֵי אָדָם חָיִים וּמֵתִים, נִלְחָמִים וּמַשְׁלִימִים, אוֹהֲבִים וְשׂוֹנְאִים, גַּלְגַּל הַחַיִּים סוֹבֵב הוֹלֵךְ בְּכָל הֲמוֹנוֹ וּשְׁאוֹנוֹ הֶחָזָק, וּבְאַחַת הַפִּנּוֹת הַשּׁוֹמֵמוֹת עוֹמֵד בֶּן הַמֶּלֶךְ הַמְקֻלָּל, נֶעֱזָב[1] וְנִשְׁכָּח[2]... מַה לּוֹ הַזְּמָן, הַדּוֹרוֹת וְהָעַמִּים?!... עוֹמֵד הוּא וּמְבַכֶּה אֶת אֲהוּבָתוֹ!

הוֹי, בֶּן מֶלֶךְ מְקֻלָּל!... הֵן מִיּוֹם דַּעְתּוֹ[3] אֶת אָבִיו רָאָהוּ[4] חַי שָׁמָּה, שָׁמָּה בַּמֶּרְחַקִּים, בֵּין חָרְבוֹת צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם וּבֵין רוּחוֹת מֵתוֹת וְנִשְׁכָּחוֹת, רוּחוֹת אֲבוֹתָיו וְרַבּוֹתָיו!... כָּל שִׂיחוֹ וְהֶגְיוֹנוֹ, חֲלוֹמוֹתָיו, שְׁאִיפוֹתָיו וְתִקְוֹתָיו, הֵמָּה הֶחֳרָבוֹת הַנִּכְחָדוֹת[5] וְהָרוּחוֹת הַנִּשְׁכָּחוֹת... עִמָּהֶם וּבְתוֹכָם עָבְרוּ כָּל חַיָּיו, וְעִמָּהֶם וּבְתוֹכָם חָנַךְ גַּם אוֹתוֹ, אֶת בְּנוֹ...

עַתָּה נִתְבָּרְרָה לוֹ הֵיטֵב הַמַּחֲשָׁבָה הַכֵּהָה, אֲשֶׁר נִגְלְתָה לוֹ אָז, בְּדָרְכוֹ[6] בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה עַל מִפְתַּן בֵּית הַמִּדְרָשׁ: בְּנַפְשׁוֹ וּבִלְבָבוֹ הִרְגִּישׁ אָז, כִּי חַי הוּא בָּעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וְהָרֶגֶשׁ הַזֶּה הוּא אֲשֶׁר לֹא נָתַן דֳּמִי לוֹ וְעוֹרֵר בְּקִרְבּוֹ תָּמִיד אֶת הַמַּחֲשָׁבָה עַל דְּבַר חַיָּיו וַעֲתִידוֹתָיו—הַמַּחֲשָׁבָה אֲשֶׁר עַתָּה הִתְיַצְּבָה לְפָנָיו בְּרוּרָה וּבְהִירָה כַּשֶּׁמֶשׁ.

---

[1] *See* הַעֲזֵב. [2] *See* הִשָּׁכַח. [3] he learned to know. [4] he saw him. [5] *See* הִכָּחֵד. [6] when he stepped.

– נַחְמָן!–קָרָא אָבִיו בְּגִשְׁתּוֹ[1] אֵלָיו[1] מִקָּרוֹב וְהוּא לֹא הִרְגִּישׁ בּוֹ.

– מַה?–קָרָא נַחְמָן כְּמִתְעוֹרֵר מִשֵּׁנָה עֲמֻקָּה.

– נַחְמָן, נַחְמָן, עַל יְרוּשָׁלַיִם הִנְּךָ מִתְאַבֵּל–קָרָא אָבִיו בִּצְחוֹק דַּק עַל שְׂפָתָיו–„כֹּה אָמַר ד' צְבָאוֹת: עוֹד תְּפוּצֶנָה[2] עָרַי מִטּוֹב. וְנִחַם ה' עוֹד אֶת צִיּוֹן, וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלָםִ"[3]. בְּנִי, בְּנִי, „אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל" הִיא אֲדָמָה, עָפָר, יְרוּשָׁלַיִם הִיא עִיר, בָּתִּים, שְׁוָקִים וּמִגְדָּלִים, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה בַּיִת גָּדוֹל, אַבְנֵי שַׁיִשׁ גְּדוֹלוֹת, כְּלֵי זָהָב וְכֶסֶף הַרְבֵּה. מַה עוֹד? גַּם פֹּה ב"ה[4] יֵשׁ לָנוּ בָּתִּים וּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת. פַּעַם אַחַת נִשְׂרַף בֵּית מִדְרָשֵׁנוּ יַחַד עִם סִפְרֵי הַתּוֹרָה–אַתָּה הָיִיתָ עוֹד יֶלֶד אָז–וְאָנֹכִי לֹא בָכִיתִי וְלֹא הִתְאַבַּלְתִּי. אֲבָל פַּעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי „עַם הָאָרֶץ"[5] מְחָרֵף „תַּלְמִיד חָכָם" קָרַעְתִּי אֶת בְּגָדַי וְכָל הַיּוֹם הָיִיתִי[6] שָׁרוּי[6] בְּתַעֲנִית... הֲתָבִין, בְּנִי, הֲתָבִין?

– וְעַל[7] מָה[7] אֵיפוֹא[7] אַתָּה מִתְאַבֵּל הַיּוֹם, אָבִי?

– עַל מָה הִנְנִי מִתְאַבֵּל? עַל שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁשָּׁפַךְ טִיטוּס אֶת חֲמָתוֹ פֹּה עַל הָאָרֶץ, עַל עֵצִים וַאֲבָנִים, שָׁפַךְ שַׂר שֶׁל עֵשָׂו

---

[1]as he approached him. [2]*See* פוץ [3]*Zechariah, ch. 1, v. 17.* [4]בָּרוּךְ הַשֵּׁם, blessed be the Name, thank God. [5]an ignoramus. [6]I spent. [7]why then.

אֶת חֲמָתוֹ עַל יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל[1] מַעֲלָה[1], כִּבְיָכוֹל. וּבְשָׁעָה שֶׁהָלְכָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגּוֹלָה, הָלַךְ עִמָּה גַּם[2]... הֲלֹא תֵּדַע מִי הָלַךְ עִמָּה. וְאֵין אֲנִי רוֹצֶה לְהוֹצִיא אֶת הַדְּבָרִים מִפִּי... הַכֹּל הוּא בַּגּוֹלָה... הַקְּדוּשָּׁה כֻּלָּה הִיא בַּגּוֹלָה... כָּל הַכֹּחוֹת הָרוּחָנִיִּים שֶׁל הָאֻמָּה הֵם בַּגּוֹלָה, אֲסוּרִים כִּבְיָכוֹל תַּחַת יְדֵי סַמָּאֵל וְכַת שֶׁלּוֹ. אֵין הקב"ה נִפְרָע מִן הָאֻמָּה אֶלָּא אִם כֵּן נִפְרָע מִשַּׂר שֶׁלָּה תְּחִלָּה[3]. וְאַעַפְּ"י[4] שֶׁהַשַּׂר שֶׁלָּנוּ הִיא הַשְּׁכִינָה בְּעַצְמָה, כִּי אֵין אָנוּ עוֹבְדִים לֵאלֹהֵי נֵכָר, בְּכָל זֹאת נִפְרַע מֵאִתָּנוּ הקב"ה ג"כ[5] בְּאֹפֶן זֶה, וְאֵין לָנוּ רְשׁוּת לְהַרְהֵר[6] אַחֲרָיו[6], וְלָכֵן יָדֵינוּ אֲסוּרוֹת, וְאֵין אָנוּ יְכֹלִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר, כִּי הַ„כֹּחוֹת" שֶׁלָּנוּ אֵינָם בִּרְשׁוּתֵנוּ, וְהִנָּם מְשֻׁעְבָּדִים לְסַמָּאֵל, וְכָל כֹּחַ קִיּוּמֵנוּ הוּא אַךְ בָּזֶה, שֶׁע"י[7] הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה הִנְנוּ מוֹשְׁכִים אֶת הַשֶּׁפַע מֵהַיָּמִים הָהֵם, בְּעוֹד שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם וְהַשְּׁכִינָה הָיְתָה בַּת־חוֹרִין... מָשָׁל[8] לְמָה[8] הַדָּבָר[8] דּוֹמֶה[8]! לְעָשִׁיר גָּדוֹל שֶׁנִּתְרוֹשֵׁשׁ פִּתְאֹם וּמְקַוֶּה לְהִתְעַשֵּׁר עוֹד הַפַּעַם. אֲבָל מַה יַּעֲשֶׂה בִּימֵי עָנְיוֹ הָרָעִים? הוּא מַעֲלֶה עַל זִכְרוֹנוֹ בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה אֶת הַתַּעֲנוּגִים וְהַתַּפְנוּקִים שֶׁהָיוּ לוֹ בִּימֵי גְדוּלָּתוֹ. כַּךְ אָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵין לָנוּ כָּל יְנִיקָה בַּגּוֹלָה, כִּי

---

[1]heavenly. [2]*God is implied here.* [3]*See* p. 26 n. 7. [4]וְאַף עַל פִּי, and even though. [5]גַּם כֵּן, also. [6]to criticize him. [7]שֶׁעַל יְדֵי, that through. [8]what is this like to.

סַמָאֵל סָגַר עָלֵינוּ כָּל הַצִנוֹרוֹת שֶׁל הַקְדוּשָׁה, וְלָכֵן הָיָה עָלֵינוּ לָמוּת חָלִילָה מִיתָה רוּחָנִית, אוֹ לְהִתְפַּרְנֵס מִן הַקְלִיפָּה, כִּי הַנְשָׁמָה צְרִיכָה לְמָזוֹן כְּמוֹ הַגוּף, אֲבָל בָּזֶה שֶׁאָנוּ מַמְשִׁיכִים אֶת הַשֶׁפַע מִן הֶעָבָר שֶׁלָנוּ, מִן אוֹתוֹ הַזְמָן שֶׁבֵּית הַמִקְדָשׁ הָיָה קַיָם, הִנְנוּ יְכֹלִים לִסְבֹּל אֶת הַגָלוּת וּלְחַכּוֹת לְ„אִתְעֲרוּתָא דִלְעֵילָא"[1], כִּי אֲנַחְנוּ בְּעַצְמֵנוּ אֵין אָנוּ יְכֹלִים לַעֲשׂוֹת דָבָר בְּלִי „אִתְעֲרוּתָא דִלְעֵילָא", בִּשְׁבִיל שֶׁהִנְנוּ בְּגָלוּת כְּלוֹמַר: הַכֹּחוֹת הָרוּחָנִיִים שֶׁלָנוּ הִנָם בְּגָלוּת וּמְשֻׁעְבָּדִים לְסַמָאֵל, וְזֶה הַסוֹד שֶׁל דִבְרֵי חֲזַ"ל: „אֵין חָבוּשׁ מַתִּיר עַצְמוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים"[2]...

– הוֹי, אָבִי, אָבִי!...

– מַה נַחְמָן?, חָפֵץ אַתָּה לְהַגִיד דָבָר מָה?

– הוֹי, אָבִי, חוֹשֵׁשׁ אֲנִי, שֶׁלֹא אוּכַל לְהַסְבִּיר לְךָ אֶת מַחֲשַׁבְתִּי, אֵיךְ אֲנִי מֵבִין אֶת דְבָרֶיךָ וּרְמִיזוֹתֶיךָ. אָבִי, אָבִי, לוֹמֵד אֲנִי אֶת דְבָרֶיךָ וּמִתְבּוֹנֵן בָּם תָּמִיד, וְיוֹתֵר שֶׁהִנְנִי מְהַפֵּךְ בָּהֶם הִנְנִי מוֹצֵא בָהֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אֲבָל בְּכָל זֹאת מַרְגִישׁ אֲנִי, כִּי הִנְנִי מַסְבִּיר[3] אוֹתָם לְעַצְמִי לֹא כְּמוֹ שֶׁעָלָה בְּמַחֲשָׁבָה לְפָנֶיךָ. זֶה הָרֶגַע אָמַרְתָּ לִי, כִּי הַקְדוּשָׁה כֻּלָה הִיא בַּגוֹלָה וְכָל הַכֹּחוֹת הָרוּחָנִיִים שֶׁל הָאֻמָה הֵם בַּגוֹלָה וּמְשֻׁעְבָּדִים

---

[1]*Term employed in cabalistic writings. For meaning see vocabulary.* [2]a prisoner can not release himself from prison. [3]*See* הַסְבֵּר.

לְסַמָּאֵל. הִמְשַׁלְתָּ לִי מָשָׁל בְּעָשִׁיר גָּדוֹל וְאָמַרְתָּ, כִּי אֵין לָנוּ כָּל יְנִיקָה בַּגּוֹלָה, וְלָכֵן הִנְנוּ מַמְשִׁיכִים אֶת הַשֶּׁפַע מִן אוֹתוֹ הַזְּמָן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם. אֱמֹר[1] מַה[1] שֶּׁתֹּאמַר[1]. לִי נִדְמֶה[2] הַדָּבָר כְּאִלּוּ רוֹאֶה אֲנִי אֶת כָּל הָאֻמָּה הַיִּשְׂרְאֵלִית יוֹשֶׁבֶת זֶה אַלְפַּיִם שָׁנָה וּבוֹכָה עַל הַקְּבָרִים מִבְּלִי לְהִשְׁתַּתֵּף מְאוּמָה עִם הַחַיִּים. „אֲנַחְנוּ אֵין אָנוּ יְכֹלִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר"– אָמַרְתָּ. בְּוַדַּאי כֵּן הוּא! מִי שֶׁיּוֹשֵׁב תָּמִיד עַל הַקְּבָרִים וְאֵין לוֹ עֵסֶק עִם הַחַיִּים בְּוַדַּאי אֵינוֹ יָכֹל לַעֲשׂוֹת דָּבָר. אַתָּה הִנְּךָ מְחַכֶּה בִּמְנוּחָה לְ„אִתְעֲרוּתָא דִלְעֵילָא". וַאֲנִי אֵינֶנִּי יָכֹל לִסְבֹּל... אֵינִי יָכֹל לְהַגִּיד בִּמְנוּחַת הַלֵּב: „כָּל עִיר עַל תִּלָּהּ בְּנוּיָה[3] וְעִיר[4] הָאֱלֹהִים[4] מֻשְׁפֶּלֶת[5] עַד שְׁאוֹל תַּחְתִּיָּה"...

– רַב[6] לְךָ[6], נַחְמָן!–קָרָא אָבִיו בְּכַעַס–חוּצְפָּא כְּלַפֵּי שְׁמַיָּא, חֵרוּף וְגִדּוּף ח"ו[7], לֵךְ לִישׁוֹן אוֹ עַיֵּן בְּ„מִדְרָשׁ רַבָּה".

אָבִיו הָלַךְ לוֹ דוּמָם לְאַחַת הַפִּנּוֹת וַיֵּשֶׁב עַל הָאָרֶץ, וְהוּא הֵחֵל לְהַמְשִׁיךְ אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו הַלְאָה.

וּבְמַחֲשַׁבְתּוֹ עוֹבְרִים לְפָנָיו רִבְבוֹת הָאֲנָשִׁים הָאֻמְלָלִים הַיּוֹשְׁבִים עַתָּה עַל הָאָרֶץ בְּאַלְפֵי בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת בְּכָל אַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. עַם גָּדוֹל, נוֹדֵד וְאֻמְלָל, עוֹמֵד בְּלִי נוֹעַ לִפְנֵי אַחַת הַחֳרָבוֹת–וּבוֹכֶה וּבוֹכֶה... וּמָה רַב הוּא הַזְּמָן אֲשֶׁר כֹּה

---

[1]say what you will. [2]appears. [3]is established. [4]*Jerusalem.* [5]razed (הֻשְׁפַּל). [6]that will do. [7]חַס וְשָׁלוֹם.

יַעֲמֹד לִפְנֵי חָרְבוֹתָיו! וְעַד מָתַי כֹּה יַעֲמֹד, ה' אֱלֹהִים? הוּא הָאֱמִין, כִּי מָצָא עַתָּה פִּתְרוֹן עַל הַשְּׁאֵלָה אֲשֶׁר לֹא נָתְנָה לוֹ מָנוֹחַ עַד עַתָּה; מָה הוּא בֵּית הַמִּדְרָשׁ הָעִבְרִי? מָה הוּא הַתַּלְמוּד וְנוֹשְׂאֵי כֵלָיו וַהֲמוֹן סִפְרֵי הַפִּלְפּוּל הָרַבִּים? בְּכָל אַהֲבָתוֹ הָעַזָּה לַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, בְּכָל אֱמוּנָתוֹ הַגְּדוֹלָה, אֲשֶׁר הֶאֱמִין בָּהֶם, נֶחְשַׁב[1] בְּעֵינֵי[1] עַצְמוֹ[1] תָּמִיד לְאֻמְלָל וּלְקָבוּר חַי... הֲלָכֵן בָּרָאתָ, אֱלֹהִים,–חָשַׁב תָּמִיד–עוֹלָם יָפֶה וָטוֹב, שֶׁמֶשׁ, כּוֹכָבִים וְיָרֵחַ, שָׂדוֹת וִיעָרִים, בִּשְׁבִיל שֶׁעַמְּךָ הַנִּבְחָר[2] יִמְצָא לוֹ מָקוֹם בְּבֵית מִדְרָשׁ צַר, נָמוּךְ וְאָפֵל? עַתָּה נוֹדַע לוֹ, כִּי כָל הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת הִיא פְּרִי הַשִּׁמָּמוֹן, הַבְּדִידוּת וְהַנְּזִירוּת מִן הַחַיִּים. הָאָדָם כָּל עוֹד נִשְׁמָתוֹ בְּקִרְבּוֹ הוּא עוֹבֵד. בְּיַלְדוּתוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה יַלְדוּת, בְּבַחֲרוּתוֹ–מַעֲשֵׂה בַחֲרוּת, וּבְזִקְנָתוֹ–מַעֲשֵׂי זִקְנָה; הֶחָכָם–מַעֲשֵׂי חָכְמָה, הַכְּסִיל–מַעֲשֵׂי סִכְלוּת. כָּל אֶחָד עוֹבֵד לְפִי[3] דַרְכּוֹ[3], כָּל חַי עוֹבֵד וְכָל עוֹבֵד חַי. אַךְ אַתָּה, בֶּן הַמֶּלֶךְ הַמְקֻלָּל, חָדַלְתָּ לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים וְטִבְעִיִּים, לָכֵן חָדַלְתָּ גַם לַעֲבֹד עֲבוֹדָה חֲדָשָׁה וּשְׁלֵמָה; הִנְּךָ עוֹמֵד תַּחְתֶּיךָ[4] מִבְּלִי לָלֶכֶת הָלְאָה אַף צַעַד, לָכֵן לֹא צָעֲדָה גַם עֲבוֹדָתְךָ הָלְאָה; הִנְּךָ חַי זֶה אַלְפֵי שָׁנָה אַךְ צֵל חַיִּים, לָכֵן כְּחוֹלֵם, הִנְּךָ רוֹאֶה אַךְ חֲלוֹמוֹת מֵהִרְהוּרֵי

[1]he considered himself. [2]chosen. [3]according to his nature. [4]in one place.

הַיּוֹם שֶׁעָבַר. כָּל הַסְּפָרִים הֶעָבִים וְהַגְּדוֹלִים, הַמְּמַלְאִים אֶת חֲלָלוֹ שֶׁל בֵּית־הַמִּדְרָשׁ, הִנָּם עֲבוֹדַת עֶבֶד שֶׁגָּזַר עָלָיו אֲדוֹנוֹ לַעֲדֹר תַּחַת הַגֶּפֶן, לַעֲדֹר וְלַעֲדֹר וְלָשׁוּב[1] לַעֲדֹר וְלַעֲדֹר. בֶּן הַמֶּלֶךְ הַמְקֻלָּל נִסְגַּר בֵּין הֶחֳרָבוֹת וּמְשַׁדֵּד אֶת ד׳ אַמּוֹתָיו... אָמְנָם מְאֻשָּׁר הוּא עַמִּי הָאֻמְלָל, כִּי בְשָׁעָה שֶׁאָבַד לוֹ עוֹלָמוֹ נִשְׁאַר אִתּוֹ שָׂרִיד מִפְּרִי עֲבוֹדָתוֹ שֶׁעָבַד בִּהְיוֹתוֹ[2] בָּרִיא וְחָזָק. הַשָּׂרִיד הַזֶּה, שֶׁהוּא מְהַפֵּךְ בּוֹ תָּמִיד מִבְּלְתִּי[3] יְכֹלֶת[3] לְשַׁכְלְלוֹ[4] וְלַעֲבֹד עֲבוֹדָה חֲדָשָׁה הָלְאָה, נוֹתֵן בּוֹ כֹּחַ לִחְיוֹת, אוֹ „מַמְשִׁיךְ לוֹ שֶׁפַע", כְּדִבְרֵי אָבִיו. הַדֹּב בְּחָדְשֵׁי הַחֹרֶף, מִבְּלְתִּי יְכֹלֶת לִמְצֹא לוֹ טֶרֶף, הוּא שׁוֹכֵב בִּמְאוּרָתוֹ וְיוֹנֵק אֶת כַּפּוֹ; גַּם אַתָּה, עַמִּי, הִנְּךָ שׁוֹכֵב בִּמְאוּרָתְךָ וְיוֹנֵק אֶת כַּפְּךָ, אֲבָל בִּימֵי הָאָבִיב הֵן יָקִיץ[5] הַדּוֹב וְיָשׁוּב[6] לִהְיוֹת[6] כְּמִקֶּדֶם[6]—דֹּב...

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר אָמְנָם חָפֵץ „בֶּן הַמֶּלֶךְ" לְהִשְׁתַּחְרֵר מִן הַקְּלָלָה הָרוֹבֶצֶת עָלָיו, עוֹד לֹא עָבְרָה שָׁעָה אַחַת בְּכָל אַלְפֵי שְׁנוֹת הַגָּלוּת, שֶׁלֹּא הִתְאַמֵּץ הָעָם לְהִתְפָּרֵץ הַחוּצָה מִתּוֹךְ חָרְבוֹתָיו; וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר הִשְׁתַּמֵּשׁ לְמִלְחַמְתּוֹ זֹאת בַּנֶּשֶׁק הַיּוֹתֵר טוֹב שֶׁל אוֹתוֹ הַדּוֹר. הִנֵּה לְפָנָיו אָבִיו, בֶּן הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן, וְהוּא הֵן לֹא הִנִּיחַ אֶת נִשְׁקוֹ מִיָּדוֹ מִיּוֹם דַּעְתּוֹ אוֹתוֹ: מַאֲמִין הוּא אָבִיו, כִּי הַגְּאֻלָּה תָּבוֹא אַךְ ע"י „אִתְעֲרוּתָא

[1]and again. [2]when he was. [3]without being able. [4]to complete it. [5]*See* הֵקַץ. [6]and he is once again.

דִלְעֵילָא", וְלָכֵן הוּא מִתְאַמֵּץ תָּמִיד „לְהַכְרִית אֶת הַקּוֹצִים וְהַחוֹחִים הַסּוֹבְבִים אֶת הַשּׁוֹשַׁנָּה הָעֶלְיוֹנָה" וְלִגְרֹם „אִתְעֲרוּתָא דִלְעֵילָא". וְעַתָּה, לְעֵת זִקְנָתוֹ[1], חָפֵץ הוּא לְהַנְחִיל אֶת דִּגְלוֹ לוֹ, לִבְנוֹ, וַיַּשְׁבִּיעֵהוּ[2] לִלְחֹם אֶת מִלְחֲמוֹתָיו. עוֹדֶנּוּ זוֹכֵר אֶת הַבֹּקֶר הַהוּא, כַּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ רִאשׁוֹנָה, כִּי עָלָיו לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא... אֲבָל בְּרִשְׁתּוֹ[3] מֵאָבִיו אֶת דִּגְלוֹ, אֵינֶנּוּ יָכֹל לָרֶשֶׁת גַּם אֶת נִשְׁקוֹ; הַנֶּשֶׁק הַזֶּה שֶׁל אָבִיו כְּבָר הֶעֱלָה[4] חֲלוּדָה[4], וְהוּא צָרִיךְ עַתָּה לְנֶשֶׁק חָדָשׁ... אִם יָכֹל הָעָם לִחְיוֹת אַלְפַּיִם שָׁנָה בְּד' אַמּוֹת שֶׁל אֲוִיר מְעֻפָּשׁ[5] וְלִבְנוֹת אַלְפֵי פְּעָמִים אֶת הַבְּנוּי זֶה כְּבָר, לְבַל יָמוּת מִבַּטָּלָה וְשִׁעֲמוּם–יוּכַל לִחְיוֹת גַּם תַּחַת שְׁמֵי ד' הַיָּפִים, לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים וְלַעֲבֹד עֲבוֹדָה חֲדָשָׁה. רַב[6] לוֹ[6] לַעֲמֹד[6] עַל מְקוֹמוֹ וְלִבְכּוֹת עַל חָרְבוֹתָיו! לָלֶכֶת הוּא צָרִיךְ!

לָלֶכֶת! אֲבָל–לְאָן?

„שָׁבַת סוּרוּ מֶנִּי שִׁמְעוּנִי עוֹבְרַי"[7]–הִפְסִיקוֹ הַחַזָּן. כְּבָר הֵאִיר הַבֹּקֶר וְהַקָּהָל מִתְפַּלֵּל.

---

[1]in his old age. [2]and he adjures him (הַשְׁבֵּעַ). [3]while inheriting (יָרַשׁ). [4]is covered with rust. [5]*See* עִפֵּשׁ. [6]enough standing. [7]*Elegy recited in the synagogue on the morning of Tishah b'Ab, composed by Rabbi Eliezer Hakalir. With one of these words placed at the beginning of the elegy the verses begin.*

„בְּשַׁבָּת נַחֲמוּ"[1] שֶׁאַחַר אוֹתוֹ „תִּשְׁעָה בְּאָב" חָגְגָה כָּל הָעִיר חַג גָּדוֹל—חַג חֲתֻנָּתוֹ שֶׁל נַחְמָן בְּהָרַב[2] עִם בַּת אַחַד הָעֲשִׁירִים מֵעִיר הַפֶּלֶךְ ב.

וְזֶרֶם חָדָשׁ שֶׁל זִכְרוֹנוֹת שָׁטַף פִּתְאֹם לְתוֹךְ מֹחוֹ.

אַךְ הוּא עוֹבֵר עַל הַזִּכְרוֹנוֹת הַנְּעִימִים הָאֵלֶּה וְאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם; שׂוֹחֵק הוּא עַל עַצְמוֹ, אֵיךְ הָיָה יָכֹל אָז לָתֵת עֵרֶךְ גָּדוֹל לַהֲבָלִים הָאֵלּוּ; אֵיךְ יָכֹל אָז בְּרוּחוֹ הַסּוֹעֵר, בְּנַפְשׁוֹ הַלּוֹהֶטֶת וּבְעֵינָיו הַמְפִיקוֹת בּוּז לְכָל הַקְּטַנִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹ,—אֵיךְ יָכֹל הוּא לִהְיוֹת פִּתְאֹם לְבָחוּר תָּמִים, הָרוֹאֶה אֶת כָּל עוֹלָמוֹ בְּמִחְתָּנוֹ, בְּכַלָּתוֹ וּבְמוֹרֶה[3] שָׁעוֹת[3] שֶׁל זָהָב שֶׁנָּתְנוּ לוֹ לִתְשׁוּרָה; לְהִתַּמֵּם[4] שָׁבוּעַ תָּמִים עִם הַתְּמִימִים הָאֵלּוּ וּלְהַבִּיט בְּנַחַת רוּחַ אֶל כָּל הַמַּרְאוֹת הָהֵם אֲשֶׁר כָּכָה הָיוּ זָרִים לְרוּחוֹ?

הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲמֹד עַל הַזִּכְרוֹנוֹת הָאֵלּוּ, אֲבָל בְּכָל זֹאת עוֹלִים הֵמָּה לְפָנָיו בְּלוּלִים וּמְקֻטָּעִים, וְלַמְרוֹת רְצוֹנוֹ הוּא מִתְעַנֵּג עֲלֵיהֶם. שְׂחוֹק קַל נִרְאֶה עַל שְׂפָתָיו; הִנֵּה לְנֶגֶד

---

[1]*The Sabbath following Tishab b'Ab. On that day the fortieth chapter of Isaiah, beginning with the word* נַחֲמוּ *is read in the synagogue as the prophetic selection* (הַפְטָרָה) *for the Sabbath.* [2]the Rabbi's son. [3]and in the watch. [4]to show himself upright.

עֵינָיו שָׁם בַּפִּנָּה יוֹשֶׁבֶת הַמַּקְהֵלָה וּמְנַגֶּנֶת בְּקוֹל שָׁאוֹן, עַד אֲשֶׁר יִרְעַשׁ הַבַּיִת לְקוֹלָהּ; הַ„בַּדְחָן" מְחַלֵּק אֶת „כִּבּוּדָיו" לַ„קְּרוֹבִים" וְלַקְּרוּאִים הַנִּכְבָּדִים; הֲמוֹן אֲנָשִׁים, נָשִׁים וְטַף מְלֻבָּשִׁים[1] בְּבִגְדֵי שַׁבָּת, עֲלָמוֹת מְקֻשָּׁטוֹת[2] בְּכָל פְּאֵר רָצוֹת הֵנָּה וָהֵנָּה בְּנֶפֶשׁ פְּזוּרָה[3] וּבְשָׁאוֹן. שָׁם מֵרָחוֹק בָּאוּלָם, עַל אַחַד הַכִּסְאוֹת, הוּא רוֹאֶה עַלְמָה מְכֻסָּה[4] צָעִיף, הִיא כַּלָּתוֹ הָאֲהוּבָה... וּמָה אוֹהֵב הוּא אוֹתָהּ! מָה חָפֵץ הוּא לְמַהֵר לָגֶשֶׁת אֵלֶיהָ, לְחַבְּקָהּ[5] וּלְנַשְּׁקָהּ[6] בְּאַהֲבַת נְעוּרִים!... הָרַב הַיּוֹשֵׁב לִימִינוֹ מְפַלְפֵּל עִמּוֹ בְּדִבְרֵי תוֹרָה... מְחֻתָּנוֹ הַתְּמִים לָבוּשׁ בִּגְדֵי מֶשִׁי וּמְחֻתַּנְתּוֹ עֲדוּיָה בְּעֶדְיֵי זָהָב לְאֵין[7] מִסְפָּר[7], וּשְׁנֵיהֶם רָצִים אָנֶה וָאָנָה שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב. מָה אַתֶּם שְׂמֵחִים, סְכָלִים? הֲיוֹדְעִים אַתֶּם אֶת הַ„סְּחוֹרָה"[8] הַיָּפָה אֲשֶׁר קְנִיתֶם?... הוֹי, בּוֹגֵד! מַה תְּמִימָה הִיא הָעַלְמָה! מַה תְּמִימִים הֵמָּה כָּל הָאֲנָשִׁים הָאֵלּוּ! הוּא הִרְגִּישׁ אָז, כִּי אָסוֹן נוֹרָא הֵמִיט[9] עֲלֵיהֶם עַל הַתְּמִימִים הָאֵלּוּ, הוּא אֵינוֹ יָכֹל לִהְיוֹת לְחָתָן, לְבַעַל!... הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לִהְיוֹת אֶת אֲשֶׁר הֵמָּה דוֹרְשִׁים מִמֶּנּוּ! וּמָה חָפֵץ הוּא לִהְיוֹת כְּמוֹהֶם! מַה נְּעִימָה הִיא הַשַּׁלְוָה! מַה יָּפָה וּנְעִימָה הִיא הָעַלְמָה הַתְּמִימָה הַזֹּאת, וּמָה רַב הָאֹשֶׁר לֶאֱהֹב וּלְהֵאָהֵב!...

---

[1] *See* לָבַשׁ. [2] *See* קָשַׁט. [3] with excitement. [4] *See* כָּסָה. [5] to embrace her. [6] and to kiss her. [7] without number. [8] the bargain. [9] *See* הֵמֵט.

ובְאוֹתָהּ שָׁעָה–זוֹכֵר הוּא–נִגַּשׁ אֵלָיו אָבִיו וַיַּטֵּהוּ[1] אֶל הַצַּד[1].

– נַחְמָן!

– מַה?

– הֲיוֹדֵעַ אַתָּה מָה הָעֶרֶב הַזֶּה לְךָ?

– הִנְנִי יוֹדֵעַ!

– יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ; הֵן צַמְתָּ הַיּוֹם וְעִיַּנְתָּ בִּסְפָרִים קְדוֹשִׁים, וּבְוַדַּאי הִרְהַרְתָּ בִּתְשׁוּבָה; אֲבָל חָפֵץ אֲנִי לְהַזְכִּירְךָ[2] כִּי בָּעֶרֶב הַזֶּה הִנְּךָ יוֹצֵא מֵרְשׁוּתִי, מִתַּחַת הַשְׁגָּחָתִי, וְנִכְנָס אַתָּה לְבֵית חוֹתַנְךָ, לִחְיוֹת עִם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי לְמַעַנְךָ; מְחֻתָּנְךָ הוּא עָשִׁיר וְהָאִשָּׁה הִיא יָפָה. רְאֵה נָא, בְּנִי, לְבַל תִּכָּשֵׁל וּלְבַל תִּסָּחֵף[3] אַחֲרֵי הַבְלֵי הָעוֹה"ז! "קַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּמֻתָּר לְךָ"[4], כִּי קָדוֹשׁ אַתָּה לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל–הַיצה"ר בַּעוֹה"ר מִתְחַזֵּק וְכֹחוֹ גָּדוֹל לְהַדִּיחַ אוֹתָנוּ מֵאַחֲרֵי בּוֹרְאֵנוּ, וְלָכֵן הִתְחַזֵּק נָא, בְּנִי, וֶהֱיֵה לְאִישׁ. אַל נָא תִּתֵּן לַיצה"ר לְיַשֵּׁן אוֹתְךָ. זְכֹר, כִּי כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, כָּל הַתַּעֲנוּגִים וְהַתַּפְנוּקִים הִנָּם אַךְ מוּתָּרוֹת, וְהַתַּכְלִית הִיא–לִהְיוֹת יְהוּדִי. אֶת בּוֹרַאֲךָ זְכֹר, נַחְמָן!

---

[1]and turned (called) him aside. [2]to remind you (הַזְכֵּר). [3]*See* הִסָּחֵף [4]Sanctify thyself by restraining from what is permissible to you. *Rabbinic dictum.*

וימי החתנה עברו, אביו הרב שב לעירו, השאון והרעש חדלו, והוא נשאר בבית חותנו, בית שקט מלא תם, אשר ואהבה. אשתו היתה יחידה להוריה הטובים והתמימים, והמה ראו בה את כל אור חייהם ותקותם. אז מצא נחמן ראשונה לבבות טהורים מלאים אהבה שוקטה, תמימה ופשוטה, שאינם מבקשים חשבונות רבים ואינם מרגישים בלבם כל סערה וכל רעש מלחמה. האנשים הטובים והפשוטים האלו חשבו אך מעט וראו את העולם בטוב. המה חכו באמונה שלמה לביאת המשיח, אך לא הרגיזו את סמאל להלחם עמו. המה יראו מאד מפני ה„עבירה", נתנו „צדקה" לעניים, התפללו בכונה, נשאו ונתנו באמונה[1] וגם אותו קנו לחתן בכסף מלא למען ינחילם[2] בתורתו את ה„עולם הבא"; בכל זאת לא הרגיזו את ה„יצר הרע" ולא נלחמו אתו כאביו. הימים הראשונים אחר חתנתו היו לו כימי מועד, כימי חפש מן החדר בילדותו, ובכל אשר פנה מצא אך שקט, תם ונעם; כל פנות הבית, כליו ורהיטיו הפיקו שלום ושלוה. הוא הרגיש אז, כאלו נעשה[3] עוד הפעם לילד[3], ויש שהתעוררו בלבו געגועים על[4] הנחל ועל[4] שן הסלע, אשר שמה שחק בילדותו, ונפשו משכה

---

[1]honestly. [2]he give them possession of. [3]became a child. [4]for.

אוֹתוֹ עוֹד הַפַּעַם לִקְרֹא בְּסִפְרֵי הַתַּנַ"ךְ, מִדְרָשׁ וַאֲגָדָה. עִם אִשְׁתּוֹ דִבֵּר אַךְ מְעַט, כִּי בַּיְשָׁנִית הָיְתָה עַד מְאֹד, אֲבָל מִי יוּכַל לְתַרְגֵּם לְשָׂפָה בְרוּרָה אֵת אֲשֶׁר דִּבְּרוּ הַמַּבָּטִים אֲשֶׁר הִתְגַּנְּבוּ מֵעֵינֵיהֶם? גַּם קַרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ בִּתְקוּפַת תַּמּוּז אֵינָן מְפִיצוֹת חֹם וָאוֹר כַּמַּבָּטִים הָאֵלּוּ; כָּל מַבָּט הָיָה כְּנַחַל אֵשׁ, מָלֵא אַהֲבָה וְגַעֲגוּעִים, וְהַמַּבָּט הָיָה פִּתְאֹמִי, כְּבָרָק בְּחֶשְׁכַת הַלַּיְלָה, וַיֵּעָלֵם תֵּיכֶף, בְּהַשְׁאִירוֹ אַחֲרָיו[1] אֹדֶם שֶׁל בּוּשָׁה עַל הַלֶּחִי... וְיֵשׁ אֲשֶׁר הֵחֵלּוּ לְדַבֵּר דְּבָרִים מְקֻטָּעִים, וְהַדְּבָרִים הָיוּ תְּמִימִים וּפְשׁוּטִים עַד מְאֹד. אָז הִבִּיט הוּא בְּאַהֲבָה עַל שְׂפָתֶיהָ הַיָּפוֹת, הַמִּתְנוֹעֲעוֹת מִדֵּי[2] דַבְּרָהּ[2], וַתְּהִי לוֹ כָּל מִלָּה כְּשִׁירַת קֹדֶשׁ וּכְשִׁירוֹת מַלְאָכִים, וַתְּמַלֵּא אֶת נַפְשׁוֹ קְסָמִים. הוּא שָׁתָה אָז לִרְוָיָה מִכּוֹס הַחַיִּים!...

אָז שָׁכַח אֶת אָבִיו וְאֶת דְּבָרָיו, כְּמוֹ בְּכַוָּנָה מָחַק אוֹתָם מֵעַל לִבּוֹ; אָז שָׁכַח אֶת „הַפִּלוֹסוֹפְיָא הָאֲרוּרָה" וְאֶת סְפָרָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר הָגָה בָּהֶם לִפְנֵי חֲתֻנָּתוֹ. נַפְשׁוֹ הִתְרַכְּכָה; וֶאֱמוּנָה תְמִימָה הֵחֵלָּה לַחְדֹּר אֶל לִבּוֹ לְאַט[3] לְאַט; הוּא הִתְבַּיֵּשׁ אָז מִפְּנֵי עַצְמוֹ, אֵיךְ הָיָה יָכֹל לִהְיוֹת בַּעַל לֵב רַע כָּזֶה, לִגְרֹעַ תְּפִלָּה מֵאֵת אֱלֹהִים וְלִחְיוֹת חַיִּים רֵיקִים כָּאֵלֶּה? הוֹי! וּמַה יֹּאמְרוּ אֵלֶּה הַתְּמִימִים, אִשְׁתּוֹ, חֹתְנוֹ וְחֹתַנְתּוֹ, בְּהִוָּדַע[4]

---

[1]leaving behind. [2]as she spoke. [3]little by little. [4]when it will become known.

לָהֶם, כִּי הוּא בְּרִיָּה נוֹרָאָה וּמִסְכֶּנֶת כָּזֹאת, הַחָיָה[1] בְּלִי תְּפִלָּה וּבְלִי אֱלֹהִים?... הוּא לֹא רָצָה לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן עִם נַפְשׁוֹ עוֹד הַפַּעַם, לֹא בִּקֵּשׁ לִמְצֹא אֶת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר אָבַד לוֹ, אֲבָל בְּלִי כָּל מַחֲשָׁבָה הֵחֵל לְהִתְפַּלֵּל; הוּא יָדַע, כִּי הַתֹּם וְהָאשֶׁר אֲשֶׁר בְּבֵיתוֹ וּבְלִבּוֹ דוֹרְשִׁים מִמֶּנּוּ לְהִתְפַּלֵּל, לַחְדֹּל מִלַּחְשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת, לִהְיוֹת תָּמִים עִם אֱלֹהִים וְאָדָם... אוּלָם רֶגֶשׁ אֶחָד מַר הֵעִיק עַל לְבָבוֹ: הוּא הִרְגִּישׁ, כִּי הַמַּצָּב הַזֶּה אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִמָּשֵׁךְ הַרְבֵּה; לִבּוֹ נִבָּא לוֹ, כִּי עָתִיד הוּא[2] לְהָמִית שׁוֹאָה עַל הַבַּיִת הַזֶּה; הוּא הִרְגִּישׁ, כִּי לֹא הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר יוּכַל לְבַלּוֹת חַיָּיו בְּשַׁלְוָה כָּזוֹ וְלִחְיוֹת חַיֵּי הָאֲנָשִׁים הָאֵלּוּ, כִּי סוֹף־סוֹף[3] יִתְחוֹלֵל סַעַר בְּרוּחוֹ וְיָבִיא מַהְפֵּכָה בְּחַיָּיו... וְהָרַעְיוֹן הַנּוֹרָא הַזֶּה לֹא נָתַן לוֹ מְנוּחָה. דִּבְרֵי חֹתְנוֹ הַטּוֹבִים, חַסְדֵי חֹתַנְתּוֹ וּמַבָּטֵי אִשְׁתּוֹ הָאֲהוּבִים הָיוּ עָלָיו לְמַשָּׂא, גַּם הֶחֱרִידוּהוּ[4]. הוּא הָיָה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כְּבוֹגֵד.

וְאוּלָם אָז קָרָה מִקְרֶה חָדָשׁ בְּחַיָּיו: אִשְׁתּוֹ הַתְּמִימָה חָפְצָה לְרַפְּאוֹתוֹ[5] מִ„פְּרָאוּתוֹ" וַתִּשְׂכֹּר לוֹ מוֹרֶה לְלַמְּדוֹ[6] שָׂפוֹת. וְהַמּוֹרֶה הַזֶּה הָיָה בָּא בַּסֵּתֶר אֶל חַדְרוֹ יוֹם יוֹם, בְּעֵת

---

[1]that lives. [2]he was destined. [3]ultimately. [4]they terrified him. [5]to cure him [6]to teach him.

אֲשֶׁר חֹתְנוֹ וְחֹתַנְתּוֹ הָיוּ טְרוּדִים בְּמִסְחָרָם, וּבִזְמָן קָצָר לִמְדֵהוּ[1] לִקְרֹא וּלְהָבִין בִּשְׂפַת הַמְּדִינָה וּבִשְׂפַת אַשְׁכְּנַז.

וְאָז נִפְתַּח לְפָנָיו עוֹלָם חָדָשׁ. סִפְרֵי גְאוֹנֵי הָרוּחַ, אֲשֶׁר קָרָא בָּהֶם עַתָּה בְּסֵתֶר חֶדְרוֹ בִּשְׁקִידָה נִמְרָצָה[2], עָשׂוּ מַהְפֵּכָה בְּכָל חַדְרֵי רוּחוֹ. הַתַּלְמוּד וְנוֹשְׂאֵי כֵלָיו, הַפִּלוּסוֹפִים הַסְּפָרַדִים, חַכְמֵי צָרְפַת, הַשּׁוּ"ע וּמְפָרְשָׁיו, הַגְּאוֹנִים וּמַחְלְקוֹתֵיהֶם, בֵּית הַמִּדְרָשׁ כֻּלּוֹ עִם כָּל סְפָרָיו—מֵתוּ בְּלִבּוֹ... שָׁמָּה חַיִּים עַתָּה שְׁפִּינוֹזָה, קַנְט, דַּרְוִין, בּוֹקְל, סְפֶּנְסֶר וְכוּ'... הֵמָּה שָׁפְכוּ אֶת רוּחָם עָלָיו, הוּא חוֹשֵׁב עִמָּהֶם וְחַי עִמָּהֶם.

הוּא הִרְגִּישׁ אָז, כִּי הַכֹּל נֶעֱקַר[3] מִקֶּרֶב לִבּוֹ, כָּל מַה שֶּׁחַי בְּקִרְבּוֹ עַד הֵנָּה, כָּל מַחְשְׁבוֹתָיו, כָּל אָפְנֵי הִתְגַּלּוּת הַמַּחֲשָׁבָה נֶעֶקְרוּ מִלִּבּוֹ... הוּא חוֹשֵׁב עַתָּה מַחֲשָׁבוֹת חֲדָשׁוֹת, הוּא שׁוֹאֵף עַתָּה לְעוֹלָמוֹת חֲדָשִׁים, לְבָבוֹ מָלֵא סַעַר וּרְגָשׁוֹת חֲזָקוֹת, אַךְ, הַכֹּל הוּא חָדָשׁ, הַכֹּל בָּא אֵלָיו מֵעוֹלָם אַחֵר; בְּכָל מַחְשְׁבוֹתָיו הַחֲדָשׁוֹת אֵין אַף מַחֲשָׁבָה אַחַת תַּלְמוּדִית, אֵין אַף מַאֲמָר אֶחָד מִן הַ„זֹּהַר", אֵין אַף פִּתְגָּם אֶחָד מִפִּתְגָּמֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ. כְּקָטָן[4] שֶׁנּוֹלַד[4] הוּא עַתָּה!... גַּם מִלְחֲמוֹתָיו הַפְּנִימִיּוֹת חֲדָשׁוֹת הֵנָּה. כָּל הַחֲכָמִים הַגְּדוֹלִים הָאֵלּוּ אֵין[5] לָהֶם[5] יַחַס[5] כְּלָל[5] אֶל עוֹלָמוֹ הַיָּשָׁן, אֵין לָהֶם כָּל נְגִיעָה בּוֹ

[1]he taught him. [2]*See* הִמְרִיץ. [3]*See* הֶעֱקַר. [4]like the new-born infant. [5]have no relation whatever.

וְאֵינָם נִלְחָמִים עִמּוֹ. הַ„מּוֹרֶה"[1] וְהַ„מִּלְחֲמוֹת"[2]–כַּמָּה קְרוֹבִים הָיוּ–בְּכָל הִתְרַחֲקוּתָם–אֶל הָעוֹלָמוֹת שֶׁקְּדָמוּם.[3] עַל כָּל צַעַד פָּגַשׁ אָז מִלְחָמָה בֵּין שְׁנֵי עוֹלָמוֹת. אֲבָל עַתָּה, דַּרְוִין ובּוֹקְל–כַּמָּה רְחוֹקִים הֵם מֵעוֹלָמוֹ הַיָּשָׁן! אֵיךְ נִתְרוֹקַן כֹּה פִּתְאֹם לְבָבוֹ מִכָּל לִמּוּדָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו, שֶׁלָּמַד וְחָשַׁב עַד הֵנָּה? עַד עַתָּה חַי יַחַד עִם בֵּית מִדְרָשׁוֹ וּסְפָרָיו הָרַבִּים, כָּל הַמַּרְאוֹת וְהַחֶזְיוֹנוֹת שֶׁנִּגְלוּ לוֹ מָצְאוּ לָהֶם סַעַד וְסֶמֶךְ בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ. וְעַתָּה? הַאֻמְנָם כְּבָר שָׁכַח תַּלְמוּדוֹ?... הוּא ? מִי שֶׁעָתִיד לִהְיוֹת רַב וְגָדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל! הַאֻמְנָם? אֲבָל–לֹא! הוּא זוֹכֵר הַכֹּל, הוּא לֹא שָׁכַח מְאוּמָה, בְּאַחַת הַפִּנּוֹת מוּנָח[4] כָּל הַיָּשָׁן... הוּא קָבוּר שָׁם צָרוּר בְּ„אַרְכִיב"... וְהָאוֹצָר הַקָּבוּר הַזֶּה–מָה עָשִׁיר הוּא! פְּרִי עֲמַל מֹחוֹ וְלִבּוֹ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת, פְּרִי עֲמַל מֹחוֹ וְלִבּוֹ שֶׁל אָבִיו, פְּרִי עֲמַל מֹחָם וְלִבָּם שֶׁל אֲבוֹת אֲבוֹתָיו, שֶׁל כָּל עַמּוֹ, זֶה אַלְפֵי שָׁנָה... וְאֶת הַכֹּל צָרַר בְּאַרְכִיב, בְּאַחַת הַפִּנּוֹת! אֶת הַכֹּל הֵמִית בְּקִרְבּוֹ! הֵמִית אֶת עַצְמוֹ, אֶת אָבִיו אֶת אֲבוֹת אֲבוֹתָיו, אֶת עַמּוֹ!...

אֲבָל הַאִם הוּא הֵמִית?... שֶׁקֶר הַדָּבָר! הוּא מָצָא הַכֹּל מֵת!... פִּתְאֹם מָצָא אֶת כָּל מַחֲמַדָּיו מֵתִים לְפָנָיו, וּמַה פִּשְׁעוֹ

---

[1]*See p. 59 n. 2.* [2]*See p. 76 n. 8.* [3]that preceded them.
[4]*See* הוּנַח.

וְחַטָּאתוֹ הוּא? סְפָרָיו הַחֲדָשִׁים הֵמִיתוּ אֶת הַיְשָׁנִים, וְהוּא גַּם לֹא הִרְגִּישׁ אֶת הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בֵּינֵיהֶם?... הַמָּוֶת חֹק הוּא בַּטֶּבַע, וְאֵיךְ יִלָּחֵם הוּא נֶגֶד חֻקֵּי הַטֶּבַע?! הוּא הִרְגִּישׁ כְּבָר אֶת הַמָּוֶת וְאֶת הַקִּפָּאוֹן עוֹד בְּשִׁבְתּוֹ[1] בֵּין כָּתְלֵי בֵּית מִדְרָשׁוֹ. עַתָּה יָצָא לְחֵרוּת. הוּא זוֹכֵר אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו אָז ע"ד בֶּן הַמֶּלֶךְ הַמְקֻלָּל. עוֹד אָז כְּבָר הִרְגִּישׁ אֶת הַקְּלָלָה, אֶת הַמָּוֶת וְאֶת הַקִּפָּאוֹן!... עוֹד אָז כְּבָר הִרְגִּישׁ, כִּי בֶן הַמֶּלֶךְ הַמְקֻלָּל עוֹמֵד זֶה אַלְפֵי שָׁנָה עַל מָקוֹם אֶחָד, וּמִבְּלִי עֲשׂוֹת מְאוּמָה, מִבְּלִי לָלֶכֶת הָלְאָה אַף צַעַד אֶחָד, הוּא רוֹקֵד תַּחְתָּיו עַל מְקוֹמוֹ הַצַּר, הָאָפֵל וְהַשָּׁמֵם!... עוֹד אָז כְּבָר הִרְגִּישׁ, כִּי בֵית הַמִּדְרָשׁ הוּא בֵּית הַכֶּלֶא שֶׁל הָעָם, וּסְפָרָיו הִנָּם פְּרִי עֲבוֹדָתוֹ בְּבֵית כִּלְאוֹ!... עוֹד אָז כְּבָר קָרָא אֶת הַקְּרִיאָה הַגְּדוֹלָה: דַּי לָנוּ לִלְמֹד: נָחוּץ לָלֶכֶת הָלְאָה! עַתָּה הִנֵּה יָצָא לְחָפְשִׁי! הוּא יָצָא מִבֵּית כִּלְאוֹ! הוּא עָקַר אֶת רַגְלָיו מִמְּקוֹם עֲמִידָתוֹ וַיֵּלֶךְ הָלְאָה—וּמַה[2] לוֹ[2] עוֹד[2]? הֵן חַיִּים בִּקֵּשׁ, עוֹלָם שֶׁל חֹפֶשׁ וּדְרוֹר, הוּא מָאַס כְּבָר בַּקְּבָרִים הָאֲפֵלִים, הוּא לֹא רָצָה עוֹד לִהְיוֹת בֶּן מֶלֶךְ מְקֻלָּל, וְאֶת אֵלֶּה הֵן מָצָא! וּמַה לוֹ עוֹד?... וּמַדּוּעַ כֹּה צַר לוֹ עַל הַיָּשָׁן שֶׁמֵּת? מַדּוּעַ זֶה וְעַל מַה זֶה יְיַסְּרוּהוּ כִלְיוֹתָיו[3] כֹּה בְּחָזְקָה?...

[1]when he was sitting. [2]what more does he want. [3]his conscience bother him.

לֹא! אָמְנָם בּוֹגֵד הִנֵּהוּ! הוּא לֹא הָלַךְ הָלְאָה, אַךְ בָּרַח הָלְאָה; הוּא לֹא הָלַךְ בְּרֹאשׁ הַמַּחֲנֶה כְּשַׂר צָבָא, כִּי אִם בָּרַח מִתּוֹךְ הַמַּחֲנֶה! וְהַמַּחֲנֶה עוֹדֶנּוּ עוֹמֵד עַל מְקוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן, בְּתוֹךְ פִּנָּתוֹ הָאֲפֵלָה, וְנוֹשֵׂא אֶת הַקְּלָלָה הַזְּעוּמָה עַל שִׁכְמוֹ הַכָּפוּף!... לֹא! הוּא לֹא יָצָא לְחָפְשִׁי! הוּא בָּרַח מִתּוֹךְ מַחֲנֵה הַמְנֻצָּחִים[1] אֶל מַחֲנֵה הַמְנַצְּחִים! הוּא כְּאֶחָד מִבְּנֵי הָעֲנִיִּים הַיּוֹשְׁבִים יַחַד בְּבֵית אֲבִיהֶם הַדַּל וְסוֹבְלִים יַחַד מַחְסוֹר וָעֹנִי, עָזַב אֶת אֶחָיו הָעֲנִיִּים, וַיִּתְגַּנֵּב לְתוֹךְ בֵּית עָשִׁיר הַמָּלֵא יֹפִי, נֹעַם, רֹךְ וְתַפְנוּקִים, וּבְטוּבוֹ[2] לִבּוֹ[2] עָלָיו[2] הוּא שׁוֹכֵחַ אֶת אֶחָיו הָעֲנִיִּים, אֶת הַבַּיִת הַנָּמוּךְ וְהַדַּל, אֲשֶׁר בּוֹ יִתְמוֹגְגוּ מֵעֹצֶר רָעָה וְיָגוֹן, וְהוּא מִתְעַנֵּג עַל פְּנֵי בְּנֵי הֶעָשִׁיר הַיָּפִים וְהַבְּרִיאִים, וּמִתְאַמֵּר כִּי חָפְשִׁי הִנֵּהוּ... אֲבָל לֹא! לֹא לָזֹאת חֹפֶשׁ יִקָּרֵא, הַבַּיִת הַשָּׁבוּר וְהַנָּמוּךְ–בֵּיתוֹ הוּא; הַפָּנִים הַזְּעוּמִים וְהָרָעִים, שֶׁהוּא רוֹאֶה שָׁם–אֶחָיו הֵמָּה; הַכֵּלִים הַשְּׁבוּרִים וְהַמְדֻלְדָּלִים הַמְמַלְאִים אֶת הַבַּיִת–כֵּלָיו הֵמָּה, וְהַבַּיִת הֶחָדָשׁ הַמָּלֵא עֹשֶׁר, שֶׁהִתְגַּנֵּב לְתוֹכוֹ–זָר הוּא לוֹ... לֹא! לֹא זֶה הוּא פִּתְרוֹן הַשְּׁאֵלָה! הוּא שָׁכַח פִּתְאֹם אֶת הַכֹּל, הוּא עָקַר מִקֶּרֶב לִבּוֹ אֶת כָּל הַקָּדוֹשׁ לוֹ! וּמַה יֹּאמַר אָבִיו הַזָּקֵן הַנִּדְכֶּה[3]?... אָבִיו אָמַר לוֹ, כִּי עָלָיו, עַל בְּנוֹ, לְהַמְשִׁיךְ אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו הָלְאָה, כְּמוֹ שֶׁהִמְשִׁיךְ הוּא, הָאָב, אֶת מַחְשְׁבוֹת אֲבוֹתָיו; אָבִיו אָמַר לוֹ,

---

[1]*See* נִצַּח. [2]and in his happiness. [3]*See* הִדָּכָה.

כִּי נַעֲרֵי הַ„שְׁקָאלֶעס" מוֹשְׁכִים אֶת הַשֶּׁפַע מִצִּנּוֹרוֹת אֲחֵרִים וְיוֹנְקִים הֵמָּה מִן הַקְּלִיפָּה. עַתָּה הִפְסִיק הוּא אֶת הַמַּחֲשָׁבָה, הִפְסִיק אֶת הַמְשָׁכַת הַשֶּׁפַע מִן הַצִּנּוֹר הָעִבְרִי...

מוֹרוֹ הַמְלַמְּדוֹ[1] שָׂפוֹת, הִגִּיד לוֹ, כִּי „פֶּרֶא" הִנֵּהוּ, אַף כִּי יוֹדֵעַ הוּא הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמֶּנּוּ וְלָמַד יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְלֹא אַךְ הַמּוֹרֶה הַזֶּה, כִּי אִם כָּל בְּנֵי הַדּוֹר הֶחָדָשׁ מַבִּיטִים עָלָיו כְּעַל פֶּרֶא[2] אָדָם[2]. מַדּוּעַ? בַּאֲשֶׁר הוּא נוֹשֵׂא עָלָיו עוֹד צִבְיוֹן עַמּוֹ הָעַתִּיק, בַּאֲשֶׁר הוּא חַי עוֹד בְּמִנְהָגָיו וּמְדַבֵּר כִּלְשׁוֹנוֹ. מוֹרֵהוּ זֶה הִפְסִיק בְּרֹב כִּשְׁרוֹן אֶת קְשָׁרָיו עִם עַמּוֹ, עִם שְׂפָתוֹ, מִנְהָגָיו וְחַיָּיו, וַיְקַבֵּל[3] עָלָיו[3] הַשָּׂפָה, הַמִּנְהָגִים וְהַחַיִּים שֶׁל הָעָם הַחַי, וְלָכֵן אֵינֶנּוּ פֶּרֶא... כֵּן, הֶעָנִי הוּא פֶּרֶא לֹא בִּשְׁבִיל בַּעֲרוּתוֹ, כִּי אִם בִּשְׁבִיל עֲנִיּוּתוֹ. כָּל אֵלֶּה הַמְחָרְפִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל אֵינָם מְחָרְפִים אוֹתוֹ עַל[4] אֲשֶׁר[4] לֹא רָכַשׁ לוֹ מַדָּעֵי־הָעַמִּים כִּי אִם עַל אֲשֶׁר לֹא רָכַשׁ לוֹ מִנְהֲגֵי הָעַמִּים, שְׂפָתָם, חַיֵּיהֶם וְנִמּוּסֵיהֶם. אֵין לְךָ כָּל נְשָׁמָה שֶׁתִּתְגַּלֶּה וְתֵרָאֶה לָעַיִן בְּלִי גוּף; גַּם הַחָכְמוֹת וְהַמַּדָּעִים, אֵלֶּה הַנְּשָׁמוֹת הַמֻּפְשָׁטוֹת, מִתְגַּלּוֹת תָּמִיד בְּגוּף אֵיזֶה אֻמָּה; כָּל דָּבָר דּוֹרֵשׁ צוּרָה, וְהָעָם הוּא הַנּוֹתֵן צוּרָה לְיַלְדֵי רוּחוֹ; הַחָכְמָה הוּא הַמָּזוֹן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְהָעָם הוּא הַקֵּבָה הַמְעַכֶּלֶת וּמְהַפֶּכֶת אוֹתוֹ לְגוּף חַי... שְׁפִּינוֹזָה

---

[1]who is teaching him. [2]a wild man. [3]and he adopted. [4]only because.

הָיָה מַאֲכָל עִבְרִי, אַךְ הוּא הִרְגִּישׁ כָּמֹהוּ אֶת הַקְּלָלָה הָרוֹבֶצֶת עַל בֵּית מִדְרָשׁוֹ, וְכָמֹהוּ בִּרְצוֹתוֹ[1] לָלֶכֶת הָלְאָה, עָזַב אֶת בֵּית מִדְרָשׁוֹ וַיֵּצֵא הַחוּצָה, וְלָכֵן נִתְעַכֵּל בְּקֵבָה אַחֶרֶת... הוֹי, עַם אֻמְלָל, בְּשָׁעָה שֶׁגְּאוֹן הָעָם הַחָפְשִׁי, עִמָּנוּאֵל קַנְט, הֵפִיץ אוֹרָה לְכָל הָעוֹלָם בְּ„בִקֹּרֶת הַתְּבוּנָה"[2]. יָשַׁב „גְּאוֹנְךָ"[3] הַגָּדוֹל, הַוָּתִיק וְהֶחָסִיד, אוֹהֵב הַמַּדָּע וְהַחָכְמָה, בְּמַחֲשַׁכֵּי בֵּית מִדְרָשְׁךָ וַיֵּעָדֵר וַיְשַׁדֵּד אֶת ד'[4] אַמּוֹתָיו! מָה רַע וּמַר גּוֹרַל הָעָם הַזֶּה! אֵלֶּה מִבָּנָיו הַגְּדוֹלִים הַנֶּאֱמָנִים אִתּוֹ, רוֹבְצִים עִמּוֹ יַחַד תַּחַת מַשָּׂא הַקְּלָלָה וּמְבַלִּים אֶת שְׁנוֹתֵיהֶם בְּפִנָּתָם הָאֲפֵלָה, וְאֵלֶּה מִבָּנָיו הַגְּדוֹלִים הַמַּרְגִּישִׁים אֶת הַקְּלָלָה וַחֲפֵצִים לִפְרֹק אֶת עֻלָּהּ מֵעַל צַוָּארָם, אֵינָם בָּאִים לְהוֹצִיא אֶת עַמָּם כֻּלּוֹ מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה, לִבְנוֹת אֶת חָרְבוֹתָיו וּלְקוֹמֵם אֶת הֲרִיסוֹתָיו, כִּי אִם יוֹצְאִים הַחוּצָה, מִתְגַּנְּבִים לְתוֹךְ הָעוֹלָמוֹת שֶׁאֵינָם שֶׁלָּהֶם, הַמּוּכָנִים[5] לִפְנֵיהֶם!...

לֹא! לֹא זֶה הַדֶּרֶךְ! הַסְּפָרִים הַחֲדָשִׁים לִמְּדוּ אוֹתוֹ לְהַכִּיר וְלָדַעַת אֶת אֲשֶׁר אַךְ הִרְגִּישׁ עַד הֵנָּה. הוּא רוֹאֶה עַתָּה בְּעֵינַיִם בְּהִירוֹת „מַעֲשֵׂי בְרֵאשִׁית"; הָעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל אֲשֶׁר הוּא פּוֹנֶה

---

[1]in his desire. [2]"*Critique of Pure Reason.*" [3]*Refers to the famous Rabbi Elijah Gaon of Wilna (1720—1797).* [4]four. *The Hebrew letters have numerical values, viz.:* א—*1*, ב—*2*, ג—*3*, ד—*4*, *etc.* [5]*See* הוּכַן.

אֵין בּוֹ עִרְבּוּבְיָא וְאִי־סְדָרִים[1], אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁנַּעֲשָׂה פִּתְאֹם וְשֶׁנּוֹלַד שָׁלֵם וְגָמוּר; אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מְקוֹמוֹ הָרָאוּי לוֹ עַפִּ"י[2] טִבְעוֹ, הַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּדֶרֶךְ טִבְעִית וְכָל דָּבָר עוֹלֶה וּמִתְפַּתֵּחַ מִשָּׁרְשׁוֹ; הוּא מַבִּיט עַתָּה בְּאִסְפַּקְלַרְיָא מְאִירָה[3] עַל „גּוֹיִם וֵאלֹהֵיהֶם", הוּא רוֹאֶה אֶת הַחוֹמָה הַגְּדוֹלָה, חוֹמַת הַקּוּלְטוּרָה הָאֱנוֹשִׁית, אֵיךְ נִבְנְתָה[4] אֶבֶן עַל אֶבֶן, דּוֹר אַחַר דּוֹר; הוּא רוֹאֶה לְפָנָיו עֲרֵמוֹת עֲרֵמוֹת, פְּרִי הָרוּחַ שֶׁל עַם וָעָם, דּוֹר וָדוֹר, וּלְכָל אֶחָד מָקוֹם מְיֻחָד בַּצִּבּוּר הַכְּלָלִי שֶׁל הָאֱנוֹשִׁיּוּת... „כֵּן, אָשׁוּבָה לִי אֶל עַמִּי, אֵצֵא נָא לִפְנֵי עַמִּי, אֱהִי נָא שַׂר צְבָאוֹ!–חוֹשֵׁב הוּא–רַב לִי לָשֶׁבֶת בַּיִת, אֵצֵא נָא אֶל אַחַי! אָבִי הִשְׁבִּיעַנִי[5] לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא, וְאָנֹכִי אֶהְיֶה אִישׁ צָבָא, אַךְ לֹא בִּשְׁבִיל לִשְׁמֹר עַל הֶחֳרָבוֹת כָּמוֹהוּ... לֹא טוֹב לָעָם לִרְקֹד תַּחְתָּיו, אַךְ לֹא טוֹב לוֹ גַּם לְהִתְגַּנֵּב מִתּוֹךְ פִּרְצוֹת חָרְבוֹתָיו אֶחָד אֶחָד[6] וּלְהִתְנַפֵּל לְתוֹךְ מַחֲנֵה זָרִים... יִצְעַד נָא הָעָם בְּעַצְמוֹ בְּכֹחוֹ הָרַב הָלְאָה וְיִכְבּשׁ לוֹ אֶת מְקוֹמוֹ הַמְיֻחָד לוֹ בַּצִּבּוּר הַכְּלָלִי שֶׁל הָאֱנוֹשׁוּת"...

הָלְאָה! אֲבָל–לְאָן?...

---

[1]disorder. [2]עַל־פִּי. [3]*See* הָאֵר. [4]it was built (הִבָּנָה). [5]made me swear. [6]one by one.

וְיָמִים מְעַטִּים אַחֲרֵי כֵן שָׁב אֶל עִירוֹ, אֶל בֵּית אָבִיו.

הַיָּמִים יְמֵי אֱלוּל הָרִאשׁוֹנִים, הַקַּיִץ עוֹדֶנּוּ שׁוֹלֵט בְּכָל תָּקְפּוֹ וְחֻמּוֹ, הַלֵּילוֹת נְעִימִים וְקְרִירִים, וּבְאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר כְּבָר מוּרְגָּשׁ[1], כִּי הַחֹרֶף קָרוֹב לָבוֹא. עִירוֹ הַקְּטַנָּה, בֵּית אָבִיו הַנָּמוּךְ וְהַקָּטָן, הַשֶּׁקֶט וְהָעֹנִי הַשּׁוֹרְרִים בַּכֹּל, שָׁפְכוּ עָלָיו רוּחַ עֶצֶב וְתִמָּהוֹן. שְׁתֵּי שָׁנִים שְׁלֵמוֹת יָשַׁב בְּעִיר גְּדוֹלָה, הַמְלֵאָה שָׁאוֹן וְעֹשֶׁר, בְּבַיִת גָּדוֹל וְיָפֶה, אֶת „בֵּית הַמִּדְרָשׁ" רָאָה אַךְ מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת וְכָל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ הָיָה חָפְשִׁי לְנַפְשׁוֹ וַיַּעֲסֹק בַּמֶּה שֶׁלִּבּוֹ חָפֵץ, כִּי חֹתְנוֹ וְחוֹתַנְתּוֹ הָיוּ טְרוּדִים בְּמִסְחָרָם וְאִשְׁתּוֹ, אֲשֶׁר אֲהֵבַתּוּ[2], פִּנְּקָה אוֹתוֹ מְאֹד, וַתִּשְׂמַח בְּלִבָּהּ לִרְאוֹת אֶת אִישָׁהּ הָרַב קוֹרֵא לוֹעֲזִית וּמְדַבֵּר לוֹעֲזִית עִם הַמּוֹרֶה הַמַּשְׂכִּיל הָאֵירוֹפִּי. עַתָּה עָזַב אֶת הַבַּיִת לַמְרוֹת רְצוֹן אִשְׁתּוֹ, חוֹתְנוֹ וְחוֹתַנְתּוֹ. הַחַיִּים הַשְּׁלֵוִים הָאֵלוּ הָיוּ לוֹ לְזָרָא הַבַּיִת נִדְמָה לוֹ לְבֵית כֶּלֶא וַאֲנָשָׁיו–לְשׁוֹמְרִים עָלָיו. הוּא הֵחֵל לְהִתְבַּיֵּשׁ בִּפְנֵי עַצְמוֹ. „מַה לִּי פֹּה?–חָשַׁב בְּלִבּוֹ–בַּמֶּה אֲבַלֶּה פֹּה שְׁנוֹתַי וּמָה הִיא הַתּוֹעֶלֶת שֶׁאָבִיא לַאֲחֵרִים וְלִי בְּחַיִּים כָּאֵלֶּה? עָצֵל הִנְנִי! הִנְנִי אוֹהֵב, כִּצְפַרְדֵּעַ, לִשְׁכַּב כָּל הַיָּמִים בַּאֲגַם עוֹמֵד[3] אֶחָד! כָּל יְמֵי חַיַּי חָשַׁבְתִּי מַחֲשָׁבוֹת לְעַמִּי, כָּל יְמֵי חַיַּי הִתְעַתַּדְתִּי לִהְיוֹת אִישׁ צָבָא וְלָצֵאת בְּרֹאשׁ הַמַּחֲנֶה, וְעַתָּה הָיִיתִי כְּכָל הָאַבְרְכִים הָעֲצֵלִים. לֹא! לֹא

---

[1]*See* הֻרְגַּשׁ. [2]loved him. [3]stagnant.

עָלַי לְהִשָּׁאֵר פֹּה, הָעשֶׁר לֹא יְיַשְּׁנֵנִי[1], אִישׁ צָבָא הִנֵּנִי!"...
בְּרַעְיוֹנוֹת כְּאִלּוּ שָׁב אֶל עִירוֹ וְאֶל בֵּית אָבִיו.

בֹּקֶר קַר, עֲרָפֶל דַּק מְמַלֵּא אֶת הָאֲוִיר, הַדְּרָכִים כְּבָר מְלֵאִים עָלִים נוֹבְלִים וְהַשָּׂדוֹת הִפְשִׁיטוּ אֶת שִׂמְלוֹת הַקַּיִץ מֵעֲלֵיהֶם, הַזָּמִיר לֹא יַשְׁמִיעַ עוֹד קוֹלוֹ הֶעָלֵז וְתַחְתָּיו יִשָּׁמַע קִרְקוּר הַצְּפַרְדֵּעַ בְּאַגְמֵי הַמָּיִם. הוּא זוֹכֵר, אֵיךְ הִתְעַנֵּג פַּעַם אַחַת בְּאֶחָד מִימֵי הָאָבִיב בְּנָסְעוֹ[2] בַּמָּקוֹם הַזֶּה... וּמָה עָצוּב עַתָּה הַיַּעַר! כָּל עֵץ, כָּל שִׂיחַ עוֹמֵד נִדְכֶּה וְשָׁחוּחַ בָּעֲרָפֶל אֲשֶׁר סְבִיבוֹ, וּכְמוֹ יִתְבּוֹנֵן בְּעֶצֶב עַל הַשָּׂדוֹת הַנּוֹבְלִים הַמֵּתִים יַחַד עִם הַקַּיִץ...

הָעֲגָלָה בָּאָה לְאַט הָעִירָה, הַבָּתִּים נִגְלִים לְפָנָיו אֶחָד אֶחָד, וְהֵמָּה נְמוּכִים וַהֲרוּסִים, גַּגּוֹת הַתֶּבֶן קְרוּעִים לְמֶחֱצָה. בְּתוֹךְ הָעֲרָפֶל מִתְנוֹעֲעוֹת תְּמוּנוֹת בְּנֵי אָדָם, וְהוּא מַכִּיר אֶת הַפָּנִים הַכְּמוּשִׁים וְהַזּוֹעֲפִים וְאֶת הַגְּוִיּוֹת הַמִּתְכַּוְּצוֹת מִפְּנֵי הַקֹּר–הֵמָּה „בַּעֲלֵי־הַבָּתִּים" שֶׁבָּעִיר. הִנֵּה לְפָנָיו הַשּׁוּק, נָשִׁים סַחֲרָנִיּוֹת לְבוּשׁוֹת קְרָעִים רָצוֹת בְּרַעַשׁ וּבְהָמוֹן מֵעֲגָלָה לַעֲגָלָה; שָׁם בְּפִנַּת הָרְחוֹב רוֹאֶה הוּא אֶת „בֵּית־הַמִּדְרָשׁ", וְהַתְּנוּעָה בָּרְחוֹב רַבָּה, הַיְלָדִים הוֹלְכִים אֶל הַחֶדֶר, הַנְּעָרִים וְהַגְּבָרִים הוֹלְכִים לְהִתְפַּלֵּל וְקוֹל הַשּׁוֹפָר יִשָּׁמַע מֵרָחוֹק. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּעִיר מִתְרַפֶּקֶת עַל דּוֹדָהּ הקב"ה; כְּנֶסֶת

---

[1]lull me to sleep (יָשֵׁן). [2]when he traveled.

יִשְׂרָאֵל הָעֲנִיָּה, הַדְּוּיָה וְהַסְּחוּפָה, הַמְגֹאָלָה[1] בְּרֶפֶשׁ וְטִיט חוּצוֹת, הָרְעֵבָה לַלֶּחֶם הַצְּמֵאָה לְאַוִּיר וּלְחַיִּים, זֹאת הַבַּת הַמְדֻכָּאָה[2], הַחוֹלָה וְהַלְּבוּשָׁה סְחָבוֹת, הַמְלֵאָה קְמָטִים מֵעֹנִי וּמִזִּקְנָה שֶׁלֹּא[3] בִּזְמַנָּה[3]—מִתְרַפֶּקֶת עַל דּוֹדָהּ הקב"ה בְּלֵב מֻכֶּה[4] וְחוֹלֶה, בְּרוּחַ מָלֵא פַּחַד וּבֶהָלָה.—הוֹי, מָה עֲלוּבָה הִיא עֲנִיָּה זֹאת!...

רִגְשֵׁי עֶצֶב חֲזָקִים לוֹחֲצִים אֶת לְבָבוֹ... מָה עֲצוּבָה וּמָה עֲנִיָּה הַתְּמוּנָה הַזֹּאת! הָעִיר נִדְמְתָה[5] לוֹ עַתָּה כְּבֵית הַקְּבָרוֹת, בָּתֶּיהָ כְּמַצֵּבוֹת וַאֲנָשֶׁיהָ כְּצִלְלֵי מֵתִים... מָוֶת, קִפָּאוֹן, רִקָּבוֹן... בְּכָל אֲשֶׁר הוּא פּוֹנֶה עוֹלֶה[6] בְּאַפּוֹ[6] רוּחַ רִקָּבוֹן... רוּחַ הַמֵּתִים הוּא, רוּחַ הָעֲצָמוֹת הַיְבֵשׁוֹת הַפְּזוּרוֹת פֹּה בַּבִּקְעָה... עוֹלָם שֶׁל קֶסֶם וְדִמְיוֹן... הָאָסִיר הַמְקֻלָּל חָפֵץ לְהָסִיר מֵעָלָיו אֶת כְּבָלָיו, וְהוּא תוֹקֵעַ בַּשּׁוֹפָר וְלוֹחֵם עִם הַשָּׂטָן... הוֹי, מַה נּוֹרָא עוֹלַם הַקֶּסֶם הַזֶּה!... „וְלָמָּה—חוֹשֵׁב הוּא—עָזַבְתִּי אֶת הַחַיִּים וּבָאתִי הֵנָּה אֶל הַמֵּתִים? הִנְנִי חָפֵץ לְהוֹשִׁיעַ. אֲבָל אֵיךְ? בַּמֶּה? מַה יָּכֹל אֲנִי לַעֲשׂוֹת? הִנֵּה גַּם פֹּה, בָּעִיר הַנִּדַּחַת[7] הַזֹּאת, בְּנֵי הַנְּעוּרִים עוֹזְבִים אֶת הַמַּחֲנֶה וּבוֹרְחִים לְנַפְשָׁם, וְהָעָם נִשְׁאַר עַל עָמְדוֹ לְבַדּוֹ... כָּתְלֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ נָפְלוּ, אַךְ הָעָם נִשְׁאַר

---

[1]*See* גאל. [2]*See* דכא. [3]before her time. [4]*See* הכה.
[5]appeared (הִדָּמָה). [6]he smells. [7]condemned.

עוֹמֵד עַל מְקוֹמוֹ הַצַּר תַּחַת שְׁמֵי ד׳[1] הָרְחָבִים... מָה אֻמְלָל הוּא הָאָסִיר, אִם גַּם אַחֲרֵי נְפֹל חוֹמַת בֵּית כִּלְאוֹ הוּא עוֹדֶנּוּ יוֹשֵׁב עַל מְקוֹמוֹ כְּמִקֶּדֶם, מִבְּלִי דַּעַת אָנָה לִפְנוֹת?!״...

אָז גָּמַר בְּלִבּוֹ, בְּשׁוּבוֹ[2] עוֹד הַפַּעַם אֶל עִירוֹ, לָשׁוּב אֶל עַמּוֹ, אֶל בֵּית מִדְרָשׁוֹ, וְלִרְאוֹת אֶת[3] אֲשֶׁר[3] יֵעָשֶׂה[3] עַתָּה בְּקֶרֶב הָעָם, בְּרוּחוֹ פְּנִימָה. לִפְנֵי שָׁנִים אֲחָדוֹת חַי בֵּין כָּתְלֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ עִם רוּחוֹת הַמֵּתִים. הוּא שָׁאַב אָז אֶת תּוֹרָתוֹ וְחָכְמָתוֹ מִפִּי הַגְּדוֹלִים שֶׁכְּבָר הָיוּ; אָז הָיָה שׁוֹאֵף אֲוִיר שֶׁל מֵאוֹת שָׁנִים שֶׁכְּבָר עָבְרוּ. לוֹ הִסְפִּיקָה אָז הַפִּלוֹסוֹפְיָא שֶׁל הָרַמְבַּ״ם, הַתְּכוּנָה שֶׁל הָרָאבַ״ע וְהַמַּדָּעִים שֶׁבְּ„צֵל עוֹלָם״[4]. עַתָּה הֵחֵל לִחְיוֹת חַיֵּי הַהֹוֶה וּלְהַרְגִּישׁ אֶת נִשְׁמַת דּוֹרוֹ. „וּמַה?–חָשַׁב אָז בְּלִבּוֹ–הַאִם הָעָם הָעִבְרִי כְּבָר מֵת? הַאִם הוּא לֹא עָשָׂה מְאוּמָה מֵאָז וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה? הַאֻמְנָם בְּאֵלֶּה הַסְּפָרִים אֲשֶׁר עֲזַבְתִּי בְּבֵית מִדְרָשִׁי נֶחְתְּמָה[5] חָכְמַת יִשְׂרָאֵל וְתוֹרָתוֹ? וּמֶה עָשָׂה הָעָם הַגָּדוֹל הַזֶּה בְּמֶשֶׁךְ[6] מְאַת־הַשָּׁנִים[6] הָאַחֲרוֹנָה?״[6] הוּא אָמְנָם אֵינוֹ מְבַקֵּשׁ גְּדוֹלוֹת; יוֹדֵעַ הוּא, כִּי הָאָסִיר לֹא יוּכַל בְּאַרְבַּע אַמּוֹתָיו, בַּאֲוִירוֹ הַמְעֻפָּשׁ וּבְיָדָיו הָאֲסוּרוֹת, לַעֲשׂוֹת אֵת אֲשֶׁר

---

[1]God. [2]when he returned. [3]what is happening. [4]*Pseudo-scientific work by Italian Jewish mystic, Mattathias ben Solomon Delakrot.* [5]*See* הַחָתַם. [6]during the last one hundred years.

עָשׂוּ אֲחֵרִים בְּאַוִּיר מַבְרִיאַ[1] וְצַח וּבְחַיֵּי חֹפֶשׁ וּדְרוֹר: אֲבָל אַיֵּה „הַמְשֵׁךְ הַמַּחֲשָׁבָה"? אַיֵּה הִתְגּוֹשְׁשׁוּת הָרוּחוֹת, מִלְחֶמֶת הַדֵּעוֹת וּלְמִצְעָר[2] צֵל הַחַיִּים שֶׁל יָמֵינוּ אֵלֶּה?

הוּא יָדַע מִכְּבָר, כִּי יֵשׁ „סִפְרֵי הַשְׂכָּלָה"[3], אֲשֶׁר בַּחוּרִים אֲחָדִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים קוֹרְאִים בָּהֶם, וְגַם הוּא נִסָּה פְּעָמִים אֲחָדוֹת לִקְרֹא בָּהֶם, אֲבָל לֹא מָצָא בָּהֶם מְאוּמָה, מִלְּבַד מְלִיצוֹת רֵיקוֹת עַל דִּבְרֵי הֶבֶל וּרְעוּת[4] רוּחַ[4], וְהַאִם בַּסְּפָרִים הָאֵלּוּ עָלָיו לְבַקֵּשׁ פִּתְרוֹן שְׁאֵלוֹתָיו וְאֲשֶׁר הָעָם? הַאִם בִּסְפָרִים כָּאֵלּוּ, הַמִּתְנַבְּאִים עַל הַשֶּׁמֶשׁ, הָאָבִיב, הַקַּיִץ יָבִיא חַיִּים לְעַמּוֹ? הוֹי, בְּכָל[5] אֲשֶׁר[5] הוּא פּוֹנֶה הוּא רוֹאֶה לְפָנָיו רַק מָוֶת וְקִפָּאוֹן, חֹשֶׁךְ וְשִׁמָּמוֹן וְאֵין אַף קַו אוֹר אֶחָד לְהָאִיר אֶת דַּרְכּוֹ לְפָנָיו. אֲבָל הוּא כְּבָר גָּמַר בְּלִבּוֹ לְהַבְקִיעַ[6] בְּעַד הַחֹשֶׁךְ[6] וְלָלֶכֶת הָלְאָה. אִישׁ צָבָא הִנֵּהוּ וְעָלָיו לְהִלָּחֵם. וְלָכֵן נָתַן[7] אֶת[7] נַפְשׁוֹ[7] לִקְרֹא כָל „סִפְרֵי הַהַשְׂכָּלָה" וּלְהִתְרוֹעֵעַ עִם הַ„מַּשְׂכִּילִים". הֵן הַצְּעִירִים הָאֵלּוּ נִרְדָּפִים בְּכָל הַקְּהִלּוֹת הַחֲשׁוּכוֹת, וּשְׁמָם לִזְוָעָה, כִּמְחַלְּלֵי[8] קֹדֶשׁ וּמַחֲרִיבֵי[9] הַדָּת·

---

[1]*See* הַבְרָא. [2]and at least. [3]*The Hebraic renascence among East-European Jews is known as the period of Haskalah, enlightenment.* [4]and vexation of the spirit. [5]wherever. [6]to break through the darkness. [7]he devoted himself. [8]*See* חָלַל. [9]*See* הַחֲרֵב

מִי יוֹדֵעַ, אוּלַי בֶּאֱמֶת מְבִיאִים הַסְּפָרִים הָאֵלוּ חַיִּים וְאוֹר בְּמַחְשְׁבֵי נְאוֹת יַעֲקֹב?

וְעוֹד בַּיּוֹם הַהוּא שָׁלַח נַחְמָן לִקְרֹא אֵלָיו בַּסֵּתֶר אֶת רֵעַ נְעוּרָיו, „יְחֶזְקֵאל הָאַפִּיקוֹרֹס".

יְחֶזְקֵאל הָאַפִּיקוֹרֹס הָיָה אַבְרֵךְ צָנוּם וְדַל, קְצַר קוֹמָה, פָּנָיו יָפִים וַעֲגֻלִּים, אַךְ חִוְּרִים מְאֹד, עֵינָיו גְּדוֹלוֹת וּשְׁחוֹרוֹת, וְהוּא הָלַךְ שְׁחוֹחַ תָּמִיד כְּמוֹ רוֹבֵץ הוּא תַּחַת מַשָּׂאוֹ.

– מֶה חָפַצְתָּ מֵאִתִּי, נַחְמָן?

– הֲלֹא קוֹרֵא הִנְּךָ „סְפָרִים חִיצוֹנִים", יְחֶזְקֵאל? אָמַר נַחְמָן אַחֲרֵי דוּמִיָּה מְעַטָּה.

– הִנְנִי קוֹרֵא; וּמָה?

– הִנְנִי חָפֵץ כִּי תַשְׁאִילֵנִי[1] סְפָרִים לְמִקְרָא.

– לְךָ?–אוֹתוֹת תִּמָּהוֹן נִרְאוּ עַל פְּנֵי יְחֶזְקֵאל.

– לִי, אַךְ בַּל יִוָּדַע לָאִישׁ.

– וְלָמָּה[2] לְךָ[2] אֵלֶּה[2]?

– לָמָּה? וְלָמָּה הֵמָּה לָךְ?

– לִי? אָכֵן שְׁאֵלָה גְדוֹלָה שָׁאַלְתָּ, וְלֹא אַחַת הִנְנִי שׁוֹאֵל לְנַפְשִׁי אֶת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת. אֵינֶנִּי שׁוֹאֵל אָמְנָם לָמָּה לִי אֵלֶּה עַתָּה? נְחוּצִים לִי הַסְּפָרִים כָּאֲוִיר לִנְשִׁימָה, אֲבָל הִנְנִי שׁוֹאֵל:

---

[1]You should lend me (הַשְׁאַל). [2]what do you want them for?

מִי הֱבִיאַנִי[1] לִידֵי[2] כַּךְ[2]? אֵיךְ נִתְעוֹרֵר בִּי הַחֵפֶץ לִקְרֹא אֶת הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה?

– סַפֵּר נָא לִי וְאֵדְעָה[3] גַם אָנִי.

– נִפְלָאוֹת לֹא תִשְׁמַע מִמֶּנִּי, גַּם דְּבָרִים בְּרוּרִים וּנְכֹחִים לֹא אוּכַל לְהַגִּיד לְךָ, וְאַתָּה אוּלַי תִּשְׂחַק לִי, אַךְ הָבָה וַאֲסַפֵּר. בֶּן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיִיתִי אָז, בְּעֵת אֲשֶׁר אָבִי, בִּרְאוֹתוֹ[4] כִּי דַרְכֵי הַתּוֹרָה שׁוֹמֵמִים פֹּה וּבְחֶפְצוֹ[5] דַּוְקָא כִּי אֶהְיֶה רַב–שְׁלָחַנִי[6] לְלִיטָא אֶל אַחַת הַיְשִׁיבוֹת, לִלְמֹד שָׁם תּוֹרָה. לְתָאֵר לְךָ אֶת הַיְשִׁיבָה וְאֶת לוֹמְדֶיהָ לֹא אוּכַל, אַךְ פֹּה, פֹּה–הוּא הֵנִיחַ אֶת יָדוֹ עַל לְבָבוֹ–עוֹד נִמְצְאָה קֶרֶן אֲפֵלָה שֶׁבָּהּ קְבוּרוֹת כָּל הַשָּׁנִים הַחֲשֵׁכוֹת אֲשֶׁר בִּלִּיתִי שָׁמָּה, עִם כָּל מַרְאוֹתֵיהֶן וּמִקְרֵיהֶן... „אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל[7], אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת אֶלָּא בְּמִי שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ עָלֶיהָ[8]", וַאֲנִי חַי הָיִיתִי אָז וְלֹא חָפַצְתִּי לָמוּת בִּנְעוּרַי... עַד עַתָּה אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ מַדּוּעַ חָשַׁבְתִּי אֶת עַצְמִי לְקָבוּר חַי, אֲבָל כֵּן הָיִיתִי אָז בְּעֵינַי... לֹא יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר בִּקַּשְׁתִּי, אֲבָל בְּקִרְבִּי הִרְגַּשְׁתִּי, כִּי חָסֵר אֲנִי אֵיזֶה דָבָר. אָז

---

[1]brought me. [2]to this. [3]same as אֵדַע (יָדַע). [4]when he saw. [5]and since he wanted. [6]he sent me. [7]*Numbers, ch. 19, v. 14.* [8]the Torah is preserved only by him who is ready to die for it. *Talmudic interpretation of biblical verse just quoted, which verse begins with the words* זֹאת הַתּוֹרָה.

הֲחִלּוֹתִי[1] לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ, אֲבָל לֹא יָדַעְתִּי מָה אֲנִי מְחַפֵּשׂ... בִּלְבָבִי הוּנְחָה אָז אֶבֶן כְּבֵדָה וְנַפְשִׁי שָׁאֲפָה, הִתְגַּעְגְּעָה... צַר הָיָה לִי מְקוֹמִי בַּיְשִׁיבָה, רָעִים וְדַלִּים הָיוּ מְזוֹנוֹתַי הָרוּחֲנִיִּים שֶׁעָלַי הָיָה לְהִתְפַּרְנֵס מֵהֶם, וּכְחוֹלֶה הַמִּתְעַב אֹכֶל וּמְבַקֵּשׁ לוֹ מְזוֹנוֹת חֲדָשִׁים בְּכָל רֶגַע, כֵּן הִתְנַפַּלְתִּי גַם אֲנִי עַל כָּל סֵפֶר חָדָשׁ מִסִּפְרֵי הַיְשִׁיבָה. אָז בָּאוּ לְיָדִי בְמִקְרֶה[2] שִׁירֵי אד"ם הַכֹּהֵן[3] וְהֲחִלּוֹתִי לִקְרֹא בָהֶם בְּשׂוּם לֵב. הַשָּׂפָה הַיָּפָה וְהַהִגָּיוֹן הַקַּל וְהַיָּשָׁר לִבְּבוּ אוֹתִי עַד מְאֹד. כְּמוֹ שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי מִתְּחִלָּה אֶת[4] הֶחָסֵר[4] לִי[4] כֵּן לֹא יָדַעְתִּי עַתָּה אֶת אֲשֶׁר מָצָאתִי בַּשִּׁירִים הָאֵלּוּ, אֲבָל בְּלִבִּי הִרְגַּשְׁתִּי כִּי מָצָאתִי אֶת הַדָּבָר הֶחָסֵר לִי. אָז הֲחִלּוֹתִי לִלְמֹד „דִּקְדּוּק". גַּם סְפָרִים רַבִּים הִשַּׂגְתִּי לְמִקְרָא.

– וּמַה מָּצָאתָ בִּסְפָרֶיךָ אֵלֶּה?

– הֵן אָמַרְתִּי לְךָ, כִּי דְבָרִים בְּרוּרִים לֹא תִשְׁמַע מִפִּי, יָכֹל אֲנִי רַק לְהַגִּיד לְךָ: זִיל גְּמֹר; קְרָא גַם אַתָּה בַּסְּפָרִים הָאֵלּוּ, וְאִם בַּעַל נֶפֶשׁ אַתָּה תָּחוּשׁ וְתָבִין כָּמוֹנִי.

– אֲבָל אָנֹכִי קָרָאתִי אֲחָדִים מֵהֶם וּמְאוּמָה לֹא מָצָאתִי

---

[1] I began (הָחֵל). [2] accidentally. [3] *Abraham Dob Bar Lebensohn, poet, grammarian, pioneer and leader in Haskalah Movement (b. Wilna 1789, d. there 1878)* [4] what I was missing.

עַם אֻמְלָל וְדַל יוֹשֵׁב בַּגּוֹלָה זֶה אַלְפַּיִם שָׁנָה, וְהִנֵּה בָּאִים אֵלֶּה וּמוֹשִׁיעִים אוֹתוֹ בְּקִטְנִיּוֹת[1] בַּפֶּסַח וּבְהַכְחָשָׁה[1] בְּשֵׁדִים וּמַלְאָכִים!...

– הוי, נַחְמָן, נַחְמָן, הִנְּךָ טוֹעֶה; לֹא קִטְנִיּוֹת בַּפֶּסַח הֵמָּה מַתִּירִים לוֹ, אַךְ חַיִּים הֵמָּה מְחִישִׁים לוֹ; לֹא מְצִיאַת שֵׁדִים וּמַלְאָכִים הֵמָּה מַכְחִישִׁים לוֹ, כִּי אִם מְצִיאַת דִּמְיוֹנֵי הֶבֶל, הֲזָיוֹת, אֱמוּנוֹת טְפֵלוֹת, בִּטָּחוֹן בְּשֵׁמוֹת קְדוֹשִׁים וּבְכֹחוֹת מֻפְשָׁטִים, לְהַחֲלִישׁ אֶת כֹּחוֹ הוּא... כְּבָר אָמַרְתִּי לְךָ, כִּי דְבָרִים בְּרוּרִים לֹא תִשְׁמַע מִפִּי, וְיָכֹל[2] לִהְיוֹת[2], כִּי גַּם בְּסִפְרֵיהֶם לֹא תִשְׁמַע דְּבָרִים בְּרוּרִים, אֲבָל זֶה בָּרוּר, כִּי הַרְבֵּה הַרְבֵּה עָשׂוּ לְרַפְּאוֹת שֶׁבֶר עַמֵּנוּ; הֵם כָּתְבוּ שִׁירִים יָפִים, לְמַעַן בְּרֹא לוֹ לֵב חָדָשׁ, לֵב חַי: הֵם נִלְחֲמוּ בָּרַבָּנִים, בְּרָאשֵׁי הַקָּהָל, בְּתַקִּיפֵי הָעֵדָה, בִּצְבוּעִים, בַּיְשִׁיבוֹת וְרָאשֵׁיהֶם... נִלְחֲמוּ עִם הַמָּוֶת וְהַקִּפָּאוֹן בַּאֲשֶׁר[3] הוּא[3] שָׁם[3].

– אֲבָל אִם הֵמָּה נִלְחֲמוּ עִם הַמָּוֶת וְהַקִּפָּאוֹן, מַדּוּעַ נִשְׁאַרְתָּ אַתָּה בְּתוֹךְ הַמָּוֶת וְהַקִּפָּאוֹן? לָמָּה נִשְׁאַרְתָּ „אַפִּיקוֹרֹס" מְקֻלָּל בְּתוֹךְ מַחֲנֵה הַמֵּתִים בְּעֵת אֲשֶׁר יָכֹלְתָּ לָצֵאת אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה?...

---

[1] *The Haskalah frequently attacked the rigorous ceremonialism and the prevailing superstitions.* [2]and it may be. [3]wherever it was found.

– לְהָמִיר אֶת דָּתִי?!

– לֹא, אַךְ לָצֵאת מִבְּלִי לָשׁוּב, כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ כָּל „הַמַּשְׂכִּילִים".

– כֵּן, כֵּן, הִנְנִי מֵבִין אֶת שְׁאֵלָתְךָ, שְׁאֵלָה גְדוֹלָה שָׁאַלְתָּ. לָמָּה אֲכַחֵד? הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת מְנַקֶּרֶת בְּמֹחִי זֶה שָׁנִים רַבּוֹת... הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת עָשְׂתָה אוֹתִי לְאֻמְלָל, לְאוֹבֵד[1] דֶּרֶךְ[1]; הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת כָּפְפָה אֶת שִׁכְמִי וַתְּדַכֵּא[2] אֶת רוּחִי וּגְוִיָּתִי... כֵּן, אָנֹכִי חָפַצְתִּי לָצֵאת, בְּכָל יוֹם וָיוֹם חָפַצְתִּי לָצֵאת, אֶת עוֹלָמִי הַיָּשָׁן אִבַּדְתִּי וְעוֹלָם חָדָשׁ לֹא מָצָאתִי... לָכֵן חָפַצְתִּי לָצֵאת, לִמְצֹא אוֹתוֹ הָעוֹלָם הֶחָסֵר לִי... גַּם רַבּוֹת פְּעָמִים עָמַדְתִּי עַל הַמִּפְתָּן, נָכוֹן לָצֵאת, וּבְכָל זֹאת לֹא יָצָאתִי... אֵינֶנִּי יָכֹל לְהַגִּיד לְךָ דְּבָרִים בְּרוּרִים. אַתָּה אוּלַי תַּחְשֹׁב כִּי הִתְעַצַּלְתִּי, כִּי לֹא הָיָה בִּי כֹּחַ לָצֵאת,–לֹא, נַחְמָן. לֹא! יָכֹלְתִּי, אֲבָל– לֹא יָכֹלְתִּי... גַּם עַתָּה אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ מַדּוּעַ... אֵיזֶה כֹּחַ עָצַר[3] בַּעֲדִי[3]... לִי נִרְאָה[4] אָז, כִּי צָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם הַיָּשָׁן וְלֹא לָצֵאת אֶל הָעוֹלָם הֶחָדָשׁ... הָעוֹלָם הֶחָדָשׁ, שֶׁחָפַצְתִּי לְהִכָּנֵס בּוֹ, נִרְאָה לִי זָר עַד מְאֹד... הִרְגַּשְׁתִּי, כִּי לֹא בִּשְׁבִיל לְהִכָּנֵס אֶל אוֹתוֹ הָעוֹלָם הֶחָדָשׁ עָזַבְתִּי אֶת עוֹלָמִי הַיָּשָׁן, וְכָכָה

---

[1]a flounderer. [2]and crushed (דִּכֵּא). [3]held me back. [4]it appeared.

נִשְׁאַרְתִּי אֻמְלָל וְאוֹבֵד, תּוֹעֶה בְּדַרְכֵי הַחַיִּים וְאַפִּיקוֹרֹס מְקֻלָּל...

– אַךְ מַה הִנְּךָ עוֹשֶׂה עַתָּה?

– עַתָּה אֵינֶנִּי עוֹשֶׂה מְאוּמָה, עַתָּה הִנְנִי עוֹמֵד עֲלֵי[1] פָּרָשַׁת[1] דְּרָכִים[1] מִבְּלִי לָדַעַת אָנָה אֶפְנֶה.

– וְהַסִּפְרוּת מָה הִיא עוֹשָׂה?

– הֵן אָמַרְתִּי לְךָ. כִּי לְהַגִּיד לְךָ דְּבָרִים בְּרוּרִים לֹא אוּכָל; לִי נִרְאֶה, כִּי הַסִּפְרוּת מְפַרְפֶּרֶת כָּמוֹנִי בֵּין הַחַיִּים וְהַמָּוֶת וְעוֹמֶדֶת הִיא עַל הַמִּפְתָּן כָּמוֹנִי, בְּאָבְדָהּ[2] גַּם[2] הִיא[2] אֶת עוֹלָמָהּ הַיָּשָׁן, מִבְּלִי דַעַת בַּמֶּה לִבְחֹר וְאָנָה לָצֵאת...

– הִנֵּה, אָבִי הוֹלֵךְ, נַחְדַּל נָא. אָנֹכִי אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ הַיּוֹם בַּסֵּתֶר, וְאַתָּה תִּתֵּן לִי אֶת כָּל סְפָרֶיךָ הַנִּמְצָאִים אִתְּךָ.

הַיָּמִים הַזְּעוּמִים, יְמֵי אֱלוּל, עָבְרוּ אֶחָד אֶחָד, וְלֵיל הַכִּפּוּרִים בָּא. אֲבָל עִקְּבוֹת הַיָּמִים הָהֵם נִשְׁאֲרוּ בִּלְבָבוֹ פְּנִימָה. הָ„אַפִּיקוֹרֹס" הָאֻמְלָל שָׁפַךְ עָלָיו רוּחַ תּוּגָה עֲמֻקָּה. כָּכָה הֵמָּה אוֹבְדִים–חָשַׁב בִּלְבָבוֹ בְּעָמְדוֹ[3] בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בַּלַּיְלָה הַהוּא–הָאֻמְלָלִים הָאֵלֶּה, הַחֲפֵצִים לְהָסִיר מֵעֲלֵיהֶם אֶת הַקְּלָלָה. הוּא הֵבִין הֵיטֵב אֶת אֲשֶׁר דִּבֵּר אֵלָיו הָאַפִּיקוֹרֹס בִּ„דְבָרִים בִּלְתִּי בְּרוּרִים"; הַתָּמִים הָאֻמְלָל הַזֶּה מַרְגִּישׁ אֶת

---

[1]at the parting of the roads. [2]she, too, having lost. [3]as he stood.

אֲשֶׁר הוּא רוֹאֶה עַיִן[1] בְּעַיִן. הוּא קוֹרֵא עַתָּה אֶת הַסְפָרִים הַמְכֻנִּים לְעַצְמָם בְּשֵׁם „הַסִּפְרוּת הַחֲדָשָׁה", אֲבָל הוּא אֵינוֹ מוֹצֵא פֹּה כָּל חָדָשׁ, אֵין פֹּה כָּל דֶּרֶךְ סְלוּלָה... הַחוֹלֶה מִדֵּי[2] הַרְגִּישׁוֹ[2] כְּאֵב הוּא מְפַרְפֵּר וּמִתְאַנֵּחַ, וּלְפִי[3] הִשְׁתַּנּוּת[3] הַכְּאֵב[3] כֵּן שׁוֹנִים הֵמָּה הַפִּרְפּוּר וְהָאֲנָחָה... „הַסִּפְרוּת הַחֲדָשָׁה" הַזֹּאת הוּא הַפִּרְפּוּר וְהָאֲנָחָה שֶׁל הַמֵּאָה הַי"ט[4], כְּמוֹ שֶׁהַקַּבָּלָה וְהַחֲסִידוּת הָיוּ הַפִּרְפּוּר וְהָאֲנָחָה שֶׁל יְמֵי הַחשֶׁךְ... הָעָם הַחוֹלֶה מְפַרְפֵּר וּמִתְאַנֵּחַ זֶה אַלְפַּיִם שָׁנָה, וְאַנְחוֹתָיו הַמָּרוֹת–זוּ הִיא סִפְרוּתוֹ בְּכָל הַדּוֹרוֹת... „הַסִּפְרוּת הַחֲדָשָׁה" הַזֹּאת דֻגְמָתָהּ[5] כְּדָגִים שֶׁנֶּאֱחֲזוּ בִּכְלִי שֶׁל מַיִם עֲכוּרִים, וְהֵם שָׁטִים אָנֶה וָאָנָה, מְפַרְפְּרִים בְּכָל כֹּחָם וּמוֹצִיאִים אֶת רָאשֵׁיהֶם הַחוּצָה לִמְצֹא אֶת הַחַיִּים הַחֲסֵרִים לָהֶם... הַסִּפְרוּת מְפַרְפֶּרֶת כָּמֹהוּ הוּא; יֵשׁ אֲשֶׁר תַּחְשֹׁב גַּם הִיא, כִּי תְשׁוּעַת הָעָם הִיא לְהִבָּלַע בְּתוֹךְ הַזָּרִים, אֲבָל כִּיחֶזְקֵאל, הָאַפִּיקוֹרֹס הָאֻמְלָל, מַרְגִּישָׁה הִיא, כִּי דָבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר...

לְאָן? לְאָן? אוֹי, לְאָן?!

אָז נִגַּשׁ אֵלָיו אוֹתוֹ הָאַבְרֵךְ אֲשֶׁר הֵעִירֵהוּ[6] מִמַּחְשְׁבוֹתָיו

---

[1]precisely. [2]as often as he feels. [3]and as the pain changes. [4]*the 19th. See p. 110 n. 4* [5]is to be compared. [6]who roused him (הָעֵר).

הַמָּרוֹת, וְהוּא הֵרִים אֶת טַלִּיתוֹ מֵעַל עֵינָיו וַיַּבֵּט[1] אֶל הָאַבְרֵךְ בְּמַבָּט מְפֻזָּר...

וְאָז עָשָׂה אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָא בַּלַּיְלָה הַנּוֹרָא הַהוּא!...

***

יָרַח יִרְדֹּף יָרַח, שָׁנָה תַּשִּׂיג שָׁנָה, וְנַחְמָן הַמְּשֻׁגָּע יוֹשֵׁב לוֹ דוּמָם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, אוֹ בְּחַדְרוֹ הַבּוֹדֵד בְּבֵית אָבִיו, מִבְּלִי לְדַבֵּר עִם אִישׁ... הוּא יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד, יוֹשֵׁב וְשׁוֹנֶה. אוֹמְרִים כִּי בְּסֵתֶר חֶדְרוֹ הוּא קוֹרֵא גַּם „סְפָרִים חִיצוֹנִים"[2] וּסְפָרִים לוֹעֲזִים, אֲשֶׁר תִּשְׁלַח לוֹ אִשְׁתּוֹ הָאֻמְלָלָה. הִיא אֵינָהּ חֲפֵצָה לְהִגָּרֵשׁ מִמֶּנּוּ, וּפַעֲמַיִם בְּשָׁנָה תָּבוֹא אֵלָיו לְבַקְּרֵהוּ[3], וְאָז יִפְתַּח הַמְּשֻׁגָּע אֶת פִּיו וִידַבֵּר עִמָּהּ הַרְבֵּה. הַרְבֵּה מְאֹד; וְהִיא תִּתְאַנַּח וְתִבְכֶּה, תִּתְחַנֵּן וּתְבַקֵּשׁ, וְהוּא „הַמְּשֻׁגָּע" הָאֻמְלָל, עוֹמֵד נִדְכֶּה לְפָנֶיהָ, פָּנָיו מְפִיקִים יֵאוּשׁ, מִצְחוֹ מִתְקַמֵּט, וְגַם הוּא נֶאֱנָח לִרְגָעִים. מָה רַבּוּ יִסּוּרָיו בָּרְגָעִים הָאֵלּוּ!...

בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הוּא יוֹשֵׁב וְדוֹמֵם, עוֹסֵק[4] בַּתּוֹרָה[4] אוֹ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת. יֵשׁ[5] אֲשֶׁר[5] יִגַּשׁ אֵלָיו אָבִיו אוֹ אַחַד הַלּוֹמְדִים וְיִשְׁאָלֵהוּ[6] דָּבָר בְּאֵיזֶה סוּגְיָא עֲמֻקָּה וְאָז יַתִּיר[7] אֶת הַסּוּגְיָא וִיפָרֵק אֶת הַקּוּשְׁיוֹת, אַךְ יוֹתֵר לֹא יְדַבֵּר עִם אִישׁ מְאוּמָה.

---

[1]and looked (הַבֵּט). [2]secular books. [3]to visit him. [4]and studies. [5]it happens. [6]and asks him. [7]disentangles (הַתֵּר).

וּבְנֵי הָעִיר יִזְכְּרוּ אֶת קִלְלַת הָרַב מִטְשֶׁרְנוֹבִּיל[1], וַיֹּאמְרוּ אִישׁ לְאָחִיו בַּלָּאט וּבְפָנִים מְפִיקוֹת עֶצֶב: „נְשִׁיכָתָן נְשִׁיכַת נָחָשׁ וַעֲקִיצָתָן עֲקִיצַת עַקְרָב"[2] וַיַּבִּיטוּ אֶל „הַמְשֻׁגָּע", אַךְ אִישׁ לֹא הִכְלִימוֹ[3].

וְיֵשׁ אֲשֶׁר נָפַל סַעַר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ: חֲדָשׁוֹת קָרוּ בָּעִיר; אָז נָטָה הַמְשֻׁגָּע מֵרָחוֹק אֶת אָזְנָיו לִשְׁמֹעַ אֶת הַחֲדָשׁוֹת אֲשֶׁר קָרוּ, וְאָז נִכָּר[4] הָיָה בְּפָנָיו, כִּי מִתְעַצֵּב הוּא מֵרָחוֹק אֶת הָעֲצֵבִים וְשָׂמֵחַ אֶת הַשְּׂמֵחִים.

וּבְאַחַד הַיָּמִים קָרָה מִקְרֶה, אֲשֶׁר הִכָּה כְּבָרָק בְּמַחֲשַׁכֵּי מֹחַ הַמְשֻׁגָּע וַיְמַלֵּא אוֹתוֹ אוֹר וְתִקְוָה. אָז הֵחֵל הַמְשֻׁגָּע לָגֶשֶׁת מִקָּרוֹב אֶל מַעְגַּל הַמְשׂוֹחֲחִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְיֵשׁ אֲשֶׁר נָטַל[5] חֵלֶק[5] בְּשִׂיחָתָם, וּדְבָרָיו הָיוּ מְלֵאִים חַיִּים, רֶגֶשׁ וְהִתְלַהֲבוּת, גַּם פָּנָיו הַזּוֹעֲפִים לֹא הָיוּ לוֹ עוֹד, וּלְעִתִּים תְּכוּפוֹת נִרְאֲתָה עֲלֵיהֶם גַּם בַּת־שְׂחוֹק.

אָז רָאוּ אֶת הַמְשֻׁגָּע סוֹבֵב[6] הוֹלֵךְ[6] בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מִכֹּתֶל לְכֹתֶל, תָּפוּשׂ בְּרֹב מַחֲשָׁבוֹת, פָּנָיו צוֹהֲלִים, מִצְחוֹ מִתְקַמֵּט וּמִתְיַשֵּׁר לִרְגָעִים, עֵינָיו הַשְּׁחוֹרוֹת מְפִיקוֹת חַיִּים וּתְנוּעָה, וְהוּא מֵנִיעַ יָדָיו וּשְׂפָתָיו כְּמוֹ יִתְוַכַּח[7] עִם[7] אִישׁ[7].

---

[1]*See* p. 3. [2]*Talmudic quotation in which respect for scholars is urged.* [3]insults him. [4]*See* הִנָּכֵר. [5]he took part. [6]walking about. [7]he were debating with some one.

כִּי חֲדָשׁוֹת סוֹעֲרוֹת נָפְלוּ אָז בְּיִשְׂרָאֵל. הָעָם בְּעַצְמוֹ הֵחֵל לִקְרֹא אֶת הַקְּרִיאָה הַגְּדוֹלָה, אֲשֶׁר קָרָא הוּא זֶה כְּבָר: „לָלֶכֶת הָלְאָה!" וְהָעָם לֹא שָׁאַל: „לְאָן?" הוּא כְּבָר מָצָא לְפָנָיו אֶת הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה: לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל! אָז כִּי נִדְבְּרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים יְהוּדִים, וְיָדַעְנוּ כִּי מְדַבְּרִים הֵמָּה עַל דְּבַר „אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל"... הָעָם הַתָּמִים הֵחֵל לְסַפֵּר „סִפּוּרֵי נִפְלָאוֹת" ע"ד „גְּאֻלַּת הָאָרֶץ" ע"י „גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל" וְעַל דְּבַר „הַנְּסִיעָה" אֲשֶׁר תָּחֵל מִקָּרוֹב, וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹמוֹת עַל דְּבַר „הַחַיִּים הַחֲדָשִׁים" הַנְּכוֹנִים לָבֹא לָהֶם כַּאֲשֶׁר יֵשְׁבוּ „אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ"[1]. אָז הִתִּירוּ[2] לְהָבִיא אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ גִּלְיוֹנוֹת מכ"ע[3] הַמְבַשְּׂרִים חֲדָשׁוֹת. וְעַם „שׁוֹמֵר אֱמֻנִים"[4] שָׁתָה בַּצָּמָא אֶת דִּבְרֵי הַסּוֹפְרִים בכה"ע[5], הַיּוֹדְעִים מַה בַּחֲשׁוּכָא וְהַמְסַפְּרִים „לְעַם הַגּוֹלָה" שֶׁמֶץ[6] דָּבָר מִכָּל הַגְּדוֹלוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ הַגְּדוֹלִים לְמַעֲנָם. וְאָז הָיָה גַּם נַחְמָן הַמְשֻׁגָּע בַּקּוֹרְאִים, וְהוּא קָרָא בְּשׂוּם לֵב אֶת כָּל הַמַּאֲמָרִים הָאֲרֻכִּים הַמְדַבְּרִים בְּשֶׁבַח יִשּׁוּב א"י[7], וְיֵשׁ אֲשֶׁר עֲנָנָה עָבְרָה עַל פָּנָיו אַחֲרֵי קָרְאוֹ אֶת הַ„מַּאֲמָרִים": הוּא לֹא מָצָא בָהֶם אֶת אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ!...

„הוֹי, עַם אֻמְלָל!—חָשַׁב אָז הַמְשֻׁגָּע בִּלְבָבוֹ—הוּא כְּבָר

---

[1] *I Kings, ch. 5, v. 5.* [2] it was permitted (הַתֵּר). [3] מִכְתָּב עִתִּי, newspaper. [4] *Is. ch. 26, v. 2.* [5] בְּכִתְבֵי הָעִתִּים. [6] a little. [7] אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

הָרְגַל לְחַיֵּי עַבְדוּת וָבוּז, לְחַיֵּי ד׳[1] אַמּוֹת צָרִים מְלֵאֵי רֶפֶשׁ וְחֶלְאָה, עַד אֲשֶׁר חָדַל לְהַרְגִּישׁ אֶת זַעַם אֱלֹהִים הַשָּׁפוּךְ עָלָיו; הָעָם הָאֻמְלָל הַזֶּה אֵינֶנּוּ מִתְעוֹרֵר לְהָסִיר מֵעָלָיו אֶת הַקְּלָלָה, לְהַתִּיר אֶת כְּבָלָיו וְלָצֵאת מִבֵּית כִּלְאוֹ לְמֶרְחַבְיָה, לִחְיוֹת חַיִּים מְלֵאִים וּרְחָבִים... הָאָסִיר הַמְקֻלָּל הִתְעוֹרֵר עַתָּה לָצֵאת מִבֵּית כִּלְאוֹ אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֵחֵלּוּ לְגָרֵשׁ אוֹתוֹ גַּם מִשָּׁם... וְעַם הַגּוֹלָה עוֹמֵד עוֹד הַפַּעַם עָמוּס בְּיַלְקוּט עַל שִׁכְמוֹ לָלֶכֶת לְבַקֵּשׁ לוֹ ד׳ אַמּוֹת חֲדָשׁוֹת, אֲשֶׁר יִמְצָא בָהֶן לֶחֶם לְפִי הַטָּף. כַּמָּה עֲלוּבָה הִיא הַתִּקְוָה שֶׁל הָעָם הַזֶּה, אִם אֵינָה יְכֹלָה לְהִתְנַשֵּׂא עַל[2] לֶחֶם צַר וּמָקוֹם לַחַץ?... וְהוּא, בְּשָׁמְעוֹ[3] רִאשׁוֹנָה[3] אֶת הַקְּרִיאָה „לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל", הִרְגִּישׁ, כִּי לֵב חָדָשׁ נִבְרָא בְקִרְבּוֹ וְכִי כָל אֵבָרָיו נִתְחַדְּשׁוּ בְּקִרְבּוֹ וַיָּחֵלּוּ לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים וְרַעֲנַנִּים... מֹחוֹ כְּמוֹ נִתְפַּשֵּׁט וְזֶרֶם חָדָשׁ שֶׁל רַעֲיוֹנוֹת הֵחֵל לִזְרֹם בְּקִרְבּוֹ בְּרַעַשׁ... הוּא הִרְגִּישׁ, כִּי מַהְפֵּכָה הִתְחוֹלְלָה בְּרוּחוֹ וְכִי פִּתְאֹם נַעֲשָׂה מֵאֻמְלָל וְאוֹבֵד לִמְאֻשָּׁר בַּחַיִּים... וּמַדּוּעַ זֶה סָבַל הוּא לְחִנָּם כָּל הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה?... מַדּוּעַ זֶה הָיָה לִמְשֻׁגָּע, לְבוֹדֵד וּלְרָחוֹק מִן הַחַיִּים, וְהַחַיִּים הֵן מְלֵאִים עֲבוֹדָה וּפְעוּלָּה, זֶרֶם וָאוֹר... אֵיךְ שָׁכַח הוּא אֶת הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר כָּל הָעָם „מִבּוֹר שֶׁבִי שׁוֹאֲפִים נֶגְדוֹ וּמִשְׁתַּחֲוִים אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ אֱלֵי[4] נוֹכַח[4] שְׁעָרָיו"? הֵן הָעָם הָעִבְרִי

[1]*See p. 110 n. 4.* [2]above. [3]when he heard for the first time. [4]in the direction of.

לֹא שָׁכַח עוֹד אֶת אַרְצוֹ בְּכָל יְמֵי גָלוּתוֹ הַמָּרָה, וְאֵיךְ שָׁכַח אוֹתָהּ הוּא, הַמִּתְאַמֵּר לִהְיוֹת שַׂר צְבָאוֹ? אֲבָל, הֶבֶאֱמֶת שָׁכַח הוּא אֶת הָאָרֶץ? לֹא! מַרְגִּישׁ הוּא, כִּי עַל לְבָבוֹ חֲרוּתָה הַשְּׁבוּעָה הַקְּדוֹשָׁה: „אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי"[1]. לֹא! הוּא לֹא שָׁכַח! הוּא זָכַר תָּמִיד אֶת הָאָרֶץ, אֲבָל לֹא יָדַע אֶת הַדֶּרֶךְ לָבוֹא שָׁמָּה... הוּא חָדַל לְהַאֲמִין, כִּי יוּכְלוּ לְהָבִיא גְּאֻלָּה לָאָרֶץ וְלָעָם עַל יְדֵי תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת „שְׁבָעוֹת" וְ„צֵרוּפִים", וְהוּא יָדַע אָז, כִּי צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ אֶמְצָעִים אֲחֵרִים וְדֶרֶךְ יוֹתֵר סְלוּלָה... הוּא רָאָה אָז אֶת הָעָם בְּכָל עֲנוּתוֹ, בְּכָל עִנּוּיָיו וְצָרוֹתָיו, בְּכָל דִּלְדּוּלוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ; בְּכָל[2] אֲשֶׁר[2] נָתַן[2] אֶת[2] עֵינָיו[2], בְּכָל פִּנָּה אֲשֶׁר פָּנָה רָאָה עֲנָק נוֹפֵל... בֶּן מֶלֶךְ מְקֻלָּל... בְּכָל מָקוֹם שֶׁמָּצָא גְדֻלָּתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מָצָא גַּם שִׁפְלוּתוֹ וְאֶת קִלְלָתוֹ; הוּא רָאָה אָז, כִּי שֶׁבֶר עַמּוֹ גָּדֵל כַּיָּם וְהַפֶּצַע עָמֹק וְנוֹשָׁן[3] מְאֹד, אַךְ לֹא מָצָא רוֹפֵא אָמָן, אֲשֶׁר יְרַפֵּא אֶת הַפֶּצַע הַנּוֹשָׁן הַזֶּה... עַתָּה בְּהִתְעוֹרֵר הָעָם לִתְחִיָּה וּבְמָצְאוֹ[4] לוֹ[4] אֶת הַדֶּרֶךְ לְאַרְצוֹ, לֹא בִּ„שְׁבָעוֹת" וְ„צֵרוּפִים", אַךְ בַּעֲבוֹדָה וּבְעָמָל, בְּהַשְׂכָּלָה וְיִשּׁוּב[5] הָעוֹלָם[5],—הַאִם לֹא סָרָה פַּעַם אַחַת הַקְּלָלָה מֵעָלָיו? אֲבָל הָעָם לֹא הִתְעוֹרֵר לִתְחִיָּה, הַמְקֻלָּל אֵינֶנּוּ מַרְגִּישׁ אֶת קִלְלָתוֹ וְאֶת אֲסוֹנוֹ הַגָּדוֹל,

---

[1]*Psalms, ch. 137, v. 4.* [2]wherever he looked. [3]*See* הַיָּשָׁן.
[4]and finding. [5]and social welfare.

וּבֶן הַמֶּלֶךְ כְּבָר חָדַל לָדַעַת, כִּי בֶן מֶלֶךְ הוּא, וְכִי לֹא עָלָיו לְהִתְגַּלְגֵּל בָּרֶפֶשׁ, בְּד׳ אַמּוֹת צָרוֹת... מֵת לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ וְנִתְעַבֵּשׁ וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּחַיֵּי עֲבוֹדָה וָחֹפֶשׁ, אַךְ בְּפַת לֶחֶם וּמְנוּחָה לְעַצְמוֹתָיו הַנִּחָרוֹת[1]... לֹא בַּקָּשַׁת הַחֹפֶשׁ, הָאַהֲבָה לְחַיִּים רְחָבִים, הַתִּקְוָה לַעֲבוֹדָה חֲדָשָׁה וּפוֹרִיָּה[2] וְהַשְּׁאִיפָה הַגְּדוֹלָה לִכְבֹּשׁ עוֹד הַפַּעַם אֶת הַמָּקוֹם הָרָאוּי לוֹ בַּחֶבְרָה וּבָעַמִּים— לֹא אֵלֶּה עוֹרְרוּ אֶת רוּחוֹ לָשׁוּב עוֹד הַפַּעַם אֶל אַרְצוֹ... יוֹצְאֵי מִצְרַיִם הֵבִיאוּ אֶת הַתּוֹרָה אֶל הָאָרֶץ; נְבִיא הַגּוֹלָה בִּימֵי כּוֹרֶשׁ[3] הֵשִׁיב אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַיָּחִיד לְאַרְצוֹ; הֵמָּה שָׁבוּ אֶל אַרְצָם, וּרְכוּשָׁם עִמָּם; הֵמָּה שָׁבוּ כְּעַם, לִחְיוֹת בְּאַרְצָם חַיִּים בְּרִיאִים וּשְׁלֵמִים, לַעֲבֹד עֲבוֹדַת עַמָּם וֵאלֹהֵיהֶם, אֲשֶׁר לֹא יָכְלוּ בְּאַרְצוֹת זָרִים, בֵּין אֱלֹהֵי נֵכָר וְנִמּוּסִים אֲחֵרִים... וְעַתָּה? עַתָּה הוּא שָׁב כְּעֶבֶד, הוּא בּוֹרֵחַ מִן הָרָעָב וּמִן הַשּׁוֹט... לֹא! לֹא זֶה הַדֶּרֶךְ לְרַפֵּא אֶת הָעָם וּלְהָסִיר מִמֶּנּוּ אֶת קִלְלָתוֹ... חָלִילָה לוֹ לָעָם לָשׁוּב אֶל אַרְצוֹ חוֹלֶה וּמְדֻכָּא[4], מְקֻלָּל וּבַעַל מוּם, וְלִחְיוֹת שָׁמָּה אוֹתָם

---

[1]*See* הִחֵר. [2]fruitful (פּוֹרֶה). [3]*Cyrus granted the Jews permission (537 B. C. E.) to return to Palestine and rebuild it. See II Chronicles, end.* [4]*See* דָּכָא.

הַחַיִּים שֶׁחַיִּ¹ פֹּה בַּגּוֹלָה... הָעָם הָעִבְרִי צָרִיךְ לָשׁוּב אֶל אַרְצוֹ לֹא בִּשְׁבִיל לְהִמָּלֵט מִן הַשּׁוֹט וְהָרָעָב, אַךְ בִּשְׁבִיל לְהָנִיחַ שָׁם יְסוֹד לְחֶבְרָה חֲדָשָׁה וּלְחַיִּים חֲדָשִׁים... לֹא חֶבְרָה עִבְרִית כְּמוּשָׁה, סְחוּפָה וְדַלָּה כָּזוּ שֶׁבַּגּוֹלָה, אַךְ חֶבְרָה עִבְרִית חַיָּה, בְּרִיאָה וְרַעֲנָנָה... חֶבְרָה שֶׁתִּהְיֶה לְמוֹפֵת עוֹד הַפַּעַם לְכָל הַתֵּבֵל, כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה בִּשְׁעָתָהּ הַחֶבְרָה הָעַתִּיקָה שֶׁל הַיַּהֲדוּת... חֶבְרָה, שֶׁתִּתֵּן חַיִּים, שְׁאִיפָה וְתִקְוָה, וְהִתְעוֹרְרוּת לְמַעֲשִׂים חֲדָשִׁים לְכָל הַתֵּבֵל כֻּלָּהּ.

וְהָרַעַשׁ ע״ד הַתְּנוּעָה גָּדוֹל בָּעִיר, וּבְאֶחָד מֵעַרְבֵי הַחֹרֶף הִתְאַסְּפוּ כָּל צְעִירֵי הָעִיר לַאֲסֵפָה גְדוֹלָה. הָאֲסֵפָה הָיְתָה בְּרֹב שָׁאוֹן. צְעִירִים אֲחָדִים הִטִּיפוּ דְבָרִים חַמִּים עַל דְּבַר הַיִּשּׁוּב וְהַשִּׂנְאָה² לְיִשְׂרָאֵל. פִּתְאֹם הוֹפִיעַ הַמְשֻׁגָּע בֵּין הַנֶּאֱסָפִים, וּלְתִמְהוֹן לֵב כֻּלָּם נִגַּשׁ אֶל הַשֻּׁלְחָן, וַיְבַקֵּשׁ רְשׁוּת לְדַבֵּר דְּבָרִים אֲחָדִים.

הַמַּחֲזֶה הַפִּתְאֹמִי הַזֶּה הִבְהִיל אֶת הַנֶּאֱסָפִים, פְּנֵי כֻלָּם מְפִיקִים תִּמָּהוֹן וָפַחַד. בַּבַּיִת שׂוֹרֶרֶת דְּמָמָה, וְהַמְשֻׁגָּע הִתְיַצֵּב עַל־יַד הַשֻּׁלְחָן, וַיִּקְרָא:

---

[1]that he leads. [2]and anti-semitism.

„אַחַי הַיְקָרִים! הַרְשׁוּנִי[1] נָא עַתָּה לְדַבֵּר דְּבָרִים אֲחָדִים בְּאָזְנֵיכֶם. הָרְשׁוּת נְתוּנָה לָכֶם לִשְׂחֹק עָלַי אח"כ[2], אַךְ עַתָּה שִׁמְעוּ אֶת דְּבָרַי רְגָעִים אֲחָדִים. מַצַּב עַמִּי, הַחֵפֶץ לְהוֹשִׁיעַ לוֹ וְאִי־הַיְכֹלֶת לַעֲשׂוֹת לְמַעֲנוֹ דָּבָר—עֲשׂוּנִי[3] לִמְשֻׁגָּע. עוֹמֵד אָנֹכִי רָחוֹק מִן הַחַיִּים, כִּי לֹא מָצָאתִי מָקוֹם בַּחַיִּים לְהִתְיַצֵּב עָלָיו. אַתֶּם, אַחַי, הִנְּכֶם יְכֹלִים לָנוּד[4] לִי, אַךְ לֹא לְהָבִין אֶת רוּחִי. לְבָבִי הוּא בֵּית אוֹצָר שֶׁל גָּפְרִית וָאֵשׁ, וְלוּ[5] אָמַרְתִּי[5] לִפְתֹּחַ אוֹתוֹ לִפְנֵיכֶם—וּרְאִיתֶם אֶת נַחֲלֵי הָאֵשׁ הַמְפַכִּים שָׁמָּה, אֲבָל הַדָּבָר אִי אֶפְשָׁר... דְּבָרַי פֹּה לִפְנֵיכֶם יִהְיוּ מְקֻטָּעִים, כִּי לְהַבִּיעַ לָכֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר בִּלְבָבִי לֹא אוּכַל, לָזֶה צָרִיךְ הָיִיתִי לִחְיוֹת מֵחָדָשׁ[6] שָׁנִים רַבּוֹת מִשְּׁנֵי חַיַּי... כָּל הַשָּׁנִים הָאֵלּוּ חָשַׁבְתִּי, וְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת הָיִיתִי צָרִיךְ לִמְסֹר לָכֶם, לְמַעַן תָּבִינוּ לְרוּחִי, אַךְ הַדָּבָר אִי אֶפְשָׁר...

„אַתֶּם, אַחַי—קָרָא נַחְמָן אַחֲרֵי דוּמִיָּה מְעַטָּה—הִתְאַסַּפְתֶּם הֵנָּה לְרַפְּאוֹת אֶת שֶׁבֶר עַמֵּנוּ וְלַהֲשִׁיבוֹ[7] אֶל אַרְצוֹ וְאֶל מוֹלַדְתּוֹ. מַכִּיר אֲנִי בִּפְנֵיכֶם, כִּי הִנְּכֶם חוֹשְׁבִים אֶת עַצְמְכֶם לְגִבּוֹרִים וּלְמוֹשִׁיעֵי הָעָם, וּבִשְׂחוֹק בּוּז הִנְּכֶם מַבִּיטִים עַל הַדּוֹרוֹת הָרַבִּים, שֶׁלֹּא עָשׂוּ מְאוּמָה בְּעַד הָעָם. אֲבָל זֹאת הִיא שְׁגִיאָה גְדוֹלָה. כָּל אָדָם חוֹשֵׁב אֶת עַצְמוֹ לְעוֹלָם בִּפְנֵי

[1]permit me. [2]אַחֲרֵי־כֵן. [3]turned me. [4]to sympathize with me. [5]could I think. [6]anew. [7]and to return it.

עַצְמוֹ וְכָל דוֹר בְּשַׁעְתּוֹ חוֹשֵׁב אֶת עַצְמוֹ לְמֶלַח הָאֱנוֹשִׁיּוּת וּלְקֵץ[1] כָּל הַהִשְׁתַּלְמוּת. אֲבָל הַהִיסְטוֹרְיָה הִיא שׁוֹפֶטֶת צֶדֶק, הִיא מוֹנָה לְפָנֶיהָ אַלְפֵי שָׁנָה וְאַחֲרֶיהָ אַלְפֵי שָׁנָה וְדוֹרוֹת לַעֲשָׂרוֹת[2] הִנָּם כְּגַרְגִּיר חוֹל בְּעֵינֶיהָ... אֵינֶנִּי בָּא לְדַבֵּר ע״ד הַתְּנוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת, כִּי הַרְבֵּה דִּבְּרוּ גַּם בִּלְעָדַי, וְלוּ אָמַרְתִּי לְבָרֵר לִפְנֵיכֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲנִי חוֹשֵׁב עַל הַתְּנוּעָה הַזֹּאת, הָיִיתִי מוּכְרָח לְדַבֵּר פֹּה לִפְנֵיכֶם יָמִים אֲחָדִים... אֲבָל חָפֵץ אֲנִי לְהַגִּיד לָכֶם אַךְ כְּלָלֵי[3] הַשְׁקָפָתִי"...

„עַם יִשְׂרָאֵל–הוֹסִיף נַחְמָן בְּקוֹל רָם אַחַר הַפְסָקָה קְטַנָּה –הִשְׁתַּתֵּף תָּמִיד בְּכָל תְּנוּעוֹת כָּעַמִּים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ. רְשָׁמִים עַתִּיקִים מוֹכִיחִים[4] לָנוּ, כִּי בַתְּקוּפוֹת הַיּוֹתֵר[5] רִאשׁוֹנוֹת[5] שֶׁל הָעָם הָעִבְרִי, הִתְנוֹעַע וְהִתְנוֹדֵד יַחַד עִם עוֹד גּוֹיִם רַבִּים וַעֲצוּמִים. כָּל תְּקוּפָה גְדוֹלָה בְּחַיֵּי הָעָם הָעִבְרִי הִיא תְקוּפָה גְדוֹלָה בְּהִיסְטוֹרְיָה הַכְּלָלִית; כָּל טִלְטוּל וְגָלוּת בְּחַיֵּי עַם יִשְׂרָאֵל הָיָה בִּזְמַן אֶחָד עִם טִלְטוּלָם וְגָלוּתָם שֶׁל עוֹד גּוֹיִם רַבִּים וַחֲזָקִים. בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לְבַקֵּשׁ לוֹ אֶת אַרְצוֹ בְּאַסְיָא, הָיְתָה תְּנוּעָה גְדוֹלָה וַחֲזָקָה בְּכָל אֶרֶץ אַפְרִיקָא. וְכָכָה אָנוּ רוֹאִים גַּם בִּימֵי אַשּׁוּר וּבָבֶל, כִּי גוֹיִם וּמַמְלָכוֹת

---

[1]and the zenith. [2]by tens. [3]my conception in general. [4]prove (הוֹכַח). [5]very early.

נִתְּשׁוּ[1] מֵעַל אַדְמָתָם וְהַתֵּבֵל כֻּלָּה הָיְתָה כְּמֶרְקָחָה... אַךְ הִנֵּה הַתְּקוּפָה הַקְּרוֹבָה בְּעֶרְךְּ: תְּקוּפַת רוֹמָא. אָז חָשְׁכוּ פְּנֵי הַמִּזְרָח וְנִתְאַדְּמוּ פְּנֵי הַמַּעֲרָב, הַיְוָנִים הָיוּ הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר קֵרְבוּ אֶת מוֹת הַמִּזְרָח וַיִּבְנוּ עַל חָרְבוֹתָיו אֶת הַמַּעֲרָב, וְיַחַד עִם הַמִּזְרָח כֻּלּוֹ נָפַל גַּם הָעָם הַמִּזְרָחִי—עַם יְהוּדָה. אָכֵן הַתְּנוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת לֹא הָיְתָה תְּנוּעַת הַחֶרֶב, אַךְ תְּנוּעַת הָרוּחַ. בִּהְיוֹת הָאֲוִיר שָׁוֶה וּמְמֻזָּג[2] הוּא שָׁקֵט וְשַׁאֲנָן וְהוֹלֵךְ לוֹ לְאַט, אוּלָם בְּהִפָּגֵשׁ[3] קוֹר וָחֹם יִתְחוֹלֵל סַעַר נוֹרָא, הַשּׁוֹבֵר גַּם אֶת אַרְזֵי לְבָנוֹן. בְּהַבִּיטֵנוּ[4] בְּמַבָּט חוֹדֵר בְּסֵפֶר תּוֹלְדוֹת הָאָדָם הִנְנוּ רוֹאִים, כִּי כָל תְּנוּעָה גְדוֹלָה בְּחַיֵּי הָעַמִּים הָיְתָה תְּנוּעַת הָרוּחַ. הָאֱנוֹשִׁיּוּת אֵינָה חַיָּה בְּלִי אִידִיאַל, וְהִיא קִימָה מִקִּרְבָּה אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים, נְבִיאִים וּמְחוֹקְקִים, הַבּוֹרְאִים לָהּ אֶת הָאִידִיאָלִים אֲשֶׁר תַּעֲבֹד אוֹתָם. אוּלָם הָאִידִיאָלִים הָאֵלּוּ אֵינָם חַיִּים לָנֶצַח; כָּל[5] מַה[5] שֶׁהַנָּבִיא מַבִּיט בְּאִסְפַּקְלַרְיָא[6] יוֹתֵר[6] מְאִירָה[6] לְתוֹךְ הֶעָתִיד הָאָפֵל, הוּא בּוֹרֵא לוֹ אִידִיאַל יוֹתֵר גָּדוֹל וְיוֹתֵר חָזָק, הַמְּבַלֶּה דוֹרוֹת לְמֵאוֹת וְשָׁנִים לַאֲלָפִים, אֲבָל סוֹף סוֹף, בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, יָמוּת גַּם הָאִידִיאַל הַזֶּה;

---

[1]*See* הִנָּתֵשׁ. [2]*See* מְזֵג. [3]when....meet. [4]when we look.
[5]the more. [6]with a clearer glass.

הָאֱנוֹשִׁיּוּת מַרְגֶּשֶׁת פִּתְאֹם, כִּי הַכֹּל נִרְקָבִ[1] וְנִשְׁחָת וְאֵין מַעֲמָד לָהּ בַּחַיִּים. הַתְּקוּפָה הַזֹּאת נוֹרָאָה מְאֹד, הָאֱנוֹשִׁיּוּת צְמֵאָה לִדְבַר ד׳... אָז יִתְפָּרֵד הָעָם לְמִפְלָגוֹת וּלְכִתּוֹת וּבִדְרָכִים שׁוֹנִים יֵצֵא לְבַקֵּשׁ אֶת ד׳... אֲבָל הַמַּצָּב הַזֶּה לֹא יֶאֱרַךְ. הָאֱנוֹשִׁיּוּת תָּקִים נָבִיא חָדָשׁ, הַבּוֹרֵא לוֹ אֱלֹהִים חֲדָשִׁים וְחֶבְרָה חֲדָשָׁה עַל חָרְבוֹת הַמֵּתִים. אָז תָּקוּם תְּנוּעָה גְדוֹלָה בָּאָרֶץ, הָאֱנוֹשִׁיּוּת מַרְחִיקָה בְּיַד חֲזָקָה מִקִּרְבָּהּ אֶת כָּל הַנִּרְקָב וְהַנִּשְׁחָת וּמוֹצִיאָה מִבֵּין הַקְּבָרִים וְע״י הַמַּפֹּלֶת אֶת הַיְסוֹדוֹת הַחֲזָקִים וְהַבְּרִיאִים לְתִתָּם[2] בְּבִנְיַן הַחֶבְרָה הַחֲדָשָׁה. תְּקוּפָה כָּזֹאת הָיְתָה הַתְּקוּפָה שֶׁל הַחֻרְבָּן הַשֵּׁנִי הַמַּתְחֶלֶת כְּמֵאָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה לִפְנֵי הַחֻרְבָּן וְנִגְמֶרֶת כְּמָאתַיִם שָׁנָה אַחֲרָיו. אָז נָעוּ כָּל אֱלִילֵי הַגּוֹיִם וְנָפְלוּ תַּחְתָּם, הָאֱנוֹשִׁיּוּת הָיְתָה עֲיֵפָה וִיגֵעָה עַד מְאֹד, כָּל אִישׁ בִּקֵּשׁ לוֹ אֱלֹהִים, הַחֶבְרָה הַיְשָׁנָה הִתְמוֹטְטָה, אֱלִילֵי הַמִּזְרָח נָפְלוּ וְהָעָם בִּקֵּשׁ לוֹ אֱלֹהִים חֲדָשִׁים. אָז בָּנָה הַמַּעֲרָב חֶבְרָה חֲדָשָׁה עַל יְסוֹד מִזְרָחִי, עַל הַיַּהֲדוּת... אֲנִי אֵינֶנִּי קוֹרֵא[3] הַדּוֹרוֹת וְלֹא בָאתִי לַחֲזֹר לִפְנֵיכֶם עַל דְּבָרִים שֶׁכְּבָר נֶאֶמְרוּ גַּם בִּלְעָדַי. חָפֵץ אֲנִי אַךְ לְהַגִּיד לָכֶם, כִּי תְקוּפָתֵנוּ עַתָּה דּוֹמָה בַּכֹּל אֶל הַתְּקוּפָה הַהִיא. אֵירוֹפָּא חוֹלָה עַתָּה,—הַכֹּל מַרְגִּישִׁים כִּי הַחֶבְרָה

---

[1]*See* הָרַקב. [2]to place them (נָתַן). [3]historian.

מִתְמוֹטֶטֶת וְכִי אָשְׁיוֹתֶיהָ[1] כְּבָר נִרְקְבוּ. הַחֶבְרָה הָאֱנוֹשִׁית הִיא עֲיֵפָה וִיגֵעָה מְאֹד, הִיא צְמֵאָה לִדְבַר אֱלֹהִים, לְנָבִיא וּמְחוֹקֵק. הַנְּבִיאִים הַקְּטַנִּים הַקָּמִים בְּקִרְבָּהּ נוֹתְנִים בָּהּ כֹּחַ לִזְמַן קָטָן וּלְפִי שָׁעָה; מֵאָה שָׁנָה הַחַיָּה קַנְט אֶת הַחֶבְרָה, מֵאָה שָׁנָה אוּלַי יַעֲסִיק דַּרְוִין אֶת הַמֹּחוֹת, אַךְ נָבִיא גָּדוֹל וּמְחוֹקֵק אֲשֶׁר יַשְׁמִיעַ דְּבַר אֱלֹהִים לָעֲיֵפִים וְלַכּוֹשְׁלִים וַאֲשֶׁר יִתֵּן כֹּחַ לַחֶבְרָה לָלֶכֶת הָלְאָה – אֵין לָנוּ עַתָּה, וְהַחֶבְרָה הָאֱנוֹשִׁית תּוֹעָה עַתָּה בְּמַחֲשַׁכִּים, עַד אֲשֶׁר יֵעָרֶה[2] עָלֵינוּ[2] רוּחַ אֱלֹהִים חָזָק, וְיִתֵּן לַחֶבְרָה מָזוֹן לְאַלְפֵי שָׁנָה... הָבָה וְאַגִּיד לָכֶם, אַחַי, כִּי לֹא אַךְ אֲנַחְנוּ[3] פָּנֵינוּ[3] מֻעֲדוֹת[4] אֶל הַמִּזְרָח, אַךְ הַמַּעֲרָב כֻּלּוֹ נוֹסֵעַ זֶה כְּבָר מִזְרָחָה... אָנֹכִי–רְשָׁאִים אַתֶּם לִשְׂחֹק עָלַי– אָנֹכִי יוֹדֵעַ, כִּי יָמִים יָבוֹאוּ וּמֵאוֹת הַמִּילְיוֹנִים אֲשֶׁר בַּמִּזְרָח, הָעֲצָמוֹת הַיְבֵשׁוֹת, יִתְעוֹרְרוּ לִתְחִיָּה; אָז יָקוּמוּ רַעֲנַנִּים וּמְלֵאֵי חַיִּים וְיִסְדוּ אֶת הַחֶבְרָה הַחֲדָשָׁה... אָז יִתְנַעֵר הַמִּזְרָח וְיִמְלֹךְ בְּתֵבֵל כֻּלָּהּ אַחֲרֵי הַמַּהְפֵּכָה הַמַּעֲרָבִית, כְּמוֹ שֶׁמָּלַךְ הַמַּעֲרָב אַחֲרֵי הַמַּהְפֵּכָה הַמִּזְרָחִית. וְאַתֶּם, אַחַי, בְּלֶכְתְּכֶם[5] עַתָּה מִזְרָחָה, עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר תָּמִיד, כִּי מִזְרָחִיִּים אַתֶּם מִלֵּידָה; בָּעֵת שֶׁהַמַּעֲרָב כֻּלּוֹ הוֹלֵךְ מִזְרָחָה לָרֶשֶׁת נַחֲלַת הַמֵּת, עֲלֵיכֶם לָלֶכֶת שָׁם בִּשְׁבִיל לְהַחֲיוֹת אֶת הַמֵּת וְלִבְנוֹת אֶת בִּנְיַן הַחֶבְרָה

---

[1]its foundations (אָשְׁיָה). [2]be poured out (הַעֲרֵה) upon us. [3]our faces. [4]are set (הוּעַד). [5]while going.

הַחֲדָשָׁה. הַשּׂוֹנֵא הַיּוֹתֵר[1] גָּדוֹל[1] שֶׁל הַיַּהֲדוּת הוּא–הַמַּעֲרָב, וְלָכֵן הִנְנִי חוֹשֵׁב כְּדָבָר בִּלְתִּי[2] טִבְעִי[2], שֶׁהָעָם הָעִבְרִי, הַמִּזְרָחִי יַפִּיל[3] גּוֹרָל[3] עַל הַמִּזְרָח בְּיַחַד עִם עַמֵּי הַמַּעֲרָב. הִנְנִי מַאֲמִין כִּי הָעָם הָעִבְרִי יִחְיֶה וְיַעֲמֹד עַל רַגְלָיו; הִנְנִי מַאֲמִין, כִּי הָעָם הַגָּדוֹל הַזֶּה, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לָנוּ לְצַיֵּר בְּמַחֲשַׁבְתֵּנוּ אֶת מַצַּב הָעוֹלָם בִּלְעֲדֵי סְפָרָיו וְרוּחוֹ הַגָּדוֹל, יִתֵּן עוֹד הַפַּעַם חַיִּים לַחֶבְרָה; אֲבָל הַחֶבְרָה הַזֹּאת תִּהְיֶה מִזְרָחִית. הַמִּזְרָח הַגָּדוֹל יִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתוֹ וְיָחֵל לִחְיוֹת חַיִּים טִבְעִיִּים, אָז יַעֲמֹד הָעָם הַמְקֻלָּל בְּרֹאשׁ גּוֹיִם, בְּרֹאשׁ הַמִּזְרָח הַחַי... לָכֵן, אַחַי, בְּנָסְעֲכֶם[4] מִזְרָחָה, אַל תִּסְעוּ כְּאוֹיְבֵי הַמִּזְרָח, אַךְ כְּאוֹהֲבָיו וּבָנָיו הַנֶּאֱמָנִים[5]. הִתְחַזְּקוּ נָא לְהַחֲיוֹת אוֹתוֹ וְלֹא לַהֲמִיתוֹ[6]. אַלְפֵי שָׁנִים כְּבָר עָבְרוּ מִבִּלְעָם וְעַד הֵנָּה, וּבְכָל זֹאת אָנוּ מַרְגִּישִׁים, כִּי עוֹד עוֹמְדִים אָנוּ בַּחֲצִי הַדֶּרֶךְ וְעָלֵינוּ לְהַגִּיד עִמּוֹ יַחַד: „אֶרְאֶנּוּ[7] וְלֹא עַתָּה, אֲשׁוּרֶנּוּ[8] וְלֹא קָרוֹב[9]"... אָנֹכִי הָיִיתִי לִמְשֻׁגָּע, כִּי לֹא יָדַעְתִּי אָנָה לִפְנוֹת וְלָצֵאת, וְעַתָּה הִנְנִי גֶּבֶר לֹא יִצְלַח; הָיוּ יָמִים, אֲשֶׁר חָשַׁבְתִּי לָצֵאת לִפְנֵי עַמִּי, אֲבָל עַתָּה אִי אֶפְשָׁר. יָקוּם נָא דּוֹר חָדָשׁ וְחַי, וְהוּא יֵלֵךְ לִפְנֵי הָעָם... אִם אֱמֶת הַדָּבָר כִּי יֵשׁ תְּעוּדָה לְעַם יִשְׂרָאֵל,

---

[1]the greatest. [2]unnatural. [3]should cast lots. [4]while traveling. [5]See הָאָמֵן. [6]to kill it. [7]I shall see him. [8]I shall behold him. [9]*Numbers, ch. 24, v. 17.*

יָצוּר נָא אֶת תּוֹרָתוֹ וְאֶת תְּעוּדָתוֹ וְיִשָּׂא אוֹתָם אִתּוֹ אֶל הַמִּזְרָח... לֹא אַךְ לְ„אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל", אַךְ אֶל הַמִּזְרָח כֻּלּוֹ... אָז יֵדַע עַמִּי, כִּי הוֹלֵךְ הוּא בְּדֶרֶךְ סְלוּלָה וְטִבְעִית. וְאַל נָא יִתְאַמֵּר הַדּוֹר הַזֶּה בִּגְאוֹן רוּחוֹ, כִּי יוּכַל לִגְמֹר אֶת הַמְּלָאכָה עַל[1] רֶגֶל[1] אַחַת[1]. כִּתְבוּ נָא, אַחַי, עַל דִּגְלְכֶם: „אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב". מִזְרָחָה! מִזְרָחָה!

פִּתְאֹם קָם שָׁאוֹן בֵּין הַנֶּאֱסָפִים, וְאַחַד הַצְּעִירִים הִפְרִיעַ בְּקוֹל שָׁאוֹן אֶת הַמְדַבֵּר, אַךְ הַ„מְּשֻׁגָּע" לֹא שָׂם לֵב לְכָל הַנֶּאֱסָפִים, גַּם לֹא חָפֵץ לָדַעַת אֶת מִשְׁפָּטָם עַל דְּבָרָיו. נִטְפֵי זֵעָה יָרְדוּ מֵעַל פָּנָיו הָאֲדֻמִּים, אֲשֶׁר הָיוּ יָפִים אָז עַד מְאֹד, וּמִבְּלִי לְדַבֵּר דָּבָר עִם אִישׁ שָׁב לְבֵיתוֹ.

הָאֲסֵפוֹת כְּבָר חָדְלוּ, הַחֶבְרָה נִתְפָּרְדָה, „יִשּׁוּב הָאָרֶץ"[2] כְּבָר נִשְׁכַּח מִלֵּב כָּל בְּנֵי הָעִיר הַקְּטַנָּה, אֲשֶׁר קִוּוּ לָשֶׁבֶת שָׁמָּה „בְּקָרוֹב", „אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ", – וְהַחַיִּים הוֹלְכִים כְּדַרְכָּם הַלְאָה וַיְשַׁנּוּ אֶת פְּנֵי כֹל. אוּלָם הַמְּשֻׁגָּע עוֹדֶנּוּ יוֹשֵׁב כְּמֵאָז בְּפִנָּתוֹ הָאֲפֵלָה, בָּדָד וְדוֹמֵם, מִבְּלִי לְדַבֵּר דָּבָר עִם אִישׁ וּמִבְּלִי גַּם לַעֲנוֹת לְאִישׁ עַל שְׁאֵלָתוֹ. פָּנָיו נִתְקַמְּטוּ וְעֵינָיו הַבּוֹעֲרוֹת שָׁקְעוּ עָמֹק בְּחוֹרֵיהֶן, שַׂעֲרוֹת רֹאשׁוֹ

---

[1]on one foot, in a short time. [2]colonization of Palestine.

וּזְקָנוֹ גָּדְלוּ וְנִסְתַּבְּכוּ, גַּם מַלְבּוּשָׁיו עָלָיו נִתְדַּלְדְּלוּ וְנִקְרְעוּ. וְהָיָה כָּל הָרוֹאֶה אוֹתוֹ וְהִכִּיר מִיַּד, כִּי אִישׁ מְשֻׁגָּע לְפָנָיו.

הַדְּרָשָׁה הַהִיא הָיְתָה הַלַּהַב הָאַחֲרוֹן אֲשֶׁר עָלָה מִקֶּרֶב לִבּוֹ וַיִּתְפָּרֵץ הַחוּצָה. מִנִּי אָז הָלַךְ נֵר אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הָלֹךְ וְכָבָה, עַד אֲשֶׁר חָמַל עָלָיו הַמָּוֶת וַיָּשֶׂם[1] קֵץ לְעֱנִי־נַפְשׁוֹ.

---

[1]*See* שִׂים.

VOCABULARY

The following vocabulary contains a complete list of the words found in this book. Consult it frequently and carefully. The gender of every noun is indicated — m. for the masculine and f. for the feminine. The plural too is given, but only when the root form undergoes any consonant or vowel change before adding וֹת or ־ִים; for example, טַבַּעַת–טַבָּעוֹת–מִקְרֶה–מִקְרִים The same applies to adjectives. The feminine singular and plural, and the masculine plural are indicated only when the root form is modified.

The standard Hebrew dictionaries list verbs under the root form only. Beginners may experience difficulty in their attempt to find a verb because of the *many* changes it undergoes. We have, therefore, in many cases given several listings for the same verb, as for example, שָׁמֹעַ *to hear:* הִשָּׁמֵעַ *to be heard*, and הַשְׁמֵעַ *to cause to hear.* The foot-notes will always indicate the form of the verb as listed in the vocabulary. It should also be remembered that the Hebrew language makes use of many letters as suffixes and prefixes

These are: א, ב, ה, ו, י, כ, ל, מ, נ, ת. Before consulting the vocabulary, make sure that you have dropped prefixes and suffixes. If, for example, you cannot find יִשְׁמְרוּ remember that the initial י and the final ו may not be part of the root. Try to find שמר.

Hebrew roots are mostly triliteral.

א

אָב. אַב, אֲבִי. c. אָבִי, אָבִיךָ,
אָבִיךְ, אָבִיו, אָבִיהָ, אָבִינוּ,
אֲבִיכֶם—ן, אֲבִיהֶם—ן.
father. c. אֲבוֹת pl.אָבוֹת
Ab. m. אָב
father, father dear. אַבָּא
to lose; to go astray; אָבֹד
to be lost.
to destroy, ruin. —אַבֵּד
destruction, ruin. m. אָבְדָן
to want, desire. אָבֹה
etc. אֲבִיבֵי c. אֲבִיב m. אָבִיב
Spring, youth. pl. אֲבִיבִים
mourning, etc. אֶבְלֵי m. אֵבֶל
lamentation.
but, indeed, truly. אֲבָל

pl. אֲבָנִים etc. אַבְנֵי f. אֶבֶן
stone. c. אַבְנֵי
precious stone —אֶבֶן־חֵן
etc. אֲבָקֵי c. אֲבַק m. אָבָק
dust, pl. אֲבָקָאוֹת אֲבָקִים
powder.
pl.אֵבֶר אֵבָר m. אֲבָרִים,אֵבָרִים
limb. c. אֵבְרֵי, אֵבָרֵי
Abraham. אַבְרָהָם
young pl. אַבְרְכִים m. אַבְרֵךְ
man of learning.
legend. f. אַגָּדָה הַגָּדָה
expert in Agada. —בַּעַל אַגָּדָה
pl. אֲגַמִּים c. אֲגַם m. אֲגַם
marsh, pool.
fist. m. אֶגְרוֹף
etc. אֲדוֹנֵי c. אֲדוֹן m. אָדוֹן
master, lord, ruler. pl.אֲדוֹנִים

אֲדוֹנָי *m.* Lord, God.

אָדָם *m.* man, human being; Adam.

אָדֹם, אֲדֻמָּה red.

אֹדֶם *m.* red substance, redness.

אֱדֹם Edom.

אֲדַמְדַּם אֲדַמְדֶּמֶת reddish.

אֲדָמָה *f.* אַדְמַת *c.* אַדְמָתִי *etc.* earth, ground, land.

אָהֹב to love.

אַהֲבָה *f.* love.

אֲהָהּ alas! ah!

אֲהוּבָה *f.* beloved one.

אֹהֶל *m.* אָהֳלִי *etc.* אֳהָלִים, אֹהָלִים *pl.* אָהֳלֵי *c.* tent, dwelling, house.

אוֹ or, perhaps.

אוֹי alas, woe, oh.

אוֹיֵב *m.* אוֹיְבִי *etc.* אוֹיְבִים *pl.* enemy, adversary.

אַוִיר, אֲוִיר *m.* air, atmosphere.

אוּלָם but, yet, however.

אוּלָם, אֻלָם *m.* אוּלַמִּים *pl.* vestibule, hall.

אוּמָנוּת *f.* handicraft, vocation.

אוֹן *m.* might.

אוֹצָר *m.* אוֹצַר *c.* אוֹצָרוֹת *pl.* אוֹצְרוֹת *c.* treasure, treasure-house.

אוֹר *m.* light.

אוֹר to grow light.

אוֹרָה *f.* light.

אוֹרֵחַ *m.* אוֹרְחִים *pl.* guest, visitor.

אוֹת *f.* אוֹתִיּוֹת *pl.* letter of the alphabet.

אוֹת *m.* אוֹתוֹת *pl.* sign.

אוֹתָנוּ See אֵת.

אָז then.

מֵאָז— from that time, since.

אַזְהָרָה *f.* warning.

אֲזַל to go.
–זִיל go!
אֹזֶן *f.* אָזְנִי *etc.* אָזְנַיִם *du.* אָזְנֵי *c.* ear.
אָח אֲחִי *c.* אָחִי, אָחִיךָ, אָחִיךְ, אָחִיו, אָחִיהוּ, אָחִיהָ, אָחִינוּ אֲחִיכֶם–ן, אֲחִיהֶם–ן. brother.
אַחִים *pl.*
אֶחָד *m.* אַחַד *c.* one.
אֲחָדִים several.
אַחְדוּת *f.* unity.
אָחוּ *m.* bulrushes, reeds.
אָחוֹר *m.* אֲחוֹרַיִם אֲחֹרַיִם *pl.* אֲחֹרַי *etc.* back-side, rear.
–לְאָחוֹר backwards.
–מֵאָחוֹר from behind.
אָחוֹת אֲחוֹת *c.* אֲחוֹתִי *etc.* sister.
אֲחָיוֹת *pl.* אַחְיוֹת
אָחז to take hold of, seize, to hold.
אח"כ, אַחַר־כַּךְ, אַחֲרֵי־כֵן

אַחֵר *m.* another, the other, different person, stranger; apostate
אַחַר after, behind.
–אַחַר־כַּךְ after this.
אַחֲרוֹן last.
אַחֲרֵי, אַחֲרֵי *etc.* after.
–אַחֲרֵי־כֵן after this.
אַחַת *f.* one.
אַט *m.* אִטִּי agoing softly, slowness,
–לְאַט slowly, softly, gently.
אִי *m.* island.
אִי not.
–אִי־אֶפְשָׁר impossible.
אִידִיאַל *m.* ideal.
אַיֵּה where?
אִיּוֹב Job.
אֵיךְ how? how is that?
אִילָן *m.* אִילָנִים אִילָנוֹת *pl.* tree
אָיֹם, אֲיֻמָּה fearful, terrible.
אֵימָה *f.* terror, dread.

אַיִן, אַיִן, אֵינֶנִּי or אֵינִי, אֵינְךָ,
אֵינֵךְ, אֵינֶנּוּ or אֵינוֹ, אֵינֶנָּה
or אֵינָהּ, אֵינֶנּוּ, אֵינְכֶם–ן
not, is not. אֵינָם–ן

whence? –מֵאַיִן

where? אֵיפֹה

European. אֵירוֹפִּי, אֵירוֹפִּית

אִישׁ אֲנָשִׁים אִישִׁים.*pl*, אַנְשֵׁי,
man. *c.* אִישִׁי

soldier. –אִישׁ־צָבָא

but, only. אַךְ

cruelty. *f.* אַכְזְרִיּוּת

eating. *f.* אֲכִילָה

to eat, consume. אָכֹל

surely, truly; but, yet. אָכֵן

farmer, peasant. *m.* אִכָּר

God, The Almighty. *m.* אֵל

not. אַל

אֶל אֵלַי *etc.* אֲלֵיכֶם–ן
to, towards. אֲלֵיהֶם–ן

these. אֵלֶּה

God, divinity. *f.* אֱלָהוּת

God. אֱלֹהִים

same as אֵלֶּה. אֵלּוּ

Elul. *m.* אֱלוּל

to. אֱלֵי

See אֶל. אֵלָיו

idol. *m.* אֱלִיל

unknown. אַלְמוֹנִי, אַלְמוֹנִית

if not; if. אִלְמָלֵא, אִלְמָלֵי

widow. אַלְמָנָה

אֶלֶף *m.* אַלְפֵי *etc.* אֲלָפִים, *pl.*
thousand. אַלְפֵּי *du.* אַלְפַּיִם

אֵם אִמִּי *etc.* אִמּוֹת, אִמָּהוֹת *pl.*
mother.

if. אִם

אַמָּה *f.* אַמּוֹת *pl.* אַמָּתַיִם *dual.*
cubit.

people, nation *f.* אֻמָּה

faith. *f.* אֱמוּנָה

miserable, unfortunate. אֻמְלָל

artist, *pl.* אָמָנִים *m.* אָמָן
expert.

amen. אָמֵן

אֵמֻן, אֵמוּן *m.* אֱמֻנִים,
faithfulness. *pl.* אֱמוּנִים

indeed. אָמְנָם

to strengthen. אָמֹץ

strength, energy, *m.* אֹמֶץ
courage.

middle, center. *m.* אֶמְצָע

means. *m.* אֶמְצָעִים

to say, speak. אָמֹר

truth. *etc.* אֲמִתִּי *f.* אֱמֶת

true, truthful. אֲמִתִּי, אֲמִתִּית

please! pray! אָנָּא

whither? אָנָה

hither and thither אָנֶה וָאָנָה—

Anusim, forced אֲנוּסִים
converts.

fatal, incurable, אָנוּשׁ, אֲנוּשָׁה
dangerous, severe.

human. אֱנוֹשִׁי, אֱנוֹשִׁית

humanity. *f.* אֱנוֹשִׁיּוּת אֱנוֹשׁוּת

etc. אַנְחָתִי *c.* אַנְחַת *f.* אֲנָחָה
sighing, sigh, groaning.

we. *m.* & *f.* אֲנַחְנוּ

I. *m.* & *f.* אֲנִי

I. *m.* & *f.* אָנֹכִי

etc. אֲסוֹנִי *c.* אֲסוֹן *m.* אָסוֹן
accident. *pl.* אֲסוֹנוֹת

forbidden, pro- אָסוּר אֲסוּרָה
hibited; imprisoned, bound.

Asia. *f.* אַסְיָה

pl. אֲסִירִים אֲסִיר *m.* אָסִיר
prisoner.

assembly, gathering, *f.* אֲסֵפָה
meeting.

glass, mirror *f.* אַסְפַּקְלַרְיָה

even, although. אַף

even if, אֲפִילוּ, אֲפִלּוּ
although.

אַפִּיקוֹרוֹס *m.* freethinker;
epicurean.

אָפֵל, אֲפֵלָה dark, obscure.

אֲפֵלָה *f.* darkness, dark,

אֹפֶן *m.* אָפְנִים *pl.* אָפְנֵי *etc.*
manner, way, fashion.

אָפֵס to come to an end, cease.

אֹפֶק *m.* אָפָקִים *pl.* horizon.

אַפְרִיקָה *f.* Africa.

אֶפְשָׁר *m.* possibility; possible.

אִצְטְבָא *f.* אִצְטְבָאוֹת *pl.* bench.

אֵצֶל, אֶצְלִי *etc.* near, by, at
the side of.

אָרַב to lie in ambush, lie in wait.

אַרְבַּע *f.* four.

אַרְבָּעִים forty.

אָרוֹן *m.* אֲרוֹן *c.* אֲרוֹנִי *etc.*
אֲרוֹנוֹת, אֲרוֹנִים *pl.* ark, closet.

אָרוּר, אֲרוּרָה cursed, damned.

אֶרֶז *m.* אַרְזֵי *etc.* אֲרָזִים *pl.*
אַרְזֵי *c.* cedar.

אֲרֻחָה *f.* meal, dish; portion,
—אֲרֻחַת־עֶרֶב supper.

אֲרִי, אַרְיֵה *m.* אֲרָיִים,
אֲרָיוֹת *pl.* lion.

אֲרִיסְטוֹ Aristotle.

אָרַךְ to last.

אָרֹךְ, אֲרֻכָּה long.

אֹרֶךְ *m.* אָרְכִּי *etc.* length.

אַרְכִיב *m.* archives.

אַרְמוֹן *m.* אַרְמְנוֹת *pl.* palace.

אַרְעָא *f.* earth, ground.

אֶרֶץ *f.* אַרְצִי *etc.* אֲרָצוֹת *pl.*
אַרְצוֹת *c.* earth, land.
—אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל Palestine.

אֵשׁ *f.* אִשִּׁי *etc.* (אֶשְׁכֶם—ן)
אִשִּׁים, אִשּׁוֹת *pl.* fire.

אִשָּׁה אֵשֶׁת *c.* אִשְׁתִּי *etc.* נָשִׁים *pl.*
נְשֵׁי *c.* woman, wife.

אַשּׁוּר Assyria.

אָשְׁיָה *f.* foundation.

אַשְׁכְּנַז Germany.

אַשְׁמוּרָה *f.* אַשְׁמְרוֹת

אַשְׁמוּרוֹת *pl.* watch, vigil;
third part of the night.

אֹשֶׁר *m.* אָשְׁרִי *etc.* happiness,
good fortune.

אֻשַּׁר (אשר) to be made happy.

אֲשֶׁר who, which, that.

אַשְׁרֵי happy are they.

אֵת, אֶת אוֹתִי, אוֹתְךָ, אוֹתָךְ,
אוֹתוֹ, אוֹתָהּ,אוֹתָנוּ,אֶתְכֶם—ן
אוֹתָם—ן *sign of objective case.*

אָתָא, אָתָה to come.

אַתָּה *m.* thou, you.

אִתְעֲרוּתָא *f.* elevation,
exaltation.

ב

בְּ בִּי, בְּךָ, בָּךְ, בּוֹ, בָּהּ, בָּנוּ,
בָּכֶם—ן בָּהֶם—ן in, with.

בֵּאוּר *m.* explanation, exposition.

בְּאֵר *f.* בְּאֵרוֹת *pl.* בְּאֶרוֹת *c.* well, pit.

בָּבָה *f.* eyelash, pupil.

בְּבַת אַחַת See בַּת.

בָּדָד alone, solitary.

בַּדְחָן *m.* merry-maker,
jester, clown, particularly
one who entertains at
weddings.

בְּדִידוּת *f.* solitariness,
loneliness.

בָּה See בְּ.

בִּהְיוֹת See הָיָה.

בָּהִיר, בְּהִירָה clear.

בֶּהָלָה *f.* terror, bewilderment, confusion.

בּוֹ See בְּ.

בּוֹא to come.

בּוֹגֵד *m.* בּוֹגְדִים traitor.

בְּוַדַּאי, בְּוַדַּי certainly.

בּוֹדֵד, בּוֹדְדָה alone, solitary.

בּוּז *m.* contempt.

בּוֹנֶה *m.* בּוֹנִים *pl.* builder.

בּוֹר *m.* בּוֹרוֹת *pl.* pit.

בּוֹרֵא *m.* בּוֹרְאִי, בּוֹרַאֲךָ, בּוֹרְאֶךָ, בּוֹרְאֵךְ *etc.* creator.

בּוֹרֵר (ברר) to be explained.

בּוֹשׁ to be ashamed.

בּוּשָׁה *f.* shame.

בָּחוּר בַּחוּרִים *pl.* young man, student.

בְּחָזָקָה See חֲזָקָה

בָּחַר to choose, select.

בַּחֲרוּת *f.* youth.

בָּטוּחַ, בְּטוּחָה confident, certain.

בָּטַח to trust, confide, rely upon.

בִּטָּחוֹן *m.* בִּטְחוֹנוֹת *pl.* confidence, trust.

בָּטֵל בְּטֵלָה idle, vain.

בַּטָּלָה *f.* idleness, vanity.

בַּטְלָן *m.* idler, good for nothing; one who devotes his entire time to study.

בֶּטֶן *f.* בִּטְנִי womb, belly.

בִּי See בְּ.

בִּיאָה *f.* coming.

בִּימָה *f.* platform, stage.

בֵּין בֵּינִי *etc.* between, among.

—בֵּין־הָעַרְבַּיִם twilight.

—בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ in either event.

בִּינָה *f.* understanding.

בַּיְשָׁנִית bashful woman.

בַּיִת *m.* בֵּית *c.* בֵּיתִי *etc.* בָּתִּים *pl.* house,

—בֵּית־אֲסוּרִים prison, prison-house.

—בֵּית־כְּנֶסֶת בָּתֵּי־כְנֵסִיּוֹת *pl.* house of congregating, synagogue.

—בֵּית מְבַשְּׁלוֹת kitchen.

–בֵּית־מִדְרָשׁ בָּתֵּי־מִדְרָשׁוֹת *pl.* house of study.

–בֵּית־מִקְדָּשׁ temple.

–בֵּית־קְבָרוֹת cemetery, graveyard.

–בֵּית־תְּפִלָּה house of prayer, synagogue.

בָּךְ *See* בְּ.

בָּכָה to cry, weep.

–לִבְכּוֹת *same.*

–בַּכֵּה to weep.

בְּכִי בֶּכִי *m* בִּכְיִי weeping, *etc.* crying.

בְּכִיָּה בִּכְיָה *f.* weeping, crying.

בַּל nothing; no, not.

בַּלָּאט בַּלָּט, secretly, quietly.

בִּלְבָד *See* לְבָד.

בַּלְבֵּל to confuse, mix up.

בַּלֵּה (בלה) to destroy, waste.

–לְבַלּוֹת *same.*

בָּלַט to protrude.

בְּלִי not, without.

–לִבְלִי not to.

–מִבְּלִי for want of, without.

בָּלַל to mix.

בִּלְעֲדֵי בִּלְעָדַי *etc.* except, besides, apart from.

–מִבִּלְעֲדֵי *same*

בִּלְעָם Balaam.

בִּלְתִּי without, except, unless.

בָּמָה *f.* platform.

בֵּן בֶּן *c.* בְּנִי, בִּנְךָ, בְּנֵךְ, בְּנוֹ, בְּנָהּ, בְּנֵנוּ, בִּנְכֶם–ן, בְּנָם–ן, בָּנִים *pl.* בְּנֵי son, child.

–בֶּן־אָדָם human being.

–בְּנֵי־אָדָם human beings.

–בֶּן־זָכָר male child.

–בְּנֵי־נְעוּרִים youths.

בָּנָה to build, erect, construct.

בָּנוּ *See* בְּ.

בְּנוֹגֵעַ touching, concerning.

בִּנְיָן m. בִּנְיַן.c building, edifice.
בַּעֲבוּר, בַּעֲבוּרִי .etc for, for the sake of.
בַּעַד, בְּעַד .c בַּעֲדִי etc. through; for the sake of.
מִבַּעַד through.
בַּעַל .m בַּעֲלִי .etc בְּעָלִים .pl owner; husband. בַּעֲלֵי .c
—בַּעַל־בַּיִת head of family.
—בַּעַל־מוּם cripple.
—בַּעַל־מֹחַ capable, intellectual person.
—בַּעַל־נֶפֶשׁ spiritually-minded man.
—בַּעַל־פֶּה by-heart.
—בַּעַל־תַּאֲוָה glutton.
בְּעַלְמָא merely.
בַּעֲלַת־בַּיִת Mater Familias.
בָּעֹר to burn.
בַּעֲרוּת .f stupidity, boorishness.

בְּצֵאת See יָצָא.
בִּצָּה .f marsh.
בַּצֵּר (בצר) to fortify.
בְּקִיאוּת .f thorough knowledge.
בִּקְעָה .f בִּקְעַת .c בְּקָעוֹת .pl
בִּקְעוֹת .c valley.
בֹּקֶר .m בְּקָרִים .pl morning.
בַּקֵּר (בקר) to visit.
בְּקֶרֶב See קֶרֶב.
בְּקָרוֹב See קָרוֹב.
בִּקֹּרֶת .f criticism.
בַּקֵּשׁ (בקשׁ) to seek, expect, wish.
בַּקָּשָׁה .f favor, request.
בַּר־מִצְוָה See מִצְוָה.
בַּר־עוֹנְשִׁין responsible person.
בָּרֹא to create, form.
בֶּרְדִיטשׁוֹב Berditzev.
בָּרוּךְ, בְּרוּכָה blessed, praised.
בָּרוּר, בְּרוּרָה clear.

iron. *m.* בַּרְזֶל

to run away, flee. בָּרַח

healthy, strong. בָּרִיא בְּרִיאָה

creation, world. *f.* בְּרִיאָה

creature, being. *f.* בִּרְיָה, בְּרִיָּה

human beings, people. *m.* בְּרִיּוֹת

covenant, league. *f.* בְּרִית

du. בִּרְכַּיִם *etc.* בִּרְכִּי *f.* בֶּרֶךְ

knee.

etc. בִּרְכָתִי *c.* בִּרְכַּת *f.* בְּרָכָה

blessing, *c. pl.* בִּרְכוֹת

benediction.

grace after meals. בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן

pl. בְּרָקִים *c.* בְּרַק *m.* בָּרָק

lightning.

to explain. (ברר) בֵּרֵר

for the sake of, for. בִּשְׁבִיל

etc. בְּשָׂרִי *c.* בְּשַׂר *m.* בָּשָׂר

flesh. *pl.* בְּשָׂרִים

to announce, bear (בשר) בִּשֵּׂר

glad tidings.

c. בְּנוֹת *pl.* בָּנוֹת *etc.* בִּתִּי בַּת

daughter.

freewoman, noble- —בַּת־חוֹרִין

woman.

smile. —בַּת־שְׂחוֹק

at once. —בְּבַת־אַחַת

virginity. *m.* בְּתוּלִים

ג

pride, haughtiness. *f.* גַּאֲוָה

etc. גְּאוֹנִי *c.* גְּאוֹן *m.* גָּאוֹן

illustrious scholar, *pl.* גְּאוֹנִים

genius; pride.

to set free, rescue. גָּאַל

to be desecrated, (גאל) גֹּאַל

polluted.

redemption. *f.* גְּאֻלָּה

high, tall, lofty. גָּבֹהַ, גְּבֹהָה

גְּבוּל, גְּבֻל. *m.* גְּבוּלִים, גְּבוּלוֹת,

boundary, border. *pl.* גְּבֻלוֹת

hero. *m.* גִּבּוֹר, גִּבֹּר

גְבוּרָה f. strength, might, power.
גֶבֶר m. גְבַר c. גְבָרִים pl. man.
גָג m. גַג c. גַגֵי etc. גַגִים, גַגוֹת pl. roof.
גָדָה f. גְדַת c. גְדוֹת pl. c. bank.
גְדוּד m. troop, legion.
גָדוֹל, גְדוֹלָה large, big, great.
גְדוּלָה f. greatness, magnificense.
גִדוּף m. גִדְפֵי pl. c. blasphemy.
גָדַל to be or become great; to grow.
גֹדֶל m. גֹדֶל, גֹדֶל c. גָדְלִי greatness, magnitude. גָדְלִי etc.
גָדַר to make a fence about.
גָדֵר m. גֶדֶר c. גִדְרִי etc. גְדֵרִים pl. wall, fence.
גֵו m. body, back.
גוֹי m. people.
גְוִיָה f. body, corpse.
גְוִיל m. parchment.
גוֹלָה f. exile.
גוֹלֶה m. גוֹלִים pl. exile.
גַוָן m. color, shade.
גוּף m. גוּפִים, גוּפוֹת pl. body.
גוּפָה f. corpse.
גוֹרָל m. גוֹרָלוֹת lot, portion.
גָזַל to rob.
גָזֵל m. גֶזֶל c. prey, plunder.
גָזַר to decree.
גָזָר m. גְזַר c. גְזָרִים pl. גִזְרֵי c. decree.
—גְזַר־דִין sentence.
גַחֶלֶת f. גַחַלְתִּי etc. גֶחָלִים pl. גַחֲלֵי c. coal, burning coal.
גֵיהִנוֹם f. Gehenna, Hell.
גִיחַ to break forth.
גִיל m. rejoicing, gladness.
גַל m. heap of stones; wave.
גַלְגַל m. גַלְגְלִי, גַלְגַלִי etc. גַלְגְלִים, גַלְגַלִים pl. celestial sphere, wheel.

גָּלָה, to be exiled.

–גִּלָּה to disclose, reveal.

–גִּלָּה פָּנִים to interpret.

גָּלוּת *f.* captivity, exile.

גִּלָּיוֹן *m.* גִּלְיוֹנִים, גִּלְיוֹנוֹת *pl.*
sheet (paper).

גַּלְמוּד alone, lonely.

גֹּלֶם *m.* גָּלְמִי *etc.* גְּלָמִים *pl.*
uneducated, unrefined
person, lump.

גַּם also, ever, yet.

גָּמַר to complete, finish; to
decide; to study.

–גָּמַר בְּלֵב to determine.

גְּמָרָא *f.* Gemara, the discus-
sion of the Mishnah.

גַּן *m.* garden.

גַּס thick, fat, uncouth, big.

גַּעֲגוּעִים *m.* longing, yearning.

גָּעַר to rebuke, chide.

גֶּפֶן *f.* גַּפְנִי *etc.* גְּפָנִים *pl.* vine,
grape vine.

גָּפְרִית *f.* sulphur.

גֵּר *m.* stranger. foreigner.

גַּרְגִּיר *m.* grain.

גֵּרֵד (גרד) to scrape, scratch.

גָּרוֹן *m.* גְּרוֹן *c.* גְּרוֹנִי *etc.*
גְּרוֹנִים *pl.* throat.

גָּרַם to cause.

גָּרַע to detract, lessen.

גַּרְעִין *m.* grain.

גֵּרֵשׁ (גרשׁ) to expel.

גֶּשֶׁם *m.* גִּשְׁמִי *etc.* גְּשָׁמִים *pl.*
גִּשְׁמֵי *c.* rain.

גֶּשֶׁת See נָגַשׁ.

ד

דָּאַב to languish, pine away.

דָּאַג to be anxious, worry.

דֹּב *m. & f.* דֻּבִּי *etc.* דֻּבִּים *pl.*
bear.

דָּבֹק to cleave to.

דִּבֵּר (דבר) to say, speak.

דָּבָר m. דְּבַר c. דְּבָרִי etc. דְּבָרִים pl. דִּבְרֵי c. word, thing.

דָּג m. דַּג c. דְּגֵי c. pl. fish.

דֶּגֶל m. דִּגְלִי etc. דְּגָלִים pl. דִּגְלֵי c. flag, banner, standard.

דוּגְמָא. דֻּגְמָה f. דוּגְמָאוֹת דֻּגְמוֹת pl. example.

דָּוִד David.

דּוֹד m. lover, friend.

דּוֹדִים m. love, friendship.

דָּוֶי, דְּוָיָה sad, depressed.

דּוּמָה Dumah.

דּוּמִיָּה f. silence.

דּוּמָם silent, speechless, dumb.

דַּוְקָא just so, only.

דּוֹר m. דּוֹרִים דּוֹרוֹת pl. generation, age, period.

דָּחַף to push.

דָּחַק to push, push aside.

דֹּחַק, דְּחַק m. opression, distress.

דַּי m. דֵּי c. דַּיִּי דַּיֶּךָ etc. דֵּיכֶם—ן דַּיָּם—ן sufficiency; enough.

כְּדֵי— in order that.

מִדֵּי— as often as.

דִּין to judge.

דִּין m. judgment.

דַּיָּן m. judge.

דִּכֵּא (דכא) to crush, break in pieces; to humble.

—דְּכֵא to be crushed.

דַּכָּא contrite, humble, dejected.

דִּכֵּה (דכה) to break, crush.

דַּל m. poor man.

דַּל lean, poor.

דִּלְדּוּל m. impoverishment.

דָּלַק to burn.

דֶּלֶת *f.* דַּלְתִּי *etc.* דְּלָתוֹת *pl.*
דְּלָתַיִם *du.* דַּלְתוֹת, דַּלְתֵי
door.

דָּם *m.* דַּם *c.* דָּמִי *etc.* (דִּמְכֶם—ן)
blood.

דָּמָה to be quiet, silent.

—דִּמָּה to imagine.

דְּמוּת *f.* דְּמוּיוֹת דְּמוּתִיּוֹת,
דְּמוּתִים *pl.* likeness, image.

דְּמִי *m.* דְּמִי *c.* quiet, rest.

דִּמְיוֹן *m.* דִּמְיוֹנוֹת דִּמְיוֹנִים *pl.*
imagination.

דָּמַם to rest, cease.

דְּמָמָה *f.* דִּמְמַת *c.* silence, stillness.

דִּמְעָה *f.* דְּמָעוֹת *pl.* tear.

דֵּעָה *f.* opinion.

דַּעַת *f.* knowledge, understanding, opinion.

דַּעַת See יָדַע.

דַּף *m.* דַּפֵּי *etc.* דַּפִּים page.

דָּפַק to knock, beat.

דַּק thin, slender, lank.

דִּקְדּוּק *m.* grammar.

דִּקְדֵּק to be strict in the observance of.

דָּקַר to pierce, stab.

דְּרוֹר *m.* freedom, liberty.

דָּרַךְ to tread, trample.

דֶּרֶךְ *m.* & *f.* דַּרְכִּי *etc.*
דְּרָכִים *pl.* דַּרְכֵי *c.* way,
road; manner; course.

דֶּרֶךְ through.

דָּרַשׁ to seek.

דְּרָשָׁה *f.* sermon, lecture, interpretation.

דֶּשֶׁא *m.* דְּשָׁאִים *pl.* tender grass, young herbage.

דָּת *f.* דַּת *c.* דָּתִים, דָּתוֹת *pl.*
דָּתֵי *c.* law, religion.

ה

to destroy. הַאֲבֵד(אבד)

to be loved; to love each other. הֵאָהֵב(אהב)

to give ear, hearken, listen. הַאֲזֵן (אזן)

to be girded (with strength). הֵאָזֵר (אזר)

to be caught. הֵאָחֵז (אחז)

to be faithful. הֵאָמֵן (אמן)

to believe, trust, confide in. –הַאֲמֵן

to avouch, give preference to. הַאֲמֵר(אמר)

to sigh, groan. הֵאָנֵחַ (אנח)

to assemble, be gathered. הֵאָסֵף(אסף)

to lighten, cause to shine. הָאֵר (אור)

to commend, laud –הָאֵר פָּנִים לְ

to prolong. הַאֲרֵךְ(ארך)

to consider guilty. הֵאָשֵׁם(אשם)

to cause to come, to bring. הָבֵא (בוא)

bringing. *f.* הֲבָאָה

to accuse, blame. הַאֲשֵׁם(אשם)

trifle, nonsense. *m.* הֲבַאי, הֲבַי

difference, division. הַבְדֵּל

to be separated. הִבָּדֵל(בדל)

come! come then! well then! הָבָה

to dismay, terrify. הַבְהֵל(בָּהל)

to be despised; to be worthless, contemptible. הִבָּזֵה (בזה)

to sneer at, regard as contemptible. –הַבְזֵה

to be chosen. הִבָּחֵר(בחר)

to look upon, look. הַבֵּט (נבט)

Abel. הֶבֶל

m. הֶבֶל הֲבֵל הֶבְלִי *etc.*

הֲבָלִים *pl.* הַבְלֵי *c.* vanity breath.

הִבָּלַע(בלע) to be swallowed up, engulfed.

הַבְלָעָה *f.* swallowing.

הָבֵן (בִּין) to understand, to make understand.

הִבָּנֵה (בנה) to be built, established; to be built up.

הַבֵּעַ (נבע) to express.

הִבָּרֵא (ברא) to be created.

הִבָּצֵר(בצר) to be diminished, cut off, denied.

הַבְקֵעַ (בקע) to cut, clear; to break through.

הַבְרֵק(ברק) to flash, to dazzle, blind.

הַבְרֵא(ברא) to make strong, refreshen.

הַגְבֵּהַ (גבה) to lift, raise.

הָגְבֵּל, הִגָּבֵל (גבל) to be limited, definite.

הַגְבֵּר (גבר) to confirm, strengthen.

הַגֵּד (נגד) to declare, tell.

הַגְדֵּל (גדל) to make great, to lift up; to increase; to boast, to grow insolent.

הָגֹה to speak, utter; to reason, meditate.

—לַהֲגוֹת *Same*

הַגֵּהַ (יגה) to cause suffering.

הַגֵּהַ (נגה) to cause to shine; to enlighten.

הִגָּזֵל (גזל) to be taken away, snatched away.

הִגָּיוֹן *m.* הֶגְיוֹן *c.* הֶגְיוֹנִי *etc.* meditation, logic, *pl.* הֶגְיוֹנוֹת thought.

הִגָּלֵה (גלה) to be disclosed, revealed.

–הַגְלֵה to carry away into exile, banish.

הִגָּמֵר (גמר) to be completed, brought to an end.

הָגֵן (גנן) to shield, defend.

הַגֵּעַ (נגע) to cause to touch; to reach, approach, arrive.

הִגָּרֵשׁ (גרשׁ) to be driven; to be driven away; to be divorced.

הִדָּבֵר(דבר) to converse.

הֹדוּ India.

הִדָּחֵה(דחה) to be thrust out, banished, outcast.

–הַדְחֵה to thrust away, aside.

הִדָּכֵא(דכא) to be crushed, humbled.

הִדָּכֵּה(דכה) to be contrite.

הֲדֹם, הֲדוֹם *m.* stool, footstool.

הִדָּמֵה (דמה) to appear, be imagined.

הָדָר *m.* הֲדַר *c.* הֲדָרִי *etc.* glory, beauty.

הַהוּא *m.* that.

הֵהָנֵה (הנה) to enjoy.

הֵהָפֵךְ(הפך) to turn back, turn oneself about; to be overturned, destroyed; to be changed.

הֵהָרֵג (הרג) to be killed.

הוּא he, it.

הוּבֵן (בין) to be understood.

הוֹגֵה (יגה) to cause grief.

הוֹד *m.* majesty, splendor.

הוֹדָאָה הוֹדָיָה, *f.* acknowledgement, thanks.

הִוָּדַע (ידע) to be made known, become known; to be revealed, discovered.

–הוֹדֵעַ to make known, public.

הֹוָה *m.* present.

הוֹחֵל (יחל) to hope.

הוֹי alas!

הִוָּכֵחַ (יָכֹחַ) to dispute, argue together; to be judged, convinced.

–הוֹכֵחַ to prove.

הוּכַן (כון) to be prepared.

הוֹלֵךְ (הלך, ילך) to lead, bring.

הוּנַח (נוח) to be put down.

הוֹסֵף (יסף) to continue.

הוּעַד (יעד) to be set.

הוֹפִעַ (יפע) to shine forth, out; to appear.

הוֹצֵא (יצא) to bring out, take out.

הוּקַל (קָלַל) to be easier, lighter.

הוֹרֵד (יָרַד) to cause to descend, bring down.

הוֹרִים *m.* parents

הוּרְשָׁה to be authorized, permitted.

הִוָּשֵׁן (ישן) to grow old.

הוֹשֵׁעַ (ישע) to deliver, save.

הוֹשַׁעְנָא רַבָּא Hoshanah Raba.

הִזְדַכֵּךְ(זכך) to purify oneself.

הִזְדַעְזֵעַ (זעזע) to be shaken.

הִזָּהֵר (זהר) to be guarded; to be careful, observant.

–הַזְהֵר to forewarn, caution.

הֲזָיָה *f.* phantasy.

הַזְכֵּר (זכר) to remind.

הַחוּצָה See חוּץ.

הַחְזֵק (חזק) to make strong, strengthen; to prevail upon; to seize.

הַחְיֵה (חיה) to let live.

הַחְכֵּם(חכם) to become wise, a scholar.

הָחֵל (חלל) to begin.

הַחְלֵף (חלף) to exchange.

הַחְלֵשׁ (חלשׁ) to weaken.

הַחֲנֵק (חנק) to strangle.

הִחֹר (חרר) to be burned, scorched; to be parched, dry.

הַחֲרֵב (חרב) to make desolate, destroy.

הַחֲרֵד (חרד) to terrify.

הָחֵשׁ (חושׁ) to hasten.

הֵחָשֵׁב (חשׁב) to be thought, accounted.

הֵחָתֵם (חתם) to be sealed.

הַטֵּה (נטה) to incline; to bend down.

הַטֵּל (נטל) to throw.

הַטֵּף (נטף) to speak.

הַטְרֵד (טרד) to annoy; to confuse; to deprive.

הִיא she, it.

הָיֹה to be, come to pass, happen.

—הֱיוֹת being.

—בִּהְיוֹת, בִּהְיוֹתִי being, etc. while being.

הַיּוֹם to-day, this day, by day.

הֱיוֹת See הָיֹה.

הֵיטֵב well.

הֵיכָל m. הֵיכַל c. הֵיכָלִים, הֵיכָלוֹת pl. הֵיכְלֵי c. palace, temple.

הַכְבֵּד (כבד) to make heavy.

הַכֵּה (נכה) to smite, strike.

—הֻכֵּה to be afflicted.

הִכָּחֵד (כחד) to be wiped out, destroyed, hidden.

—הַכְחֵד to deny; to efface, annihilate.

הַכְחֵשׁ (כחשׁ) to deny; to disappoint, fail.

הַכְחָשָׁה f. denial.

הֲכִי *used before adjective to denote superlative;* indeed? indeed because?

הַכְלֵם (כלם) to put to shame, humiliate, insult.
הָכֵן (כון) to prepare.
הֲכָנָה *f.* preparation.
הִכָּנֵס (כנס) to enter.
הַכְנֵעַ (כנע) to humble, subdue.
הַכְנָעָה *f.* humbleness, subjection.
הַכְעֵס (כעס) to provoke to anger, vex, spite.
הַכֵּר (נכר) to recognize; to acknowledge; to distinguish; to regard, observe.
הֻכְרַח (כרח) to be compelled.
הַכְרֵעַ (כרע) to decide.
הִכָּרֵת (כרת) to be cut off.
—הַכְרֵת to cut off; to cut down, destroy.
הִכָּשֵׁל (כשל) to stumble.
—הִכָּשֵׁל בַּעֲבֵירָה to become a victim of sin.

הֻכְשַׁר (כשר) to be fit.
הָלְאָה onwards, further.
הִלָּאֵה (לאה) to be weary.
הַלְבֵּן (לבן) to purify, cleanse; to make, become white.
הַלָּז this, this one.
הִלָּחֵם (לחם) to fight, wage war.
הִלָּחֵץ (לחץ) to be pressed.
הָלֹךְ to go, walk.
—לֶכֶת לֶכְתִּי *etc.* going.
—לָלֶכֶת to go.
הִלָּכֵד (לכד) to be captured.
הֲלָכָה *f.* הִלְכַת *c.* הִלְכָתִי *etc.*
הִלְכוֹת *c. pl.* law.
הֵם *m.* they.
הִמָּאֵס (מאס) to be rejected, despised, worthless.
הָמֹה to murmur, roar.
הֵמָּה Same as הֵם
הָמוֹן *m.* הֲמוֹן *c.* multitude.
הִמָּחֵה (מחה) to be erased.

הָמֵט (מוט) to let fall, drop.

הֲמֻלָּה *f.* roaring sound.

הִמָּלֵט(מלט) to slip away.

הַמְלֵךְ(מלך) to make king, cause to reign.

הָמֵר (מור) to change.

הִמָּרֵץ(מרץ) to be strong, effective.

הַמְשֵׁךְ(משך) to draw, drag along; to extend, continue.

הַמְשָׁכָה *f.* continuation, sequel.

הַמְשֵׁל(משל) to compare.

הָמֵת (מות) to put to death, kill.

הַמְתֵּן (מתן) to wait.

הֵן lo! behold!

הֵן *f.* they.

הָנֹה to enjoy.

—לֶהֱנוֹת to enjoy.

הֵנָּה hither.

—הֵנָּה וָהֵנָּה hither and thither.

הִנֵּה, הִנֶּנִי, הִנְנִי, הִנֵּנִי, הִנְּךָ, הִנָּךְ, הִנּוֹ, הִנֵּהוּ, הִנֶּהָ, הִנֶּנּוּ, הִנְּכֶם—ן הִנָּם—ן behold, here.

הַנְהָגָה *f.* conduct, behavior.

הִנֵּהוּ See הִנֵּה.

הַנְחֵל (נחל) to cause to inherit, give as an inheritance; to give as a possession.

הִנָּחֵם (נחם) to be sorry, moved to pity, have compassion; to be comforted, comfort oneself.

הִנָּטֵל(נטל) to be gone, removed.

הִנָּךְ See הנה

הִנָּכֵר (נכר) to be recognized.

הָנֵף (נוף) to wave, swing.

הָנֵץ (נָצֹץ) to blossom, bud.

הִנָּצֵב (נצב) to stand; to take one's stand.

הִנָּתֵז (נָתֹז) to fly off.

הִנָּתֵשׁ (נָתֹשׁ) to be uprooted.

הַסְבֵּר(סבר) to explain, interpret.

הִסָּגֵר (סגר) to be shut; to be shut up.

הַסֵּחַ (נָסֹחַ) to take one's mind away, divert.

—הַסֵּחַ דַּעַת to divert one's mind.

הִסָּחֵף(סחף) to be swept away, struck down.

הִסְטוֹרְיָה *f.* history.

הָסֵף (יסף) to add, increase.

הֻסֵּק (נסק) to be heated, made glowing.

הָסֵר (סור) to remove, take away.

הָסֵת (סות) to incite, seduce.

הִסְתַּבֵּךְ (סָבֹךְ) to become enmeshed.

הִסְתַּכֵּל (סכל) to look at, concentrate; to meditate.

הִסְתַּכְּלוּת *f.* meditation; observation.

הִסְתַּלֵּק, נִסְתַּלֵּק (סלק) to withdraw.

הִסְתַּתֵּר (סתר) to hide oneself; to disappear.

הַעֲבֵר(עבר) to remove.

הָעֵד (עוד) to admonish, protest; to call to witness.

הוּעַד (יעד) to be set, directed, placed before.

הֵעוֹר (עור) to be awakened.

הֵעָזֵב (עזב) to be left, forsaken.

הֵעָלֵה(עלה) to be exalted.

—הַעֲלֵה to offer up, sacrifice.

הַעֲלֵם (עלם) to be concealed, disappear.

הַעֲמֵד (עמד) to establish.

—הַעֲמֵד עֶצֶם to contain, check oneself.

הַעֲמֵק (עמק) to make deep, go down deep; to hide.

הַעֲנֵשׁ (ענש) to punish.

הַעֲסֵק (עסק) to keep occupied.

הַעֲצֵב (עצב) to cause pain, vex.

הָעֵק (עוק) to press, distress.

הֵעָקֵר (עקר) to be plucked, uprooted.

הָעֵר (עור) to rouse.

הֵעָרֵה (ערה) to be poured out.

הֵעָשֵׂה (עשה) to be made; to be done, performed; to happen.

הִפָּגַע (פגע) to be afflicted; to become possessed, demented.

הִפָּגֵשׁ (פגש) to meet together; to collide.

הָפֵךְ to turn, turn about, turn over; to destroy; to change.

—הֵפֵךְ to turn.

הַפֵּל (נפל) to cast.

הִפָּלֵא (פלא) to be extraordinary, marvelous.

—הַפְלֵא to do wonderful things.

—הַפְלֵא נֶדֶר to make a singular vow.

הַפְסֵד (פסד) to destroy, ruin.

הֶפְסֵד *m.* non-existence.

הֶפְסֵק interruption; stop, pause.

הַפְסֵק (פסק) to interrupt.

הַפְסָקָה *f.* interruption, pause.

הָפֵץ (פוץ) to scatter, spread out.

הִפָּצַע(פצע) to be wounded, bruised.

הָפֵק (פוק) to reveal, bring out.

הַפְקֵד (פקד) to appoint, set over.

הַפְקֵר (פקר) to offer up.

הִפָּרַע (פרע) to punish.

הַפְרֵעַ (פרע) to disturb.

הַפְשֵׁט(פשט) to strip; to strip off.

הִפָּתַח (פתח) to be opened.

הַצֵּב (נצב) to set up, erect.

הִצְטָעֵר(צער) to worry, suffer.

הַצֵּל (נצל) to rescue, deliver from.

הַצָּלָה *f.* deliverance, escape.

הָצֵף (צוף) to make overflow; to cause to float, swim.

הָצֵץ (צוץ) to look, peep,gaze.

הָצֵק (צוק) to oppress, harass.

הִקָּבֵר (קבר) to be buried.

הַקְדֵּחַ(קדח) to deteriorate; to scorch, burn.

—הַקְדֵּחַ תַּבְשִׁיל to disgrace one's education.

הַקְדֵּר(קדר) to become, or be black; to darken.

הַקְדֵּשׁ(קדש) to consecrate, regard as holy.

הִקָּלֵט(קלט) to be absorbed.

הָקֵם (קום) to carry out; to raise.

הִקָּנֵה (קנה) to be bought, acquired.

הָקֵץ (יקץ,קוץ) to awake.

הִקָּרֵב (קרב) to come near; to be brought to.

—הַקְרֵב to bring near, sacrifice.

הִקָּרַע (קרע) to be torn.

הַר *m.* הָרִי *etc.* הָרִים, הֲרָרִים mountain, hill.

הֵרָאֵה(ראה) to appear reasonable.

הַרְבֵּה much; many.

הַרְבֵּה(רבה) to make much, increase, multiply.

הָרֹג to slay, kill.

–הֵרָג to be killed.

הֶרֶג *m.* execution, slaughtering

הַרְגֵּז (רגז) to enrage.

הֶרְגֵּל (רגל) to become accustomed.

הַרְגֵּשׁ (רגשׁ) to feel, sense.

–הֻרְגַּשׁ to be felt.

הַרְדֵּה (רדה) to subdue.

הֵרָדֵף(רדף) to be pursued.

הִרְהוּר, הַרְהֵר *m.* fancy, imagining.

הַרְהֵר to reflect, contemplate.

הָרֵחַ (רוּחַ) to smell.

הַרְחֵק far away, far off.

הֲרֵי. behold!

הֲרִיסָה *f.* ruin.

הָרֵם (רום) to raise, lift up.

הָרֹס to throw down, break down.

הַרְעֵד(רעד) to cause to tremble.

הַרְפֵּה(רפה) to let go, desist from.

הֵרָצֵה(רצה) to be accepted; to find favor, be desired.

–הַרְצֵה to satisfy, make up.

הֵרָקֵב (רקב) to be rotten.

הַרְקֵד (רקד) to cause to dance.

הַרְשֵׁה (רשה) to permit.

הַשְׁאֵל (שאל) to borrow.

הִשָּׁאֵר (שאר) to be left over, to be left behind.

–הַשְׁאֵר to let remain, leave behind; to be left.

הָשֵׁב (שׁוב) to return; to bring back; to reply.

—הָשֵׁב נֶפֶשׁ to refreshen.

הֹשֵׁב (ישׁב) to cause to sit, dwell; to set, place.

הִשָּׁבֵעַ (שׁבע) to take an oath, swear.

—הַשְׁבֵּעַ to cause to take an oath, adjure.

הַשְׂבֵּעַ (שׂבע) to fill, satisfy.

הַשֵּׂג (נשׂג) to attain, reach.

הַשָּׂגָה *f.* conception.

הַשְׁגָּחָה *f.* supervision.

הִשָּׁחֵט (שׁחט) to be slaughtered.

הִשָּׁכֵחַ (שׁכח) to be forgotten.

הַשְׂכֵּל (שׂכל) to teach; to prosper.

הַשְׂכָּלָה *f.* enlightenment.

הַשְׁכֵּם (שׁכם) to rise early.

הַשְׁלֵט (שׁלט) to give power over, cause to rule.

הַשְׁלֵךְ (שׁלך) to throw, cast.

הַשְׁלֵם (שׁלם) to make peace.

הִשַּׁם (שׁמם) to be desolate, laid waste.

הַשְׁמֵד (שׁמד) to annihilate, exterminate; to convert.

הִשָּׁמֵעַ (שׁמע) to be heard, reported; to be heard of; to be regarded, obeyed.

—הַשְׁמֵעַ to proclaim.

הִשָּׁעֵן (שׁען) to lean, support oneself.

הֻשְׁפַּל (שׁפל) to be lowered.

הַשְׁפֵּעַ (שׁפע) to give generously.

הִשָּׁקֵעַ (שׁקע) to sink.

—הַשְׁקֵעַ to make sink, submerge.

הִשָּׁקֵף (שקף) to look down or through.

הַשְׁקָפָה *f.* view, outlook, point of view, opinion.

הַשְׁרֵה (שרה) to let rest.

הִשָּׂרֵף (שׂרף) to be burned.

הִשְׁתַּגֵּעַ (שגע) to become crazy, demented.

הִשְׁתּוֹבֵב (שוב) to run wild.

הִשְׁתַּחֲוָה (שחה) to bow down, prostrate onself.

הִשְׁתַּחְרֵר (שחרר) to go free, be free, released.

הִשְׁתַּטֵּחַ (שטח) to prostrate in prayer on the graves of the pious.

הִשְׁתַּכֵּחַ (שָׁכַח) to be forgotten, fall into oblivion; to be found.

הִשְׁתַּלְמוּת *f.* perfection.

הִשְׁתַּלְשֵׁל (שלשל) to develop.

הִשְׁתַּמֵּשׁ (שָׁמַשׁ) to make use of.

הִשְׁתַּנֵּה(שנה) to change oneself.

הִשְׁתַּפֵּךְ (שפך) to pour out, overflow.

הִשְׂתָּרֵעַ (שׂרע) to stretch oneself.

הִשְׁתַּתֵּף (שתף) to participate

הִתְאַבֵּל (אבל) to mourn, lament.

הִתְאַבֵּק (אבק) to struggle.

הִתְאַדֵּם (אָדֹם) to be or appear red.

הִתְאוֹנֵן (אנן) to complain, murmur.

הִתְאַכְזֵר (אכזר) to be harsh, cruel.

הִתְאַמֵּץ (אמץ) to strengthen oneself.

הִתְאַמֵּר (אמר) to boast, brag; to conspire.

to groan, sigh. (אנח) הִתְאַנֵּחַ

to gather (אסף) הִתְאַסֵּף together.

to withdraw (בדד) הִתְבּוֹדֵד oneself from society, live in solitude.

to mix oneself;(בלל) הִתְבּוֹלֵל to become absorbed, assimilated.

to speculate, re-(בין) הִתְבּוֹנֵן flect, think; to be attentive.

to roll, wallow. (בוס) הִתְבּוֹסֵס

to be ashamed. (ביש)הִתְבַּיֵּשׁ

to be (בלבל) הִתְבַּלְבֵּל confused, mixed up.

to bless (ברך) הִתְבָּרֵךְ oneself.

to become (ברר) הִתְבָּרֵר clear.

to subdue, lord (גבר)הִתְגַּבֵּר over; to strengthen oneself.

to gather in (גדד) הִתְגּוֹדֵד bands.

struggle; wrest- *f.* הִתְגּוֹשְׁשׁוּת ling.

to roll (גלל) הִתְגַּלְגֵּל, הִתְגּוֹלֵל oneself over and over, to roll; to be changed, transformed.

to uncover one- (גלה) הִתְגַּלָּה self; to disclose or reveal oneself.

revelation. *f.* הִתְגַּלּוּת

to steal away, go (גנב) הִתְגַּנֵּב or come stealthily.

to yearn, long (געגע) הִתְגַּעְגֵּעַ for.

to engage in strife,(גרה)הִתְגָּרֵה fight.

to cling closely. (דבק)הִתְדַּבֵּק

to be weak, (דלל) הִתְדַּלְדֵּל poor; to be neglected.

הִתְהַלֵּךְ (הלך) to walk up and down; to go about.

הִתְהַפֵּךְ (הפך) to turn over.

הִתְוַדָּה (ודה) to confess; to implore forgiveness.

הִתְוַכֵּחַ (יכח) to argue, dispute.

הֲתוּלִים *m.* mockery.

הִתְחַבֵּא (חבא) to hide oneself.

הִתְחַבֵּר (חבר) to associate with.

הִתְחַדֵּשׁ (חדש) to renew oneself; to invent.

הִתְחוֹלֵל (חיל) to whirl; to writhe, suffer.

הִתְחַזֵּק (חזק) to strengthen oneself; to take courage.

הַתְחֵל (תחל) to begin.

הִתְחַלְחֵל (חול) to whirl; to writhe.

הִתְחַנֵּן (חנן) to entreat, implore.

הִתְחָרֵט (חרט) to be sorry, repent, regret.

הִתְיַצֵּב (יצב) to take one's stand, station oneself.

הִתְיַשֵּׁר (ישר) to be straightened, righted.

הִתְכַּוֵּץ (כוץ) to shrink.

הִתָּלֶה (תלה) to be hung.

—הִתָּלוֹת *same*

הִתְלַהֲבוּת *f.* enthusiasm.

הִתְלוֹצֵץ (ליץ) to mock, to scorn.

הִתָּלוֹת *See* הִתָּלֵה.

הִתְלַחֵשׁ (לחש) to whisper together.

הֲתָלִים *m.* ridicule, mockery, sarcasm.

הִתְלַמֵּד (למד) to accustom oneself; to practice; to be taught.

הִתְמוֹגֵג (מוג) to melt.

הִתְמוֹטֵט (מוט) to be dissolved.

הִתְמַכֵּר (מכר) to sell oneself; to surrender heart and soul to a cause.

הִתְמַלֵּא (מלא) to be filled.

הִתַּמֵּם(תמם) to show oneself honest.

הִתְמַרְמֵר (מרמר, מרר) to be enraged.

הִתְנַהֵג (נהג) to conduct oneself, behave.

הִתְנוֹעֵעַ(נוע) to move to and fro.

הִתְנוֹצֵץ (נָצַץ) to glitter.

הִתְנַחֵם(נחם) to comfort oneself.

הִתְנַמְנֵם (נַמְנֵם) to be drowsy.

הִתְנַעֵעַ (נוֹע) to move, wander; to totter, stagger.

הִתְנַעֵר (נער) to rouse oneself.

הִתְנַפֵּל(נפל) to let oneself fall, to fall down, prostrate.

הִתְנַשֵּׂא(נשא) to lift oneself up.

הִתְעַבֵּשׁ (עבשׁ) to wither, shrivel.

הִתְעוֹרֵר (עוּר) to awake, rouse oneself; to be waked up.

הִתְעוֹרְרוּת *f.* awakening.

הִתְעַכֵּל (עכל) to be digested.

הִתְעַלֵּף (עלף) to swoon, faint.

הִתְעַמֵּק (עמק) to be, or, become absorbed in thought; to concentrate.

הִתְעַנֵּג (ענג) to delight oneself, rejoice.

הִתְעַצֵּב (עצב) to be vexed.

הִתְעַצֵּל (עצל) to be lazy, idle, sluggish.

הִתְעָרֵב (ערב) to intermingle.

הִתְעַשֵּׁר (עשׁר) to enrich oneself, become rich.

הִתְעַתֵּד (עתד) to be prepared, ready.

הִתְפּוֹרֵר (פור) to fall apart, break up.

הִתְפַּלֵּא (פלא) to marvel.

הִתְפַּלֵּל (פלל) to pray, supplicate.

הִתְפַּלְסֵף (פלסף) to philosophize.

הִתְפָּרֵד (פרד) to separate oneself, be dispersed.

הִתְפַּרְנֵס (פרנס) to support oneself; to earn a livelihood.

הִתְפָּרֵץ (פרץ) to break forth.

הִתְפַּשֵּׁט (פשט) to broaden oneself; to stretch oneself.

הִתְפַּשְּׁטוּת *f.* spreading, diffusion.

הִתְפַּתֵּחַ (פתח) to free oneself; to develop; to open one's eyes.

הִתְקַבֵּץ (קבץ) to gather together.

הִתְקַיֵּם (קים) to remain alive, exist.

הִתָּקֵל (תקל) to stumble.

הִתְקַמֵּט (קמט) to become puckered, wrinkled.

הִתְקַצֵּף (קצף) to be angry, rage.

הִתְקָרֵב (קרב) to be or come near; to be related; to claim relationship; to be offered up.

הִתְקָרֵר (קרר) to be or become cool.

הַתֵּר (נתר) to unfasten, loosen; to permit.

הִתְרַגֵּז (רגז) to rage against.

הִתְרַגֵּל (רגל) to become accustomed.

הִתְרַגֵּשׁ (רגש) to fall stormily upon, break forth.

הִתְרוֹמֵם (רום) to exalt, magnify oneself, be lifted up.

הִתְרוֹעֵעַ (רוע) to associate with, befriend.

הִתְרוֹצֵץ (רצץ) to struggle; to dash one another.

הִתְרוֹקֵן (רקן) to be emptied.

הִתְרוֹשֵׁשׁ (ריש) to become poor.

הִתְרַחֵב (רחב) to expand.

הִתְרַחֵק (רחק) to go away; to keep far away.

הִתְרַחֲקוּת *f.* estrangement; distance.

הִתְרַכֵּךְ (רכך) to become tender, soft.

הִתְרַפֵּק (רפק) to support oneself, lean; to endear oneself.

ו

וָתִיק *m.* וְתִיקִין, וְתִיקִים *pl.* faithful, distinguished scholar.

ז

זֹאת *f.* this.

זֶה *m.* this.

–זֶה בָּזֶה each other.

–מִזֶּה from here.

זָהָב *m.* זְהַב *c.* זְהָבִי *etc.* gold.

זְהִירוּת *f.* carefulness, caution.

זֹהַר *m.* זָהֳרִי *etc.* זָהֳרִים *pl.* shining, brightness.

זֹהַר Zohar.

זוֹהִי that is.

זוּלַת, זוּלָתִי *etc.* except, besides.

זְוָעָה *f.* trembling, terror.

זָחַל to flow.

זִיו *m.* brightness, glory.

זִיל *See* אֲזַל.

זַיֵּן (זין) to be armed.

זִיק *m.* chain.

זַךְ, זַכָּה *etc.* pure, clean.

זַכֵּה (זכה) to favor, consider worthy.

זַכֵּךְ (זכך) to purify.

זָכָר *m.* זְכָרִים *pl.* male.

זָכֹר to remember, recall.

זֵכֶר *m.* זִכְרִי *etc.* remembrance, memorial.

זִכָּרוֹן *m* זִכְרוֹן *c.* זִכְרוֹנִי *etc.* זִכְרוֹנוֹת, זִכְרוֹנִים *pl.* remembrance, memory.

זָלֹג to shed.

זָמִיר *m.* זְמִיר *c.* זְמִירִים *pl.* nightingale.

זְמָן *m.* זְמַן *c.* זְמַנִּי *etc.* זְמַנִּים *pl.* time.

זַמֵּר (זמר) to sing.

זִמְרָה *f.* melody, song.

זָנֹחַ to reject, spurn.

זֵעָה *f.* perspiration, sweat.

זָעֹם to be indignant, curse.

זַעַם *m.* זַעְמִי *etc.* זְעָמִים *pl.* indignation, wrath.

זָעֵף, זְעֵפָה *etc.* out of humor, vexed.

זָעֹף to be out of humor. vexed, enraged.

זָעֹק to call together.

זָקוּף זְקוּפָה *etc.* straight, upright.

זָקָן *m.* זְקַן *c.* זְקָנִי *etc.* זְקָנִים *pl.* chin, beard.

זָקֵן *m.* זְקַן *c.* זְקֵנִי *etc.* זְקֵנִים *pl.* old man. זִקְנֵי *c.*

זָקֹן to be or become old.

זִקְנָה *f.* old age.

זָר strange, foreign.

זָרָא *f.* loathesome thing.

זָרֹם to flow, flood.

זֶרֶם *m.* זְרָמִים *pl.* downpour.

ח

relation, joining. *m.* חִבּוּר
imprisoned. *etc.* חָבוּשׁ, חֲבוּשָׁה
to beat. חָבַט
beloved. חָבִיב, חֲבִיבָה
pl. חֲבָלִים *etc.* חֶבְלִי *m.* חֶבֶל
cord. *c.* חַבְלֵי, חֶבְלֵי
slumbers, the –חֶבְלֵי שֵׁנָה
Arms of Morpheus.
destruction. *f.* חֲבָלָה
to embrace. חִבֵּק (חבק)
חֲבֵרִי *c.* חֲבֵר *m.* חָבֵר
friend, *c.* חַבְרֵי *pl.* חֲבֵרִים
companion.
to unite, join,add. חִבֵּר (חבר)
society. *f.* חֶבְרָה
festival, feast. *m.* חַג
to celebrate. חָגֹג
to gird, gird on, חָגֹר
gird oneself.
sharp, witty. חַד

to cease, leave off. חָדֹל
to penetrate. חָדֹר
חַדְרִי, *c.* חֲדַר *m.*.חֶדֶר
pl. חֲדָרִים *etc.* חֶדְרִי
room; class-room; *c.* חַדְרֵי
school.
bedroom. –חֲדַר־מִשְׁכָּב
new. *etc.* חָדָשׁ, חֲדָשָׁה
news. חֲדָשׁוֹת
pl. חֳדָשִׁים *etc.* חָדְשִׁי *m.* חֹדֶשׁ
month. *c.* חָדְשֵׁי *du.* חָדְשַׁיִם
Heaven ח"ו. חַס וְחָלִילָה
forfend! חַס וְשָׁלוֹם
debt. *pl.* חוֹבוֹת *m.* חוֹב
obligation. *f.* חוֹבָה
pl. חֲוָחִים, חוֹחִים *m.* חוֹחַ
brier, bramble.
to fall, take effect. חוּל
sand. חוֹלוֹת *m.* חוֹל
du. חֹמֹתַיִם *pl.* חוֹמוֹת, *f.* חוֹמָה
wall.

חוּץ *m.* חוּצוֹת *pl.* street, the outside, out of doors, without.

—הַחוּצָה outside, forth, abroad.

חוֹר, חֹר *m.* hole, socket.

חִוֵּר חִוְרָה *etc.* pale, white.

חוּשׁ to haste, make haste; to feel.

חִזָּיוֹן *m.* חֶזְיוֹן *f.* חֶזְיֹנִי *etc.* חֶזְיוֹנוֹת *pl.* vision.

חָזוֹן *m.* חֲזוֹן *c.* vision.

חֲזַ"ל. חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה

חַזָּן *m.* cantor.

חָזָק, חֲזָקָה *etc.* strong, mighty.

חָזַק to be of good courage.

—חִזֵּק to strengthen.

חָזְקָה *f.* strength, force.

—בְּחָזְקָה forcibly.

חָזַר to repeat; to return.

חָטָא to go wrong, sin.

חֵטְא *m.* חֶטְאִי *etc.* חֲטָאִים *pl.* sin.

חַטָּאָה *f.* חַטַּאת *c.* חַטָּאתִי *etc.* חַטָּאת, חַטָּאוֹת *c.* sin.

חָטַט (חטט) to bore, dig.

חֲטִיפָה *f.* haste.

חָטַף to catch, seize.

חָיָה to live.

—לִחְיוֹת *Same.*

חַיָּט *m.* tailor.

חַיִּים *m.* life.

חַיִל, חַיִל *m.* חֵיל *c.* חֵילִי *etc.* חֲיָלִים, חֲיָלוֹת *pl.* army.

חִיצוֹנִי, חִיצוֹנִית outer, external.

—סְפָרִים חִיצוֹנִים secular books.

חֵיק *m.* lap.

חִכָּה (חכה) to wait.

חָכְמָה *f.* wisdom; science; philosophy.

חֹל *m.* weekday; secular

חֶלְאָה dirt, filth.

חָלַב to milk.

חֵלֶב *m.* חֶלְבִּי *etc.* חֲלָבִים *pl.*
חֶלְבֵּי *c.* tallow.
חֲלֻדָה, חֲלוּדָה *f.* rust.
חָלָה to be sick, weak.
חֲלוֹם *m.* חֲלֹמוֹת *pl.* dream.
חַלּוֹן *m.* חַלּוֹנוֹת window.
חָלוּשׁ, חֲלוּשָׁה *etc.* weak, feeble.
חָלִילָה far be it! God forbid!
חָלָל *m.* חֲלָלִי *etc.* hollow space.
חָלָל *m.* חֲלָלִים *pl.* חַלְלֵי *c.*
wounded, slain.
חִלֵּל (חלל) to defile, pollute, profane, violate.
חָלַף to be gone, pass by.
חֵלֶק *m.* חֶלְקִי *etc.* חֲלָקִים *pl.*
חֶלְקֵי *c.* portion, share, part.
חָלַק to divide.
חָלַק עַל— to differ with, oppose.
חַלָּשׁ *m.* feeble, weak person.
חֻלְשָׁה *f.* weakness.

חֹם *m.* heat, warmth.
חַם warm.
חֵמָה *f.* חֲמַת *c.* חֲמָתִי *etc.*
wrath, anger, heat.
חָמוּר, חֲמוּרָה difficult, stringent.
חָמַל to take pity.
חֶמְלָה *f.* compassion.
חֹמֶר *m.* clay.
חָמֵשׁ *f.* five.
חֲמִשִּׁים fifty.
חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵי *f.* fifteen.
חֵן *m.* חִנִּי *etc.* favor, grace.
חָנָה to encamp.
חֶנְוָנִי *m.* store-keeper.
חָנוּת *f.* חֲנוּת *c.* חֲנֻיּוֹת *pl.* store
חֲנִינָה *f.* mercy.
חָנַךְ to train.
חִנָּם gratuitously, for no reason.
חַנֵּק (חנק) to suffocate.

חֶסֶד *m.* חַסְדֵי *etc.* חֲסָדִים *pl.*
חַסְדֵי *c.* goodness, kindness.
חָסִיד *m.* חֲסִידִים pious man.
חֲסִידוּת *f.* Chassidism.
חָסֵר, חֲסֵרָה wanting, missing.
חֶסְרוֹן *m.* חֶסְרוֹנוֹת, חֶסְרוֹנִים *pl.*
imperfection.
חִפָּזוֹן *f.* haste.
חָפֵץ to desire.
חֵפֶץ *m.* חֶפְצֵי *c.* חֲפָצִים *pl.*
חֶפְצֵי *c.* desire.
חָפַשׂ to search, search out,
test.
—חִפֵּשׂ to search.
חֹפֶשׁ *m.* חָפְשִׁי *etc.* freedom.
חֻפְשָׁה *f.* freedom, vacation.
חָפְשִׁי, חָפְשִׁית free.
חֲצוֹת *f.* midnight.
—חֲצוֹת לַיְלָה *Same.*
חֲצִי חֲצִי *m.* חֶצְיִי *etc.* חֲצָאִים
חֲצָיִים *pl.* half.

חֻצְפָּא, חֻצְפָּה *f.* insolence,
brazenness.
חֹק *m.* חֻקֵּי *etc.* חֻקִּים *pl.*
law, custom, rule.
חֲקִירָה *f.* speculation, inves-
tigation; exploration.
חָקַר to search, examine thour-
oughly.
חֵקֶר *m.* חִקְרֵי *etc.* חֲקָרִים *pl.*
חִקְרֵי *c.* searching.
חָרֵב to be destroyed.
חָרֵב, חֲרֵבָה desolate.
חֶרֶב *f.* חַרְבִּי *etc.* חֲרָבוֹת *pl.*
חַרְבוֹת *c.* sword.
חָרְבָּה, חָרְבָה, *f.*
waste, desolation, ruin.
חֻרְבָּן, חָרְבָּן *m.* חֻרְבַּן, חָרְבַּן *c.*
חֻרְבָּנִים, חֻרְבָּנוֹת *pl.* ruin,
destruction.
חֲרָדָה *f.* חֶרְדַת *c.* trembling,
fear

חֵרוּף *m.* abuse, insult.

חֵרוּת *f.* freedom, liberty.

חֹרִים, חוֹרִין *m.* princes, noblemen.

חֲרִיפוּת *f.* sharpness, acuteness.

חֵרֶם *m.* חֶרְמִי *etc.* חֲרָמִים, חֲרָמוֹת *pl.* ban, excomunication.

חֹרֶף *m.* חָרְפִּי *etc.* autumn; winter.

חָרַף (חרף) to abuse; to blaspheme.

חֶרְפָּה *f.* חֲרָפוֹת *pl.* חֶרְפּוֹת *c.* reproach, shame, disgrace.

חָרַק to gnash, grind (the teeth).

חָרָשׁ *m.* חָרַשׁ *c.* חָרָשִׁים *pl.* carpenter.

חָרַת to engrave.

חָשַׁב to think, to regard.

חֶשְׁבּוֹן *m.* חֶשְׁבּוֹנוֹת *pl.* reckoning, account.

—חֶשְׁבּוֹן־הַנֶּפֶשׁ self-analysis.

חָשָׁה to be silent, still.

חָשׁוּךְ, חֲשׁוּכָה dark.

חֲשׁוֹכָא *m.* darkness.

חָשֵׁךְ, חֲשֵׁכָה dark.

חֹשֶׁךְ *m.* חָשְׁכִּי *etc.* darkness, obscurity.

חָשַׁךְ to be or grow dark.

חֲשֵׁכָה *f.* חֶשְׁכַת *c.* darkness.

חָשַׁשׁ to fear.

חָתַם to seal, sign.

חָתָן, חֲתַן *c.* חֲתָנִי, חֲתָנִים *pl.* bridegroom; son-in-law.

חֹתֵן, חוֹתֵן חֹתְנִי *etc.* father-in-law.

חֲתֻנָּה *f.* wedding.

חֹתֶנֶת, חוֹתֶנֶת חֹתַנְתִּי *etc.* mother-in-law.

ט

טִבְחָה *f.* slaughter.

טָבֹל to dip, bathe.

טֶבַע *m.* *f.* טִבְעִי *etc.* nature, character; Nature.

טִבְעִי, טִבְעִית natural.

טַבַּק *m.* snuff.

טָהוֹר, טְהוֹרָה clean, pure.

טַהֵר (טהר) to cleanse, purify.

טָהֳרָה *f.* cleansing, purifying.

טוּב *m.* goods, goodness.

טוֹב good.

טוֹבָה *f.* plenty, wealth.

טִיּוּל *m.* walking.

טִיט *m.* mire, mud, clay.

טִיטוּס Titus.

טַיֵּל (טיל) to walk, promenade.

טִלְטוּל *m.* wandering.

טִלְטֵל to throw, hurl.

טַלִּית *f.* טַלִּיּוֹת, טַלִּיתוֹת *pl.* wrap; prayer-shawl.

טַמֵּא (טמא) to defile.

טֻמְאָה *f.* uncleanness.

טָעָה to wander, stray, to err.

טָעֹם to taste.

טַעַם *m.* טַעְמֵי *etc.* טְעָמִים *pl.* taste; reason.

טַף *m.* טַפֵּי *etc.* children.

טַפֵּחַ (טפח) to rear, raise.

טַפְטֵף to drip.

טָפֵל, טְפֵלָה of secondary importance.

טַפֵּס (טפס) to climb.

טָרוּד טְרוּדָה engaged, occupied, busy.

טָרוּט, טְרוּטָה bleared.

טֶרֶם before that, not yet, ere.

טֶרֶף *m.* טַרְפֵּי *etc.* טְרָפִים *pl.* prey, food. טַרְפֵּי *c.*

טְרַקְלִין *m.* reception-room.

טְשְׁטֵשׁ (טשטש) to be blurred, illegible, faded.

טְשֶׁרְנוֹבִּיל Tzernobil.

יֵאוּשׁ *m.* despair, desperation.

יָבֵשׁ, יְבֵשָׁה dry.

יָגוֹן *m.* יְגוֹן *c.* יְגוֹנִי *etc.* יְגוֹנִים, יְגוֹנוֹת *pl.* grief, sorrow.

יָגֵעַ, יְגֵעָה weary, wearisome.

יָד *f.* יַד *c.* (יֶדְכֶם—ן) יָדַיִם, יָדוֹת *pl.* יְדֵי hand.

יְדִיעָה *f.* knowledge.

יָדֹעַ to know.

—דַּעַת, דַּעְתִּי *etc.* knowing.

—לָדַעַת to know.

יַהֲדוּת *f.* Judaism.

יְהוּדִי Jew.

—יְהוּדִי גָמוּר perfect Jew.

יוֹם *m.* יָמִים, יָמוֹת *pl.* יוֹמַיִם *du.* יְמֵי *c.* day.

—יוֹם־כִּפּוּרִים Day of Atonement.

—יָמִים־נוֹרָאִים High Holidays.

—הַיּוֹם to-day

יוֹמָם by day, daytime.

יָוָן Greece.

יוֹסִיפוֹן Josephus.

יוֹרֶה דֵעָה Yoreh Deah.

יוֹתֵר more; remnant.

יַחַד together.

יַחְדָו together.

יִחוּד *m.* unity.

יִחוּס *m.* genealogy, pedigree.

יְחֶזְקֵאל Ezekiel.

יְחִידִי, יְחִידִית alone.

יַחַס *m.* relationship.

יָחֵף, יְחֵפָה barefoot.

יָכֹל to be able, have power.

—כֹּל יָכֹל omnipotent.

יְכֹלֶת *f.* יְכָלְתִּי *etc.* power, strength.

יֶלֶד *m.* יַלְדִי *etc.* יְלָדִים *pl.* child. יַלְדֵי *c.*

יָלַד to bear, bring forth; to give birth to; to beget.

יַלְדוּת *f.* childhood.

יַלְקוּט *m.* bag.

יָם *m.* יַם *c.* יַמִּים *pl.* sea.

–יָם הַגָּדוֹל Mediterranean.

יָמִים נוֹרָאִים *See* יוֹם.

יְמָנִי, יְמָנִית right, righthand.

יְנִיקָה *f.* sustenance, food, sucking.

יָנַק to suck.

יָסַד to establish, found.

יְסוֹד *m.* יְסוֹדִים, יְסוֹדוֹת *pl.* foundation; origin

יִסוּרִים, יְסוּרִין *m.* pain, torture, suffering.

יִסֵּר (יסר) to discipline, chastise.

יַעֲקֹב Jacob.

יַעַר *m.* יַעֲרִי *etc.* יְעָרִים, יְעָרוֹת *pl.* wood forest, thicket.

יָפֶה, יָפָה beautiful, fair.

יֳפִי, יֹפִי *m.* יָפְיִי *etc.* beauty.

יִפְתָּח Jephthah.

יָצָא to go or come out.

–לָצֵאת *Same.*

יָצוּר *m.* member, limb.

יִצְחָק Isaac.

יְצִיאָה *f.* going out, exodus, conclusion.

יֵצֶר *m.* יִצְרִי *etc.* desire, passion, inclination.

–יֵצֶר הָרָע the evil spirit, tempter.

יָקַד to be kindled, burn.

יָקָר, יְקָרָה precious.

יָרֵא to fear.

יָרַד to come or go down, descend.

–לָרֶדֶת *Same.*

green. יָרוֹק, יְרוֹקָה

Jerusalem. יְרוּשָׁלַיִם, יְרוּשָׁלַםִ

moon. *m.* יָרֵחַ

יֶרַח *m.* יְרָחִים *pl.* יַרְחֵי *c*
month,

יָרֵךְ *f.* יֶרֶךְ *c.* יַרְכֵי *etc.*
יְרֵכַיִם *du.* יְרֵכוֹת *pl.* יַרְכוֹת *c.*
thigh, loin, side.

Jeremiah. יִרְמְיָה, יִרְמְיָהוּ

to inherit, take possession of. יָרַשׁ

inheriting. *etc.* רֶשֶׁת, רִשְׁתִּי—

to inherit. לָרֶשֶׁת—

יֵשׁ *m.* יֶשְׁנִי, יֶשְׁךָ, יֶשְׁנֵךְ, יֶשְׁנוֹ,
or יֶשְׁנָהּ, יֶשְׁנֵנוּ, יֶשְׁכֶם—ן
there is, יֶשְׁכֶם—ן יֶשְׁנָם—ן
there are.

to sit, dwell. יָשַׁב

sitting, dwelling. שֶׁבֶת שִׁבְתִּי—

settling. *m.* יִשּׁוּב

social welfare. יִשּׁוּב־עוֹלָם—

Talmudic academy. *f.* יְשִׁיבָה

Ishmael. יִשְׁמָעֵאל

יִשְׁמְעֵאלִי, יִשְׁמְעֵאלִית
Ishmaelite, Arab.

old. יָשָׁן, יְשָׁנָה

to sleep. יָשֵׁן

to put to sleep. יַשֵּׁן—

salvation, יֵשַׁע *m.* יִשְׁעִי
deliverance.

straight. יָשָׁר, יְשָׁרָה

Israel, Jewish people. יִשְׂרָאֵל

Jewish. יִשְׂרְאֵלִי, יִשְׂרְאֵלִית

orphan. *pl.* יְתוֹמִים *m.* יָתוֹם

it is possible, may be. יִתָּכֵן

extra, special. יָתֵר, יְתֵרָה

יָתֵר, יֶתֶר *m.* יִתְרִי *etc.*
remaining, rest.

כ

to be in pain. כָּאַב

pain. *m.* כְּאֵב

כַּאן, כַּן here; in this connection.

–לְכַאן *Same.*

כָּבַד to be heavy, burdened.

כָּבֵד, כְּבֵדָה heavy.

כֹּבֶד *m.* כָּבְדִי *etc.* heaviness.

–כֹּבֶד רֹאשׁ bent head, solemn, humble manner.

כְּבֵדוּת, כְּבֵדֶת *f.* heaviness.

כָּבָה to be extinguished.

–כִּבָּה to extinguish, quench.

כָּבוֹד *m. & f.* כְּבוֹד *c.* glory, honor, כְּבוֹדִי *etc.*

כִּבְיָכוֹל, כִּבְיָכוֹל כַּבְיָכוֹל, as it were.

כַּבִּיר great, mighty, much.

כֶּבֶל *m.* כַּבְלִי *etc.* כְּבָלִים *pl.* fetters, chains. כַּבְלֵי *c.*

כְּבָר already.

כְּבָרָה *f.* sieve.

כָּבַשׁ to press, squeeze, subdue.

–כָּבַשׁ פָּנִים בַּקַּרְקַע to hide oneself in shame.

כַּדּוּר *m.* ball.

כְּדַאי, כְּדֵי enough to; in order to.

כֹּה thus, here.

כֵּהֶה, כֵּהָה dim, faint, dull.

כֹּהֵן, כֹּהֲנִים *pl.* priest.

כּוֹכָב *m.* כּוֹכַב *c.* star.

כִּוֵּן (כון) to intend, to direct the mind.

כַּוָּנָה *f.* devotion, intention.

כּוֹפֵר *m.* כּוֹפְרִים *pl.* infidel, freethinker, atheist.

כּוֹרֶשׁ, כֹּרֶשׁ Cyrus.

כּוּשׁ Ethiopia.

כֹּחַ *m.* כֹּחוֹת *pl.* strength, power, endurance.

כִּחֵשׁ (כחש) to deceive, deny.

כִּי for, because, that when, since.

—כִּי־אִם but.

כִּידוֹן *m.* javelin, dart.

כַּךְ so, thus.

—בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ *See* בֵּין.

כָּכָה thus, so.

כִּכָּר *f.* כִּכַּר *c.* כִּכְּרַיִם (כִּכָּרַיִם) *du.* כִּכָּרִים, כִּכָּרוֹת *pl.* כִּכְּרֵי, כִּכְּרוֹת *c.* place, district.

כָּל whole, every, all, each.

כֹּל *m.* כֻּלִּי, כֻּלְּךָ, כֻּלָּךְ, כֻּלּוֹ, כֻּלֹּה, כֻּלָּהּ, כֻּלָּנוּ, כֻּלְּכֶם—ן כֻּלָּם—ן the whole.

כָּלָא to shut up, imprison.

כֶּלֶא *m.* כִּלְאִי *etc.* כְּלָאִים *pl.* imprisonment, confinement.

—בֵּית־כֶּלֶא prisonhouse.

כָּלָה to be complete, finished.

כָּלָה entirely.

כַּלָּה bride.

כְּלוֹמַר namely, viz.

כְּלִי *m.* כֶּלְיִי *etc.* כֵּלִים *pl.* כְּלִי *c.* vessel, utensil.

כְּלָיָה *f.* annihilation, destruction.

כִּלְיָה, *f.* כְּלָיוֹת *pl.* כִּלְיוֹת *c.* kidney.

כִּלָּיוֹן *m.* כִּלְיוֹן *c.* pining, failing.

—כִּלְיוֹן־עֵינַיִם longing.

כָּלִיל entirely, altogether.

כְּלָל *m.* כְּלַל *c.* general rule, principle.

כְּלָלִי, כְּלָלִית general, universal.

כֻּלָּם *See* כֹּל.

כְּלַפֵּי against.

כַּמָּה how much, how many; how often.

כְּמוֹ, כָּמוֹנִי, כָּמוֹךָ, כָּמוֹךְ כָּמוֹהוּ, כָּמוֹהָ כָּמוֹנוּ כְּמוֹכֶם—ן כְּמוֹהֶם—ן just as, like, as.

כָּמוּשׁ, כְּמוּשָׁה wrinkled.

כְּמִקֶּדֶם *See* קֶדֶם.

כֵּן yes, so.

כְּנֶגֶד in front of, opposite; corresponding to

כַּנֵּה (כנה) to call by name, belittle.

כִּנּוֹר *m.* כִּנּוֹרוֹת כִּנּוֹרִים *pl.*
lyre, violin.

כְּנִיסָה *f.* entrance, entering.

כְּנֶסֶת *f.* כְּנֵסִיּוֹת *pl.* assembly, congregation.

—כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל congregation of Israel.

כָּנָף *f.* כְּנַף *c.* כְּנָפוֹת *pl.*
כַּנְפוֹת *c.* end, corner.

כָּנָף *f.* כְּנַף *c.* כְּנָפַיִם *du.* כַּנְפֵי *etc.*
כַּנְפֵי *c.* wing.

כִּסֵּא *m.* כִּסְאִי *etc.* כִּסְאוֹת *pl.*
chair, throne.

—כִּסֵּא־כָבוֹד throne of divine majesty.

כַּסֵּה (כסה) to cover.

כְּסִיל *m.* stupid fellow, fool.

כֶּסֶף *m.* כַּסְפִּי *etc.* כְּסָפִים *pl.*
כַּסְפֵּי *c.* silver; money.

—כֶּסֶף־מָלֵא full value.

כְּעַיִן *See* עַיִן.

כַּעַס *m.* כַּעְסִי *etc.* כְּעָסִים
vexation, anger.

כַּף *f.* כַּפִּי *etc.* כַּפַּיִם *du.* כַּפּוֹת *pl.*
hollow of hand, palm, spoon.

כִּפָּה *f.* vault.

כְּפִירָה *f.* denial; disbelief; denying existence of God.

כָּפֹף to bend, bend down, be bent.

כָּפַר to deny, renounce.

כָּפָר, כְּפָר, כֹּפֶר *m.* כְּפַר *c.*
כְּפָרִי *etc.* כְּפָרִים *pl.* כִּפְרֵי *c.*
village.

כִּפְּרִים atonement.

כְּקֶדֶם See קֶדֶם.

כָּרוּךְ, כְּרוּכָה clinging, twined around.

כֹּרַח, כּוֹרַח m. כָּרְחִי etc. force, unwillingness, necessity.

—בַּעַל־כֹּרַח against one's will.

כְּרָךְ m. כְּרַכִּים, כְּרַכִּין pl. large city.

כֶּרֶם m. כַּרְמִי etc. כְּרָמִים pl. כַּרְמֵי c. vineyard.

כָּשַׁל to stumble.

כָּשֵׁר, כְּשֵׁרָה worthy, zealous.

כִּשְׁרוֹן m. כִּשְׁרוֹנוֹת pl. skill.

כַּת, כַּתְּ f. כִּתּוֹת, כִּתִּים pl. party, sect.

כָּתַב to write.

כֹּתֶל m. כָּתְלִי etc. כְּתָלִים pl. כָּתְלֵי c. wall.

כֶּתֶם m. כְּתָמִים pl. כִּתְמֵי c. spot, stain.

כָּתֵף f. כֶּתֶף c. כְּתֵפִי etc. כְּתֵפוֹת pl. כְּתֵפַיִם du. כִּתְפוֹת c. shoulder; side.

ל

לְ לִי, לְךָ, לָךְ, לוֹ, לָהּ, לָנוּ, לָכֶם–ן לָהֶם–ן to, for.

לֹא no, not.

לְאַט See אַט.

לְאָן whither? where to?

לֵב m. לֵב, לֶב, c. לִבִּי, etc. לִבּוֹת heart, mind, will.

לִבֵּב (לבב) to win the heart.

לֵבָב m. לְבַב c. לְבָבִי etc. לְבָבוֹת pl. heart, mind, will.

לְבַד לְבַדִּי etc. alone.

—בִּלְבָד alone, except.

לְבוּשׁ, לְבֻשׁ m. garment, clothing.

לִבְכּוֹת See בָּכָה.

לְבַלּוֹת See בָּלָה.

לִבְלִי See בְּלִי.

לָבָן, לְבָנָה white.

לְבָנִים .m white garments.

לְבָנָה .f moon.

לִבְנָה .f לִבְנַת .c לְבֵנִים .pl brick.

לְבָנוֹן Lebanon.

לָבַשׁ to put on, wear, clothe, be clothed.

לַגְלֵג to mock, make fun of.

לֵדָה .f birth.

לָדַעַת See יָדַע.

לַהַב .m לְהָבִים .pl לַהֲבֵי .c flame.

לָהֲגוֹת See הָגָה.

לָהַט to blaze up, flame.

לַהַט .m לְהָטִים .pl flame, sharp edge.

לָהֶם See לְ.

לָהֲנוֹת See הָנָה.

לוֹ See לְ.

לוּ, לוּא if only.

לוּחַ .m לוּחוֹת, לֻחֹת .pl tablet.

לוּן to lodge, pass the night.

לוֹעֲזִית .f foreign language.

לְחִי לֶחִי, .f לֶחְיִי .etc לְחָיַיִם .du cheek, jaw.

לְחָיוֹת See חָיָה.

לְחִיצָה .f oppression, pushing.

לַחְלַח moist.

לָחַם to fight, war.

לֶחֶם .m לַחְמִי .etc לְחָמִים .pl bread, food, meal.

לָחַץ to squeeze, press.

לַחַץ .m oppression, distress.

לָחַשׁ to whisper, charm.

לַחַשׁ .m לְחָשִׁים whispering.

בְּלַחַשׁ– in a whisper, silently.

לִטָא Lithuania.

לִי See לְ.

לַיִל, לֵיל, לַיְלָה .m לֵילִי .etc לֵיל .c לֵילוֹת .pl לֵילֵי .c night.

לִילִין, לִילִית .*f* night-demon, Lilith.

לְךָ *See* ל.

לָךְ *See* ל.

לִכְאוֹרָה it would seem, apparently.

לְכַאן *See* כַּאן.

לָכֵן therefore.

לָלֶכֶת *See* הָלַךְ.

לָמַד to learn.

–לִמֵּד to teach.

לָמָּה why? wherefore?

לִמּוּד *m.* study.

לְמַטָּה *See* מַטָּה.

לְמַעְלָה *See* מַעְלָה.

לְמַעַן, לְמַעֲנִי *etc.* for the sake of. in order that.

לְמִצְעָר *See* מִצְעָר.

לַמְרוֹת against.

לְמֵרָחוֹק *See* רָחוֹק.

לְנֶגֶד *See* נֶגֶד.

לָנוּ *See* ל.

לְנָכוֹן *See* נָכוֹן.

לְנַסּוֹת *See* נַסֵּה.

לְעֵינֵי *See* עַיִן.

לְעֵילָא above.

לַעֲשׂוֹת *See* עָשָׂה.

לַעֲשָׂרוֹת *See.* עֲשֶׂרֶת

לִפְדוֹת *See* פָּדָה.

לְפִי *See* פֶּה.

לִפְנֵי *See* פָּנִים.

לִפְנֵיהֶם *See* פָּנִים.

לְפָנֶיךָ *See* פָּנִים.

לְפָנִים *See* פָּנִים.

לָצֵאת *See* יָצָא.

לָצוֹן *m.* mocking, jesting.

לָקַחַ to take.

לָקַחַת *Same.*

לִקְרַאת לִקְרָאתִי *etc.* towards, opposite.

לָרֶדֶת See יָרַד.
לָרֶשֶׁת See יָרַשׁ.
לַשָּׁוְא See שָׁוְא.
לְשׁוּם for the sake of.
לָשׁוֹן m. & f. לְשׁוֹן c. לְשׁוֹנִי etc.
tongue; language. pl. לְשׁוֹנוֹת
—לְשׁוֹן הָרָע gossip, slander.
לָתֵת See נָתַן.

מ

מִ, מִן, מִמֶּנִּי, מִמְּךָ, מִמֵּךְ,
מִמֶּנּוּ, מִמֶּנָּה, מִמֶּנּוּ, מִכֶּם—ן
מֵהֶם—ן from.
—מִנִּי Same.
מְאֹד very.
מֵאָה f. מְאַת c. מֵאוֹת pl.
hundred, century. du. מָאתַיִם
מְאוּמָה something, anything.
מָאוֹר m. מְאוֹר c. מְאוֹרוֹת,
luminary, light. pl. מְאוֹרִים
מְאוּרָה f. cave, den.

מֵאָז See אָז
מֵאַיִן See אַיִן
מַאֲכָל m. מַאֲכַל c. מַאֲכָלוֹת pl.
food.
מַאֲמָר m. מַאֲמַר c. מַאֲמָרוֹת pl.
word, sentence.
מָאַס to reject, despise.
מַבָּט m. look, glance.
מִבְּלִי See בְּלִי
מִבַּלְעֲדֵי See בִּלְעֲדֵי
מִבַּעַד See בַּעַד
מֻגְבָּל limited, circumscribed.
מִגְדָּל מִגְדּוֹל m. מִגְדַּל c. מִגְדָּלוֹת,
tower, spire. pl. מִגְדָּלִים
מָגוֹג Magog.
מָגוֹר m. fear, terror.
מַגִּיד m. preacher.
מְגִלָּה f scroll.
מָגֵן m. מָגִנֵּי etc. מָגִנִּים, מָגִנִּים,
shield, defense. pl. מָגִנּוֹת

מִגְרָשׁ *m.* מִגְרַשׁ *c.* מִגְרְשֵׁי *c. pl.* common-land, open-land.

מִדְבָּר *m.* מִדְבַּר *c.* מִדְבָּרוֹת מִדְבָּרִיּוֹת *pl.* wilderness.

מִדָּה *f* dimension, measure.

מִדּוֹת *f.* garments.

מַדּוּעַ why? wherefore?

מְדוּרָה *f.* מְדוּרִים *pl.* pile of wood, blaze.

מִדֵּי *See* דַּי.

מְדִינָה *f.* province, country.

מְדֻלְדָּל hanging down, suspended, dangling.

מַדָּע *m.* knowledge, learning; science.

מִדְרָשׁ *m.* מִדְרָשִׁים, מִדְרָשׁוֹת *pl.* study, textual interpretation; Midrash, homiletic book.

מִדְרַשׁ רַבָּה Midrash Rabah.

מַה, מָה, מֶה what, how.

מָהוּת *f,* essence.

מְהִירוּת *f.* haste, diligence.

מַהְפֵּכָה *f.* overthrow, revolution.

מַהֵר (מהר) to hasten.

מוּל in front of, opposite.

מוּם *m.* blemish, defect.

מוּסָר *m.* מוּסַר *c.* ethics.

מוֹעֵד *m.* מוֹעֲדֵי *etc.* מוֹעֲדִים *pl.* festival.

—מוֹעֵד קָטָן Moed Katon.

מוֹפֵת *m.* מוֹפְתִי *etc.* (מוֹפֶתְכֶם—ן) מוֹפְתִים *pl.* wonder, sign.

מוֹצָא *m.* outlet, escape.

מוֹרָא *m.* fear.

מוֹרָאָה *f.* fear.

מוֹרֵה־שָׁעוֹת watch, clock.

מוּשׁ to move.

מוֹשִׁיעַ *m.* savior, helper.

מָוֶת *m.* מוֹת *c.* מוֹתִי *etc.* מִיתוֹת death.

מוּת to die.

מִזְבֵּחַ *m.* מִזְבַּח *c.* מִזְבְּחִי *etc.* מִזְבְּחוֹת *pl.* altar.

מֵזֵג (מזג) to be clear.

מִזֶּה *See* זֶה.

מְזוּזָה *f.* Mezuzah.

מָזוֹן *m.* מְזוֹנִים, מְזוֹנוֹת *pl.* food, sustenance.

מַזִּיק *m.* demon.

מִזְמוֹר *m.* מִזְמוֹרוֹת, מִזְמוֹרִים *pl.* psalm, melody.

מִזְרָח *m.* מִזְרַח *c.* place of sunrise, east.

מִזְרָחִי, מִזְרָחִית eastern.

מֹחַ *m.* מֹחוֹת, מֹחִין *pl.* marrow, brain.

מַחֲבֵא *m.* hiding-place.

מְחַבֵּל *m.* מְחַבְּלִים *pl.* evil spirit.

מְחוֹלָה *f.* מְחֹלַת *c.* מְחֹלוֹת *pl.* dancing.

מְחוֹקֵק *m.* מְחוֹקְקִים *pl.* law-giver.

מַחֲזֶה *m.* מַחֲזֵה *m* מַחֲזוֹת *pl.* performance, scene.

מַחַט *m.* מְחָטִים *pl.* needle.

מְחֻיָּב obliged.

מְחִיר *m.* price.

מַחֲלָה *f.* sickness, disease.

מַחֲלֹקֶת *f.* מַחֲלָקְתִּי *etc.* מַחְלְקוֹת *pl.* division, part; quarrel, controversy.

מַחְמָד *m.* desire, desirable thing.

מַחֲנֶה *m. & f.* מַחֲנֵה *c.* מַחֲנִי, מַחֲנְךָ, מַחֲנֵהוּ, מַחֲנוֹת, מַחֲנִים *pl.* מַחֲנַיִם *du.* host.

מַחְסוֹר, מַחְסֹר *m.* need, want, poverty.

מֶחֱצָה *f.* מֶחֱצַת *c.* half.

to erase.	מָחֹק
to-morrow.	מָחָר
מַחֲשָׁבָה *f.* מַחֲשֶׁבֶת *c.* מַחֲשַׁבְתִּי	
thought;	*c.* מַחְשְׁבוֹת *etc.*
device, plan.	
dark,	*pl.* מַחֲשַׁכִּים *m.* מַחְשָׁךְ
secret place.	
father-in-law.	מְחֻתָּן
mother-in-law.	מְחֻתֶּנֶת
couch, bed.	*f.* מִטָּה
below, downward.	מַטָּה
downwards, below.	—לְמַטָּה
aim.	*f.* מַטָּרָה
who?	מִי
singled-out, particular.	מְיֻחָד
choicest,	*c.* מֵיטַב *m.* מֵיטָב
best part.	
Michael.	מִיכָאֵל
water, *etc.*	מֵימֵי *c.* מֵי *m.* מַיִם
waters.	
kind, species.	*m.* מִין
death.	*f.* מִיתָה
מַכְאוֹב *m.* מַכְאוֹבִים,	
pain, trouble.	*pl.* מַכְאוֹבוֹת
blow.	*f.* מַכָּה
c.pl. מִכְתְּבֵי *c.* מִכְתַּב *m.* מִכְתָּב	
letter.	
full, full of.	מָלֵא, מְלֵאָה
to be full; to fill.	מָלֹא
to be crowded	—מָלֹא פֶּה לְפֶה
to capacity.	
to be . . year old.	—מָלֹא...שָׁנָה
to fill.	—מַלֵּא
fulness.	*m.* מְלֹא, מְלוֹ, מְלוֹא
מַלְאָךְ *m.* מַלְאַךְ *c.* מַלְאֲכֵי	
messenger; angel.	*c.pl.*
angels of	—מַלְאֲכֵי חַבָּלָה
destruction.	
מְלָאכָה *f.* מְלֶאכֶת *c.*	
c.pl. מַלְאֲכוֹת *etc.* מְלַאכְתִּי	
occupation, work, business.	
garment.	*m.* מַלְבּוּשׁ

מִלָּה *f.* מִלִּים, מִלִּין *pl.* word.

מֶלַח *m.* מִלְחִי *etc.* salt.

מִלְחָמָה *f.* מִלְחֶמֶת *c.* מִלְחַמְתִּי battle, war. *c. pl.* מִלְחֲמוֹת *etc.*

מִלְיוֹן *m.* million.

מְלִיצָה *f.* bombastic style.

מָלַךְ to become king, reign.

מֶלֶךְ *m.* מַלְכִּי *etc.* מְלָכִים *pl.* king. מַלְכֵי *c.*

מַלְכוּת *f.* מַלְכֻיּוֹת *pl.* sovereignity, kingdom.

מַלְכוּתָא *f.* kingdom.

מָמוֹן *m.* מָמוֹנוֹת *pl.* money, wealth.

מַמְלָכָה *f.* מַמְלֶכֶת *c.* מַמְלַכְתִּי *etc.* מַמְלְכוֹת *c. pl.* kingdom, dominion.

מִמַּעַל above.

מַמָּשׁ altogether, in substance.

מֶמְשָׁלָה *f.* מֶמְשֶׁלֶת *c.* מֶמְשַׁלְתִּי *etc.* מֶמְשְׁלוֹת *c. pl.* rule, dominion.

מָן *m.* manna.

מִן See מִ.

מַנְגִּינָה *f.* song, derisive song.

מָנָה to count.

מִנְהָג *m.* מִנְהַג *c.* custom, practice.

מַנְהִיג *m.* leader.

מָנוֹחַ *m.* מְנוֹחַ *c.* מְנוֹחִים *pl.* state of rest, resting-place; the departed dead.

מְנֻוָּל ugly; satan, tempter.

מִנְחָה *f.* afternoon service.

מְנֻחָה, מְנוּחָה *f.* resting-place, rest.

מִנִּי See מִ.

מְנָת *f.* portion.

עַל־מְנָת— See עַל

מְסִבִּים guests.

מְסֻגָּל qualified, able.

מַסְגֵּר *m.* מַסְגְּרִים, מַסְגְּרוֹת *pl.* lock.

מָסוּר, מְסוּרָה devoted.

מִסְחָר *m.* מִסְחַר *c.* commerce, trade.

מַסֵּכָה *f.* molten image, molten metal.

מְסֻכָּן, מְסֻכֶּנֶת dangerous.

מַסֶּכֶת *f.* מַסֶּכְתּוֹת *pl.* treatise.

מִסְפֵּד *m.* מִסְפַּד *c.* מִסְפְּדֵי *etc.* wailing, weeping.

מִסְפָּר *m.* מִסְפַּר *c.* מִסְפְּרֵי *c.pl.* number.

מָסַר to deliver up, hand down.

—מָסַר נֶפֶשׁ to risk one's life.

מַסְרֵק *m.* מַסְרְקוֹת *pl.* comb.

מִסְתָּר *m.* מִסְתְּרֵי *c.pl.* hiding places; secrecy.

מַעֲבָר *See* עֵבֶר

מַעְגָּל *m.* מַעְגַּל *c.* מַעְגָּלִים, מַעְגָּלוֹת *pl.* ring, circle.

מָעוֹז *m.* מָעֻזִּי *etc.* protection, refuge.

מְעוּלֶה, מְעוּלָה the best.

מֶעזְרִיטשׁ Mezeritch.

מָעַט to be or become small, diminished, few.

מְעַט a little, a few; few, little.

מַעֲטֶה *m.* מַעֲטִים *pl.* wrap, mantle.

מַעְיָן *m.* מַעְיַן *c.* מַעְיְנֵי *etc.* מַעְיָנִים, מַעְיָנוֹת *pl.* מַעְיְנֵי, מַעַיְנֵי, מַעַיְנוֹת spring, fountain.

מָעַל to act unfaithfully, treacherously.

מַעֲלָה above,

—לְמַעֲלָה upwards, higher up.

מַעֲמָד *m.* מַעֲמַד *c.* מַעֲמָדוֹת *pl.* standing.

מַעֲמַקִּים *m.* depths.

מַעֲרָב *m.* מַעֲרַב *c.* west.

מַעֲרָבִי, מַעֲרָבִית western.

מְעָרָה *f.* cave.

מַעֲרִיב evening service.

מַעֲשֶׂה *m.* מַעֲשֵׂה *c.* מַעֲשַׂי *etc.*

(מַעֲשֵׂהוּ) מַעֲשִׂים, מַעֲשִׂיּוֹת *pl.*

deed, work, story.

—מַעֲשֵׂה־בְרֵאשִׁית creation, cosmogony.

מַפּוֹלֶת, מַפֹּלֶת *f.* ruin,

מִפְלַגָּה *f.* division, party.

מְפָרֵשׁ *m.* מְפָרְשִׁים commentator.

מֻפְשָׁט abstract.

מַפְתֵּחַ *m.* מַפְתְּחוֹת *pl.* key.

מִפְתָּן *m.* מִפְתַּן *c.* מִפְתָּנִים,

מִפְתָּנוֹת *pl.* מִפְתְּנֵי *c.* threshold.

מָצָא to find.

מַצָּב *m.* מַצַּב *c.* condition.

מַצֵּבָה *f.* מַצֶּבֶת *c.* מַצַּבְתִּי *etc.*

מַצְּבוֹת *c.pl.* monument, tombstone.

מִצְוָה *f.* commandment, good deed.

—בַּר־מִצְוָה son of commandment.

מֵצַח *f.* מִצְחִי *etc.* מְצָחוֹת *pl.*

מִצְחוֹת *c.* brow, forehead.

מְצִיאָה *f.* existence.

מְצִיאוּת *f.* being.

מְצִלָּה *f.* bell.

מַצָּע *m.* מַצָּעוֹת *pl.* couch, bed.

מִצְעָר *m.* little, small thing.

—לְמִצְעָר at least.

מִצְרַיִם Egypt.

מִקְדָּשׁ *m.* מִקְדַּשׁ *c.* מִקְדְּשֵׁי *c. pl.*

temple.

מַקְהֵלָה *f.* מַקְהֵלִים, מַקְהֵלוֹת *pl.*

orchestra.

מִקְוֶה *m.* מִקְוֵה *c.* מִקְווֹת
ritual bath. *pl.* מִקְוָאוֹת

מָקוֹם *m.* מְקוֹם *c.* מְקוֹמִי *etc.*
place; God. *pl.* מְקוֹמוֹת

מְקֻטָּע chopped off, fragmentary.

מַקֵּל *m.* מַקְלִי *etc.* מַקְלוֹת *pl.*
rod, staff, stick.

—מַקֵּל־נוֹדְדִים wanderer's staff.

מִקְרָא *m.* scriptures; reading.

—בַּעַל־מִקְרָא lecturer on Bible.

מִקְרֶה *m.* מִקְרֵה *c.* מִקְרִים *pl.*
accident, incident.

מִקָּרוֹב See קָרוֹב

מַר, מָרָה bitter.

מַרְאֶה *m.* מַרְאֵה *c.* מַרְאוֹת *pl.*
sight, appearance.

מַרְאִית־עַיִן appearance, appearance sake.

מְרַאֲשׁוֹת at back of the head.

מַרְגּוֹעַ rest, ease.

מֶרְחַבְיָה *f.* large place.

מָרֹד to rebel.

מָרוֹם *m.* מְרוֹם *c.* מְרוֹמִים *pl.*
height, elevation.

מֵרָחוֹק See רָחוֹק

מֶרְחָק *m.* מֶרְחַק *c.* מֶרְחַקִּים *pl.*
distant place, distance.

מָרֵט (מרט) to pull out, pluck.

מְרִירוּת *f.* bitterness.

מֵרַע *m.* מְרֵעִים *pl.* evil-doer.

מֶרְקָחָה מִרְקַחַת *f.* boiling pot.

מָרֵר (מרר) to embitter, aggrieve.

—מָרֵר בְּבֶכִי to weep bitterly.

מַשָּׂא *m.* מַשָּׂאוֹת *pl.* burden.

מַשָּׂא Massa.

מְשֻׁגָּע mad, insane.

מֹשֶׁה Moses.

מֶשִׁי *m.* מֶשְׁיִי *etc.* silk.

מָשִׁיחַ *m.* מְשִׁיחַ *c.* מְשִׁיחֵי *etc.* Messiah.

מָשַׁךְ to draw, pull.

מֶשֶׁךְ *m.* drawing, trial; course, habit; duration.

–בְּמֶשֶׁךְ in the course of, during.

מִשְׁכָּב *m.* מִשְׁכַּב *c.* מִשְׁכָּבִים, מִשְׁכָּבוֹת *pl.* מִשְׁכְּבֵי מִשְׁכְּבוֹת couch, bed, place or act of lying.

מַשְׂכִּיל *m.* intelligent, wise, enlightened person.

מֻשְׂכָּל rational, demonstrable.

מָשָׁל *m.* מְשַׁל *c.* מְשָׁלִים *pl.* מִשְׁלֵי *c.* parable.

מָשַׁל to rule, reign.

מִשְׁמָע Mishma.

מַשְׁמֵשׁ to grope, to investigate.

מִשְׁנָה *f.* מִשְׁנָיוֹת *pl.* The Mishnah

–בַּעַל־מִשְׁנָה lecturer on the Mishnah.

מְשֻׁנֶּה, מְשֻׁנָּה, different, strange, abnormal.

מְשֻׁעְבָּד, מְשֻׁעְבָּדָה subjected.

מִשְׁפָּט *m.* מִשְׁפַּט *c.* מִשְׁפְּטֵי *c.pl.* judgment; custom; opinion; nature, order.

מֵת *m.* dead person.

מִתּוֹךְ See תּוֹךְ

מִתְּחִלָּה See תְּחִלָּה

מָתַי when?

מַתָּן *m.* מַתַּן *c.* gift.

–מַתַּן־תּוֹרָה revelation.

מֻתָּר permitted.

נ

נָא pray, please.

נָאָה *f.* נְאוֹת *c.pl.* dwelling.

נָאֶה, נָאָה comely, beautiful.

נִבָּא (נבא) to prophesy.

נְבוּאָה *f.* prophecy.

נָבִיא *m.* נְבִיא *c.* נְבִיאִי *etc.*

נְבִיאִים *pl.* prophet, spokes-man, speaker.

נָבֵל to wither, fade.

נְבֵלָה *f.* נִבְלַת *c.* נִבְלָתִי

(נְבֵלָתִי) *etc.* carcass, corpse.

נֶגֶד, נֶגְדִּי *etc.* in front of, against.

–לְנֶגֶד before, in front of.

נִגּוּן *m.* tune, melody.

נְגִינָה *f.* singing, song.

נְגִיעָה *f.* touching, concern.

נִגֵּן (נגן) to play.

נָגַע to touch.

נָגַשׁ to draw near, approach.

–גֶּשֶׁת, גִּשְׁתִּי *etc.* approaching.

נְדָבָה *f.* נִדְבַת *c.* נִדְבָתִי *etc.*

נְדָבוֹת *pl.* נִדְבוֹת *c.* free-will offering, contribution.

נָדַד to flee, wander.

נְדוּדִים *m.* tossings, sleeplessness.

נִדָּח, נִדַּחַת fugitive, banished, condemned.

נָדַר to vow.

נֶדֶר, נֵדֶר *m.* נִדְרִי *etc.*

נְדָרִים *pl.* נִדְרֵי *c.* vow.

נְהוֹרָא *f.* light.

נָהָר *m.* נְהַר *c.* נְהָרִים, נְהָרוֹת *pl.* נַהֲרֵי, נַהֲרוֹת *c.* river, stream.

נָהַר to flow, to shine.

נוּגֶה, נוּגָה sad, gloomy.

נוּד to move to and fro.

נוֹחַ, נוֹחָה pleasant, quiet, restful.

נוּחַ to rest, repose, be quiet.

נוֹכַח, נוֹכַחַת before, opposite.

נוּס to flee, escape.

נוּעַ to move.

נוֹרָא dreadful, wonderful, awesome.

נְזִיקִין Nezikin.

נָזִיר *m.* נְזִיר *c.* נְזִרִים *pl.* Nazarite; one consecrated.

נְזִירוּת *f.* abstinence, separation.

נָזַל to flow, trickle, drop.

נָחוּץ, נְחוּצָה essential, necessary.

נַחַל *m.* נְחָלִים *pl.* נַחֲלֵי *c.* stream, torrent.

נַחֲלָה *f.* נְחָלוֹת *pl.* נַחֲלוֹת *c.* inheritance, possession, property.

נִחֵם (נחם) to comfort.

נֶחְמָד desirable.

נַחְמָן Nachman.

נָחָשׁ *m.* נְחַשׁ *c.* נְחָשִׁים *pl.* serpent.

נְחֻשְׁתַּיִם *m.* fetters.

נַחַת *f.* rest, quietness.

—נַחַת־רוּחַ pleasure, joy.

נָטוּי, נְטוּיָה outstretched.

נְטִילָה *f.* carrying, lifting up.

—נְטִילַת־יָדַיִם washing of the hands.

נָטַל to lift, bear; to wash.

נֶטֶף *m.* נְטָפִים *pl.* נִטְפֵי *c.* drop.

נִיצוֹץ *m.* נִיצוֹצִים, נִיצוֹצוֹת *pl.* spark, drop.

נָכוֹן, נְכוֹנָה ready, right, correct.

—לְנָכוֹן faithfully, earnestly.

נָכֹחַ, נְכֹחָה straightforward, right.

נְכִישָׁה *f.* biting.

נֵכָר *m.* foreign thing, foreigners.

נָמוּךְ, נְמוּכָה low, humble.

נְמוּס *m.* custom, law, manners.

נִסָּה (נסה) to test, try.

—לְנַסּוֹת *Same.*

נִסָּיוֹן *m.* נִסְיוֹנִי *etc.* נִסְיוֹנוֹת *pl.* trial, temptation.

נְסִיעָה *f.* journey.

נָסַךְ to cast.

נָסַע to journey, travel.

נִסְתָּר hidden, mysterious.

נְעוּרִים *m.* youth, early life.

—בְּנֵי־נְעוּרִים *See* בֵּן.

נָעִים, נְעִימָה pleasant, lovely, delightful.

נְעִימוּת *f.* sweetness.

נֶעְלָם hidden, concealed.

נֹעַם *m.* delightfulness, pleasantness.

נַעַר נַעֲרִי *etc.* נְעָרִים *pl.* lad, boy, youth. *c.* נַעֲרֵי

נַעֲרָה נְעָרוֹת *pl.* נַעֲרוֹת *c.* girl.

נַעֲרָץ terrible.

נַפָּח *m.* smith.

נֵפְט *m.* kerosene.

נָפַל to fall.

נִפְלָא wonderful, marvelous.

נִפְלָאוֹת *f.* wonderful things, wonders.

נֶפֶשׁ *f.* נַפְשִׁי *etc.* נְפָשׁוֹת *pl.* soul; person, self; *c.* נַפְשׁוֹת life.

נֵצַח *m.* נִצְחִי *etc.* נְצָחִים *pl.* ever, eternity, perpetuity. *c.* נִצְחֵי

נִצַּח (נצח) to be victorious.

נִצָּחוֹן *m.* נִצְחוֹנִי *etc.* נִצְחוֹנוֹת *pl.* victory, triumph.

נִצְחִי, נִצְחִית everlasting, eternal.

נְקוּדָה נְקֻדָּה *f.* dot, point, spot.

נָקֵל easy.

נְקָמָה *f.* נִקְמַת *c.* נִקְמָתִי *etc.*

נְקָמוֹת *pl.* נִקְמוֹת *c.* vengeance.

נָקַר to bore, gnaw at.

–נִקֵּר *Same.*

נֵר *m.* נֵרוֹת *pl.* candle.

נִרְדָּף pursued, persecuted.

נָשָׂא to carry; to lift; to take.

–נָשָׂא וְנָתַן to debate, argue; to deal.

–נָשָׂא נֶפֶשׁ to strive, hope.

–נוֹשֵׂא כֵלִים commentator.

נִשְׂגָּב lofty, exalted.

נָשׂוּי, נְשׂוּיָה married.

נִשְׁחַת,נִשְׁחָתָה corrupt, spoiled.

נְשִׁיכָה *f.* biting, bite.

נָשִׁים *See* אִשָּׁה.

נְשִׁימָה *f.* breathing, breath.

נָשַׁךְ to bite.

נְשָׁמָה *f.* נִשְׁמַת *c.* נִשְׁמָתִי *etc.*

נְשָׁמוֹת *pl.* נִשְׁמוֹת *c.* soul; breath.

נָשַׁק (נשק) to kiss.

נֶשֶׁק, נֶשֶׁק *m.* נִשְׁקִי weapons.

נָתַן to give, to permit, let.

–תֵּת, תִּתִּי *etc.* giving.

–לָתֵת to give.

ס

סְאָה *f.* סְאִים, סָאוֹת *pl.*

סָאתַיִם *du.* measure.

סָבַב to go around, surround.

סָבִיב, סְבִיבִי *etc.* סְבִיבוֹת

סְבִיבוֹתַי *etc.* round about, around.

סָבַךְ to interweave, to entangle.

–סֻבַּךְ to be complicated.

סָבַל to bear a heavy load, suffer.

סַבָל *m.* סִבְלִי. *etc.* load, burden.
סֵבֶל *m.* סִבְלִי burden.
סְגֻלָּה *f.* peculiar treasure.
סָגַר to shut, close.
סֵדֶר *m.* סִדְרִי *etc.* סְדָרִים *pl.*
סִדְרֵי *c.* order, arrangement
סוּגְיָא *f.* סוּגְיוֹת study, subject.
סוֹד *m.* סוֹדוֹת *pl.* secret.
סוֹף *m.* end.
—סוֹף סוֹף in the end, finally, at last.
סוּר to turn aside, depart.
—סוּר אֶל to come to, arrive at.
סְחָבָה *f.* rag, clout.
סָחוּף, סְחוּפָה prostrated; driven about.
סְחוֹרָה *f.* merchandise, bargain.
סַחֲרָנִיָּה *f.* traveling merchant.
סִטְרָא *m.* side.
—סִטְרָא אַחֲרָא the other side, evil power.

סִינַי Mt. Sinai; erudite scholar.
סָכָל *m.* סְכָלִים *pl.* fool.
סִכְלוּת *f.* folly.
סָלוּל, סְלוּלָה paved, improved.
סָלַח to forgive, pardon.
סְלִיחָה *f.* forgiveness.
סְלִיחוֹת *f.* penetential prayers.
סֶלַע *m.* סַלְעִי *etc.* סְלָעִים *pl.*
סַלְעֵי *c.* crag, cliff.
סַמָּאֵל Sammael, name of chief of satans.
סְמָדַר *m.* tender grape.
סָמוּךְ, סְמוּכָה near.
סְמִיכָה *f.* ordination, rabbinic diploma.
סָמַךְ to learn; to ordain.
סֹמֶךְ, סָמֶךְ *m.* support, help.
סֵמֶל *m.* image, statue, figure.
סָמַר (סמר) to stand on edge.
סַעַד *m.* support.

סָעִיף *m.* סְעִיף *c.* סְעִיפִים *pl.* paragraph.

סָעֹר to storm, rage.

סַעַר *m.* storm.

סְעָרָה *f.* סַעֲרַת *c.* סַעֲרוֹת *c.pl.* tempest, storm-wind.

סַף *m.* סִפִּי *etc.* סִפִּים, סִפּוֹת *pl.* threshold.

סִפּוּר *m.* story.

סַפְסָל *m.* bench.

סֵפֶר *m.* סִפְרִי *etc.* סְפָרִים *pl.* book, סִפְרֵי *c.*

—סֵפֶר־יִחוּס book of genealogy.

—סֵפֶר קִינוֹת Book of Lamentation.

—סֵפֶר־תּוֹרָה Scroll of the Law.

סַפֵּר (ספר) to relate, tell.

סְפָרַד Spain.

סְפַרְדִּי, סְפַרְדִּית Spanish.

סַפְרוּת *f.* literature.

סַר, סָר low spirited.

סָרֹק to comb.

סָתוּם סְתוּמָה shut up, unintelligible, uncertain.

סְתָם *m.* in general.

סֵתֶר *m.* סִתְרִי *etc.* סְתָרִים *pl.* secrecy, covering, hiding-place. סִתְרֵי *c.*

ע

עָבֹד to worship; to work; to serve.

עֶבֶד *m.* עַבְדִּי *etc.* עֲבָדִים *pl.* slave, servant. עַבְדֵי *c.*

עַבְדוּת *f.* slavery.

עָבֶה, עָבָה thick, hard.

עֲבוֹדָה *f.* worship; work; Abodah.

—עֲבוֹדָה זָרָה idol-worship, idol.

עֲבִירָה, עֲבֵרָה *f.* transgression, sin.

עָבָר *m.* past; past tense

עָבֹר· to pass over, on, through to cross.

עֵבֶר *m.* עֶבְרִי *etc.* עִבְרִים *pl.*

עֶבְרֵי *c.* side; region across or beyond.

–מֵעֵבֶר beyond.

עֶבְרָה *f.* עֲבָרוֹת *pl.* עַבְרוֹת *c.*

fury.

עִבְרִי, עִבְרִית Hebrew.

עָבֹת, עֲבֻתָּה thick, interwoven foliage, leafy.

עָגֹל, עֲגֻלָּה round.

עֵגֶל *m.* עֶגְלִי *etc.* עֲגָלִים *pl.*

עֶגְלֵי *c.* calf.

עֲגָלָה *f.* עֶגְלַת *c.* עֶגְלָתִי *etc.*

עֲגָלוֹת *pl.* עֶגְלוֹת *c.* cart, wagon.

ע"ד, עַל־דְבַר *See* עַל.

עַד until, even to.

עָדֹה to ornament, deck oneself.

עֵדָה *f.* עֲדַת *c.* עֲדָתִי *etc.*

congregation, company.

עֲדִי *m.* עֶדְיִי *etc.* עֲדָיִים *pl.*

ornaments, trappings.

עָדִין, עֲדִינָה delicate.

עֵדֶן Eden.

עָדֹר, to hoe, weed.

עֵדֶר *m.* עֶדְרִי *etc.* עֲדָרִים *pl.*

עֶדְרֵי *c.* flock, herd.

עוֹבֵד־כּוֹכָבִים idolater, one who worships the stars.

עוֹד, עוֹדֶנִּי *or* עוֹדִי, עוֹדְךָ,

עוֹדָךְ, עוֹדֶנּוּ *or* עוֹדוֹ, עוֹדֶנָּה

or עוֹדָה, עוֹדֶנּוּ עוֹדְכֶם–ן

עוֹדָם–ן yet, still.

עַוָּה *f.* distortion, ruin.

עוֹלָה *f.* burnt-offering.

עוֹלֵל, עוֹלָל *m.* עוֹלְלִים,

עוֹלָלִים *pl.* child, young child.

עוֹלָם *m.* עוֹלָמִים, עוֹלָמוֹת *pl.*

world, life-time, eternity.

עָוֹן *m.* עֲוֹן *c.* עֲוֹנִי *etc.* עֲוֹנוֹת *pl.* iniquity, guilt.

עוֹף *m.* עוֹפוֹת *pl.* fowl.

עוּף to fly.

עוֹקֵר־הָרִים *See* עָקַר.

עוֹר *m.* עוֹרוֹת *pl.* skin.

עוֹרֵר (עור) to stir up, excite.

עַוֵּת (עות) to make crooked, pervert.

עֵז *f.* עִזֵּי *etc.* עִזִּים *pl.* she-goat.

עֹז *m.* עֻזִּי *etc.* strength, might.

עָזַב to leave, forsake.

עָזַר to help, assist.

עֲזָרָה *f.* עֶזְרַת *c.* enclosure; Temple court.

—עֶזְרַת־נָשִׁים women's compartment.

עָטוּף, עֲטוּפָה wrapped, cloaked; fainting.

עֲטָרָה *f.* עֲטֶרֶת *c.* עֲטַרְתִּי *etc.* crown, wreath. עֲטָרוֹת *pl.*

עַיֵּן to look into; to pore over; to study intently.

עַיִן *f.* עֵין *c.* עֵינִי *etc.* עֵינַיִם *pl.* eye. עֵינֵי *c.*

—עַיִן בְּעַיִן precisely, exactly.

—כְּעֵין similar to.

—לְעֵינֵי in the presence of.

עָיֵף, עֲיֵפָה tired.

עִיר *f.* עָרִים, עֲיָרִים, עֲיָרוֹת *pl.* city, town.

עַכֵּב (עכב) to delay, prevent.

עָכוּר, עֲכוּרָה dirty, dreggy, turbid.

עַכֵּל (עכל) to digest, consume.

עַל עָלַי *etc.* עֲלֵיכֶם—ן, עֲלֵיהֶם—ן on, upon.

—עַל־אֹדוֹת concerning, about.

—עַל־דְּבַר *Same.*

—עַל־כֵּן therefore.

on condition that; —עַל־מְנָת
in order that.

by heart. —עַל־פֶּה

in accordance with, —עַל־פִּי
near.

yoke. *etc.* עֻלִּי *m.* עֹל

pl. עָלִים *c.* עֲלֵה *m.* עָלֶה
leaf. *c.* עֲלֵי

to go up, ascend. עָלָה

ill-fated. עָלוּב, עֲלוּבָה

exultant, jubilant. עָלֵז, עֲלֵזָה

thick darkness. *f.* עֲלָטָה

See עַל. עָלָיו

high, upper. עֶלְיוֹן

See עַל. עָלֶיךָ

deed. *f.* עֲלִילָה

young woman. *pl.* עֲלָמוֹת עַלְמָה

עַמִּים *etc.* עַמִּי *c.* עַם *m.* עָם
people, nation. *pl.* עֲמָמִים

illiterate, coarse —עַם־אָרֶץ
person, ignoramus.

עִם, עִמָּדִי *or* עִמִּי, עִמְּךָ,
עִמָּךְ, עִמּוֹ, עִמָּהּ, עִמָּנוּ,
עִמְּכֶם—ן, עִמָּם—ן *or* עִמָּהֶם—ן
with.

to stand. עָמַד

stand. *m.* עַמּוּד

Ammon. עַמּוֹן

Laden, heavy. עָמוּס, עֲמוּסָה

to toil, labour. עָמַל

etc. עֲמָלִי *c.* עֲמַל *m.* עָמָל
trouble, labour, toil.

to be deep, low; to be עָמַק
profound

deep, low; עָמֹק, עֲמֻקָּה
profound; hidden; dark.

pl. עֲמָקִים *etc.* עִמְקִי *m.* עֵמֶק
valley. *c.* עִמְקֵי

c. עִמְקֵי *pl.* עֲמָקִים *m.* עֹמֶק
depth.

measure, Omer. *m.* עֹמֶר

לַ"ג בָּעֹמֶר— the thirty-third day in the Omer.
עֲנֵג (ענג) to soften
עֹנֶג delight.
עָנָה to answer.
—עַנֵּה to afflict, torture.
עֲנָוָה *f.* humility, meekness, kindness
עִנּוּי *m.* affliction; oppression.
עֱנוּת *f.* affliction.
עָנִי, עֲנִיָּה poor, afflicted.
עָנִי *m.* עֲנִיִּים *pl.* poor man.
עֳנִי עֹנִי *m.* עָנְיִי *etc.* affliction; poverty.
עֲנִיּוּת *f.* poverty, want.
עִנְיָן *m.* עִנְיַן *c.* עִנְיָנִים idea. עִנְיָנוֹת *pl.*
עָנָן *m.* עֲנַן *c.* עֲנָנֵי *etc.* עֲנָנִים *pl.* cloud, cloud-mass; mist.
עֲנָנָה *f.* cloud.
עֲנָק *m.* giant.

עָנַשׁ to punish, fine.
עֹנֶשׁ *m.* עָנְשִׁי *etc.* punishment.
עָסַק to work at; to be engaged in.
עֵסֶק *m.* עִסְקִי *etc.* עֲסָקִים *pl.* concern, dealings. עִסְקֵי *c. pl.*
עַפְעַף *m.* עַפְעַפַּיִם *pl.* eyelid.
עָפָר *m.* עֲפַר *c.* עֲפָרִי *etc.* עֲפָרוֹת *pl.* עַפְרוֹת *c.* dust, dry earth.
עִפֵּשׁ to grow mouldy, dusty.
עֵץ *m.* עֲצֵי *c. pl.* tree.
עָצֵב, עֲצֵבָה sad, grief-striken.
עֶצֶב, *m.* עֲצָבִים *pl.* sadness, grief.
עִצָּבוֹן *m.* עִצְּבוֹן *c.* עִצְּבוֹנִי *etc.* pain.
עֵצָה *f.* עֲצַת *c.* עֲצָתִי *etc.* counsel, advice.
עָצוּב, עֲצוּבָה grief-striken, sad.

עָצוּם, עֲצוּמָה mighty.

עָצֵל, עֲצֵלָה lazy.

עֶצֶם *f.* עַצְמִי *etc.* עֲצָמִים, עֲצָמוֹת *c.* עַצְמוֹת *pl.* essence, self.

—מֵעַצְמוֹ of his own accord.

עָצַר to restrain.

עֹצֶר *m.* dominance.

עָקֵב *m.* עֲקֵב *c.* עֲקֵבִי *etc.* עֲקֵבִים עֲקֵבוֹת *pl.* עִקְבֵי, עִקְבוֹת *c.* heel; trace.

עֲקִיצָה *f.* sting.

עָקַר to pluck or root up.

—עוֹקֵר־הָרִים skilful dialectician.

עִקָּר *m.* root, origin, essence, main object; principle.

עַקְרָב *m.* עַקְרַבִּים *pl.* scorpion.

עָרָב *m.* עֲרָבִים willow, willow-branch.

עֶרֶב *m.* עֲרָבִים *pl.*, עַרְבַּיִם *du.* evening, sunset, twilight.

—בֵּין־עַרְבַּיִם *See* בֵּין.

עֲרָב Arabia.

עִרְבּוּבְיָא *f.* mixture, confusion.

עַרְבִית *f.* evening prayer.

עֶרְוָה, עֲרָיוֹת *pl.* woman forbidden in marriage.

עַרְטִילַאי stripped, naked.

עָרַךְ עֵרֶךְ *m.* עֶרְכִּי *etc.* עֲרָכִים *pl.* עֶרְכֵּי *c.* valuation, estimate.

עָרֹם, עֲרֻמָּה naked, bare.

עֲרֵמָה *f.* עֲרֵמִים, עֲרֵמוֹת heap.

עֲרָפֶל *m.* עַרְפָלִים *pl.* עַרְפְלֵי *c.* cloud, heavy cloud, spray, mist.

עָשָׂה to do, make.

—לַעֲשׂוֹת *Same.*

עֵשָׂו Esau.

עָשִׁיר, עֲשִׁירָה rich.

עֹשֶׁר *m.* עָשְׁרִי *etc.* riches.

עֲשָׂרָה *m.* עֶשֶׂרֶת *c.* ten.

—עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְשׁוּבָה the ten days of Penitence.

עֶשְׂרִים twenty.

עֲשָׂרֶת *f.* עֲשָׂרוֹת, עֲשָׂרִיּוֹת *pl.* unit of ten.

—לַעֲשָׂרוֹת by tens.

עֲשָׁשִׁית *f.* עֲשָׁשִׁיּוֹת *pl.* lamp.

עֵת *f.* עֵת, עֶת *c.* עִתִּי *etc.*
עִתִּים, עִתּוֹת *pl.* עִתֵּי, עִתּוֹת,
עִתּוֹתַי time.

עַתָּה now.

עָתִיד *m.* future.

עֲתִידוֹת *f.* future.

עַתִּיק ancient.

פ

פְּאֵר *m.* פַּאֲרֵי *c. pl.* ornament, beauty.

פֶּגַע *m.* פִּגְעִי *etc.* פְּגָעִים *pl.* occurence (evil); contact; accident; affliction, plague.

פָּגַע to meet.

פָּגַשׁ to meet, encounter.

פָּדָה to ransom, redeem.

—לִפְדּוֹת *Same.*

פֶּה *m.* פִּי *c.* פִּי, פִּיךָ, פִּיךְ,
פִּיו, פִּיהָ, פִּינוּ, פִּיכֶם—ן,
פִּיהֶם—ן, פִּיּוֹת, פִּיפִיּוֹת *pl.*
mouth; extremity.

—לְפִי according to, in proportion to.

פֹּה here.

פוּגָה *f.* cessation.

פּוֹלָנָאָה Pollonnoye.

פּוּץ to flow, overflow.

פּוֹרֶה, פּוֹרִיָּה, פּוֹרִים,
פּוֹרִיּוֹת fruitful, abundant.

פּוֹרְטוּגַל Portugal.

פָּזוּר, פְּזוּרָה dispersed, scattered.

פִּזֵּז (פזז) to dance, sport.

פְּזַּר (פזר) to be scattered or dispersed; to be absent, inattentive.

פָּחַד to dread; to be in dread, in awe.

פַּחַד *m.* פַּחְדִּי *etc.* פְּחָדִים dread.

פִּילוֹסוֹפְיָה *f.* philosophy.

פִּכָּה (פכה) to ooze, trickle.

פְּלוֹנִי *m.* a certain one, such and such.

פִּלוֹסוֹף philosopher.

פִּלוֹסוֹפִי, פִּלוֹסוֹפִית philosophical.

פֶּלֶךְ *m.* פִּלְכִּי *etc.* פְּלָכִים district, province.

פִּלְפּוּל *m.* dialectics, causistry.

פִּלְפֵּל to argue, debate.

פְּלִשְׁתִּים Philistines.

פָּנָה to turn.

—פִּנֵּה to turn away.

—פִּנֵּה לֵב לְבַטָּלָה to turn the mind to vanity.

פִּנָּה *f.* corner.

פָּנִים *f.* face, faces.

—לִפְנֵי in front of, before.

—לְפָנִים formerly.

פְּנִימָה within, inside.

פְּנִימִי, פְּנִימִית, inner, interior.

פְּנִינִים *m.* corals.

פִּנֵּק (פנק) to pamper, indulge.

פָּסוּק *m.* פְּסוּקִים biblical verse.

פֶּסַח *m.* פִּסְחֵי *c.* פְּסָחִים *pl.* Passover; pascal lamb.

פְּסִיעָה *f.* step, walk.

פְּעוּלָה פְּעֻלָּה *f.* action, activity.

פַּעַם *f.* פְּעָמִים, פְּעָמוֹת, *pl.*
time. *du.* פַּעֲמַיִם

פָּצָה to part, open.

פָּצַע to bruise.

פֶּצַע *m.* פִּצְעִי *etc.* פְּצָעִים *pl.*
wound, bruise. *c.* פִּצְעֵי

פָּקַח to open (eyes and ears.)

פִּקֵּחַ, פִּקַּחַת, פִּקְחִים, פִּקְחוֹת
bright, smart.

פֶּרֶא *m. & f.* פְּרָאִים *pl.*
wildness.

פְּרָאוּת *f.* uncouthness, boorishness.

פּוֹזַז (פזז) to be refined.

פֹּרַד (פרד) to be divided, scattered.

פַּרְדֵּס *m.* park, enclosure; garden; esoteric philosophy.

פָּרָה *f.* heifer, cow.

פְּרוּסָה *f.* piece of bread.

פְּרוֹזְדוֹר *m.* vestibule.

פֵּרוּשׁ *m.* meaning.

פָּרַח to bud, sprout, shoot.

פְּרִי *m.* פִּרְיִי *etc.* פֵּרוֹת *pl.*
fruit.

פָּרֹכֶת *f.* פָּרֹכוֹת, פָּרֹכִיּוֹת *pl.*
curtain before the holy ark.

פַּרְנָסָה *f.* provision, maintenance.

פִּרְפּוּר *m.* writhing, agony.

פִּרְפֵּר to move convulsively, struggle.

פָּרַץ to break through.

פֶּרֶץ *m.* פְּרָצִים, פְּרָצוֹת *pl.*
breach; *c.* פִּרְצֵי, פִּרְצוֹת
broken wall.

פָּרַק to tear apart, tear away.

פֵּרֵק— to answer, solve.

פֶּרֶק *m.* פִּרְקִי *etc.* פְּרָקִים *pl.*
chapter. *c.* פִּרְקֵי

פָּרַשׂ to spread out, spread.

פָּרָשָׁה *f.* separation, branching off.

—פָּרָשַׁת־דְּרָכִים cross-roads.

פָּשׁוּט, פְּשׁוּטָה plain, simple.

פָּשַׁט to stretch.

פַּשְׁטוּת *f.* simplicity, naivete.

פָּשַׁע to err, sin.

פֶּשַׁע *m.* פִּשְׁעִי *etc.* פְּשָׁעִים *pl.* פִּשְׁעֵי *c.* transgression.

פִּשְׁפֵּשׁ to examine, investigate.

פַּת *f.* פִּתִּי *etc.* פִּתִּים *pl.* morsel of bread.

פִּתְאֹם suddenly.

פִּתְאֹמִי, פִּתְאֹמִית, sudden.

פִּתְגָם *m.* maxim.

פָּתוּחַ, פְּתוּחָה open.

פַּתֵּחַ (פתח) to burst open, appear.

פֶּתַח *m.* פִּתְחִי *etc.* פְּתָחִים *pl.* פִּתְחֵי *c.* opening, doorway.

פֶּתִי *m.* פְּתָאִים simple-minded person; fool.

פִּתְרוֹן *m.* interpretation.

צ

צֹאן *f.* sheep.

צָבָא *m.* צְבָא *c.* צְבָאִי *etc.* צְבָאִים, צְבָאוֹת *pl.* צִבְאוֹת *c.* army, war, host.

—אִישׁ־צָבָא See אִישׁ

צָבוּעַ צְבוּעָה hypocritical, preying.

צִבּוּר *m.* congregation, public.

צִבְיוֹן *m.* nature, character.

צֶבַע *m.* צִבְעִי *etc.* צְבָעִים *pl.* צִבְעֵי *c.* dye, color; dye-stuff.

צַד *m.* צִדִּי *etc.* צִדִּים, צְדָדִים *pl.* side, border; point, manner.

צַדִּיק *m.* righteous, pious man.

צֶדֶק *m.* צִדְקִי *etc.* righteousness, justice.

צְדָקָה *f.* צִדְקַת *c.* צִדְקָתִי *etc.*

צְדָקוֹת *pl. c.* charity, righteousness.

צָהַל to cry shrilly; to neigh; to shine.

צָהֳרַיִם *m.* midday, noon.

צַוָּאר *m.* צַוְּארֵי *c.pl.* neck.

צִוָּה (צוה) to command, order, charge.

צוּם to fast.

צוּף to flow.

צוּר to bind, tie.

צוּרָה *f.* figure, outline, form.

צַח clear, glowing.

צְחוֹק *m.* laughter.

צִיּוֹן *f.* Zion.

צִיּוּן *m.* monument; sign-post; mark.

צִיצִית *f.* צִיצִיּוֹת fringe; hair-lock.

צִיֵּר to imagine.

צֵל *m.* צִלִּי *etc.* or צִלְלִי *etc.*

צְלָלִים *pl.* צִלְלֵי *c.* shaddow, shade.

צָלַח to succeed.

צְלִיל *m.* צְלִיל *c.* ring.

צָלַל to echo, ring.

צַלְמָוֶת *f.* death-shaddow, deep shaddow.

צִלְצוּל *m.* sound, ring.

צִלְצֵל to echo, vibrate.

צָמֵא to be thirsty.

צָמֵא, צְמֵאָה thirsty.

צָמָא *m.* thirst.

צָמַח to sprout, spring up.

צִמְצוּם *m.* concentration.

צָנוּם, צְנוּמָה dried up, hardened.

צִנּוֹר *m.* צִנּוֹרִים, צִנּוֹרוֹת *pl.* water-pipe, duct.

צָעַד to step.

צַעַד *m.* צַעֲדֵי *etc.* צְעָדִים *pl.* step, pace. צַעֲדֵי *c.*

צָעִיף *m.* צְעִיף *c.* צְעִיפִי *etc.* צְעִיפִים *pl.* veil.

צָעִיר, צְעִירָה young.

צָעַק to cry out, cry; to call.

צַעַר *m.* צַעֲרִי *etc.* pain, grief.

צְפוּנָה *f.* hidden thought.

צָפַן to hide.

צְפַרְדֵּעַ *f.* צְפַרְדְּעִים *pl.* frog.

צַר *m.* צָרִי *etc.* צָרִים *pl.* adversary, foe.

צַר, צָרָה narrow, oppressing.

צֵרוּף mystical formula.

צְרוֹר *m.* צְרוֹרוֹת *pl.* bundle, parcel.

צָרִיךְ, צְרִיכָה needed, needs, must.

צֹרֶךְ *m.* צָרְכִּי *etc.* צְרָכִים *pl.* צָרְכֵי *c.* need, necessity.

צֵרֵף (צרף) to combine, join.

צָרְפַת France.

צָרַר to tie, bind.

ק

קֵבָה *f.* stomach.

קִבֵּל (קבל) to receive; to accept.

קִבֵּל פָּנִים— to visit, pay one's respects.

קַבָּלָה mysticism, esoteric philosophy, Kabbala; tradition.

קִבֵּץ (קבץ) to gather together.

קָבֹר to bury.

קֶבֶר m. קִבְרֵי etc. קְבָרִים, קְבָרוֹת pl. קִבְרֵי c. grave, sepulchre.

קָדוֹשׁ, קְדוֹשָׁה holy.

קָדוֹשׁ m. קְדוֹשׁ c. קְדוֹשִׁים saint, holy man.

קִדּוּשׁ m. sanctification.

–קִדּוּשׁ־הַשֵּׁם sanctification of the Name, martyrdom.

קְדוּשָּׁה f. holiness.

קֹדֶם before.

קִדֵּם (קדם) to meet, receive; to precede.

קֶדֶם m. front; ancient time; east.

–כְּקֶדֶם, כְּמִקֶּדֶם as before, as of yore.

קֵדָר Kedar.

קָדֹר to be dark, sad.

קֹדֶשׁ m. קָדְשֵׁי etc. קֳדָשִׁים pl.

קָדְשֵׁי sacredness, holiness.

קִדֵּשׁ (קדש) to consecrate, dedicate; to keep sacred.

קָדָשִׁים sacrifices.

קָהָל m. קְהַל c. assembly, congregation.

קַו m. thread, ray.

קִוָּה (קוה) to wait, look eagerly for; to hope.

קוֶֹה m. קוִֹים pl. one who hopes.

קוֹל m. קוֹלוֹת pl. sound, voice, loud voice; thundering.

קוּלְטוּרָה f. culture.

קוּם to arise; to stand up; to stand.

קוֹמָה, קֹמָה f. height.

קוֹמֵם (קום) to establish, restore.

קוֹץ *m.* קוֹצִים, קוֹצוֹת *pl.*
thorn.

קוֹרֵא, קֹרֵא *m.* partridge.

קוֹרָה *f.* rafter, beam.

קוּשְׁיָא, קוּשְׁיָה *f.* difficulty, question.

קָטֹן, קָטָן, קְטַנָּה little, small.

קִטְנִית, *f.* קִטְנִיּוֹת *pl.* beans.

קִיּוּם *m.* existence, being, duration.

קַיָּם, קַיֶּמֶת, קַיָּמִים, קַיָּמוֹת
enduring, existing, lasting; valid.

קַיֵּם (קום) to keep, to raise.

קַיִן Cain.

קִינָה *f.* קִינוֹת, קִנִים *pl.* lamentation, dirge; kinah.

קַיִץ *m.* קֵיצִי summer.

קִיר *m.* wall.

קַל light, swift, fleet.

קֻלַּל (הלל) to be cursed.

קְלָלָה *f.* קִלְלַת *c.* קִלְלָתִי *etc.*
curse.

קְלִפָּה *f.* קְלִפּוֹת קְלִפִּים *pl.*
class of demons; evil powers.

קַלְקֵל to ruin, consume, spoil.

קֶמֶט, קֶמֶט *m.* קְמָטִים pucker, wrinkle.

קַמִינֶץ Kamenetz-Podolsk.

קֵן *m.* קַן *c.* קִנִּי *etc.* קִנִּים *pl.*
nest.

קַנֵּא (קנא) to be jealous, envious of; to be zealous for.

קָנֹה to get, acquire; to buy, purchase.

קַנֵּן (קנן) to make a nest; to nest.

קֶסֶם *m.* קְסָמִים *pl.* קִסְמֵי *c.*
charm.

קְעָרָה *f.* קַעֲרַת *c.* קַעֲרוֹת *c.pl.*
dish, platter.

קִפָּאוֹן freezing, numbness, cold; coldness, indifference.

קֵץ *m.* קִצֵּי *etc.* קִצִּים *pl.* end.

קָצֶב *m.* קִצְבֵּי *etc.* קְצָבִים *pl.*

קִצְבֵי *c.* limit, end.

קָצֶה *m.* קְצֵה *c.* קָצוֹת *pl.*

קְצוֹת *c.* end, extremity.

קָצָר, קְצָרָה short.

קֹר *m.* cold.

קַר, קָרָה cool.

קָרָא to call; to read; to invite.

קָרֹב to come near, approach.

—קֵרֵב to cause to approach; to bring near; to hasten.

קֶרֶב *m.* קִרְבִּי *etc.* midst.

—בְּקֶרֶב amidst.

קָרְבָּן *m.* קָרְבַּן, קָרְבַּן *c.* קָרְבְּנִים, קָרְבָּנוֹת *pl.* offering, sacrifice.

קָרֹה to befall, to meet. encounter.

קָרוּא *m.* קְרוּאִים *pl.* person invited, guest.

קָרוֹב, קְרוֹבָה near.

—בְּקָרוֹב in the near future.

—מִקָּרוֹב a short time ago.

קֶרַח *m.* קַרְחִי *etc.* frost, ice.

קְרִיאָה *f.* reading, call.

קָרִיר, קְרִירָה cool.

קֶרֶן *f.* קַרְנַיִם, קְרָנַיִם *du.* קְרָנוֹת *pl.* קַרְנֵי קַרְנוֹת *c.* ray.

קָרֹעַ to tear, rent.

קֶרַע *m.* קְרָעִים *pl.* rag.

קִרְקוּר *m.* croaking.

קַרְקַע *m.* & *f.* קַרְקָעוֹת *pl.* ground, soil.

קִרְקֵר to croak.

קַשׁ *m.* stubble, chaff.

קָשֶׁה, קָשָׁה hard, severe.

קְשׁוּר *m.* binding, contraction.

קַשְׁיוּת *f.* severity.

קִשֵּׁט (קשט) to adorn, prepare.

קָשַׁר to bind, tie.

קֶשֶׁר *m.* קִשְׁרֵי *c.* קְשָׁרִים *pl.* knot, link. קִשְׁרֵי *c.*

ר

רָאָה to see.

רָאוּי, רְאוּיָה predestined.

רֹאשׁ *m.* רָאשִׁים *pl.* head, top.

—רֹאשׁ־הַשָּׁנָה Rosh ha-Shannah, New Year.

רִאשׁוֹן first, former, chief.

רִאשׁוֹנָה *adv.* first.

רֵאשִׁית *f.* beginning.

רַב, רַבָּה much, many, great.

—רַב־לָךְ much too much, that will do.

רֹב *m.* רֻבִּים majority, greatness.

רַב *m.* רַבִּי *etc.* teacher, master, rabbi.

—רַבּוֹת teachers, masters.

רְבָבָה *f.* רְבָבוֹת, רִבְבוֹת *c.pl.* multitude, myriad, ten thousand.

רִבָּה (רבה) to bring up, rear.

רִבּוֹא, רִבּוֹ *f.* רִבּוֹתַיִם *du.*

רִבּוֹאוֹת, רִבּוֹת *pl.* ten thousand.

רִבּוֹן lord, master.

רַבִּי rabbi.

רַבָּנוּת *f.* rabbinate.

רָבַץ to lie down, lurk, crouch.

רבש"ע רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם Lord of the universe.

רֶגֶל *f.* רַגְלִי *etc.* רַגְלַיִם *du.*

רְגָלִים *pl.* רַגְלֵי *c.* foot, leg.

רָגֵל (רגל) to become or be accustomed, used to.

רֶגַע *m.* רְגָעִים *pl.* רִגְעֵי *c.* minute, moment.

רָדָה (רדה) to subdue.

רְדִיפָה *f.* pursuing, oppression.

רְהִיטִים *m.* furniture.

רוּחַ *m. & f.* רוּחוֹת *pl.* spirit, wind, ghost.

רוּחָנִי, רוּחָנִית spiritual.

רְוָיָה *f.* saturation.

רוּם to be high, exalted; to rise.

רוֹמָא Rome.

רוֹעֶה *m.* רוֹעֵה *c.* רוֹעִים *pl.* shepherd, leader.

רוֹפֵא *m.* רוֹפְאִים physician.

רוּץ to run.

רָזֶה, רָזָה meagre, lean.

רָחָב, רְחָבָה wide, broad.

רָחַב to be or grow wide or large, expand.

רְחוֹב *f.* רְחוֹבוֹת, street; broad, open place.

רָחוֹק, רְחוֹקָה far, distant.

מֵרָחוֹק– from a distance, long ago.

לְמֵרָחוֹק– at a distance, long time hence.

רָחֵל Rachel.

רִחֵם (רחם) to have compassion, mercy.

רַחֲמִים *m.* compassion, mercy.

רַחֲמָן merciful, compassionate, merciful one.

רִחֵף (רחף) to hover.

רָחַץ to wash, bathe.

רָטֹב; רְטֻבָּה moist.

רִיב *m.* רִיבוֹת dispute, strife, contest, controversy.

smell, scent, odor. *m.* רֵיחַ רֵיחוֹת

empty. רֵיק

soft, tender. רַךְ, רַכָּה

softness, tenderness, delicacy. *m.* רֹךְ *etc.* רְכִי

to ride; to mount. רָכַב

possessions, property, goods. *m.* רְכוּשׁ

riding. *f.* רְכִיבָה

to acquire. רָכַשׁ

lofty, exalted. רָם

worm. *f.* רִמָּה

to deceive, impose upon. רִמָּה (רמה)

pomegranate. *m.* רִמּוֹן

hint, gesture. *f.* רְמִיזָה

to give a ringing cry, cry. רָנַן

to sing. —רִנֵּן

friend, associate. *m.* רֵעַ

bad, wicked, evil; miserable; injurious. רַע, רָעָה

evil, wickedness; distress, calamity. *m.* רַע

hunger. *m.* רָעָב

hungry. רָעֵב, רְעֵבָה

hunger, famine. *m.* רְעָבוֹן *c.* רַעֲבוֹן

voracity, gluttony, greed. *f.* רְעַבְתָנוּת

trembling, quaking. *m.* רַעַד

trembling, shaking. *f.* רְעָדָה

friend. *f.* רֵעָה

longing, striving, desire. *f.* רְעוּת

idea, ambition. *m.* רַעְיוֹן

רַעֲנָן רַעֲנָן, רַעֲנָנָה, רַעֲנַנִּים, רַעֲנַנּוֹת fresh, green, moist.

to tremble, rage, be in commotion. רָעַשׁ

commotion. *m.* רַעַשׁ

to heal. רִפֵּא (רפא)

רָפַס to pulsate, beat.

רֶפֶשׁ *m.* mud, mire.

רָצָה to desire.

רָצוֹן *m.* רְצוֹן *c.* רְצוֹנִי *etc.* good-will, desire, will.

רָצוּף, רְצוּפָה joined together.

רַק only.

רִקָּבוֹן *m.* rottenness, decayed matter.

רָקַד to dance.

—רִקֵּד to dance, skip about.

רִקּוּד *m.* dancing.

רָקִיעַ *m.* רְקִיעַ *c.* רְקִיעִים *pl.* heaven, firmament.

רַשָּׁאִי permitted, empowered; permissible.

רָשׁוּת *f.* רְשׁוּת *c.* רְשׁוּתִי *etc.* רְשֻׁיוֹת *pl.* power, authority, control.

רֹשֶׁם *m.* רְשָׁמִים *pl.* mark, traces.

רָשָׁע *m.* רְשָׁעִים *pl.* wicked man.

רֶשֶׁת *f.* רִשְׁתִּי *etc.* רְשָׁתוֹת *pl.* net.

רֶשֶׁת See יָרַשׁ.

רָתַח to boil, bubble, be hot.

ש

שֶׁ who, which, that.

שָׁאוֹן *m.* שְׁאוֹן *c.* שְׁאוֹנִי *etc.* crash, din, roar.

שְׁאִיפָה *f.* desire, ambition.

שָׁאַל to ask.

שְׁאוֹל *f.* nether world, grave; Hell.

שְׁאֵלָה *f.* (שְׁאֶלְתֵּם—ן) question.

שַׁאֲנָן, שַׁאֲנָנָה שַׁאֲנַנִּים, שַׁאֲנַנּוֹת at ease, undisturbed.

שָׁאַף to long for, aspire; to tread, press.

שְׁאָר *m.* remainder, rest, residue.

שְׁאֵרִית *f.* residue, remainder, remnant.

שָׁבָה to take captive, capture, carry off.

שָׁבוּעַ *m.* שְׁבוּעַ *c.* שָׁבוּעוֹת שָׁבוּעִים *pl.* שְׁבוּעַיִם *du.* שְׁבוּעֵי, שְׁבוּעוֹת *c.* week, seven days.

שְׁבוּעָה, שְׁבֻעָה *f.* oath.

שֶׁבַח *m.* שְׁבָחִי *etc.* שְׁבָחִים *pl.* שִׁבְחֵי *c.* praise, superiority.

שֵׁבֶט *m.* שִׁבְטִי *etc.* שְׁבָטִים *pl.* שִׁבְטֵי *c.* rod.

שְׁבִי, שֶׁבִי *m.* שִׁבְיִי captivity; captives.

שָׂבַע to be sated, satisfied.

שָׂבֵעַ, שְׂבֵעָה satiated, satisfied.

שֶׁבַע *f.* שְׁבַע *c.* seven.

שִׁבְעָה *m.* seven.

שִׁבְעִים seventy.

שָׁבַר to break.

—שִׁבֵּר to break into pieces.

שֶׁבֶר *m.* שִׁבְרִי *etc.* שְׁבָרִים *pl.* שִׁבְרֵי *c.* fragment, ruin.

שָׁבַת to cease; to rest.

שַׁבָּת *f.* שַׁבַּת *c.* שַׁבַּתִּי *etc.* שַׁבָּתוֹת *pl.* שַׁבְּתוֹת *c.* Sabbath; week.

—שַׁבָּת־נַחֲמוּ Sabbath Nahamu.

שֶׁבֶת See יָשַׁב.

שְׁגִיאָה *f.* error; mistake.

שֵׁד *m.* demon.

שִׁדֵּד (שׂדד) to harrow.

שָׂדֶה *m.* שְׂדֵה *c.* שָׂדִי *etc.* שָׂדוֹת *pl.* שְׂדוֹת שְׂדֵי *c.* field, land.

שַׁדַּי Almighty.

שָׁהָה to tarry, delay.

שָׁוְא *m.* vanity, falsehood.

—לַשָּׁוְא in vain.

שׁוֹאָה, שֹׁאָה *f.* devastation, ruin.

שׁוּב to turn back, return.

שׁוֹבָב wild, rebellious, naughty.

שָׁוֶה, שָׁוָה equivalent, even.

שׂוֹחֵחַ (שִׂיחַ) to speak, converse.

שׁוֹט *m.* whip, scourge.

שׁוּט to swim; to fly; to roam.

שׁוֹטֶה, שֹׁטֶה *m.* שׁוֹטִים *pl.* madman, fool.

שׁוֹטֵט (שׁוּט) to hover.

שׁוֹמֵר *m.* שׁוֹמְרִים *pl.* watchman.

שׂוֹנֵא *m.* שׂוֹנְאִי *etc.* שׂוֹנְאִים *pl.* enemy.

שׁוּעָל *m.* fox.

שׁוֹפְטִים Book of Judges.

שׁוֹפָר, שֹׁפָר *m.* שׁוֹפַר *c.* שׁוֹפָרוֹת *pl.* שׁוֹפְרוֹת *c.* horn, trumpet.

שׁוּק *m.* שְׁוָקִים *pl.* market-place.

שׁוּר to behold.

שׁוֹשַׁנָּה *f.* שׁוֹשַׁנִּים *pl.* lily, flower.

שָׁחָה to be bowed down.

שְׁחוֹחַ humble, lowly.

שְׂחוֹק, שְׂחֹק *m.* laughter.

שָׁחוֹר, שָׁחֹר, שְׁחוֹרָה black, dusty.

שָׁחַח to bend.

שָׁחַט to slaughter; to beat, hammer.

שָׂחַק to laugh.

שַׁחַק *m.* שְׁחָקִים *pl.* cloud.

שַׁחַר *m.* שְׁחָרִים *pl.* dawn, early morning; beginning; explanation.

שַׁחֲרוּת *f.* youth, prime of life.

שַׁחַת *f.* שַׁחְתִּי *etc.* pit, grave.

—בְּאֵר־שַׁחַת lowest pit.

שָׁטוּחַ, שְׁטוּחָה spread out, stretched out.

שְׁטוּת *f.* folly, madness.

שָׂטָן Satan.

שָׁטַף to flow.

שִׂיב to be or grow hoary, old.

שֵׂיבָה *f.* old, age; hoary head.

שִׂיחַ *m.* thought, meditation: plant.

שִׂיחַ to muse; to talk; to complain.

שִׂיחָה *f.* conversation, whisper.

שִׂים to put, place, set.

—שִׂים לֵב to pay attention.

—שִׂים נֶפֶשׁ to consider oneself.

שִׁיר *m.* song, hymn.

שִׁירָה *f.* song.

שַׁיִשׁ alabaster, yellow marble.

שָׁכַב to lie down.

שַׁכּוּל bereaved.

שָׁכַח to forget.

שְׁכִינָה *f.* Divine Presence.

שֵׂכֶל שֶׂכֶל *m.* insight, understanding, intellect.

—שֵׂכֶל הַפּוֹעֵל active intellect.

שַׁכְלֵל to complete.

שֶׁכֶם, שְׁכֶם *m.* שִׁכְמִי *etc.* shoulder.

שָׁכַן to dwell, abide.

שָׂכַר to hire.

שָׂכָר *m.* שְׂכַר *c.* שְׂכָרִי *etc.* reward.

שֶׁל, שֶׁלִּי *etc.* of, belonging to.

שַׁלֵּב (שלב) to join, fit in.

שֶׁלֶג *m.* snow.

שַׁלְהֶבֶת *f.* flame.

שָׁלֵו, שָׁלֵיו, שְׁלֵוָה quiet, at ease, prosperous, secure.

שְׂלָו, שְׂלָיו *f.* quail.

שַׁלְוָה quietness, ease, peace, security.

שָׁלוּחַ, שְׁלוּחָה stretched out; struck out.

שָׁלוֹם *m.* שְׁלוֹם *c.* שְׁלוֹמִי *etc.* peace. שְׁלוֹמוֹת *pl.*

שָׁלַח to send, to stretch out.

שִׁלַּח— to send off, away.

שֻׁלְחָן *m.* שֻׁלְחַן *c.* שֻׁלְחָנוֹת *pl.* table.

שֻׁלְחָן־עָרוּךְ— code of law.

שָׁלַט to domineer, be master of.

שָׁלָל *m.* שְׁלַל *c.* שְׁלָלִי *etc.* spoil.

שָׁלֵם, שְׁלֵמָה perfect, devoted.

שָׁלשׁ *f.* שְׁלשׁ three.

שְׁלשָׁה *m.* שְׁלשֶׁת *c.* three.

שַׁלְשֶׁלֶת *f.* שַׁלְשַׁלְתִּי *etc.*

שַׁלְשָׁלוֹת, שַׁלְשְׁלָאוֹת *pl.* chain.

שָׁם there.

שֵׁם *m.* שְׁמִי *etc.* שֵׁמוֹת *pl.* שְׁמוֹת *c.* name.

שֶׁמָּא lest, perhaps.

שָׁמָּה there, thither.

שְׁמוּאֵל Book of Samuel.

שְׁמוּעָה doctrine, iegal discussion.

שָׂמַח to rejoice, be glad.

שִׂמֵּחַ— to gladden, cause to rejoice.

שָׂמֵחַ, שְׂמֵחָה glad, joyful, merry.

שִׂמְחָה *f.* שִׂמְחוֹת *pl.* joy, gladness, mirth.

שְׁמַיָּא *m.* heavens, sky.

שְׂמִיכָה *f.* heavy cover, cloak.

שָׁמַיִם *m.* שְׁמֵי *c.* heaven.

שְׁמִינִי, שְׁמִינִית eighth.

שְׁמִירָה *f.* guarding, watching.

שָׁמֵם, שְׁמֵמָה devastated, desolate.

שִׂמְלָה *f.* שְׂמָלוֹת *pl.* שִׂמְלוֹת *c.* mantle, wrapper, dress.

שָׁמֹם to be desolated.

שִׁמָּמוֹן appalment, horror.

שְׂמָמִית *f.* שְׂמָמִיּוֹת spider.

שָׁמַע to hear.

שֶׁמֶץ *m.* whisper, particle.

—שֶׁמֶץ דָּבָר small particle, little thing.

שָׁמַר to keep, observe, watch.

שֶׁמֶשׁ *m.&f.* שִׁמְשִׁי *etc.* שְׁמָשׁוֹת *pl.* שִׁמְשׁוֹת *c.* sun.

שִׁמְשׁוֹן Samson.

שֵׁן *f.* שִׁנִּי *etc.* שִׁנַּיִם *pl.* שִׁנֵּי *c.* tooth, tooth-like projection.

—שֵׁן־סֶלַע rocky crag, jutting cliff.

שָׂנֵא to hate.

שִׂנְאָה *f.* hatred.

שָׁנָה *f.* שְׁנַת *c.* שְׁנָתִי *etc.* שָׁנִים, שָׁנוֹת *pl.* שְׁנֵי, שְׁנוֹת *c.* year.

שָׁנָה to repeat.

—שִׁנָּה to change, alter.

שֵׁנָה *f.* שְׁנַת *c.* שְׁנָתִי *etc.* sleep.

שִׁנּוּי *m.* change, alteration.

שֵׁנִי, שֵׁנִית second.

שְׁנַיִם *m.* שְׁנֵי *c.* שְׁנֵינוּ, שְׁנֵיכֶם—ן שְׁנֵיהֶם—ן two.

שַׁ"ס, שִׁשָּׁה סְדָרִים, שִׁתָּא סִדְרֵי Talmud, Shas.

שִׁעְבּוּד *m.* servitude, subjection, oppresssion.

–שִׁעְבּוּד־ מַלְכִיּוֹת servitude to government.

שָׁעָה *f.* שְׁעַת *c.* שַׁעְתִּי *etc.* hour.

שַׁעֲוָה *f.* wax.

שִׁעוּר *m.* definite size; lesson.

שֹׁעַל *m.* שָׁעֳלִי *etc.* שְׁעָלִים *pl.* handful; hollow

שַׁעֲלֵי *c.* hand; depths of the ocean.

שִׁעֲמוּם *m.* dulness, ennui.

שַׁעַר *m.* שְׁעָרִים *pl.* שַׁעֲרֵי *c.* gate.

שֵׂעָר *m.* שַׂעַר *c.* hair.

שַׂעֲרָה *f.* שְׂעָרוֹת *pl.* שַׂעֲרוֹת *c.* a hair, hair.

שַׁעֲשׁוּעַ *m.* delight; game.

שַׁעֲשֵׁעַ (שעע) to delight, entertain.

שָׂפָה *f.* שְׂפַת *c.* שְׂפָתִי *etc.* שְׂפָתַיִם *du.* שְׂפָתוֹת *pl.* שִׂפְתֵי, שִׂפְתוֹת *c.* lip; edge, bank; language.

שָׁפֹט to judge; to rule.

שָׁפֹךְ to pour out, pour.

שָׁפָל, שְׁפָלָה low, humble.

–שְׁפַל־רוּחַ lowly, humble.

שִׁפְלוּת *f.* sinking, humility.

שֶׁפַע *m.* abundance; inspiration.

שָׁקוּל, שְׁקוּלָה even balanced, of equal importance, compares favorably.

שָׁקֹט to be at ease, quiet.

שֶׁקֶט *m.* rest, ease.

שְׁקִידָה *f.* diligence, assiduity.

שְׁקָלֶעס schools. *Russian word*

שָׁקֹעַ to sink, sink down.

שֶׁקֶר *m.* שְׁקָרִים *pl.* falsehood.

שַׁקֵּר (שקר) to lie.

שַׁקְרָן *m.* liar.

שָׂר tutelary angel.

שָׁרָה to dwell, rest.

שָׁרוּי living, dwelling.

שָׂרִיד *m.* שְׂרִיד *c.* שְׂרִידִים *pl.* remnant, remainder.

שָׂרַף to burn.

שָׂרַר to prevail, rule.

שֹׁרֶשׁ *m.* שָׁרְשִׁי *etc.* שָׁרָשִׁים *pl.* root. שָׁרְשֵׁי *c.*

שָׁרֵת to minister, serve.

שָׂשׂוֹן *m.* שְׂשׂוֹן *c.* rejoicing, exultation.

שִׁשִּׁי, שִׁשִּׁית sixth.

שִׁשִּׁים sixty.

שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה *f.* sixteen.

שָׁתָה to drink.

שְׁתִיָּה *f.* drinking; foundation.

שְׁתַּיִם *f.* שְׁתֵּי *c.* two.

שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה *f.* twelve.

שָׁתַק to be quiet.

ת

תַּאֲוָה *f.* desire, appetite.

—בַּעַל־תַּאֲוָה *See* בַּעַל.

תְּאֵנָה *f.* תְּאֵנִים, תְּאֵנוֹת fig; fig-tree.

תֹּאֵר (תאר) to be imagined, pictured.

תֹּאַר *m.* תָּאֳרִי *etc.* תָּאֳרִים *pl.* appearance, form, countenance.

תְּבוּנָה *f.* understanding.

תַּבֵּל (תבל) to mix, spice, season.

תֵּבֵל *f.* world.

תֶּבֶן *m.* straw.

תַּבְעֵרָה *f.* fire, burning.

תַּבְשִׁיל *m.* dish, broth.

תֹּהוּ *m.* formlessness, confusion, unreality, emptiness.

תָּהָה to regret.

תְּהוֹם *m. & f.* תְּהוֹמוֹת *pl.* deep, depths, abyss.

תְּהִלָּה *f.* praise.

תַּהֲלוּכָה *f.* way, manner.

תְּהִלִּים תִּלִּים *m.* Book of Psalms.

תּוּגָה *f.* grief, sadness.

תּוֹדָה *f.* thanks, praise.

תָּוֶךְ *m.* תּוֹךְ *c.* תּוֹכִי (תּוֹכֵכִי, תּוֹכֹה, תּוֹכֵכֶם, תּוֹכָהֶנָּה) *pl.* תּוֹכוֹת midst, middle, essence.

–לְתוֹךְ into.

–מִתּוֹךְ from, through because of, from the midst of.

תּוֹלֵדוֹת *f.* תּוֹלְדוֹת *c.* history.

תּוֹלֵעָה *f.pl.* תּוֹלָעִים *pl.* worm.

תּוֹעָה *f.* evil, error.

תּוֹעֶלֶת *f.* profit, use.

תּוֹרָה *f.* Torah, law, learning, teaching.

תְּחִיָּה *f.* resurrection, renascence.

תְּחִלָּה *f.* beginning.

–מִתְּחִלָּה at first.

תְּחִנָּה *f* prayer for grace, prayer, compassion.

תַּחֲנוּנִים *m.* supplications for mercy.

תַּחַת, תַּחְתַּי *etc.* under, in the place of.

תַּחְתִּי, תַּחְתִּיָּה *or* תַּחְתִּית low, lowest.

תַּחְתִּית *f.* תַּחְתִּיּוֹת *pl.* bottom, foot.

תֵּיכָף, תֵּכֶף at once, immediately.

תְּכוּנָה *f.* astronomy.

תָּכוּף, תְּכוּפָה frequent.

תַּכְלִית *f.* object, purpose, end.

תְּכֵלֶת *f.* purple-blue.

תֹּכֶן *m.* תָּכְנִי *etc.* measurement.

תֵּל *m.* תִּלִּי *etc.* תִּלִּים *pl.* mound.

תָּלָה to hang, suspend, depend.

תָּלוּל, תְּלוּלָה steep, sloping.

Talmud. תַּלְמוּד

Talmudic. תַּלְמוּדִי, תַּלְמוּדִית

pupil, scholar, *m.* תַּלְמִיד
disciple.

scholar, disciple. תַּלְמִיד־חָכָם—

pl. תֻּמִּים *etc.* תָּמִי *m.* תֹּם
simplicity, integrity.

to be astonished, תָּמַהּ
amazed, to wonder.

marveling, תְּמֵהַּ, תְּמֵהָה
wondering.

simplicity. *f.* תֻּמָּה

astonishment, *m.* תִּמָּהוֹן
amazement.

Tamuz, fourth month תַּמּוּז
in the Jewish year.

picture. *f.* תְּמוּנָה

always. תָּמִיד

constant, תְּמִידִי, תְּמִידִית
steady.

innocent. תָּמִים, תְּמִימָה

simplicity, integ- *f.* תְּמִימוּת
rity, completeness.

to support. תָּמַךְ

to be finished, ended. תָּמַם

jackal, dragon. *m.* תַּן, תַּנִּים

motion, movement. *f.* תְּנוּעָה

stove, oven. *m.* תַּנּוּר

abbreviation of the תַּנַ"ךְ
three Hebrew words: To-
rah, Nebiim, Ketubim, or
Pentateuch, Prophets. Ha-
giographa; Bible.

to loathe. תָּעַב (תעב)

to wander about. תָּעָה

goal, mission. *f.* תְּעוּדָה

pl. תַּעֲנוּגִים, תַּעֲנוּגוֹת *m.* תַּעֲנוּג
pleasure, enjoyment.

fast, *pl.* תַּעֲנִיּוֹת *f.* תַּעֲנִית
affliction.

mockery, sport, *m.* תַּעֲתוּעִים
trifling.

תֹּף *m.* תֻּפִּי *etc.* תֻּפִּים *pl.* drum, timbrel, tambourine.

תִּפְאֶרֶת *f.* תִּפְאַרְתִּי *etc.* beauty, glory.

תַּפּוּחַ *m.* apple.

—תַּפּוּחַ אֲדָמָה potato.

תָּפוּשׂ תְּפוּשָׂה absorbed.

תְּפִילִין *f.* T'fillin, phylacteries.

תְּפִלָּה prayer.

—בֵּית־תְּפִלָּה *See* בַּיִת.

תַּפְנוּק *m.* delicacy, comfort.

תִּקְוָה *f.* hope.

תִּקּוּן *m.* preparation, improvement.

—תִּקּוּן־חֲצוֹת The engaging in midnight prayer and meditation.

תְּקוּפָה *f.* period, cycle.

—תְּקוּפַת־תַּמּוּז summer solstice.

תַּקִּיף mighty, strong.

תַּקֵּן (תקן) to make fit, set in order.

תָּקַע to blow, sound.

תֹּקֶף *m.* תָּקְפִּי *etc.* strength, power.

תַּרְגֵּם to translate.

תְּרוּעָה *f.* shout of war, triumph or joy.

תַּרְנְגֹל cock.

תְּשׁוּבָה penitence.

תְּשׁוּעָה *f.* salvation, deliverance.

תְּשׁוּרָה *f.* gift.

תֵּשַׁע *f.* תְּשַׁע *c.* nine.

תִּשְׁעָה *m.* nine.

—תִּשְׁעָה בְּאָב Tishah b'Ab.

תָּשַׁשׁ to be or grow weak, slender, old.

תֵּת *See* נָתַן.

